

ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของ มกุฏ ורתี

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวกัลยานันท์ สิงจันท์ก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย  
พฤษภาคม 2548  
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล "หนังสือดีเด่น" ของ มกุฏ อรดี

บทคัดย่อ  
ของ  
นางสาวกัลยานันท์ สิงจันทร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย  
พฤษภาคม 2548

กัลยานันท์ สิงจันทร์ (2548) ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี  
สารนิพนธ์ กศ ม (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ อาจารย์ฐนสจันทร์ วงศ์สุวรรณ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งทำการวิเคราะห์ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี เพื่อศึกษาว่ามกุฏ อร์ดี สร้างตัวละครเด็กได้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาอย่างไร ที่ทำให้ตัวละครเด็กมีความสมจริง การวิเคราะห์พบว่ามกุฏ อร์ดีสามารถสร้างตัวละครสร้างตัวละครแต่ละตัวได้เหมาะสมกับระดับ และสถานการณ์แวดล้อมของตัวละคร ทำให้ตัวละครมีความสมจริง โดยใช้หลักทางจิตวิทยา เพราะพฤติกรรมต่างๆของตัวละครเด็กสอดคล้องกับจิตวิทยาของวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 13 ปีทุกประการ เช่น พฤติกรรมการเรียนรู้ การเลียนแบบ การมองโลกในแง่ดี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การจินตนาการ เป็นต้น โดยตัวละครเด็กส่วนใหญ่มีลักษณะร่วมกันคือ ตัวละครเด็กเติบโตในสิ่งแวดล้อมไม่ดี หรือในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ แสดงพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่ดีได้ และพฤติกรรมของตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกัน คือฐานะความเป็นอยู่ การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ความคิด และความประพฤติ นอกจากนี้ตัวละครเด็กในวรรณกรรม “หนังสือดีเด่น” ยังแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของมกุฏ อร์ดี ในการสร้างตัวละครเด็กเพื่อต้องการสะท้อนสภาพสังคมรอบตัวเด็กในสังคมจริง โดยแสดงแนวคิดเรื่องการปลูกฝังเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และความคิดและการแสดงออกร่วมกันของเด็กเป็นลักษณะสากล และนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเด็กในสังคม โดยแสดงแนวคิดว่าความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคม

CHILDREN CHARACTERS IN THE NATIONAL BOOK AWARD LITERATURE  
OF MAKUD AURADEE

AN ABSTRACT  
BY  
MISS KANLAYANAN SINGCHANTUEK

Presented in partial fulfillment of the requirements  
for the Master of Education degree in Thai  
at Srinakharinwirot University  
May 2005

Kanlayanan Singchantuek (2005) *Children Characters In The national book award*

*Literature of Makud Auradee* Master's project, M Ed (Thai) Bangkok Graduate  
School Srinakharinwirot University Project Advisor Thanasjan Wongsuwanna

The purpose of this study is to analyse the child characters in the national book award literature of Makud Auradee and how child characters are made to appear realistic using attributes of child psychology. It was discovered that Makud Auradee was able to create each child characters to suit both the background and environment using child psychology. The following behaviors of the child characters were related to child psychology characteristic exhibited by children 5-13 years old: learning behavior, imitation, optimism, hospitality and imagination etc. The majority of the children in Makud Auradee literature showed that although they grew up in a lower social class or with abnormal family background, they were still well behaved. But the children also came from different social class, life style, education, opinion and some behaviors etc. Moreover children characters in the national book award expressed a point of view akin to Makud Auradee's for being reflect social surrounding of children such as to encourage children to become good citizens in the future, to realize the environment can affect children's behaviors and These characteristics in Makud Auradee's literature are therefore universal. Makud Auradee presented the sharing and hospitality from child behaviors in literatures to adopt an attitude to solve social problem together.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ  
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีสิบเล่ม” ของมกุฏ ורתี  
ของ กัลยานันท์ สิงจันท์ก ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(อาจารย์จูนจันทร์ วงศ์สุวรรณะ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์อัครา บุญทิพย์)

คณะกรรมการสอบ

(อาจารย์จูนจันทร์ วงศ์สุวรรณะ)

ประธาน

(รองศาสตราจารย์อัครา บุญทิพย์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์พิมพ์ภาภรณ์ บุญประเสริฐ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา  
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

วันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

## ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก อาจารย์จันทน์จันทร์ วงศ์สุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการทำสารนิพนธ์ที่ดีและถูกต้อง ส่งเสริมและสนับสนุนความคิดของนิสิตก่อให้เกิดองค์ความรู้ในการทำสารนิพนธ์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ช่วยเหลือ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในทุกๆ ส่วนของเนื้อหาสารนิพนธ์ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์และคณาจารย์ในภาควิชาภาษาไทยทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยอย่างถูกต้อง

ขอขอบคุณอาจารย์ในเจส ฟอเฟฮาเปอร์ (Nigel Forbes-Harper) หัวหน้าฝ่ายมัธยมศึกษาของโรงเรียนนานาชาติเปรมติณสูลานนท์ ที่กรุณาให้โอกาสในการศึกษาต่อ ในระดับมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังช่วยตรวจแก้ไขในส่วนของคุณข้อมูลและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณเพื่อนๆ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเพื่อนๆ รวมชั้นเรียนที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลและให้ความช่วยเหลือแนะนำในการทำสารนิพนธ์จนเป็นรูปเล่มสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาที่ได้ส่งเสริมให้การศึกษาและเป็นกำลังใจอันสำคัญแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณนางสาวกรรณิกา สิงจันทิก ที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษามาโดยตลอด

ประโยชน์และคุณค่าเกิดจากการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ให้ความเอื้ออาทรและกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

กัลยานันท์ สิงจันทิก

22 เมษายน 2548

## สารบัญ

| บทที่                                                                     | หน้า |
|---------------------------------------------------------------------------|------|
| 1 บทนำ                                                                    | 1    |
| ภูมิหลัง                                                                  | 1    |
| จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า                                             | 4    |
| ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า                                               | 4    |
| ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า                                                  | 4    |
| นิยามศัพท์                                                                | 4    |
| วิธีการศึกษาค้นคว้า                                                       | 5    |
| 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง                                          | 6    |
| การศึกษาตัวละครในวรรณกรรมตามหลักจิตวิทยา                                  | 6    |
| จิตวิทยาเด็ก                                                              | 8    |
| ลักษณะทั่วไปของวัยเด็ก                                                    | 14   |
| งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละครเด็กในวรรณกรรม                             | 23   |
| แนวคิดของวรรณกรรม                                                         | 25   |
| 3 วิเคราะห์ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี      | 27   |
| “ทวน” เรื่องปีกความฝัน ของ นิพนพานฯ                                       | 28   |
| “ชาญ” เรื่องพร้าวแสงรุ่ง ของ วาวแพร                                       | 40   |
| “แสงรุ่ง” เรื่องพร้าวแสงรุ่ง ของ วาวแพร                                   | 51   |
| “อ้อมเดือน” เรื่องเพลงดวงดาว ของ วาวแพร                                   | 56   |
| “ปาน” เรื่องเด็กชายจากดาวอื่น ของ วาวแพร                                  | 66   |
| “ฮูยัน” เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ของนิพนพานฯ                                | 72   |
| “มิมปี” เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ของนิพนพานฯ                                | 83   |
| 4 แนวคิดของมกุฏ อร์ดี ในการสร้างตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือเด่น” | 89   |
| 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ                                            | 105  |
| สรุปผลการศึกษาค้นคว้า                                                     | 105  |
| อภิปรายผล                                                                 | 106  |

## สารบัญ (ต่อ)

| บทที่                    | หน้า |
|--------------------------|------|
| 5 (ต่อ) ข้อเสนอแนะ       | 109  |
| บรรณานุกรม               | 110  |
| ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์ | 115  |

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ภูมิหลัง

ตัวละครในวรรณกรรม ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของวรรณกรรม เพราะวรรณกรรมในแต่ละเรื่องจะต้องอาศัยบทบาท และลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้อ่านสนใจอ่านวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ถ้าตัวละครในเรื่องมีบทบาทและนิสัยดึงดูดใจผู้อ่าน ย่อมจะทำให้วรรณกรรมเรื่องนั้นได้รับความสนใจ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้กล่าววาทบุคคลและเหตุการณ์ในนิยายร้อยแก้ว จะเป็นสิ่งที่กวีใช้โน้มน้าวสร้างขึ้นก็จริง แต่หาไม่ได้สร้างขึ้นอย่างปากกาพาไป หากสร้างขึ้นตามเค้าความจริงหรืออย่างน้อยก็ต้องตามหลักจิตวิทยา กล่าวคือต้องเป็นมนุษย์ปุถุชนอย่างเราหากถึงจะดีเลิศหรือเลวประดาเสียอย่างไรก็ต้องมีความเป็นมนุษย์อยู่ ดังนั้นตัวละครเป็นส่วนสำคัญที่จะเชื่อมโยงแก่นเรื่อง โครงเรื่อง หรือองค์ประกอบอื่นๆ ให้ผู้อ่านได้เข้าใจในเรื่องแต่ละเรื่องได้อย่างถ่องแท้และลึกซึ้งขึ้น (วิทย์ ศิวะศรียานนท์ 2518 : 86)

เสาวลักษณ์ อนันตศาสตร์ กล่าวว่าการพิจารณาวรรณคดี สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาคือ ลักษณะตัวละครโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวเอก ซึ่งการศึกษาตัวละครจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นเรื่อง และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับตัวละครที่มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร การสร้างลักษณะนิสัย (Characteristics) ของตัวละครนั้นมีความสำคัญมาก ความสมเหตุสมผลของตัวละครเป็นสิ่งที่ทำให้คุณค่าของวรรณคดีแต่ละเรื่องเด่นชัดหรือลดลงได้ (ศรีเพ็ญ ประเสริฐสุข 2521 : 1)

การสร้างตัวละครในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับการวางโครงเรื่องและเนื้อหาของเรื่อง ในวรรณกรรมเด็กและเยาวชนมักจะมีการสร้างตัวละครเอกเป็นตัวละครเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งในการแต่งวรรณกรรมเด็กและเยาวชน วลัยลักษณ์ จงจิตติปัญญา ได้ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนแบบ “อุดมคติเพื่อสังคมไทย” พบว่าวรรณกรรมเด็กและเยาวชนในแต่ละเรื่องมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ ผู้เขียนสร้างตัวละครเด็กไปตามโครงเรื่องที่ผู้เขียนวางไว้ เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นเด็กเข้าใจจิตใจตัวละครเอกที่เป็นเด็กของเรื่อง เพราะผู้อ่านที่เป็นเด็กสามารถเข้าใจบทบาทและจิตใจตัวเอกของเรื่องได้ดีกว่าผู้อ่านที่เป็นผู้ใหญ่ (วลัยลักษณ์ จงจิตติปัญญา ออนไลน์ 2546)

ตัวละครเด็กที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ จะมีความสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่แสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับว่าดี ดำเนินเรื่องด้วยสิ่งศีลธรรมที่เรียกว่า “ทำดีได้ดี” เป็นเรื่องที่ผู้เขียนที่เป็นผู้ใหญ่ต้องการนำเสนอต่อผู้อ่านส่วนใหญ่ที่เป็นเด็ก จึงกำหนดบทบาทและพฤติกรรมโดยให้ตัวละครเอกที่เป็นเด็กมีพฤติกรรมที่เป็นค่านิยมที่อยากให้เด็กเป็น

เช่น เคารพผู้ใหญ่ มีเมตตา โอบอ้อมอารี ในขณะที่ตัวร้ายให้เป็นไปในทางตรงข้าม ทำให้วรรณกรรมเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มักมีตอนจบที่สมหวัง (Happy ending)

วรรณกรรมเด็กและเยาวชนเป็นเสมือนอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ผู้ใหญ่ต้องการใช้สื่อสารกับเด็ก เพื่อเสริมสร้างให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่เหมาะสมกับสังคมโดยผ่านตัวละครเอกที่เป็นเด็ก ดังนั้น การแต่งวรรณกรรมเด็กและเยาวชนจึงต้องอาศัยหลักจิตวิทยาเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสร้างตัวละครเพื่อให้ตัวละครมีความสมจริงโดยต้องคำนึงถึงวัยของเด็กด้วย

มกุฏ อรดี เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการเขียนวรรณกรรมเยาวชนไทย แนวสัจนิยม (Realism) หรือเขียนขึ้นจากชีวิตจริงในสังคมไทย จนมีผลงานด้านวรรณกรรมเยาวชนที่มีชื่อเสียงและได้รับรางวัล “หนังสือดีเด่น” ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเป็นรางวัลที่กระทรวงศึกษาธิการจัดประกวดขึ้นทุกปีเป็นเวลาหลายปีติดต่อกัน

มกุฏ อรดี ใช้นามปากกาว่า “นิพพาน” ในการเขียนเรื่องสั้นและบทความตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 และใช้นามปากกา “วาวพร” ในงานเขียนวรรณกรรมเยาวชนในปี 2529 เป็นต้นมา มกุฏ อรดี ทำงานด้านนิตยสารเป็นเวลามากกว่า 18 ปี ทำงานเป็นที่ปรึกษาบรรณาธิการนิตยสาร “ญี่ปุ่นภาพขาวปัจจุบัน” แห่งประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสำนักพิมพ์ผีเสื้อ สำนักพิมพ์ในครอบครัว และสำนักพิมพ์หมายเลขห้า ปัจจุบันเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ

ผลงานของมกุฏ อรดี ที่ได้รับรางวัล “หนังสือดีเด่น” ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ได้แก่

พ.ศ. 2521 เรื่องผีเสื้อและดอกไม้

พ.ศ. 2530 เรื่องพรแสวงรุ่ง

พ.ศ. 2531 เรื่องเพลงดวงดาว

พ.ศ. 2532 เรื่องเด็กชายจากดาวอื่น

พ.ศ. 2535 เรื่องปีกความฝัน

ในวรรณกรรมของมกุฏ อรดี ที่ได้รับรางวัล “หนังสือดีเด่น” นั้นทุกเรื่องมีตัวละครเอกเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 ถึง 13 ปี ซึ่งนักจิตวิทยาได้แบ่งวัยเด็ก ดังนี้ วัยเด็กตอนต้น ช่วงอายุ 2-5 ปี วัยเด็กตอนกลาง ช่วงอายุ 6-10 ปี และวัยเด็กตอนปลาย ช่วงอายุ 11-13 ปี จัดว่าเป็นเด็กอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนต้นถึงวัยเด็กตอนปลาย (สรานุ บุญญาสุนธีร์ 2534 : 68) เช่น “ทวน” เด็กชายอายุเจ็ดปีที่มีแม่เป็นหญิงเสียสติในเรื่อง “ปีกความฝัน” “ฮุ่ย” เด็กชายอายุสิบสามปีที่ต้องออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยทางบ้าน โดยการรับจ้างลักลอบขนข้าวและน้ำตาลทางรถไฟข้ามเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย ในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ “ปาน” เด็กชายที่มีนิ้วมือสิบเอ็ดนิ้วในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น “แสงรุ่ง” เด็กหญิงตาบอดในเรื่องเพลงดวงดาว เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวละครเด็กในวรรณกรรมของมกุฏ อรดี มีทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ

มกุฏ อรดี เป็นนักเขียนที่นำจิตวิทยามาใช้ในการสร้างตัวละครทำให้พฤติกรรม การแสดงออกของตัวละครเกิดความสมจริงในวรรณกรรมเยาวชน และเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล มีผู้ที่ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานของมกุฏ อรดีในเรื่องปีกความฝัน และพรแสวงรุ่ง ดังนี้

สุรียา เบญโสะ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องปีกความฝันของนิพนพานฯ ว่า นอกจากนั้นหลายคนอาจตั้งคำถามกับเรื่องราวความเป็นมาของ “แม” หรือหญิงเสียดสีที่ในที่สุดแล้วเราก็ไม่ทราบว่ ปมขัดแย้งในชีวิตของหญิงเสียดสีคนนี้จะรุนแรงถึงขนาดที่ทำให้มีอาการทางประสาทได้มากน้อยแค่ไหน นั่นเพราะผู้เขียนให้ภาพผานทาง “ทวน” ซึ่งไม่ได้รู้เรื่องราวความเป็นมาของแมไปด้วยนั้นก็อาจจะก่อความสงสัยในแง่ความจริงแก่ผู้อ่านได้ไม่น้อย แต่ถ้าเราได้อ่าน “คำลงท้าย” ของแพทย์หญิงบรรจง สืบสาน (จิตแพทย์) ในท้ายเรื่องความกังขาในข้อนี้ก็จะหมดไปได้ ความสุภาพและความรับผิดชอบของทวนที่มีแม่เป็นหญิงเสียดสีก็อาจสร้าง ความสงสัยในด้านความจริงแก่ผู้อ่านอีกหลายคน และเช่นกันถ้าเราพยายามหาคำตอบ จะพบว่าการสั่งสอนลูกของหญิงเสียดสีนั่นเองที่เป็นการหลอหลอมความสุภาพให้ทวน เพราะเมื่อไหร่ก็ตาม ที่ทวนพูดไม่สุภาพ แม่จะดักเตือนทันทีว่าไม่ใช่ “สมบัติผู้ดี” และแน่นอนว่าการเป็นคนเสียดสีก็ไม่ใช่ว่าสาเหตุของการพูดจาไม่สุภาพ เพราะคนสติดี ๆ อีกมากมายก็ไม่ได้พูดจาสุภาพแต่อย่างใด (สุรียา เบญโสะ 2537 156)

ไพลิน รุ่งรัตน์ ได้เขียนวิจารณ์เรื่อง พร้าวแสงรุ่ง ของวาวพร้าวว่าพร้าวแสงรุ่งมิใช่นวนิยายที่มีความเด่นที่การวางโครงเรื่อง ดังนั้นรายละเอียดของแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่เป็นการสนับสนุนให้ลักษณะนิสัยของตัวละครปรากฏชัดขึ้นไปอีก เด็กชายชาญมีรายละเอียดในเรื่องของลักษณะนิสัยชัดเจนที่สุด ผู้เขียนให้เขาเป็นเสมือนแบบอย่างของผู้เป็น “คนดี” ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมี “น้ำใจ” ความรักสัตว์ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบ ตลอดจนกระทั่งความรับผิดชอบ (วาวพร้าว 2531 16)

มกุฏ อรดี เป็นนักเขียนที่ให้ความสำคัญในเรื่องตัวละครเด็กในวรรณกรรมมาก มกุฏ อรดี ได้คำนึงว่านักเขียนวรรณกรรมเด็กและเยาวชนต้องรู้การใช้ภาษาเด็กเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังต้องศึกษาธรรมชาติและจิตวิทยาของเด็กก่อน เพราะวิธีการสื่อสารและการรับรู้ของเด็กต่างจากผู้ใหญ่ จะเห็นได้ในการโต้แย้งคำวิจารณ์วรรณกรรมวาวพร้าวของ ไพลิน รุ่งรัตน์ โดย มกุฏ อรดี ได้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจศึกษาค้นคว้าการสร้างตัวละครเด็ก ว่า “เด็กหญิงแสงรุ่งตาบอดมาแต่กำเนิด เมื่อข้าพเจ้าเขียนเช่นนี้ ได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับความผิดปกติทางสายตาหลายเล่ม ตามแพทย์ ตามผู้ปกครองของเด็กตาบอด และเข้าไปคลุกคลีกับเด็กตาบอด เพียงเพื่อจะได้วลีเดียว” (วาวพร้าว 2531 61)

การวิเคราะห์ถึงบทบาทตัวละครในแนวจิตวิทยาจะช่วยให้การเข้าถึงความจริงที่เกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่ต่าง ๆ โดยใช้ตัวละครในเรื่องเป็นตัวตั้งรับ ศรีเรือน แก้วกังวาล กล่าวว่า กลวิธีในการวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาเป็นการมองมนุษย์อย่างมีชีวิตจิตใจ ที่ตกอยู่ใต้สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทำให้แสดงพฤติกรรมตอบสนอง จนมีความสมหวัง ความผิดหวัง มีความดี ความเลว เหมือนปุถุชนทั่วไป (ศรีเรือน แก้วกังวาน 2529 20)

การใช้จิตวิทยาในวรรณกรรมของมกุฏ อรดี ผ่านทางตัวละครเด็ก เป็นเหมือนภาพสะท้อนชีวิตของเด็กที่มีชีวิตเติบโตในสังคมจริงและเป็นสังคมที่ด้อยโอกาส ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมต่างๆที่ตัวละครเด็กและวัยรุ่นแสดงออกในวรรณกรรมของมกุฏ อรดี โดยนำทฤษฎีจิตวิทยามาใช้

อ้างอิง จึงนำศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนสารนิพนธ์จึงต้องการศึกษาว่า มกุฏ อร์ดี สร้างลักษณะนิสัย และพฤติกรรมต่าง ๆ ตัวละครเด็กที่แสดงออกที่มีความสมจริงหรือไม่อย่างไร รวมถึงแนวคิดของผู้เขียนในการสร้างตัวละครเด็ก ทำให้ตัวละครเอกที่เป็นเด็กมีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยาหรือไม่อย่างไร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตมนุษย์ลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างไรในแง่มุมของจิตวิทยา

### จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1 เพื่อวิเคราะห์ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเดนม” ของมกุฏ อร์ดี ตามหลักจิตวิทยา

2 เพื่อศึกษาแนวคิดของมกุฏ อร์ดี ในการสร้างตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเดนม”

### ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้เข้าใจตัวละครเด็ก ที่ปรากฏในวรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี ตามหลักจิตวิทยา และได้ศึกษาแนวคิดของผู้เขียนในการสร้างตัวละครเด็กให้มีความสมจริง ที่จะสามารถเข้าใจชีวิตของเด็กในสังคมได้จากตัวละครเด็กในวรรณกรรม ทำให้วรรณกรรมเยาวชนมีคุณค่าสำหรับผู้อ่านมากยิ่งขึ้น ผลของการวิจัยยังเป็นประโยชน์ ต่อแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอื่นๆ โดยใช้หลักจิตวิทยาได้

### ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งศึกษาตัวละครเด็ก ในวรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี ที่ได้รับรางวัล “หนังสือดีเดนม” รวม 5 เรื่อง ดังต่อไปนี้

ตัวละครเด็ก 7 ตัวละครในวรรณกรรมเยาวชนของ มกุฏ อร์ดี ได้แก่

|             |                                    |
|-------------|------------------------------------|
| “ทวน”       | เรื่องปีกความฝัน ของ นิพนานฯ       |
| “ชาญ”       | เรื่องพร้าวแสงรุ่ง ของ วาวแพร      |
| “แสงรุ่ง”   | เรื่องพร้าวแสงรุ่ง ของ วาวแพร      |
| “อ้อมเดือน” | เรื่องเพลงดวงดาว ของ วาวแพร        |
| “ปาน”       | เรื่องเด็กชายจากดาวอื่น ของ วาวแพร |
| “ฮูยัน”     | เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ของ นิพนานฯ |
| “มิ้มปี”    | เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ของ นิพนานฯ |

### นิยามศัพท์

ตัวละครเด็ก หมายถึงตัวละครเด็กที่ปรากฏในวรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี

## วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาตัวละครเด็กในวรรณกรรม “รางวัลหนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ดำเนินขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนของมกุฏ อร์ดี ในนามปากกา “นิพนพานฯ” และ “วาวแพร”

2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดีทฤษฎีจิตวิทยา

3 ศึกษาจิตวิทยาเด็ก

4 วิเคราะห์ตัวละครหลักที่เป็นเด็ก ในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นของมกุฏ อร์ดี โดยใช้ทฤษฎีจิตวิทยา

5 ศึกษาแนวคิดของมกุฏ อร์ดี ในการสร้างตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น”

6 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาตัวละครเด็กในวรรณกรรม "รางวัลหนังสือดีเด่น" ของมกุฏ อรดี ผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาและจัดเรียบเรียงรายละเอียดของเอกสารและงานวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1 การศึกษาตัวละครในวรรณกรรมตามหลักจิตวิทยา
- 2 จิตวิทยาเด็ก
- 3 ลักษณะทั่วไปของวัยเด็ก
- 4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับตัวละครเด็กในวรรณกรรม
- 5 แนวคิดของวรรณกรรม

#### 1 การศึกษาตัวละครในวรรณกรรมตามหลักจิตวิทยา

จิตวิทยาเข้ามามีบทบาทในการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดี เมื่อต้นศตวรรษที่ 20 โดย ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาชาวออสเตรีย ซึ่งได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดีเรียกว่า การวิจารณ์แบบจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic criticism) การวิจารณ์ของฟรอยด์เป็นการวิจารณ์ทั้งชีวิตผู้ประพันธ์และจากการตีความจากผลงาน

เมื่อฟรอยด์สร้างทฤษฎีที่วาดด้วยโครงสร้างของจิตและทฤษฎีบุคลิกภาพขึ้น ทำให้นักวรรณคดีศึกษานำทฤษฎีของฟรอยด์ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง หลักสำคัญในทฤษฎีของฟรอยด์คือการยืนยันเกี่ยวกับแง่มุมในลักษณะต่างๆของจิตไร้สำนึกของมนุษย์ ทำให้ฟรอยด์สรุปได้ว่า "จิตไร้สำนึก" (unconscious) เป็นต้นกำเนิดของจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ความสลับซับซ้อนทางความคิด และพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ อิทธิพลของฟรอยด์มีผลต่อนักเขียนและนักวิจารณ์อย่างกว้างขวาง เห็นได้จากการที่นักเขียนส่วนหนึ่งนำหลักจิตวิทยามาใช้ในงานประพันธ์โดยตรง เช่น ลอเรนซ์ (D H Lawrence) นำหลักจิตวิทยาของฟรอยด์มาสร้างผลงานชื่อ "Lady Chatterley's Lover" "Sons and Lovers" หรือ "The Rainbow" เป็นต้น นอกจากนี้แล้วนักเขียนบางคนนำเอาทฤษฎีทางจิตวิทยามาประยุกต์ใช้เป็นเทคนิคในการเขียน ดังปรากฏในผลงานของ เจมส์ จอยซ์ (James Joyce) โฟลค์เนอร์ (Faulkner) และเวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf) ซึ่งนำวิธีการเขียนแบบ "กระแสสำนึก" (stream of consciousness) มาใช้เขียนในนวนิยาย จนกลายเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2513 : 43)

ต่อมา นักวิชาการและนักวิจารณ์ทั้งหลายต่างก็ได้นำเอาหลักทฤษฎีของฟรอยด์มาประยุกต์ใช้ในการวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรม โดยเฉพาะเรื่องตัวละครหรือพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาให้แก่ผู้อ่าน เช่น ตัวละครบางบทบาท แสดงพฤติกรรมบางอย่างอาจจะ

ลักษณะแปลก ชวนให้เฝาคำความรู้และเหตุผลมาอธิบายสาเหตุบทบาทและพฤติกรรมที่มีลักษณะดังกล่าว หลักจิตวิทยาจะช่วยแก้ข้อสงสัยในบทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมได้

นักวิจารณ์ที่น่าหลักจิตวิเคราะห์มาใช้ในการวิจารณ์วรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องมากผู้หนึ่งคือ เอมป์สัน (William Empson) เอมป์สันได้นำหลักการสาขาวิชาการต่างๆ มาประยุกต์ให้เข้ากับความคิดของตนเองมาใช้ในการวิจารณ์นิทานสำหรับเด็กเรื่อง Alice in Wonderland เอมป์สันได้เขียนบทวิจารณ์ที่น่าสนใจคือ "Alice in Wonderland The child as Swain" เอมป์สันไม่ได้วิจารณ์เพื่ออธิบายบทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละครแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แต่งนิทานกับนิทานเรื่องนี้ด้วย โดยได้ชี้ให้เห็นว่าจิตใต้สำนึกของผู้แต่งมีบทบาทแสดงอยู่ในพฤติกรรมต่างๆ ของอลิซ เด็กหญิงซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง และตั้งข้อสันนิษฐานว่านิทานเรื่องนี้คงเกิดขึ้นจากความปรารถนาในจิตใต้สำนึกของผู้แต่งที่จะกลับคืนไปสู่วัยเด็กซึ่งมีแต่ความเชื่อ บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ยังไม่มีอิทธิพลของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมมาครอบงำในแง่ที่ปรารถนาจะเป็นเด็ก ผู้แต่งก็กล่าวถึงสิ่งที่ล้วนแต่มีความหมายสะท้อนให้เห็นความนึกคิดของเด็ก เช่นการฝันถึงงานเลี้ยงที่มีอาหารอันโอชะรส และจัดเอาไว้อย่างสวยงาม ความปรารถนาเช่นนี้พิจารณาได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นความปรารถนาในจิตใต้สำนึกไม่เพียงแต่ของเด็กๆ แต่รวมถึงมนุษย์ทั่วไปด้วย (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2513 64-67)

ชลธิรา สัตยาวัฒนา ได้นำเอาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจิตวิทยา และจิตวิเคราะห์มากล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทยว่า ไอ เอ ริชาร์ดส์ (I A Richards) นักวิจารณ์วรรณคดีผู้มีชื่อเสียง เป็นผู้ริเริ่มเห็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยากับวรรณคดี ริชาร์ดได้นำความเห็นของนักจิตวิทยาที่ว่าด้วยจิตมนุษย์ซึ่งมีทั้ง จิตสำนึก (conscious mind) และจิตใต้สำนึก (Subconscious mind) มาใช้ในการพิจารณาวรรณคดีแล้วตระหนักในความจริงว่า วรรณคดีประกอบด้วยทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของกวี และถ้าพิจารณาให้ถี่จะพบว่า จิตใต้สำนึกจะมีบทบาทปรากฏอยู่ในวรรณคดีมากกว่าจิตสำนึก ชลธิราได้นำเอาทฤษฎีทางจิตวิทยามาใช้ในการวิเคราะห์ความก้าวร้าวในตัวละครเรื่องขุนช้างขุนแผน พบว่าตัวละครทุกตัวล้วนมีความก้าวร้าวอย่างไร้สำนึกแฝงอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ โดยแสดงออกเป็นความนึกคิดบ้าง วาจาบ้าง การกระทำบ้าง ความก้าวร้าวมีลักษณะต่าง ๆ กันแล้วแต่สถานการณ์ เหตุการณ์และความกดดันหรือประสบการณ์ที่ได้รับในวัยเยาว์ซึ่งตัวเอกของเรื่องคือวันทอง และขุนแผนแสดงออกถึงความก้าวร้าวอย่างเห็นได้ชัดเมื่อวิเคราะห์ตามหลักจิตวิทยา (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2513 37-65)

วิภา กงกะนันท์ ได้กล่าวถึงแนวการสร้างตัวละครให้สมจริง (realistic) ว่า การสร้างตัวละครให้สมจริงนี้ นักประพันธ์จำเป็นต้องรู้ว่า "ของจริง" ที่เป็นหุ่นนั้นมีลักษณะและธรรมชาติเป็นอย่างไร และผู้ที่ศึกษาก็จำเป็นต้องมีความรู้ดังกล่าวด้วยมิฉะนั้นก็จะไม่สามารถแสดงความเห็นว่าผู้ประพันธ์สร้างตัวละครได้สมจริงหรือไม่ เช่นถ้าตัวละครเป็นคน ไม่ว่าจะเป็นคนจริงหรือคนสมมติ เราจะต้องแลเห็นลักษณะและธรรมชาติของตัวละครว่ามีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกาย อารมณ์ และสติปัญญา เมื่อเวลาและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป นอกจากนั้นตัวละครที่เป็นคนจะดูสมจริงก็ต่อเมื่อแสดงธรรมชาติของปฏิกิริยา คือเป็นที่ยึดของกิเลสและอวิชชาคือความโลภ โกรธ หลง อิจฉา

ไ้เวลา ฯลฯ ในสัดส่วนที่ต่างกันในแต่ละคน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสองปัจจัยที่สำคัญ คือพันธุกรรม หรือกำเนิดของตัวละครนั้นกับสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ การเลี้ยงดู การศึกษา อบรม และประสบการณ์ ทั้งหมดทั้งทางตรงและทางอ้อม (วิภา กงกะนันท์ 2533 89)

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ แสดงแนวความคิดทางการศึกษามนุษย์จากทฤษฎีจิตวิทยาทำให้เราได้ใช้สมอง แต่การศึกษาวรรณกรรมทำให้เรามีอารมณ์ร่วมและเห็นภาพมนุษย์เป็นตัวอย่างหลายๆแบบ แท้ที่จริงวรรณกรรม เช่น นวนิยายมีกลวิธีที่ซับซ้อนมีโอกาสนเปลี่ยนแปลงคลี่คลายได้มาก อีกทั้งง่ายในการที่จะให้ผู้ศึกษามีความรู้สึกประณีตขึ้น เข้าใจอารมณ์และชีวิตมนุษย์ได้กว้างขวาง ถ้าเราศึกษามนุษย์เฉพาะจากคนที่เรารู้จักความรู้เรื่องมนุษย์ของเราจะแคบ เป็นคนไม่ทันโลก ถ้าเราศึกษามนุษย์เฉพาะจากหนังสือจิตวิทยาและสังคมวิทยา เราก็คงไม่ได้เห็นภาพบุคลิกภาพของมนุษย์หลากหลายรูปแบบ ดังนั้นการอ่านนวนิยาย หรือวรรณกรรมที่อาศัยจินตนาการประเภทอื่นๆ ทำให้ได้ใช้ทั้งสมอง มีอารมณ์ร่วมและเข้าใจมนุษย์หลากหลายรูปแบบมากขึ้น (สนั่น มีชันหมาก 2537 96)

ปราณี เชียงทอง ได้พิจารณาหลักการประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็ก ในเรื่องของตัวละครว่า ตัวละครต้องสมจริง น่าเชื่อถือ และเป็นไปตามธรรมชาติของคนจริงๆ การแสดงบทบาทต่างๆ แสดงในลักษณะที่เด่นชัด พฤติกรรมของตัวละครต้องคงเส้นคงวา สมเหตุสมผลและมีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง ผลการกระทำหรือพฤติกรรมต้องเป็นไปตามหลักความจริง และต้องมีตัวละครที่เด็กสามารถลอกเลียนแบบได้ (ปราณี เชียงทอง 2525 127-128)

## 2 จิตวิทยาเด็ก

จิตวิทยาเด็ก (Child Psychology) เป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาพฤติกรรมและจิตใจของเด็ก ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนกระทั่งบรรลุนิติภาวะ จิตวิทยาเด็กมีจุดมุ่งหมายใหญ่ๆในการศึกษาดังนี้ (สุชา จันท์น้อม 2538 1)

1 เพื่อศึกษาดูความเจริญตามธรรมชาติของเด็กที่เป็นอิสระจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น เด็กแรกเกิดจนกระทั่งมีอายุถึง 6 เดือน มีอะไรเกิดขึ้นตามธรรมชาติของเด็กบ้างโดยไม่ขึ้นกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

2 การศึกษาค้นคว้าพฤติกรรมและความเจริญเติบโตของเด็ก ที่ได้รับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่างๆกัน ซึ่งมีบทบาทต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งในทางบวกและทางลบ

3 เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของพฤติกรรมของเด็ก ที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของเด็ก

พัฒนาการของเด็ก นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญของวิชาจิตวิทยาเด็ก เพราะในระยะของการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน อัตราการเจริญของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในวัยเดียวกัน การพัฒนาของเด็กเป็นลักษณะไดนามิก (Dynamics) คือเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ เด็กแต่ละคนเกิดมาไม่เหมือนกัน วิชาจิตวิทยาจะเน้นถึงความแตกต่างในตัวเด็กเป็นสิ่งสำคัญ

หากไม่เห็นถึงความแตกต่างของเด็ก ก็อาจเรียกได้ว่าไม่เข้าใจเด็ก ปัญหาของเด็กจึงเป็นปัญหาที่บิดามารดาตลอดจนครูต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา บางรายก็แก้ไขได้สำเร็จ บางกรณีก็ไม่สามารถแก้ไขได้ อาจเป็นเพราะพ่อแม่หรือครูยังไม่เข้าใจเด็กได้ดีพอ เพราะเหตุที่ว่าผู้ใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเด็กน้อยเกินไป จึงได้มีการเริ่มสนใจศึกษาเรื่องของเด็กขึ้น

ทฤษฎีพัฒนาการของซัลลิแวน (Sullivan's development of personality) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพของคนเป็นผลมาจากสังคม ถึงแม้ว่าคนบางคนได้ปลีกตัวไปจากสังคมไปอยู่ห่างไกลจากผู้อื่น แต่มโนภาพเกี่ยวกับตนเองและความทรงจำในอดีต ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเขา ซัลลิแวนได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคมในระยะต่างๆ ของชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและการเจริญเติบโตในวัยเด็ก คือในระยะวัยเด็กตอนต้น ตั้งแต่ประมาณ 2-4 ปี เด็กจะเริ่มเรียนรู้ภาษา การเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ และเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ เมื่อเด็กเริ่มพูดได้ เดินได้ ก็เริ่มรู้สึกรู้ว่าทำอะไรที่ผู้ใหญ่แสดงให้เห็นว่าพอใจหรือไม่พอใจ เมื่อมีอายุประมาณ 4-11 ปี เด็กวัยนี้จะเริ่มปลีกตัวออกจากพ่อแม่ และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะกับเพื่อนๆ ในวัยเดียวกัน เด็กในวัยนี้เรียนรู้เกี่ยวกับการแข่งขัน การรวมมือ และรู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (สุชา จันทน์เอม 2540 37)

เด็กอายุประมาณ 11-13 ปี เป็นระยะที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กวัยนี้ต้องการมีเพื่อนเพศเดียวกัน ระยะนี้มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมาก ในระยะนี้มีจุดเด่นอยู่ 2 ประการคือ เด็กรู้จักมองตนเองอย่างรู้จักดิชมตนเอง (ซึ่งฟรอย์เรียกว่าเด็กเริ่มมี Super ego) และเริ่มมีทัศนคติทางแข่งขันและชิงดีกับเพื่อน เพื่อรักษาชื่อเสียง ถ้าใครมาทำลายชื่อเสียงย่อมรู้สึกเดือดร้อน ระยะนี้จึงเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การอบรมสั่งสอนเพื่อเด็กจะได้รับเอาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามต่อไป

ซัลลิแวน กล่าวว่าบุคคลเป็นจำนวนมาก ที่บุคลิกภาพเจริญมาถึงระยะนี้แล้วหยุดชะงักหรือถอยกลับ (Fixated or regress) กล่าวคือถ้าชีวิตเต็มไปด้วยความหวาดวิตกกังวล ก็อาจทำให้บุคลิกภาพเจริญมาแค่นี้เท่านั้น กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือเห็นถึงความสำคัญเฉพาะพวกพ้องของตนฝ่ายเดียว ไม่อาจเข้าใจผู้อื่นได้

จิตวิทยามีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่พฤติกรรมของตัวละคร และในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประพันธ์กับงานเขียน ดังได้กล่าวจะเห็นวาลักษณะการวิจารณ์นี้แสดงให้เห็นว่าวิชาจิตวิทยามีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจารณ์วรรณคดี ที่สามารถนำมาช่วยตีความข้อความหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวรรณกรรมหรือวรรณคดีได้ในการนำทฤษฎีทางจิตวิทยาต่างๆ ทั้งหลายมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาตัวละครและพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกในวรรณกรรมจึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหาในวรรณกรรมและทฤษฎีที่นำมาใช้

ทฤษฎีทางจิตวิทยาได้เข้ามามีบทบาทในการวิจารณ์วรรณกรรมและวรรณคดีมากขึ้น ทำให้สามารถนำทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจารณ์ได้ทั้งสิ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหาในวรรณกรรมและวรรณคดี โดยไม่จำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นเพียงทฤษฎีของฟรอย์เท่านั้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ (Needs) ของ ดร. เอ. เอช. มาสโลว์ (Dr A H Maslow) และของเฮนรี เอ. เมอร์เรย์ (Henry A Marray) เป็นอีกทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมได้ เนื่องจากความต้องการเป็นสิ่งผลักดันที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลในชีวิตมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ล้วนแต่ต้องพยายามดิ้นรนเพื่อสนองความต้องการต่างๆ ชนิดและทิศทางของพฤติกรรมจะถูกกำหนดโดยแรงผลักดันของความต้องการต่างๆ ของมนุษย์ในเวลานั้นๆ

ความต้องการของมนุษย์นั้น ดร. เอ. เอช. มาสโลว์ ได้กำหนดลำดับขั้น (A Hierarchy of Needs) ออกเป็น 5 ขั้น คือ

1 ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการแห่งชีวิตทั่วไป เช่น อาหาร น้ำ อากาศ ฯลฯ

2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นการรวมการกระทำทั้งหมดเพื่อให้ห่างจากอันตรายหรือความเจ็บแค้น

3 ความต้องการความรัก และความต้องการมีส่วนร่วม (Belonging and Love Needs) น้อยคนนักที่จะมีชีวิตหรือทำงานอย่างโดดเดี่ยว เราต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งดังต่อไปนี้ เช่นกลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคม กลุ่มในการทำงาน ฯลฯ

4 ความต้องการความยกย่องรู้จัก (Esteem Needs) คนเรานั้นมักจะคิดถึงตัวเองในด้านดีไว้ก่อนเสมอ และปรารถนาให้ผู้อื่นคิดถึงตัวเราในแง่ดีด้วย เช่นบุคคลบางคนอาจใช้จ่ายเกินฐานะเพราะปรารถนาการยกย่องจากเพื่อนฝูง

5 ความต้องการเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง (Need for Self Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุด เป็นความต้องการที่จะให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนต้องการมากที่สุดในชีวิต เช่นต้องการทำงานตามที่ตนชอบ ตัวอย่างเช่น ช่างฟัดประจำอยู่อาจจะใช้เวลาว่างของตนตกแตงรถคันเก่าของตนอย่างไม่เบื่อหน่าย หรือคนทั่วไป อาจจะทุ่มเทเวลาและความสนใจในงานอดิเรกเมื่อความต้องการขั้นต้นของเราได้รับการบำบัดแล้ว (ศรีเพ็ญ ประเสริฐสุข 2521 11-12)

ส่วนเมอร์เรย์ มีแนวคิดเกี่ยวกับ “ความต้องการที่จำเป็น” (Needs) ว่าเป็นโครงสร้าง (Construct) ที่ใช้แทนพลังที่มาจากสมองบริเวณที่ให้พลังงาน และทำการผสมผสานการรับรู้ การคิด และการกระทำของคนเรา เพื่อจัดแปลงสถานการณ์ที่ไม่น่าพึงใจที่กำลังเกิดขึ้น ให้ไปสู่เป้าหมายเฉพาะอย่าง อย่างไรก็ตาม เมอร์เรย์มีแนวคิดไม่เหมือน ฟรอยด์ โดยเมอร์เรย์ได้แบ่งประเภทของความจำเป็นทางชีววิทยา หรือความต้องการภายในร่างกาย (Viscerogenic) ออกไปรวมเป็น 13 ประเภท

ด้านบวก เกิดจากความขาดแคลน มีอยู่ 4 รายการคือ

- 1 ความหิว
- 2 ความกระหาย
- 3 การรับสัมผัส
- 4 ออกซิเจน

ด้านลบ เกิดจากความตึงเครียดอันเนื่องมาจากการหลั่งสาร มี 2 รายการคือ

- 1 เพศ
- 2 การไหลของน้ำนม

ด้านลบ เกิดจากความตึงเครียดอันเนื่องมาจากการบีบคั้นให้ปล่อยออกมียู 3 รายการคือ

- 1 การหายใจออก
- 2 การปัสสาวะ
- 3 การอุจจาระ

ด้านลบ เกิดจากอันตราย มียู 4 รายการคือ

- 1 การหลีกเลี่ยงสิ่งที่น่าพิศ
- 2 การหลีกเลี่ยงความร้อน
- 3 การหลีกเลี่ยงความหนาว
- 4 การหลีกเลี่ยงอันตรายทั่วไป

เมอร์เรย์มีความเชื่อว่าคนเรามีทั้งสัญชาตญาณป่าเถื่อน และศักยภาพทางบวกที่ติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิด เช่นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ นอกจากนี้เมอร์เรย์ยังเน้นความต้องการที่จำเป็นทางใจ (Psychogenic Needs) ว่าเกิดจากการมีความต้องการอยู่ในใจ ซึ่งมีอยู่ 20 ประเภท ดังนี้

- 1 การถ่อมตัว คือการยอมจำนนต่ออำนาจภายนอก ยอมรับคำตำหนิ ยอมแพ้ ยอมรับความด้อยหรือความผิดพลาด อารมณ์ที่เกิดขึ้นจะแสดงออกด้วยการยอมรับ ละอายใจ และรู้สึกผิด
- 2 ความต้องการความสำเร็จ มนุษย์ต้องการทำสิ่งที่ยากให้สำเร็จ ควบคุมจัดการขึ้นหน้าบุคคลอื่นๆ อารมณ์ที่แสดงออกคือความทะเยอทะยาน และมีชีวิตชีวา
- 3 ความต้องการมุ่งสัมพันธ์ เป็นการยินดีที่จะให้ความร่วมมือหรือชอบบุคคลอื่น ทำให้คนอื่นรักและจงรักภักดี อารมณ์ที่เกิดขึ้นคือ รัก ผูกพัน และไว้วางใจ
- 4 ความก้าวร้าว เป็นความต้องการที่จะเอาชนะคู่ต่อสู้ แกะแค้นให้เขาบาดเจ็บ หรือโจมตี คนอื่น อารมณ์ที่แสดงออกจะเป็น โกรธเคือง ริษยา อยากแก้แค้น
- 5 ความต้องการเป็นอิสระ เป็นอิสระจากการกักกันต่อต้านการบังคับ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง อารมณ์แสดงออกจะเป็นการโกรธ และรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง
- 6 ความต้องการหลบหลีก เป็นการเอาชนะความอ่อนแอ เก็บกดความกลัว อารมณ์แสดงออกจะเป็นความละอายใจหลังจากล้มเหลว ตั้งใจแน่วแน่ที่จะเอาชนะ
- 7 ความต้องการป้องกันตัว เป็นการปกป้องตนเองจากการถูกโจมตีที่เป็นข้อวิจารณ์และคำตำหนิ ต้องการภูหน้ำซึ่งเป็นการแสดงออกของการมีอิโก้สูง บางอารมณ์ที่แสดงออกจะรู้สึกผิด รู้สึกด้อย
- 8 ความต้องการความเคารพ คือชื่นชมและสนับสนุนคนอื่นที่เหนือกว่าชม คล้อยตาม ยอมเป็นรอง (ลูกน้อง) อารมณ์ที่แสดงออกจะเป็นการนับถือ และชื่นชม

9 ความต้องการใฝ่อำนาจ เป็นการควบคุมสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ สร้างอิทธิพล ชักจูง บังคับบุคคลอื่น อารมณ์ที่แสดงออกจะแสดงออกถึงความรู้สึกมั่นใจ

10 ความต้องการเปิดเผยโอ้อวด เป็นการสร้างความประทับใจ ชอบปรากฏตัว สร้างความตื่นเต้นแก่คนอื่น อารมณ์ที่แสดงออกจะร่าเริง ภูมิใจ และเหอ

11 ความต้องการหลีกเลี่ยงอันตราย คือหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด การบาดเจ็บ ทางร่างกาย ความเจ็บป่วย ความตาย ใช้ความระมัดระวัง อารมณ์ที่เกิดคือวิตกกังวล

12 ความต้องการหลีกเลี่ยงความอาย เป็นการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ได้อาย อารมณ์ที่เกิดขึ้นคือรู้สึกด้อย วิตกกังวล และละอายใจ

13 ความต้องการทะนุถนอม เป็นการให้ความเห็นใจและสนองความต้องการของ คนบางคนที่ไม่มีความหวัง อดทนจนเจือคนอื่นตลอดจนการปลอบโยน อารมณ์ที่แสดงออกคือ สงสาร เมตตา กรุณา และรักใคร่

14 ความต้องการระเบียบ เป็นการจัดวางสิ่งต่างๆให้เป็นระเบียบ ทำตัวเรียบร้อย สะอาดและเป็นระเบียบ อารมณ์ที่เกิดคือขะเขวี่ยงกับความไม่เป็นระเบียบ

15 ความต้องการเล่น เป็นการกระทำแบบตลกๆ โดยไร้จุดหมาย ชอบหัวเราะและ ทำตัวให้ตลก จะแสดงออกด้วยอารมณ์สนุกสนาน

16 ความต้องการปฏิเสธ คือแยกตนเองจากคนที่เกลียดตนเอง อารมณ์ที่เกิดคือ เย้ยหยัน ขยะแขยง และเฉยเมย

17 การมีความรู้สึกตัว เป็นการแสวงหาและปิติยินดีกับความประทับใจแบบ ดันหาราคะ อารมณ์ที่เกิดขึ้นคือมีกิเลสตัณหา

18 ความต้องการทางเพศ เป็นการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ เชิงชู้สาว และ มีการรวมเพศ จะแสดงออกด้วยอารมณ์ตื่นเต้นแบบที่มีความรักใคร่

19 ความต้องการรับความช่วยเหลือ เป็นการต้องการให้บางคนมาแสดงความเห็นใจ เอาใจใส่ อดทน จุนเจือ ปกป้อง และปลอบโยน อารมณ์แสดงออกเป็นความสิ้นหวัง ไม่อบอุ่นใจ

20 ความต้องการความเข้าใจ เป็นถามหรือตอบคำถามทั่วไป สนใจในทฤษฎี การวิเคราะห์เหตุการณ์และเหตุผล อารมณ์แสดงออกคือชอบคิด

นอกจากความต้องการที่จำเป็นของเมอร์เรย์ทั้งทางกาย และทางใจ ยังมีหลักการอื่นๆของ เมอร์เรย์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะเกิดความเข้าใจกับการจำแนกความต้องการที่จำเป็นตามแนวของ เมอร์เรย์ เพื่อใช้ในการพรรณนา การอธิบาย และการทำนายพฤติกรรม ซึ่งมีเพิ่มเติมอยู่ 10 ข้อ ดังนี้

1 พฤติกรรมไม่ใช่ผลรวมของนิสัย แต่นิสัยเป็นสิ่งที่แสดงถึงความต้องการที่จำเป็น มากกว่า เพราะนิสัยย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นพึงพอใจที่จะสนองความต้องการประเภทใดมากหรือน้อย

2 การขาดความยืดหยุ่นในการแสดงพฤติกรรมเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความผิดปกติ เช่น คนที่มีอายุมากขึ้น (สูงอายุ) มักจะมีความไม่ยืดหยุ่น และทำงานในระดับรูปธรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนที่สมองพิการมากแล้ว

3 ความต้องการที่จำเป็นหนึ่งประเภทมีพลังที่จะผลักดันให้บุคคลมีกิจกรรมภาวะความต้องการที่จำเป็นเป็นประสบการณ์ความตึงเครียด แตรากฐานของความเครียดอาจจะไม่ทราบชัดเจน รวมทั้งเป้าหมายที่เหมาะสมด้วย เช่น การที่บุคคลหนึ่งรู้สึกซึมเศร้า ตัวเขาเองอาจจะไม่สามารถบอกได้ว่า เป็นเพราะเหตุใด อย่างไรก็ตาม สวนใหญ่แล้วความต้องการที่จำเป็นและเป้าหมายมักจะอยู่ในความสำนึกตัว หรือแสดงออกอย่างชัดเจน (Manifest) บางครั้งความต้องการที่จำเป็นของคนเราก็ค่อนข้างอยู่ (latent)

4 ความต้องการที่จำเป็นแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ความต้องการของร่างกายและความต้องการทางใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพของบุคลิกลักษณะ ความต้องการสองประเภทนี้มักขึ้นอยู่กับกันและกัน (interdependent) วัฒนธรรมมีอิทธิพลมากที่สุดต่อความต้องการทางใจ

5 ความต้องการทางร่างกายมีตำแหน่งเฉพาะของร่างกาย เป็นที่เกิดกระบวนการคือมีแหล่งต้นตอของการเกิดความเครียด แต่ความต้องการทางใจเกิดขึ้นโดยไม่สามารถบอกตำแหน่งที่เกิดอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น ความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว ก็ไม่ทราบว่ามีอวัยวะใดที่เกี่ยวข้องกับการปวดใจ ซึ่งจริงๆ แล้วเกิดขึ้นในสมอง

6 ความต้องการทางร่างกายเกิดขึ้นแบบมีจังหวะ และเกิดเป็นรอบ แต่ความต้องการทางใจนั้นขึ้นอยู่กับ การบีบคั้นหรือสภาพการณ์มากกว่า ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นรอบๆ และบางจังหวะก็ไม่แน่นอน

7 ระดับความพึงพอใจในการสนองตอบความต้องการ (มากหรือน้อย ง่ายหรือยาก) เป็นสัดส่วนกลับกันกับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ ที่มีต่อบุคลิกลักษณะของแต่ละคน เช่น ออกซิเจนเป็นความต้องการที่รีบด่วนของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่ไม่ใช่สิ่งสำคัญต่อการพัฒนาและการทำงานของบุคลิกลักษณะ ส่วนความต้องการปลดปล่อยพลังทางเพศนั้น แม้จะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นเพื่อการมีชีวิต แต่กลับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการเจริญเติบโต และการพัฒนาการทางบุคลิกลักษณะ

8 ความต้องการต่างๆ อาจจะรวมกันเข้า และเกิดกระบวนการเป็นแรงจูงใจที่รวมเข้าเป็นหน่วยเดียว พฤติกรรมมักจะเป็นผลลัพธ์ของการรวมความต้องการต่างๆ เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ผลงานชิ้นหนึ่งเป็นที่พึงพอใจเพราะงานนี้ได้สนองความต้องการเป็นอิสระความสำเร็จ การมุ่งสัมพันธ์ ความรู้สึกยิ่งใหญ่หรือมีอำนาจ ฯลฯ ชายคนหนึ่งอาจจะตกหลุมรักกับสตรีผู้หนึ่ง เพราะเธอสนองความต้องการได้หลายประเภท เช่น เธอมีบทบาทคล้ายมารดาของเขา เป็นผู้ร่วมงานมีบทบาทเป็นน้องสาวที่ต้องการความเอาใจใส่ดูแล และแม้แต่คู่แข่งในชีวิตทำให้เขาทำงานอย่างมีชีวิตชีวาและถูกท้าทาย ยิ่งมีความต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องมาก ความผูกพันก็ยิ่งจะเกิดขึ้นได้มาก

9 ชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกความต้องการว่า ประเภทใดมีความสำคัญมากกว่ากัน (การกำหนดคุณค่า หรือการยอมรับ) เช่น คนในเมืองใหญ่บูชา “เงินเป็นพระเจ้า” แต่คนในเมืองเล็กนิยมบูชา “ความมีน้ำใจ” หรือ “จิตนิยม” มากกว่า

10 ความพึงพอใจของความต้องการประเภทหนึ่ง ขึ้นอยู่กับผลทางดีที่ได้รับ คือทำให้เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ดี และเป็นไปในทางตรงกันข้ามด้วย

เมอร์เรย์ ได้กล่าวถึงพัฒนาการของบุคลิกภาพ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของเด็กที่กำลังเติบโตต้องเรียนรู้การสนองความต้องการที่จำเป็นจนเกิดความพึงพอใจ โดยแสดงพฤติกรรมประเภทที่สังคมยอมรับ เพราะเราเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของแต่ละคนได้ง่ายกว่าการมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งหมด เราสามารถทำได้ด้วยการอบรมขัดเกลาให้บุคคลคล้อยตามกฎเกณฑ์ และการคาดหวังจากสังคม (แสงสุรีย์ สำอางกุล 2535 339-346)

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์มีแรงผลักดันมาจากความต้องการทั้งสิ้น ดังนั้นเราจะสามารถนำทฤษฎีมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครได้ว่ามีความถูกต้องและเป็นไปตามทฤษฎีเหล่านี้หรือไม่ หากว่าพฤติกรรมของตัวละครนั้นดำเนินตรงตามทฤษฎีทางจิตวิทยาก็ถือได้ว่าผู้เขียนมีความสามารถสร้างตัวละครได้อย่างสมจริง ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้งานของผู้เขียนมีความน่าสนใจมากขึ้น

### 3 ลักษณะทั่วไปของวัยเด็ก

ตัวละครเด็กในวรรณกรรมเยาวชนรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี ที่ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีช่วงอายุระหว่าง 5-13 ปี ซึ่งจัดว่าเป็นช่วงวัยเด็กตอนต้นจนถึงวัยเด็กตอนปลาย ผู้เขียนได้ใช้เกณฑ์ทางจิตวิทยาเป็นเครื่องตัดสินความสมจริงของพฤติกรรมของตัวละคร ดังนั้นสมควรที่จะต้องศึกษาลักษณะทั่วไป ๆ ของวัยเด็ก เพื่อเป็นแนวทางจะได้ทำให้มองเห็นภาพ และเข้าใจธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ตามทัศนะของนักจิตวิทยา

สุชา จันทน์เอม (2540 115-134), วณิช บรรจง (2516 43-61) และสวนา พรพัฒน์กุล (2525 1-30) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการด้านต่างๆของวัยเด็กว่า พัฒนาการของเด็กอาจแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

1 วัยเด็กตอนต้นหรือวัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน (Early Childhood of Pre-school) อายุ 2-5 ปี

2 วัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) อายุ 6-10 ปี

3 วัยเด็กตอนปลาย (Late Childhood) อายุ 11-13 ปี

**3.1 วัยเด็กตอนต้นหรือวัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน (Early Childhood of Pre-school) อายุ 2 - 5 ปี**

วัยนี้มีการพัฒนาการมาจากทารก เริ่มจากอายุประมาณ 2-5 ปี ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้คืออยากเป็นอิสระ อยากเป็นตัวของตัวเอง อยากช่วยตัวเอง ชอบปฏิเสธ และหัวดี ไม่สู้จะตามใจใครง่าย ๆ วัยนี้จึงอาจเรียกได้ว่าเป็น “วัยช่างปฏิเสธ” (Negativistic Period) ทั้งนี้เนื่องจากเด็กรู้จักบุคคลต่างๆในครอบครัวมากขึ้น และมีความสามารถใช้ภาษามากขึ้นด้วย ลักษณะ

ดังกล่าวนี้เป็นความต้องการเป็นอิสระของเด็ก ในบางคราวผู้ใหญ่มักมองไปในแง่ที่ตื้อดิ่ง ไม่เชื่อฟัง และสอนยาก เด็กวัยนี้จึงมีผู้เรียกที่แตกต่างกันดังนี้

- เป็นวัยก่อให้เกิดปัญหา (Problem Age or Troublesome Age) เพราะวัยนี้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากเนื่องจากการพัฒนาทางร่างกาย เช่น ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระ ต้องการทำอะไรที่บางครั้งเกินขอบเขตที่จะช่วยตนเองได้ อารมณ์ของเด็กวัยนี้ค่อนข้างหงุดหงิดและโกรธง่าย ไม่โห่ร้องโดยปราศจากเหตุผล

- เป็นวัยที่ชอบเล่นของเล่น (The Toy Age) เด็กวัยนี้ชอบเล่นของเล่นมาก ความสนใจของเล่นจะลดลงหลังจากเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว

- เป็นวัยก่อนเข้าโรงเรียน (The Pre-school Age) เพราะเด็กยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะเข้าโรงเรียน เด็กในวัยนี้บางส่วนอยู่ในโรงเรียนเด็กเล็ก และชั้นอนุบาล

- เป็นวัยก่อนการรวมกลุ่ม (Pro-ganged Age) เพราะพัฒนาการส่วนใหญ่ของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องการปรับตัวให้คุ้นกับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อเตรียมตัวให้เข้าสู่สังคมนอกครอบครัวต่อไป

- เป็นวัยชอบสำรวจ (The Exploratory Age) เด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็น สิ่งที่อยู่รอบตัวว่ามีอะไรบ้าง จะบังคับมันอย่างไร ถ้าถูกเข้าจะรู้สึกอย่างไร และจะมีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างไร เด็กวัยนี้จึงมักจะชอบถามจนเรียกได้ว่าวัยชอบถาม (The questioning Age)

- เป็นวัยแห่งการเล่นแบบ (Intimation Age) คือเด็กวัยนี้มักชอบเลียนแบบผู้ที่โตกว่า เช่น คำพูด กิริยาท่าทาง และนิสัยใจคอของผู้ใหญ่

- เป็นวัยสร้างสรรค์ (Creative Age) สังเกตได้จากการแสดงความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่เด็กกำลังเล่นอยู่

เด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพมากที่สุด เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้จักพึ่งตัวเองได้บ้าง จะเริ่มแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของตนด้วยการพูดคุ้ย เริ่มแสดงให้เห็นถึงแววความเฉลียวฉลาด ซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคนต่อไป และเด็กวัยนี้แสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาเป็นการกระทำ แม้ว่าในบางครั้งความคิดของเด็กจะไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ตาม ระยะนี้จึงเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของความฝันและความเป็นจริงอีกด้วย

พัฒนาทางร่างกายของเด็กวัยนี้ เริ่มมีทักษะต่างๆในการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกาย ได้ดีขึ้น เช่นการใช้มือ รู้จักป้องกันตัวเอง แต่งตัวได้เอง ใส่รองเท้าได้เอง นอกจากนี้ยังสามารถอาบน้ำได้หัวผมได้ ในระยะ 3-4 ปี จะเริ่มเดินได้อย่างมั่นคง ต่อไปก็จะสนใจการวิ่ง กระโดดห้อยโหนได้ ในระยะนี้จึงควรให้หัดจักรยานสามล้อ กระโดดเชือก ฝึกการรำได้ การฝึกกล้ามเนื้อให้แข็งแรง อาจทำได้โดยให้เด็กต่อท่อนไม้เป็นรูปต่างๆ การใส่และถอดชิ้นส่วนที่นำมาต่อกันได้สนิท การระบายสีด้วยนิ้ว เป็นต้น ระยะนี้เด็กจะชอบเล่นกับเพื่อนๆมาก และการเล่นกับเพื่อนนี้จะช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ไม่รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้มีลักษณะดังนี้ เด็กมีอารมณ์หงุดหงิดง่ายกว่าวัยทารก ตีรันเอาแต่ใจตนเอง เจ้าอารมณ์ มักจะแสดงความขัดขืนและตีรันต่อพ่อแม่อยู่เสมอ

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กจะมั่นคงเพียงใด ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูเป็นสำคัญ อารมณ์ของเด็กวัยนี้อาจแยกได้ดังนี้ คือ

1 ความโกรธ เป็นอารมณ์ธรรมชาติที่สุดของเด็กในวัยนี้ เพราะในวัยนี้เด็กจะโกรธง่าย เนื่องจากอยากเป็นตัวของตัวเอง ไม่ค่อยตามใจใคร เด็กบางคนอาจได้เรียนรู้จากประสบการณ์ว่าวิธีที่จะได้ชนะที่เร็วและง่ายที่สุด คือการแสดงอารมณ์โกรธ เด็กอาจโกรธตัวเอง บุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและแวดล้อม การแสดงออกของเด็กจะเปิดเผยตรงไปตรงมากกว่าของผู้ใหญ่ เช่น ร้องไห้กรีดๆ กระเทียมเท้า ลงนอนกับพื้น ทำร้ายตัวเอง ทำตัวอ่อนหรือทำหน้าอไม่พูดจา ฯลฯ เมื่อพ้นวัยนี้แล้วเด็กจะเริ่มควบคุมได้บ้าง

2 ความกลัว ความกลัวมักเกิดจากการที่เด็กได้พบกับสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน เด็กมักแสดงอาการกลัวโดยการหลบซ่อน วิงหนี ความกลัวของเด็กอาจจะมาจากสิ่งเร้าต่างๆ เช่น การฟังวิทยุ หรือดูรายการโทรทัศน์ เด็กมักจะกลัวในสิ่งที่บิดามารดา หรือคนรอบข้างกลัว และความกลัวของเด็กจะค่อยๆ ลดลงเมื่อเจริญเติบโตขึ้น

3 ความอิจฉาริษยา เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความรู้สึกหวาดตนเองต่อยกกว่าผู้อื่น หรือกำลังจะสูญเสียสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของไปให้แก่ผู้อื่น อารมณ์อิจฉาจะเกิดขึ้นในเด็กวัย 2-5 ปีมาก การอิจฉาของเด็กในวัยนี้มักจะเป็นการอิจฉาพี่น้องมากที่สุด (Sibling Rivalry) เด็กจะอิจฉาน้องเมื่อเห็นพ่อแม่ให้ความสนใจมากกว่าตน อิจฉาเพื่อนบางคนที่คุณครูแสดงความรัก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเวลาที่เด็กเกิดอารมณ์อิจฉามีลักษณะเช่นเดียวกับอารมณ์โกรธ แต่ค่อนข้างก้าวร้าวกว่า เด็กบางคนอาจจะมีพฤติกรรมเป็นเด็กกว่าอายุจริง เช่น ดุดน้าวมือ ปัสสาวะรดที่นอนหรือร้องไห้แง พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้ใหญ่ พ่อแม่ควรให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูกทุกคนโดยเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันมิให้เด็กเกิดความรู้สึกน้อยใจหรือมีปมด้อยเป็นสาเหตุให้เกิดอารมณ์อิจฉาขึ้น

4 ความอยากรู้อยากเห็น เด็กวัย 2-3 ปี มักจะถามโน้นถามนี้อยู่ตลอดเวลา มีความสงสัยในสิ่งต่างๆ อยู่ตลอด และจะถามจนกว่าจะได้คำตอบที่กระจ่างแจ้ง เด็กฉลาดมักจะชอบซักขบถามมากที่สุด และจะเริ่มถามเกี่ยวกับนามธรรม เช่น ความตาย ความเป็น การเกิด เมื่ออายุประมาณ 5-6 ปี ระยะเวลาเด็กจะตั้งคำถามจนผู้ใหญ่ตอบไม่ทัน ผู้ใหญ่ที่ไม่เข้าใจก็จะว่า เด็กยังไม่เข้าใจเรื่องบ้าง ไม่ใช่เรื่องของเด็กบ้าง ความจริงการซักถามของเด็ก เป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความฉลาดของเด็กเป็นอย่างดี ผู้ใหญ่จึงควรหาคำตอบที่ดีและเหมาะสมกับวัยของเด็ก ผู้ใหญ่ควรตอบเด็กโดยไม่คิดว่าเป็นสิ่งที่น่ารำคาญแต่อย่างใด

5 ความราเริงหรือดีใจ เด็กที่ได้รับการตอบสนองความต้องการสม่ำเสมอและทันที มักจะเป็นเด็กที่มีอารมณ์แจ่มใสราเริง หัวเราะและยิ้มง่าย เด็กจะชอบใจเมื่อได้เห็นท่าทางตลกหรือการทำเสียงล้อเลียนของผู้ใหญ่ เด็กมักแสดงความราเริงด้วยการยิ้ม หัวเราะหรือกระโดดโลดเต้นเป็นต้น

6 ความรัก เด็กเรียนรู้ที่จะผูกใจรักผู้ให้ความสนใจและเอาใจใส่เขา เด็กจะรักตัวเองก่อน และจะรักบุคคลที่เอาใจใส่เขา เช่น พ่อแม่ ต่อมาเด็กจะแสดงความรักต่อสัตว์และของเล่น

ที่ถูกต้อง แบบเดียวกับที่แสดงความรักในครอบครัว พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรัก คือ การกอด จูบ ลูบคลำ วัตถุหรือบุคคลที่เขารัก บรรดาคนที่อยู่ใกล้และเศร้าโศกเมื่อผู้ที่รักจากไป เด็กจะแสดงความรักต่อผู้อื่นเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรักที่เด็กได้รับ

พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยนี้คือเด็กเริ่มรู้จักคบเพื่อนและรู้จักเล่นกับเพื่อนได้ดี เด็กจะเริ่มรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนๆ การปรับตัวของเด็กจะเร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูด้วย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีอิสระมีความเชื่อมั่นในตนเองมากกว่าเด็กที่ถูกเข้มงวดอยู่ตลอดเวลา เด็กวัยนี้จะเริ่มแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาให้เห็น เช่น การรวมมือ การยอมรับฟัง การแสดงออกของความเป็นผู้นำซึ่งแสดงถึงบุคลิกภาพของเด็กในวัยต่อไปด้วย เด็กจะเริ่มรู้จักแข่งขันกันเมื่ออายุประมาณ 4-5 ปีเป็นต้นไป โดยเฉพาะการแข่งขันระหว่างกลุ่ม

เด็กที่มีพี่น้องหลายคนมักจะมีการทะเลาะเบาะแว้ง สาเหตุมักจะมาจากการแย่งของเล่นและลักษณะดังกล่าวจะค่อยๆ หายไปเมื่อเด็กเติบโตขึ้น ความกล้าในการแสดงออกทางการคบเพื่อนหรือการพูดจาของเด็กขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูภายในครอบครัวมาก ถ้าภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ดีต่อกัน เด็กมักจะเกิดความรู้สึกกล้า และมีความมั่นใจในการเข้าสังคมนอกบ้าน เป็นต้น

เด็กวัยนี้ เด็กผู้ชายมักจะเล่นกับเด็กผู้ชายด้วยกันและเด็กผู้หญิงก็มักจะเล่นรวมกลุ่มกับเด็กผู้หญิง การคบเพื่อนวัยนี้เป็นเพื่อนเล่นกันมากกว่าที่จะเป็นมิตรยั่งยืน เด็กจึงมักเปลี่ยนเพื่อนเล่นไปเรื่อยๆ ในระยะ 5-6 ปี เด็กเริ่มมองเห็นความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย มักจะซักถามครู อาจารย์หรือพ่อแม่ เกี่ยวกับสิ่งที่เพศของตนควรประพฤติ ซึ่งเป็นสิ่งที่นำไปสู่บทบาทของผู้ชายและผู้หญิงเมื่อเติบโตขึ้นอีกด้วย

เปียเจต์ นักจิตวิทยาได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กออกเป็น 3 ขั้นคือ

1 ขั้นยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (self centered) เด็กที่มีพัฒนาการทางสังคมอยู่ในขั้นนี้จะไม่ยอมสนใจใคร ไม่เล่นกับใคร ทำอะไรยึดถือความพอใจของตนเองเป็นใหญ่ มักจะหวงของของตน ไม่ยอมให้ใครยืมหรือแบ่งไปให้คนอื่นแม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม ถ้ามีเด็กคนอื่นมาหยิบของหรือแย่งของเล่นก็มักจะมีการวิวาทกันอยู่เสมอ

2 ขั้นพยายามที่จะเข้าสังคม พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้จะเริ่มเข้าไปเล่นหรือรวมอยู่กับกลุ่มเพื่อนๆ

3 ขั้นมีปฏิริยาตอบสนองซึ่งกันและกัน คือ เด็กพอใจที่เล่นด้วยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน

ในระยะปลายๆ ของวัยนี้ เด็กเริ่มรู้จักประพฤติดนตามความต้องการของสังคม (Social needs) อีกด้วย เช่น การยอมรับฟังเพื่อนๆ ให้ความช่วยเหลือ สวมมากเด็กพวกนี้มักจะเป็นเด็กเฉลียวฉลาดกว่าเด็กที่มีลักษณะเกร และชอบรังแกเพื่อน

พัฒนาการทางภาษา วัยก่อนเข้าโรงเรียน เด็กใช้ภาษาพูดได้ดีพอสมควร ระบายนี้เด็กรู้จักคำศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถรู้ความหมายของคำใหม่ๆ นอกจากนี้เด็กยังสามารถเขียนและอ่านได้ดี การพัฒนาการทางด้านนี้ของเด็กขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น

เรื่องเพศ ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ โอกาส เช่น ได้ดูโทรทัศน์และฟังวิทยุบ่อยๆ เด็กวัยนี้ชอบพูดเกี่ยวกับตัวเองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับตน บางครั้งก็พูดกับตัวเองบ่อยๆ ในการพัฒนาด้านภาษาของเด็กพ่อแม่มีส่วนช่วยเป็นอย่างมาก เช่น การชักจูงให้เด็กพูด โดยการซักถาม แนววิธีพูดและการเลือกใช้คำที่ถูกต้องให้แก่เด็กเมื่อพูดกับเด็ก

เด็กวัย 2-3 ปี บางครั้งมีปัญหาในการพูด คือ พูดไม่ชัด และพูดติดอ่าง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความสุข ความเครียดของประสาทและความตึงเครียดทางอารมณ์ เด็กส่วนมากจะพูดติดอ่างเมื่อรู้สึกตื่นเต้น หวาดกลัว ระแวงตัว เสร้าโศก เสียใจ ตลอดจนพ่อแม่เข้มงวดจนเกินไป อาการติดอ่างจะหายไปหากได้ช่วยให้เด็กได้รับความสุข และผ่อนคลาย ความวิตกกังวลหรือความกลัวของเด็กออกไป

เด็กบางคนพัฒนาการทางภาษาพูดช้าไป ทั้งนี้อาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของเด็กเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการคือ

1. ครอบครัวใหญ่เกินไป การที่เด็กเกิดมาจากครอบครัวที่มีคนมาก ทำให้โอกาสที่พ่อแม่จะใกล้ชิดกับลูกหรือพูดคุยกับลูกน้อยลง ทำให้พัฒนาการทางภาษาช้าไปได้

2. ครอบครัวใช้ภาษาพูดสองภาษา ทำให้การเรียนรู้ของเด็กสับสน อาจจะใช้ภาษาได้ไม่ดีทั้งสองภาษา

พัฒนาการทางสติปัญญา สติปัญญาของเด็กแสดงออกให้เห็นชัดเจนเมื่อเด็กเริ่มรู้จักแยกตัวเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ส่วนใหญ่จะเป็นพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส เด็กเริ่มแสดงความคิดออกมาโดยการพูดและทำท่าทางต่างๆ ระยะตอนต้นสติปัญญาของเด็กจะเจริญขึ้น เด็กสามารถพูดและทำตาม เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น มีความอยากรู้อยากเห็นและสนใจสิ่งรอบๆ ตัว เด็กมักจะทำตามสิ่งที่เห็นหรือเลียนแบบสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

อายุ 3 ปี ร้องเพลงได้ นับเลขได้ถูกต้องถึงเลข 10 บอกชื่อตามที่เคยเห็นบ่อยๆ ได้ 8 รูป ทำตามคำสั่งได้ เริ่มเล่นกับคนอื่นเข้าใจ ชอบถามคำถามอยู่ตลอดเวลาและใช้สรรพนามได้

อายุ 4 ปี สามารถบอกความแตกต่างของวัตถุ 2 อย่างที่มีความยาวต่างกันได้ ทำตามคำสั่งได้ เล่นกับตุ๊กตาโดยสมมติตัวเป็นพ่อแม่ ฯลฯ

อายุ 5 ปี เด็กสามารถบอกอายุตัวเองได้ ได้รับความแตกต่างของเวลาเช้าและบ่าย พูดเก่ง รู้จักคำมากมาย ชอบเล่นเป็นหมู่ ชอบช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านและเป็นมิตรกับทุกคนดี การถามคำถามหรือตอบคำถามทำได้ตรงกับคำถาม

อายุ 6 ปี เด็กปรับตัวให้เข้ากับระเบียบของโรงเรียน เข้าใจคำสั่งครู ชอบอ่านหนังสือ สะกดคำง่ายๆ ได้ สนใจฟังวิทยุ ชอบฟังละคร ชอบดูโทรทัศน์ เวลาชอบใครจะหัวเราะ เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการปรับตัวในสังคม

### 3.2 วัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) อายุ 6 – 10 ปี

วัยเด็กช่วงนี้มีความสำคัญต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของเด็กเพราะเป็นระยะที่เด็กจะต้องเข้าโรงเรียน จึงเรียกเด็กวัยนี้ว่า วัยเข้าโรงเรียน (School age) หรือวัยเข้ากลุ่มเพื่อน

(Gang age) เด็กในวัยนี้ควรพร้อมที่จะออกจากครอบครัวไปสู่สังคมนอกบ้าน และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น เรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ความประพฤติที่ต้องปฏิบัติในสังคม เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานที่และบุคคลอื่นๆ นอกจากครอบครัวได้ ในวัยนี้เด็กจะได้รับการพัฒนาการในทุกๆ ด้าน เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย เมื่อเด็กชายอายุเข้าปีที่ 6 อัตราความเจริญเติบโตจะช้าลงเล็กน้อย แต่ก็ยังเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ร่างกายของเด็กจะขยายออกทางส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้าง เด็กวัยนี้มีพลังงานอยู่มากจึงไม่อยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรมและทำอย่างรวดเร็ว ไม่ใคร่ใช้ความระมัดระวังมากนัก ทำให้ประสบอุบัติเหตุบ่อยๆ

พัฒนาการทางกายของเด็กวัยตอนกลางขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมต่อไปนี้

1 สภาพโภชนาการ โภชนาการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กอย่างยิ่ง เด็กจำเป็นต้องได้รับอาหารที่เพียงพอและมีสารอาหารครบถ้วน

2 ความสนใจในการเล่นกลางแจ้ง เด็กที่สนใจการเล่นกลางแจ้ง และเปลี่ยนวิธีเล่นอยู่เสมอ ทำให้สามารถควบคุมการใช้กล้ามเนื้อและการทรงตัวได้ดีขึ้น

3 การฝึกทักษะในการใช้อวัยวะเคลื่อนไหว คือ การให้เด็กมีกิจกรรมทั้งทางกายและสมอง จะทำให้เด็กได้รับความพอใจ โดยการจัดเครื่องมือที่เหมาะสม และคำแนะนำให้เกิดทักษะเพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4 การไม่มีอวัยวะบกพร่อง การที่เด็กมีสภาพร่างกายเจ็บป่วยเสมอ ทำให้เด็กมีอาการไม่มั่นคงด้วย ดังนั้น จึงควรแก้ไขข้อบกพร่องของอวัยวะต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยนี้ได้ เช่น การป้องกันฟันผุ เอาใจใส่เรื่องประสาทรู

พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กวัย 6 ปี เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เพราะเมื่อเข้าโรงเรียนเด็กต้องเรียนรู้การปรับตัวจากประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ เช่น ครู บทเรียน สถานที่ ระเบียบวินัย ฯลฯ สิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น ในวัยเด็กตอนต้นเด็กแสดงความเอาแต่ใจตัวเอง ไม่รู้จักยังคิดและควบคุมความรู้สึกยังไม่ได้ ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีการอิจฉาและขู่มั่นใจ เมื่อถึงวัยเด็กตอนกลางนี้เด็กมีการเรียนรู้มากขึ้น สามารถปรับตัวได้ดีขึ้น จึงเปลี่ยนความรู้สึกที่ต้องการให้ผู้อื่นรักใคร่สนใจตัวเองแต่ผู้เดียว เป็นความรู้สึกที่ทำให้ผู้อื่นพอใจ รู้จักหาวิธีระงับความโกรธ เลิกกลัวสิ่งที่ไม่มีความจริง สัตว์ และปรากฏการณ์ธรรมชาติ มากแล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้จริง เช่น กลัวความมอดอยาก กลัวไม่มีเพื่อน กลัวเรียนไม่ดี ฯลฯ

อายุ 7 ปี อารมณ์ไม่แน่นอน เจ้าอารมณ์ หงุดหงิด เวลาเล่นกับเพื่อนมักจะไมยอมแพ้ ถ้าแพ้จะเสียใจมาก ไม่ชอบให้ผู้อื่นเห็นเวลาร้องไห้จะอาย เวลาไม่พอใจจะหลบหนีจากสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจ เวลาเกิดความเครียดจะแสดงออกโดยการกัดเล็บ แกวงเท้า กัดดินสอ มักจะไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ชอบรับมากกว่าให้ รู้จักป้องกันตนเอง เช่น เวลาถูกถามปัญหาต่างๆ มักตอบว่าไม่ทราบหรือไม่พยายามตอบ มีความอยากรู้อยากเห็น

อายุ 8 ปี ชอบดีนรณต่อสู้ต้องการชนะ การทำสิ่งต่างๆ มักไม่ได้คิดให้รอบคอบ เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงเริ่มไม่ถูกกัน ทะเลาะกัน ชอบฟังผู้ใหญ่คุยกัน ต้องการความรักและอยากรู้

อยากอยู่ใกล้พ่อแม่ มีความรู้สึกวาดตนเองเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ รู้สึกน้อยใจต่อคำวิจารณ์ รู้จักเห็นใจผู้อื่น

อายุ 9 ปี ชอบความอิสระ มีความรู้สึกวาดตนเองเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ไม่ชอบแสดงตัวเด่น อยากเอาใจคนอื่น อยากให้คนอื่นรัก รู้จักอายเมื่อถูกดู ถูกล้อการสบตก ไม่ชอบการเปรียบเทียบ การแข่งขัน เด็กผู้ชายกลัวการถูกว่ามีลักษณะเป็นเด็กผู้หญิง แต่ไม่ค่อยกลัวอันตรายที่จะเกิดกับร่างกาย

อายุ 10-11 ปี เป็นวัยที่อ่านหนังสือสบาย ไม่ทำสิ่งที่พ่อแม่ไม่ชอบ รักพ่อแม่ กังวลใจในความเจ็บป่วยของพ่อแม่ และสมาชิกในครอบครัว

วัยเด็กตอนกลางจะมีพัฒนาการทางสังคมคือ สังคมจะกว้างกว่าวัยเด็กตอนต้น เพราะได้รู้จักบุคคลอื่นนอกจากคนในครอบครัวมากขึ้น เด็กจะปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรอบที่ได้รับจากที่บ้าน ลักษณะทางสังคมของเด็กวัยนี้จะเป็นไปอย่างไม่กว้างขวางนัก ถึงแม้ว่าเด็กจะเริ่มอยู่กันเป็นกลุ่ม แต่ก็ยังเป็นกลุ่มเด็กที่มีการเปลี่ยนหน้ากันอยู่บ่อยๆ มักจะมีลักษณะมารวมกลุ่มกันเท่านั้น แต่จะต่างคนต่างเล่น วิธีการเล่นจะเปลี่ยนอยู่เสมอ ส่วนมากเด็กจะเอาแต่ใจตัวเองและต้องการเอาชนะผู้อื่น เมื่อเด็กโตขึ้นจะมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ได้ดีขึ้น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องยอมรับฟังและทำตามความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น เด็กผู้ชายชอบกิจกรรมที่มีโอกาสได้เคลื่อนไหวทั้งตัว ส่วนเด็กผู้หญิงชอบกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้กำลัง

เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะมีความสนใจในการทำงานและการเล่นแตกต่างกัน จนอาจก่อให้เกิดการโต้แย้งกันได้ ดังนั้นครูจึงควรเป็นผู้ประนีประนอมและดูแลอย่างใกล้ชิด เริ่มยอมรับกฎกติกาและระเบียบต่าง ๆ เริ่มเข้าใจสิทธิของผู้อื่น และยอมรับการอยู่รวมกันระหว่างกลุ่มครูอาจส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยจัดกิจกรรมกลุ่ม ให้แก่เด็กเริ่มรู้จักเลือกคบเพื่อน ดังนั้นครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเพื่อน เพื่อให้เด็กฝึกการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น โดยครูเป็นผู้ดูแลอยู่ห่าง ๆ อาจให้เด็กทำสังคมมิติ เพื่อจะได้ทราบว่าความสัมพันธ์ของเด็กแต่ละคนเป็นอย่างไร เด็กในช่วงระยะหลัง ๆ มักชอบทำกิจกรรมที่จัดเป็นกลุ่มย่อย ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้เด็กควรมีการแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง

เด็กวัยนี้ชอบทะเลาะวิวาททางวาจามากกว่าทางด้านร่างกายเนื่องจากพัฒนาการทางกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ชอบโอ้อวดต่าง ๆ นานา เช่น พูดถึงความเก่งกล้าสามารถของตน ซึ่งอาจนำไปสู่ความอิจฉาริษยา จนเกิดการแตกร้างในกลุ่มเพื่อนได้

พัฒนาการทางสติปัญญา อายุ 6 ปี การรับรู้ (Perception) ของเด็กวัยนี้จะสามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งของได้ว่ามีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยก็สามารถสังเกตเห็นได้ รู้จักสังเกตระยะทางใกล้ไกล มีความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการสัมผัส จับต้องกับวัตถุที่จะประกอบงานศิลปะ เช่น ก่อสร้าง วาดภาพ และปั้น เด็กชอบแก้ปัญหาเอง และมีความสนใจ

ธรรมชาติรอบตัว ความสนใจของเด็กวัยนี้อยู่ในระยะสั้น การทำสิ่งใดจะแสดงความกระตือรือร้นในระยะแรกๆ เมื่อหมดความสนใจจะเลิกทำทันที โดยไม่คำนึงว่าจะเสร็จหรือไม่

ความอยากรู้อยากเห็นในเด็กวัย 6 ปี มีมากกว่าวัยที่ผ่านมา และชอบซักถามเป็นที่สุด ความสนใจกว้างขวาง เด็กจะสนใจสิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ สิ้นสุดุดตา เช่น ภาพระบายสี สัตว์เลี้ยง สนใจนิยายเกี่ยวกับเรื่องนางฟ้า นินจา ฯลฯ

อายุ 7 ปี เด็กวัยนี้พัฒนาการทางภาษาเจริญอย่างรวดเร็ว ใช้ภาษาแสดงความรู้สึกได้ดีขึ้น เริ่มพัฒนาความรู้สึกทางด้านจริยธรรม และเริ่มมีความรับผิดชอบ เช่น สนใจสิ่งที่ถูกและผิด แต่ยังไม่ว้าวใจลึกซึ้ง เมื่อเด็กมีอายุได้ 8 ปี พัฒนาการของความคิดและการแก้ปัญหา เป็นระยะที่เตรียมการแก้ปัญหาตามความสามารถของตนเอง เริ่มแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ การแสดงออกในด้านศิลปะ เช่น การวาดรูปมักจะใช้สัญลักษณ์มากกว่า การเลียนแบบของจริง เพราะเด็กมีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น ความเห็นแก่ตัวเริ่มลดน้อยลง

เมื่อเข้าสู่อายุ 9 ปี เป็นวัยที่ชอบอ่านทั้งเด็กชายและเด็กหญิง ชอบอ่านหรือดูเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องเด็ก การผจญภัยและตลกขบขัน เด็กที่อ่านหนังสือไม่คล่องจะชอบหนังสือการ์ตูน เด็กชายที่ฉลาดมากชอบอ่านเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และชีวประวัติต่างๆ ส่วนเด็กหญิงที่ฉลาดจะไม่ชอบนิยายเกี่ยวกับอารมณ์มากนัก เด็กวัยนี้เข้าใจเรื่องเวลาดีขึ้น เด็กสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลา กับเหตุการณ์ประจำวันได้ เช่น รู้จักเวลา กินอาหาร เวลานอน และโรงเรียนเข้า แต่ยังไม่มีควมรับผิดชอบ พ่อแม่ต้องเตือนกันอยู่บ้าง

การสะสมของต่างๆ เป็นกิจกรรมที่เด็กวัยนี้ชอบมาก แต่ยังไม่รู้จักแยกประเภทของที่เก็บมา วิธีที่จะทำให้เด็กเริ่มต้นรักการสะสมคือ สิ่งใดที่พ่อแม่ใช้แล้วให้เด็กเก็บไว้

พัฒนาการทางภาษา เด็กวัย 6 ปี สามารถพูดออกเสียงได้ชัดเจน แต่อักษรควบกล้ำ จะต้องหัดพูดหลายๆ ครั้ง การสนทนาจะเปลี่ยนจากการพูดแต่เรื่องของตัวเองและความเห็นของตนเองเป็นการพูดเกี่ยวกับการกระทำของคนอื่น การสนทนายังเป็นเรื่องของรูปธรรมอยู่ คือต้องมีของจริงให้เห็นจึงจะเข้าใจ เมื่ออายุ 7-8 ปี สามารถพูดคุยเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ เช่น สามารถกล่าวถึงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ตรงหน้าได้ เนื่องจากเด็กมักจะต้องการพูดแสดงเหตุผลของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ จึงทำให้เกิดการขัดแย้งกันกับเพื่อนอยู่บ่อยๆ

### 3.3 วัยเด็กตอนปลาย (Late Childhood) อายุ 11 – 13 ปี

วัยนี้เป็นวัยคาบเกี่ยวกับระยะก่อนวัยรุ่น หรือวัยเริ่มแตกเนื้อสาว ซึ่งไม่แตกต่างกับวัยเด็กตอนกลางมากนัก แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกายเนื่องจากการทำงานของต่อมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงของโครงกระดูกและสรีระของร่างกายเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น

เด็กอายุ 9-10 ปี จะมีพัฒนาการทางร่างกายคือ การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างช้า เด็กผู้หญิงจะเติบโตเร็วกว่าเด็กชาย ประมาณ 1-2 ปี ทั้งทางด้านร่างกายและวุฒิภาวะพบว่า

เด็กผู้หญิงจะมีลักษณะเพศขั้นที่สองปรากฏขึ้นเรื่อยๆ สะโพกขยายออก ทรวงอกเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไป และมักจะจดจอกับทรวงอกของตัวเองที่โตขึ้น รู้สึกกังวลว่าสะโพก

ของตัวจะใหญ่เกินไป จึงมักทำอะไรรุ่มร่าม เก้งก้าง นอกจากนี้ เด็กผู้หญิงจะเริ่มมีประจำเดือนระหว่างอายุ 11-12 ปี เด็กผู้ชายจะมีไหลกว้างขึ้น มือและเท้าใหญ่ขึ้น เริ่มมีการหลั่งอสุจิระหว่างอายุ 12-16 ปี แสดงวุฒิภาวะทางเพศเริ่มเจริญเต็มที่

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้จัดอยู่ในระดับปานกลาง คือไม่ดีหรือร้ายจนเกินไป เด็กวัยนี้สามารถรักษาอารมณ์ไว้ได้ดีพอสมควร คือไม่โกรธง่ายและหายเร็วนัก เวลาโกรธจะหาทางออกโดยใช้เสียง ไม่มีพฤติกรรมแบบดื้อรั้น บางทีวางแผนแก้แค้นเจียบๆ แต่ไม่ทำจริงชอบพูดรำพันกับสัตว์เลี้ยง เด็กวัยนี้จะระวังไม่ทำให้ผู้อื่นกระทบกระเทือนใจ สิ่งที่เด็กวัยนี้กลัวที่สุด คือการไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ไม่ชอบแข่งขัน ไม่ต้องการเด่นกว่าหรือด้อยกว่าเพื่อนฝูง ชอบการยกย่องแต่ไม่ชอบการเปรียบเทียบกับ มีความต้องการความอบอุ่นมั่นคงในหมู่คณะและครอบครัว

เด็กวัยนี้จะเปลี่ยนความรู้สึกง่ายและเร็ว เช่น ตอนเช้าอยากทำการบ้าน ตอนบ่ายอยากนอนหรือเล่น เป็นต้น บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ แต่บางครั้งก็ไม่กล้าทั้งความเป็นเด็ก ในวัยนี้จึงมีการขัดแย้งกันทางด้านอารมณ์ จนบางครั้งเด็กเกิดปัญหา ครอบครัวกับสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญมาก พ่อแม่เอาใจใส่คอยให้ความกระจ่างและฝึกความสามารถเฉพาะตัว เช่น เล่นกีฬาให้เก่งเพื่อให้เป็นที่ชื่นชมของกลุ่ม รับฟังความคิดเห็น ให้ความไว้วางใจและให้อิสระแก่เด็กที่จะทำอะไรได้ตามใจเด็กบ้าง เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ ที่จะเลือกคิดและตัดสินใจถูกต้องขึ้น

ความต้องการทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยรุ่นจะออกงามและพัฒนาการในด้านต่างๆ เป็นไปในระหว่างหมู่เพื่อนฝูง เด็กจะยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น โรงเรียนนับว่ามีความสำคัญต่อชีวิตของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเพื่อน ในวัยนี้เด็กมีความกระหายอยากที่จะพบเห็นและอยากได้รับประสบการณ์ใหม่อย่างมาก เด็กก่อนวัยรุ่นพยายามที่จะสร้างมโนภาพในตนเองให้เข้มข้น และมีความต้องการคำแนะนำจากครู ในการที่จะสร้างเงาสะท้อนของตนเองให้เหมือนผู้ใหญ่ซึ่งต้องมีแรงขับภายใน มีความเชื่อมั่นในตัวเองและเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลอื่น

เรื่องกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับเด็กวัยนี้ในด้านพัฒนาการทางสังคม เด็กจะรู้สึกเป็นเจ้าของและซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม มีพฤติกรรมที่เหมือนกลุ่ม ทั้งการแสดงออกทางกาย วาจา และการแต่งกายซึ่งเด็กชายจะรักษาความสนใจที่มีต่อกลุ่มได้มากกว่าเด็กหญิง

เด็กวัยนี้ต้องการเพื่อนมาก และต้องการเพื่อนที่ไว้วางใจได้ มีอารมณ์คล้ายคลึงกัน ไม่ยอมอยู่คนเดียว ไม่ชอบเล่นกับวัตถุเหมือนจริงเมื่อสมัยเด็กๆ อยู่ ชอบเล่นกับบุคคลเป็นหมู่ เนื่องจากเด็กผู้หญิงมีการเจริญทางด้านวุฒิภาวะได้เร็วกว่าเด็กผู้ชายทำให้เด็กผู้หญิงเริ่มสนใจเด็กผู้ชายเร็วกว่า รู้จักแต่งตัวมากขึ้นและเอาใจใส่เรื่องราวของเด็กผู้ชาย แต่เด็กผู้ชายยังไม่สนใจเด็กผู้หญิงมากนัก

พัฒนาการด้านสติปัญญานั้น เด็กเริ่มมีสติปัญญากว้างขวางขึ้น เริ่มสนใจอ่านหนังสือต่างๆ เพื่อที่จะร่วมพูดคุยกับเพื่อนได้ มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ๆ ทำให้เกิดความมั่นคงและเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งช่วยสร้างบุคลิกภาพให้ดีขึ้น เด็กวัยนี้จะสนใจเรื่องที่เป็นจริง รักธรรมชาติและการท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ เด็กผู้หญิงสนใจอ่านเรื่องประเภทรักเร็วกว่าเด็กผู้ชาย เด็กเริ่มคิดและ

ตัดสินใจเอง รู้จักรับผิดชอบ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักใช้เหตุผล มีความอยากรู้อยากเห็นและ  
เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เร็ว

ลักษณะเด่นทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้ คือมีความกระตือรือร้น รู้จักให้เหตุผลและ  
รับฟังความคิดของผู้อื่น มีการวางแผนการไวล่วงหน้า รักษาความลับได้ และรักษาสัญญาที่ให้ไว้

จะเห็นได้ว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญที่สุดวัยหนึ่ง เพราะเป็นวัยที่จะก้าวไปสู่ความเป็น  
ผู้ใหญ่ในอนาคต “เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” (The child is the father of the men) การศึกษา  
จิตวิทยาเด็กจะทำให้เข้าใจเด็กและส่งผลถึงการพัฒนาในระดับมหภาคหรือระดับชาติได้

#### 4 งานวิจัยเกี่ยวกับตัวละครเด็กในวรรณกรรม

ไซน์ ศึกษาวิเคราะห์เด็กในวัยเด็กและวัยรุ่นจากนวนิยายของเฮนรี เจมส์ โดยศึกษา  
ทั้งองค์ประกอบทางสังคม และทางประวัติศาสตร์ ซึ่งไซน์เชื่อว่าจะมีผลต่อตัวละครพบว่า เฮนรี เจมส์  
สร้างตัวละครเด็ก เพื่อเป็นตัวแทนในการแสดงความไม่พอใจในความเป็นอยู่ และค่านิยมของสังคม  
ในยุคสมัยของตน การวิวัฒนาการของเด็กในนวนิยายของเจมส์เป็นไปอย่างมีแบบแผนและตัวละคร  
เด็กมีบทบาทเด่นมาก นวนิยายเรื่องแรกเจมส์ได้แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายและการเบียดเบียน  
ของผู้ใหญ่ในสังคมมีมากจนทำให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ในนวนิยายสมัยใหม่  
เจมส์นำเสนอตัวละครเด็กโดยสร้างบทบาทให้เด็กเป็นผู้เสียสละและให้ตกเป็นเหยื่อของอำนาจลึกลับ  
องค์ประกอบทางด้านพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมเข้ามามีผลต่อโชคชะตาของเด็ก(Shine 1967  
273-A)

ศรีเพ็ญ ประเสริฐสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวละครเด็กในนวนิยายของ  
มาร์ค ทเวน โดยวิเคราะห์ตัวละครเด็กตามแนวจิตวิทยา เพื่อดูว่ามาร์ค ทเวนสร้างตัวละครได้สมจริง  
เพียงไร และอย่างไร วิเคราะห์กลวิธีการสร้างตัวละครเด็กของมาร์ค ทเวน จากการวิเคราะห์พบว่า  
มาร์ค ทเวน สามารถสร้างตัวละครได้สมจริงตามแนวจิตวิทยาเพราะพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร  
สอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีทางจิตวิทยาทุกประการ นอกจากนี้ ยังพบว่ามาร์ค ทเวนนำเสนอ  
ตัวละครทุกระดับชั้น และสามารถสร้างตัวละครแต่ละตัวได้เหมาะสมกับระดับและสถานการณ์  
แวดล้อมของตัวละครนั้นๆ ส่วนกลวิธีในการสร้างลักษณะนิสัยตัวละครที่มาร์ค ทเวนใช้มากที่สุดคือ  
วิธีบรรยายโดยตรง วิธีรองลงมาคือวิธีให้ตัวละครอื่นพูดถึงหรือแสดงปฏิกิริยาต่อตัวละครนั้น  
(ศรีเพ็ญ ประเสริฐสุข 2521 บทคัดย่อ)

ปาริชาติ สุนทรพานิช ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมแฮร์รี่ พอตเตอร์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา  
วรรณกรรมแฮร์รี่ พอตเตอร์ ในด้านจุดเด่นของเนื้อหา โดยวิเคราะห์สัญลักษณ์และความหมายที่มี  
ผลต่อความชอบของผู้อ่าน ศึกษาการพัฒนานิสัยการอ่าน และทัศนคติของผู้อ่านที่มีต่อวรรณกรรม  
แฮร์รี่ พอตเตอร์ โดยศึกษาจากวรรณกรรมเรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ เล่มที่ 1-4 และจดหมายจากผู้อ่าน  
จำนวน 601 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า

1 จุดเด่นหรือจุดจับใจของเนื้อหาวรรณกรรมแฮร์รี พอตเตอร์ที่มีต่อความสนใจอ่านของผู้อ่านมาจากการเล่าเรื่องโดยใช้กลยุทธ์การผสมผสาน (Hybridism) ระหว่างของจริง (Reality) ที่ผู้อ่านคุ้นเคย กับจินตนาการ (Fantasy) ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นในทุกองค์ประกอบของการเล่าเรื่องได้อย่างลงตัวและแนบเนียน และสิ่งที่โดดเด่นและประทับใจผู้อ่านมาก คือ การสร้างตัวละครเอกเป็นเด็กได้แสดงบทบาทในด้านความกล้าหาญที่หลากหลาย

2 สัญลักษณ์และความหมายสื่อออกมาในลักษณะของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม ความดี-ความชั่ว มุ่งสอนผู้อ่านให้ยอมรับความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งผู้อ่านรับรู้และสามารถถอดความหมายได้สอดคล้องกับการเข้ารหัสของผู้แต่ง

3 วรรณกรรมแฮร์รี พอตเตอร์ ทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนนิสัยการอ่านของตัวเอง จากเดิมไม่ชอบอ่านหนังสือ กลายเป็นคนชอบอ่านหนังสือ และยังมีผลให้เกิดความต้องการหนังสือประเภทนี้

อีก

4 ผู้อ่านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อวรรณกรรมแฮร์รี พอตเตอร์ ในด้านนิสัยการอ่าน ประโยชน์ของการอ่าน ความคุ้มค่า คุณค่าของหนังสือ คุณภาพหนังสือ แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก ผู้แต่ง และผู้แปล (ปาริชาติ สุคนธ์พานิช 2542 บทคัดย่อ)

เบญจมาศ เบญจพรกุลพงศ์ ได้ศึกษาลักษณะการแสดงพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจัง ในการ์ตูนทางโทรทัศน์ ชูชินจังจอมแก่น และเพื่อศึกษาการรับรู้ จดจำ และตีความของเด็กที่มีต่อพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจัง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากวีดีโอเทปและวีดีโอซีดีที่มีวางจำหน่าย และให้เขาในปี พ.ศ. 2543 รวมทั้งหมด 24 ม้วน รวมทั้งสิ้น 245 ตอน และใช้การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสอบถามการรับรู้ จดจำ และตีความในเรื่องการ์ตูนชินจังจอมแก่นกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กวัยเรียนที่มาจาก สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยในด้านการวิเคราะห์เนื้อหาการ์ตูนชินจังจอมแก่น พบว่าพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังมีทั้งหมด 18 พฤติกรรม โดยพฤติกรรมที่พบสวนใหญ่เป็นพฤติกรรมในด้านที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมที่พบมากที่สุดในสามอันดับแรก คืออันดับหนึ่ง ได้แก่พฤติกรรมเกี่ยวกับการพูด เช่น พูดจาอวดดี เถียงผู้ใหญ่ พูดตำหนิผู้อื่น อันดับที่สองได้แก่ พฤติกรรมดื้อรั้นซุกซน เอาแต่ใจตนเอง และอันดับที่สามได้แก่ การแสดงพฤติกรรมทางด้านเพศ เช่น อวดอวัยวะเพศหรือก้นต่อหน้าผู้อื่น เป็นต้น และผู้แต่งได้นำพฤติกรรมในด้านที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้มาสร้างเป็นมุขตลกของการ์ตูน

สำหรับผลการวิจัยศึกษาลักษณะการแสดงพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังในการ์ตูนทางโทรทัศน์ ชูชินจังจอมแก่น ในด้านการวิเคราะห์การรับรู้ จดจำและตีความของเด็กพบว่าตัวแปรทางด้านอายุและสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีผลต่อการเปิดรับและมีผลต่อการรับรู้ จดจำ และตีความเนื้อหาและพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจัง โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กวัยเรียนที่มาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวในระดับปานกลาง-สูง จะสามารถรับรู้และจดจำได้ในด้านตัวละครและพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังได้มากที่สุด พฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังที่กลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้ และจดจำได้สวนใหญ่เป็นพฤติกรรมในด้านที่ไม่เหมาะสม

จากการสังเกตพบวากลุ่มตัวอย่างจะรับรู้ และจดจำพฤติกรรมของซินจังได้ดีในฉากที่เป็นมุขตลก ของการ์ตูนที่น่าเสนอการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตัวการ์ตูน เช่น อวดอวยวะเพต จีบผู้หญิง แกล้งเพื่อน เป็นต้น สำหรับในด้านการตีความนั้น กลุ่มตัวอย่างสามารถตีความแยกแยะ พฤติกรรมในด้านที่ดีและไม่ดีได้ และยังสามารถนำเสนอเนื้อหาที่ได้รับรู้มาทั้งหมดตีความเป็นข้อคิด หรือ คติเตือนใจที่ได้จากเรื่อง สำหรับความคิดเห็นของเด็กที่มีต่อการ์ตูนซินจังจอมแกล้ง พบว่า เด็กมีการรับรู้วาทินจังเป็นเด็กไม่ดี และไม่มีเด็กคนใดอยากเลียนแบบซินจัง (เบญจมาศ เบญจพรกุล พงศ์ 2541 บทคัดย่อ)

## 5 แนวคิดของวรรณกรรม

การศึกษาแนวความคิดของผู้เขียนในการสร้างตัวละครในวรรณกรรม มีเอกสารที่กล่าวถึง แนวคิดของวรรณกรรมไว้ดังนี้

บุญยงค์ เกศเทศ ให้คำจำกัดความของแนวคิดวา แนวคิดหมายถึงความคิดที่สำคัญที่สุด ของเรื่องที่นักประพันธ์ต้องการแสดงในหนังสือเล่มนั้นๆ ความคิดนี้เปรียบเสมือนแนวในการดำเนิน เรื่องของนักประพันธ์ด้วย นักประพันธ์จะแสดงแนวคิดของเขาโดยอาศัยตัวละคร นอกจากนี้ยังอาศัย บทสนทนาระหว่างตัวละครและนักประพันธ์ก็จัดเหตุการณ์ สถานการณ์ในเรื่องเพื่อย้ำแนวคิดนั้น ด้วย แนวคิดมักมองเห็นง่าย ถ้าปรากฏในเรื่องที่มีทำนองแต่งเป็นเชิงสอนหรือในเรื่องที่แฝงไว้ด้วย ข้อธรรมะและสั่งสอน ผู้อ่านจะเห็นแนวคิดได้ไม่ยาก (บุญยงค์ เกศเทศ 2536 30)

สุตารัตน์ เสรีรัตน์ ได้ให้ความหมายของแนวคิดไว้ว่า “แนวคิด คือความคิดหรือทัศนะหรือ สภาพสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ผู้แต่งต้องการเสนอหรือสื่อถึงผู้อ่าน” (สุตารัตน์ เสรีรัตน์ 2520 30)

เฮมาเลียน และคาร์ล กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของเรื่องไม่ว่าผู้ประพันธ์จะใช้กลวิธีเสนอเรื่อง อย่างอ้อมค้อมอย่างใดก็ตาม แต่มีจุดหนึ่งที่นักเขียนจะต้องเสนอแนวคิดเหล่านั้น โดยผ่านทาง องค์ประกอบอื่นๆ เช่น ตัวละคร บรรยายฉาก ฉาก โครงเรื่อง และกลวิธี ผู้อ่านจะต้องประมวลจาก องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ในการพิจารณาแนวคิดอาจจะพิจารณา ในปัญหาที่ว่าแนวคิดสำคัญของ ผู้ประพันธ์ชัดเจนแจ่มแจ้งหรือไม่ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับสังคม ศีลธรรม ตัวบุคคล การเมือง ใช้แนวคิดอย่างไรโดยทางหนึ่งหรือรวมหลายประการเข้าด้วยกัน และผู้ประพันธ์มีวิธีเสนอแนวคิด อย่างไร ใช้สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน ประชดประชัน หรือยั่วล้อ และแนวคิดนั้นมีคุณค่าสำคัญเพียงใด ต่อผู้อ่านหรือมีความหมายเฉพาะตัวผู้แต่งเท่านั้น และการสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร บรรยายฉาก ฉาก และกลวิธีเป็นผลสนับสนุนแนวคิดได้ดีเพียงไร (Hanmalian and Karl 1969 323–325)

กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวถึงแนวในการศึกษาแนวคิดไว้ดังนี้ แนวคิดนั้นมีลักษณะสมจริง ต่อสภาพสังคมและของมนุษย์เพียงใด ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ได้ กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด ผู้แต่งสามารถแสดงลักษณะอันเป็นธรรมชาติมนุษย์ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งหรือ คลุมเครือ หรือให้ความเข้าใจยังสลับไม่ชัดเจนเพียงพอ แนวคิดนั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์ส่งเสริม

ยกระดับจิตใจ หรือตระหนักในอุดมการณ์ของมนุษย์เพียงใด หรือช่วยให้บังเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในชีวิตและโลกเพียงใด (กุหลาบ มลลิกะมาส 2528 109–110)

นาธิกา มงคลคำนวนเขตต์ กล่าววาทะแนวคิด หมายถึงความคิดเห็นอันเป็นสาระสำคัญของเรื่องซึ่งมีบทบาทเป็นแกนหลักและมีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะของโครงเรื่อง ตัวละคร และ รายละเอียดต่างๆ ภายในเรื่อง (นาธิกา มงคลคำนวนเขตต์ 2527 31)

### บทที่ 3

## ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ ורתี

ตัวละครในวรรณกรรมเป็นแบบจำลองของชีวิตมนุษย์ เพราะพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกมักจะมาแสดงภาพของคนในสังคมจริง ๆ ที่ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามตัวละครในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์จากตัวละครที่เป็นสิ่งสมมุติหรือสัญลักษณ์ ธัญญา สังขพัฒน์านนท์ ได้กล่าวว่า การได้เห็นรูปแบบต่างๆ ของมนุษย์ในหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม บุคลิกภาพ และภาวะอันเป็นธรรมชาติสากลของมนุษย์ จะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิตและผู้คนรอบข้างมากขึ้น (ธัญญา สังขพัฒน์านนท์ 2539 174)

การศึกษาวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรม เปรียบได้กับการศึกษาชีวิตมนุษย์ในสังคมได้เช่นเดียวกัน การศึกษาในตัวมนุษย์ส่วนใหญ่จะนำหลักจิตวิทยามาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ ดังนั้นการวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรมโดยใช้หลักจิตวิทยาจะทำให้เห็นถึงความสมจริงในการสร้างตัวละครของผู้แต่ง ดนยา วงศ์ชนะชัยได้กล่าวว่าตัวละครที่ดีต้องมีลักษณะสมจริง แม้ว่าตัวละครนั้นๆ จะเกิดจากจินตนาการของผู้แต่งก็ตาม ความสมจริงของตัวละครจะเห็นได้จากการแสดงกิริยา คำพูด และความคิดเช่นเดียวกับคนจริงๆ (ดนยา วงศ์ชนะชัย 2542 125) การค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยากับวรรณกรรมเกี่ยวกับตัวละคร ในปริญญาณพนธ์ของชลธิรา สัตยาวัฒนา เรื่องการนำวรรณคดีวิจารณ์แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย ได้สรุปว่าการวิจารณ์นวนิยาย ผู้วิจารณ์ควรวิจารณ์ตัวละครสำคัญอาจเป็นพระเอก นางเอก หรือตัวอื่นก็ได้ที่มีข้อวิปริตในทางดีและทางเสีย พยายามวิเคราะห์ในแง่จิตวิทยา และในแง่ศีลธรรมเป็นข้อใหญ่ ดูพฤติกรรมต่างๆ ของเขาว่ามีความสมจริง (Realistic) หรือไม่ น่าเชื่อหรือไม่ว่าคนธรรมดาจะทำได้เช่นนั้น (ศรีเพ็ญ ประเสริฐสุข 2521 15)

การวิเคราะห์ตัวละครเอกที่เป็นเด็กในวรรณกรรมของมกุฏ ורתี จะแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะของเด็กในสังคมได้อย่างสมจริง ว่าผู้แต่งใช้จิตวิทยาใดบ้างในการสร้างตัวละครเด็กให้มีความสมจริง เป็นลักษณะที่โดดเด่นของผู้แต่งทำให้วรรณกรรมได้รับความนิยมและรางวัล “หนังสือดีเด่น” ดนยา วงศ์ชนะชัย (2542 133) ได้กล่าวไว้ในการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างตัวละครว่า ผู้ประพันธ์ต้องใช้กลวิธีที่จะทำให้ตัวละครที่สร้างขึ้นมีตัวตน มีชีวิต จนผู้อ่านเกิดความรู้สึก รัก ชัง สงสาร เห็นใจ ตัวละครเหล่านั้น จึงต้องมีแนวทางในการวิเคราะห์ โดยแยกเป็นสองส่วนคือส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ภูมิหลังของตัวละคร ได้แก่อารมณ์ทางร่างกาย ทางครอบครัว และทางสังคม เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์พฤติกรรม และลักษณะนิสัย เนื่องจากทางจิตวิทยาถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาเป็นการนำเสนอโดยตรง (Direct method) ข้อมูลที่นำเสนอจะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานทั้งหลายของตัวละคร ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอโดยอ้อม (Indirect method) คือการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครจะไม่บรรยายโดยตรงไปตรงมา แต่จะสอดแทรกอยู่ในการเล่าเหตุการณ์ต่างๆ โดยผู้อ่านจะรู้จักตัวละคร

ผ่านทางพฤติกรรมที่แสดงออก การกระทำ คำพูด (ทั้งสนทนากับคนอื่นและที่คิดในใจ) หรือ การบรรยายถึงกิริยาอาการ สายตา หรืออวัจนภาษา ซึ่งผู้อ่านสามารถสรุปสถานภาพของตัวละคร ลักษณะทางกายภาพและนิสัยใจคอของตัวละครได้ โดยดูจากการกระทำ การแสดงออก ความคิด ความเชื่อ ปฏิบัติการต่อสิ่งแวดล้อม การปรับตัวและความรับผิดชอบในสังคม

วิเคราะห์ตัวละครเด็กในวรรณกรรม “รางวัลหนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี ได้แก่

- 1 “ทวน” เรื่องปีกความฝัน ของ นิพนพานฯ
- 2 “ซาญ” เรื่องพร้าวแสงรุ่ง ของ วาวแพร
- 3 “แสงรุ่ง” เรื่องพร้าวแสงรุ่ง ของ วาวแพร
- 4 “อ้อมเดือน” เรื่องเพลงดวงดาว ของ วาวแพร
- 5 “ปาน” เรื่องเด็กชายจากดาวอื่น ของ วาวแพร
- 6 “อุ้ยอัน” เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ของนิพนพานฯ
- 7 “มิมปี” เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ของนิพนพานฯ

## 1 “ทวน”

### ภูมิหลังของตัวละคร

ทวน เป็นตัวละครเอกในเรื่องปีกความฝัน เป็นเด็กอายุประมาณ 7 ปี อาศัยอยู่กับแม่ หรือหญิงเสียสติในชุมชนแออัด ซึ่งผู้แต่งไม่ได้เอ่ยถึงชื่อของหญิงเสียสติ และไม่ได้บอกถึงสาเหตุที่ทำให้แม่ของทวนกลายเป็นหญิงเสียสติ ทวนซึ่งเป็นลูกของหญิงเสียสติไม่ทราบถึงที่มาของแม่และตนเองเท่าใดนัก อีกทั้งยังไม่มียอ นี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แม่ของทวนเสียสติ เนื่องจากถูกสามีทอดทิ้งและผิดหวังอย่างรุนแรงกระทบกระเทือนจิตใจจนกลายเป็นคนเสียสติ ทั้งๆที่มีอายุไม่มากนัก

เมื่อแมสวมเสื้อชุดติดกันลายดอกไม้สีซีดๆ ทำให้ทวนรู้สึกว้า ผู้หญิงที่ยืนอยู่หน้ากระจกเงาไม่ใช่มแมคนเดิมของทวน แต่เป็นผู้หญิงอีกคนหนึ่งซึ่งคงจะมีอายุไม่เกิน 30 ปี แล้วความโกรธแค้นก็พลุ่งขึ้นมาในหัวใจ เมื่อนึกย้อนกลับไปถึงคำล้อเลียนของเด็กบางคนทีพูดว่า “ไอ้ลูกผู้หญิงหากิน” ทวนรู้ว่าผู้หญิงหากินคือคนประเภทไหน แต่ไม่เคยเชื่อเลยว่าแม่จะทำอย่างนั้น และทวนได้จัดการกับเด็กปากเสียบางคนจนปิดปากเงียบไปแล้ว นอกจากอีก 2-3 คนที่ตัวโตกวาทวนมาก

(ปีกความฝัน 2537 21)

สังคมที่ทวนเติบโตมาตั้งแต่จำความได้จนกระทั่งอายุ 7 ปี คือชุมชนแออัด มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ผู้คนในชุมชนดูถูกแม่ผู้เป็นหญิงเสียสติ และเด็กในชุมชนมักรังแกอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่ทวนเติบโตมาไม่มีพ่อ “ เมื่อทวนถูกพวกเด็กโตกว่ารังแก เหตุเพราะไม่ยอมเป็นข้ารับใช้เหมือนเด็กกรู่นราวคราวเดียวกันคนอื่น ๆ ทาทางของพวกนั้นราวกับ

มีวิญญาณของผีร้ายเข้าสิง ขณะช่วยกันจับทวนโยนลงไปในแอ่งโคลน แล้วตะโกนล่อว่า “ลูกไม่มีพอ!— ไอ้เด็กไม่มีพอ! —ทำเป็นอวดเก่ง” ” (ปีกความฝัน 2537 18)

ทวนจึงไม่ยอมอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป เมื่อแม่ผู้เสียสติชวนทวนออกจากชุมชน ทวนจึงรู้สึกดีใจเพื่อหวังจะได้พบสิ่งที่ดีกว่า และไม่ต้องทนอยู่ในสังคมที่เสื่อมโทรมในชุมชนแออัดอีกต่อไป “ทวนมองตาม พลังคิดว่า ไปให้พ้นจากที่นี้ก็ดีเหมือนกัน จะได้ไม่ต้องอยู่กับพวกที่ชอบซุบซิบนินทาไม่ขาดปาก คนเหล่านั้นถือว่าเป็นเรื่องไม่ดีของคนอื่นเป็นชนมรสอรรยที่ต้องเคี้ยวเล่นทุกวัน จะได้หลุดพ้นจากพวกเด็กโง่ๆที่ชอบทำตัวเป็นนักเลงเทียวระราน คนอื่น—โลกที่กำลังจะไปพบนั้นคงดีกว่าที่นี่” (ปีกความฝัน 2537 24)

ทวนและแม่ผู้เป็นหญิงเสียสติ ออกเรรอนตามท้องถนน เช่นเดียวกับคนจรจัดสภาพของทวนและแม่ไม่ต่างอะไรกับขอทาน ผู้คนที่พบเห็นมักแสดงอาการรังเกียจ เข้าใจผิดว่าเป็นขอทาน เช่นตำรวจขับไล่ทวนและแม่ให้พ้นทางเดินเพราะจะมีขบวนท่านายกฯ มา “ตำรวจคนหนึ่งเปิดไฟฉายส่องมาที่แม่และทวน อีกคนหนึ่งพูดเสียงดังว่า “นี่! อายามานั่งขอทานตรงนี้” แม่หลบตาก้มหน้านิ่ง และนั่งตัวสั่น – ทวนนึกในใจว่าคำพูดเช่นนั้นเป็นการดูถูกกันชัดๆ เพราะทวนกับแม่ไม่ใช่ขอทานเพียงแต่นั่งพักให้หายเหนื่อยเท่านั้น” (ปีกความฝัน 2537 37)

ต่อมาทวนและแม่ได้เข้ามาอาศัยอยู่กับชุมชนคนโรคเรื้อน ในบริเวณตุรุดไฟปลดระวาง ชายชราโรคเรื้อน และผู้คนที่อยู่ภายในบริเวณตุรุดไฟ ให้ความช่วยเหลือทวนและแม่ที่เป็นหญิงเสียสติโดยไม่แสดงอาการรังเกียจ หรือรู้สึกว่าเป็นภาระ ถึงแม้ว่าแม่ของทวนจะนำความเดือดร้อนมาให้คนในชุมชนโรคเรื้อน แต่ชายชราและภรรยา รวมถึงคนในบริเวณตุรุดไฟและคนโรคเรื้อนทั้งหลายไม่ถือสากลับช่วยเหลือ รวมมือช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยความเต็มใจ เช่นตอนที่แม่ของทวนถูกแก๊งม็อดำ ซึ่งเป็นแก๊งขอทานจับตัวไป เหล่าคนโรคเรื้อน ต่างแสดงน้ำใจที่จะไปช่วยเหลืออย่างจริงใจ

อย่าเพิ่งให้อธิบายตอนนี้นะ เอะเป็นวาลุงอยากได้อาสาสมัคร หนนี้อาจจะต้อง—ต้องเสี่ยงกันหน่อย คงไม่ง่ายเหมือนคราวที่ตามหาตัวไอ้แดง— ใครจะไปกับลุงมั่ง

คนโรคเรื้อนทั้งหญิงและชายยกมือสละน

เมื่อหญิงท้องโตยกมือขึ้นสูง ทรวงอกของเธอขยับตามไปด้วย เด็กชายที่กำลังดูตมแม่ผกหัวขึ้นมอง เมื่อเห็นคนอื่นยกมือ เขาก็ยกมือตาม พลังส่งเสียงอ้อแอ้ ยิ้มหัวอย่างราเริง

(ปีกความฝัน 2537 165)

ชายชราโรคเรื้อนและผู้คนที่อยู่ภายในบริเวณตุรุดไฟปลดระวางทำให้ทวนรู้สึกแตกต่างจากสังคมชุมชนแออัดที่ทวนเคยอยู่ เพราะคนโรคเรื้อนและคนเรรอนที่อยู่ในบริเวณตุรุดไฟแห่งนี้เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือทวนกับแม่ด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง หรือพูดให้เจ็บช้ำน้ำใจ ทั้งๆที่แม่หรือหญิงเสียสติสร้างความเดือดร้อนมาให้ทวนและชายชราโรคเรื้อนอยู่เสมอด้วยสติที่ไม่สมประกอบ เช่นตอนที่ 7 บ้านใหม่รถไฟราง แม่ของทวนแอบออกไปจากซากรถไฟที่ปลดระวาง

แล้ว ซึ่งเป็นที่ที่ชายชราโรคเรื้อนกับพวกต้องคอยหลบซ่อนไม่ให้ใครรู้ว่ามาอยู่อาศัยที่นี่ อาจทำให้คนรู้และไล่พวกชายชราโรคเรื้อนได้ ทำให้ทวนรู้สึกเป็นทุกข์และรับผิดชอบต่อการกระทำของแม่ “ทวนรู้สึกเสียใจที่เกิดเรื่องเช่นนี้ เหตุเพราะแม่แท้ๆที่ทำให้คนอื่นต้องพลอยเดือดร้อน” (ปีกความฝัน 2537 104)

ทวนเป็นเด็กที่เติบโตมาในสภาพสังคมที่เสื่อมโทรม และมีชีวิตที่ไม่เหมือนเด็กปกติ วณเวียนอยู่ในสังคมที่ต่ำต้อย ได้แก่ชุมชนแออัด ชุมชนคนโรคเรื้อนที่บริเวณตุรุดไฟร้าง เผชิญกับแก๊งขอทาน อีกทั้งมีแม่ที่ไม่สามารถเลี้ยงดูทวนได้ ขาดการศึกษา ไม่ได้เล่าเรียนหนังสือเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป “ ผมเขียน ก ไก่ ข ไข่ ได้ตั้งหลายตัวแล้ว เขียนเลขก็ได้ แต่สะกดไม่เป็น ” (ปีกความฝัน 2537 83) “ทวนใจหายนึกถึงตัวเอง --- โตจนป่านี้อแล้ว เพิ่งเรียนได้แค่ ก ไก่ ข ไข่ เพื่อนๆที่วัยไล่เลี่ยกันต่างก็เข้าโรงเรียนหมดแล้ว บางคนอ่านหนังสือที่มีข้อความได้เป็นเล่มๆ ด้วยซ้ำ” (ปีกความฝัน 2537 124) ทวนเติบโตมาโดยมีอยู่กับแม่ตลอดไม่มีเพื่อนเล่นในวัยเดียวกันมากนัก เด็กส่วนใหญ่ที่ทวนเล่นด้วยจะเป็นเด็กในชุมชนที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่นเมื่อทวนอายุ 6 ขวบ เพื่อนคนหนึ่งชวนทวนไปแอบดู คนเล่นจ้ำจี้กัน “ มีเพื่อนคนหนึ่งชวนไปดูคนเล่นจ้ำจี้กัน ตอนแรกทวนไม่รู้ว่าเป็นอะไร เมื่อไปถึงบริเวณที่ลับตาคนใกล้กองไม้จึงได้รู้ว่า ที่แท้ก็คือการเล่น กอดจูบกันของผู้ชายกับผู้หญิง ทั้งสองคนเป็นคนในชุมชนที่ทวนรู้จักดี” (ปีกความฝัน 2537 83)

ทวนจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมหรือสังคมที่เลวร้ายอยู่ตลอดเวลา หลังจากทีออกจากชุมชนแออัด ได้แก่ เผชิญกับแก๊งขอทาน เผชิญกับคณะวงดนตรีในงานวัดที่หัวหน้าคณะได้หลอกล่อแม่ของทวน จนได้เสียกับแม่ของทวนและหลอกหญิงเสียสติให้ทำงานในคณะ

แม้ไม่เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างแม่กับชายร่างสูงคนนั้น แต่ก็พอจะคาดเดาได้ว่า การเป็น “เมีย” ของหัวหน้าคณะหมายถึงอะไร คงเหมือนกับตอนที่พี่สาวของสรรพงค์เพื่อนของทวนในชุมชน ถูกหลอกไปลวนลามโดยผู้ชายถิ่นไกล ใช้เสื้อชุดใหม่เป็นเครื่องล่อให้ไปอยู่กับเขาในที่ลับตาตามลำพัง หัวหน้าคณะก็หลอกแม่ไปเป็นเมียด้วยคำลวงว่าจะให้โน่นให้นี่ตามที่แม่ต้องการ

(ปีกความฝัน 2537 234)

ด้วยสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายนี้เอง กดดันจิตใจทวนทำให้ทวนเสียสติเช่นเดียวกับแม่ และหนีออกไปจากชุมชนคนโรคเรื้อน และออกเร่ร่อนต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดให้กับเด็กที่ต้องเติบโตอยู่กับคนเสียสติ ที่ไม่ได้รับการเยียวยาที่ถูกต้อง สุดท้ายจึงกลายเป็นคนเสียสติที่ไม่ต้องรับรู้เรื่องราวที่ขัดแย้ง กดดัน เจ็บปวดอีกต่อไป

“นั่นไง เขาต้อนรับแม่กันใหญ่เลย รีบไปเถอะ อย่าให้เขารอนาน เรารีบกันไปกันเถอะ” แม่กางแขน ออกเตรียมบิน

“บินไปเลยแม่ บินไปเลย” ทวนกางแขนไปกับแม่ ขยับมือเขย่งเท้าไปตามถนน หัวทุหนทุหนหาง พลังส่งยิ้มให้ผู้คนที่เฝ้ามองด้วยความชื่นชมยินดี วันแล้ววันเล่า คินแล้วคินเล่า อย่างไม่รู้จักจบสิ้น

(ปีกความฝัน 2537 366)

### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของทวนจากพฤติกรรม

ทวนเป็นเด็กในวัยอายุประมาณ 7 ขวบ เป็นวัยเด็กตอนกลาง ที่มีความต้องการที่กว้างไกลออกไปจากเดิม เด็กในวัยนี้โดยทั่วไปจะอยู่ในช่วงของเด็กที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาเป็นระยะสำคัญในการพัฒนาทัศนคติของเด็กที่มีผลต่อการศึกษา ดังนั้นสิ่งที่ต้องการที่ให้แก่เด็กวัยนี้ก็คือ “ความรักในการศึกษา” ความต้องการทางอารมณ์และทางสังคมมีหลายอย่างได้แก่ (สุชา จันทน์เอม 2538 72) ความต้องการความสำเร็จ ความอยากเด่นในตัวเองอยากจะทำอะไรเพื่อน ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น ความปลอดภัยทำให้รู้สึกเป็นสุข ต้องการเล่นและเคลื่อนไหวอิสระเป็นต้น

หากแต่ทวนเป็นตัวละครที่มีสถานภาพทางกายภาพ หรือเติบโตมาไม่เหมือนกับเด็กปกติทั่วไป คือมีแม่ที่เสียสติ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี แต่ก็มีความต้องการเหมือนเด็กทั่วไป และแสดงพฤติกรรมที่สามารถสรุปได้ดังนี้

#### ความต้องการความรัก และความต้องการมีส่วนร่วม (Belonging and Love Needs)

สุชา จันทน์เอม กล่าวว่าวัยเด็กเป็นวัยที่มีความต้องการจะให้คนอื่นรักตนและแสดงความรักต่อคน ในขณะเดียวกัน เด็กก็ต้องการที่จะรักคนอื่นหรือสิ่งอื่นด้วย ถ้าไม่สามารถตอบสนองความต้องการชนิดนี้ได้ เด็กก็จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ยาก อาจจะกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ตั้งตนเป็นศัตรูต่อคนอื่น หรือเป็นคนที่ยกออกจากสังคมโดยสิ้นเชิง (สุชา จันทน์เอม 2538 68)

เด็กในวัยเช่นทวน ต้องการความรัก ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological) หรือความต้องการทางอารมณ์และทางสังคม เป็นความต้องการที่เด็กเรียนรู้เอาภายหลัง ไม่ได้ติดตัวเด็กมาตั้งแต่กำเนิด

ทวนเป็นเด็กที่ขาดความรัก ความอบอุ่น เพราะไม่มีครอบครัวที่เป็นปกติ เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป ไม่มีพ่อ อีกทั้งยังมีแม่ที่เสียสติ ไม่อาจดูแลลูกได้ดีเท่าที่ควร มีหลายๆครั้งที่ทวนแสดงความต้องการความรักเช่นตอนที่ภรรยาของชายโรคเรื้อนเล่าเรื่องราวของเธอเองให้ทวนฟังพร้อมกับโอบกอดทวนไว้ด้วย ทำให้ทวนรู้สึกได้รับความรักและความอบอุ่น

การได้พบได้เห็น ได้ฟังเรื่องราวต่างๆ ทำให้เกิดความคิดและสิ่งเล้าผุดขึ้นในใจโดยไม่รู้ตัว มือของหญิงสูงอายุที่เอื้อมมาโอบไหล่ของทวนไว้ ช่างให้สัมผัสที่อบอุ่น—หน้าตาที่เคยเห็นว่าเฉยเมยนั้น มาบัดนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ทวนก้มหน้าอย่างขวยเขิน เพราะตั้งแต่เล็กจนโต ดูเหมือนจะไม่มีใครเคยโอบกอดแนบชิดแบบนี้ ไม่ใช่เพียงกอดรัดแค่ผ่านๆ อย่างที่พวกผู้หญิงแดงตัวสวยชอบทำเวลาเอาของไปแจกให้แก่เด็กในชุมชน

(ปีกความฝัน 2537 184)

การที่ทวนเติบโตมาไม่มีพ่อ ไม่มีแบบอย่าง ทวนจึงยึดเอาตัวแม่ซึ่งเป็นหญิงเสียสติเป็นที่พึ่ง ทวนจึงแสดงความรักด้วยการเชื้อฟุ้งแม่อยู่ตลอดเวลา และยังคงดูแลปกป้องแม่เท่าที่ทวนสามารถจะทำได้ พฤติกรรมของแม่ที่เป็นหญิงเสียสตินั้น ทำให้ทวนจะต้องคอยดูแลทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง แม่ควรเป็นคนที่คอยดูแลเด็กอายุ 7 ปีอย่างทวนมากกว่าเช่น ทวนมักจะคอยเตือนแม่ยามที่แม่เปลี่ยนเสื้อผ้าในที่สาธารณะเสมอเพื่อไม่ให้เกิดอุนาจาร

แม่อึ้งชายกระโปรงด้านหลังกลับมาข้างหน้าเพื่อพิจารณาเผยให้เห็นน่องและขาข้างหนึ่งจนเกือบถึงตะโพก คนที่กำลังเดินผ่านบางคนหันมาดู บางคนยิ้มและสะกิดให้คนอื่นดูบ้าง

“นั่งลงเถอะแม่---อย่าทำยังงั้น อายคนเขา---ไมไชรอยเปื้อนหรือ” ทวนพูดเคื่อง ๆ

(ปีกความฝัน 2537 29)

ทวนชำเลืองดูแม่อีก

แม่อึ้งกำลังยกแขนทั้งสองข้างชูขึ้นสูงเพื่อสวมเสื้อยืดแขนสั้นกุ๊ด แต่ไม่ได้ใส่เสื้อชั้นใน

“แม่ ใส่เสื้อชั้นในก่อนสิ” ทวนร้องบอก

ฉันไม่ใส เวลาใส่เสื้อยัดนะเขาไม่ใส่เสื้อชั้นในกันหรือ”

(ปีกความฝัน 2537 296)

เมื่อทวนได้เข้ามาอยู่ในชุมชนโรคเรื้อน ทวนรู้สึกเหมือนว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับจากผู้คนในชุมชนโรคเรื้อนมากกว่าอยู่ที่ชุมชนแออัดเห็นได้เมื่อทวนแสดงความรู้สึก “ความรู้สึกแปลก ๆ เกิดขึ้นในใจ ผสมปนเปกันอยู่มากมายเท่าที่นึกได้ก็คือตื่นเต้นกับการจะมีบ้านเป็นตุรุดไฟ ดีใจที่ชายชราพูดคุยด้วย ทั้งยังชวนให้นั่ง นี่เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ทวนได้รับคำชวนจากผู้ใหญ่มีโอกาสสนทนาโต้ตอบ และนั่งในระดับเสมอกัน” (ปีกความฝัน 2537 96) ทวนจึงเชื้อฟุ้งชายชรา เคารพและนับถือในตัวชายชราโรคเรื้อนมาก ในขณะเดียวกันก็รู้สึกอึดอัดใจเมื่อยามที่แม่ของทวนทำผิดต่อชายชราโรคเรื้อนและคนในชุมชนโรคเรื้อน เพราะกลัวว่าคนในชุมชนโรคเรื้อนจะไม่รักและเอื้อเฟื้อทวนเหมือนเดิม

ความเอื้อเฟื้อ

ทวนเป็นเด็กที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สิ่งใดที่ทวนสามารถแบ่งปันให้ได้ ทวนจะทำอย่างไม่ลังเลใจ เช่นตอนที่แม่ของทวนหายไปจากชุมชนโรคเรื้อนที่อยู่บริเวณตุรุดไฟ ทวนต้องการออกตามหาแม่ แต่ผู้คนโรคเรื้อนจำเป็นต้องรับประทานอาหารก่อนออกไปตามหาแม่ของทวน การที่แม่ของทวนออกจากบริเวณตุรุดไฟปลดระวางอาจทำให้เจ้าหน้าที่ ทราบว่ามีคนโรคเรื้อนแอบอาศัยอยู่ก็เป็นได้ ทวนจึงต้องอยู่ช่วยเหลือคนโรคเรื้อนก่อนที่จะคิดถึงแต่เรื่องของตนเองซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อของทวน

“ ทวนอาจจะเคยถูกสบประมาทว่าเป็นเด็กโง่ ชี้อลาด แม้แต่เป็นเด็กชื้อบื้อ งี่เงา แต่จะไม่ยอมให้ใครประณามว่าเห็นแก่ตัวเป็นอันขาด

ทวนรู้ดีว่า คนโรคเรื้อนเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือ ก้อย่างที่เห็น แลจะหัวทงแกงเพียง 3 ถุง ยังทำไม่ได้ ถึงแม้ทวนจะเป็นเด็กก็เถอะ แตคงจะทำอะไรๆได้มากกว่าผู้ใหญ่ที่ไม่มีนิ้วมือ สักนิ้วแน่นอน"

(ปีกความฝัน 2537 114)

ความเอื้อเฟื้อเป็นพฤติกรรมที่ใช้เรียกกลุ่มของพฤติกรรมประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยหลายพฤติกรรมเช่น การช่วยเหลือ การแบ่งปันสิ่งของ และความเมตตากรุณา ความเห็นแก่ตัวของเด็ก จะมีมากที่สุดในช่วงอายุประมาณ 4-6 ขวบ หลังจากนั้นก็จะค่อยๆลดลง ในเด็กที่มีการปรับตัวทางสังคมดี ความเห็นแก่ตัวจะลดลงเหลือน้อยที่สุดในวัยย่างเข้าวัยรุ่น ความเอื้อเฟื้อในรูปแบบของการแบ่งปันสิ่งของ จะมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อความเห็นแก่ตัวลดลง (ธีระพร อูวรรณโณ 2529 349) เป็นที่น่าสังเกตว่าทวนเป็นเด็กที่ไม่ได้อยู่ในสังคมที่ดี ไม่ได้รับการอบรมและการศึกษา เช่นเด็กอายุ 7 ปีโดยทั่วไป แต่เหตุใดจึงแสดงถึงความเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กโดยปกติควรกระทำ อาจจะทำให้ตัวละครขาดความสมจริง เพราะพื้นฐานของตัวละครเช่น ทวนเติบโตมาจากสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยผู้คนที่เห็นแก่ตัว เช่นผู้คนที่อยู่ในสังคมชุมชนแออัด แต่ถ้าพิจารณาเนื้อเรื่องจะพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเอื้อเฟื้อของทวนคือ การมีตัวแบบ และการกระทำและการพูดของตัวแบบ คือ แม่ของทวนที่เป็นหญิงเสียสติเอง

เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นจากตัวแบบที่อยู่รอบตัวเด็ก เช่น พ่อแม่ พี่ และครู (ธีระพร อูวรรณโณ 2529 349) ทวนเห็นความเอื้อเฟื้อของแม่ที่เป็นหญิงเสียสติอยู่เสมอ ทำให้ทวนซึมซับความเอื้อเฟื้อ คิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่นจากกระทำของแม่

ทวนคุ้นเคยเสียแล้วกับการเปลี่ยนแปลงของแม่เช่นนี้ ในแต่ละชั่วโมงอาจจะเปลี่ยนไปได้หลายความรู้สึก บางครั้งเศร้าหมอง ประเดี้ยวเดียวก็เรียบเฉย บางทีเอะอะโวยวายเหมือนโกรธแค้นอย่างรุนแรง และพร้อมจะด่าว่าใครก็ตามที่บังเอิญผ่านมาให้เห็น ทั้งๆที่ตามปกติแม่เป็นคนใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่นจนบางทีถึงขนาดแจกจ่ายสตางค์ให้ใครต่อใครไปหมด แตกก็มีบ่อยครั้งที่แม่ไม่มีเหตุผลกับทุกสิ่งทุกอย่าง จนดูราวกับว่ามีหลายวิญญาณอยู่

(ปีกความฝัน 2537 45)

แมคลีธนบัตรในละ 10 บาท สงให้หญิงแมลูกออนซึ่งยืนมืออันสันเทาออกมารับ แล้วก้มลงกราบแม่"

(ปีกความฝัน 2537 52)

"เสียดายนะ ฉันไม่มีแหวนทองแดง ไม่มีช้างไม่มีม้า ไม่ยั้งฉันจะให้"

(ปีกความฝัน 2537 76)

นอกจากแม่ที่เป็นตัวแบบสำคัญที่ทำให้ทวนเป็นเด็กที่มีความเอื้อเฟื้อ ประพติดีมีน้ำใจ ตัวแบบอีกคนคือ ชายชราโรคเรื้อนและภรรยา ชายชราแสดงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ และเอ็นดูทวนมาก ทำให้ทวนรู้สึกอบอุ่น มีความสุขในช่วงที่อยู่ด้วยกันในตู้รถไฟปลดระวาง "ทวนรู้สึก

เป็นกันเองกับหญิงสูงอายุมากขึ้น—มากจนผลคือคิดว่า น่าจะเกิดมาเป็นลูกของเธอ ถึงแม้จะมีพ่อเป็นคนโรคเรื้อนก็ยังดีกว่าไม่มีเสียเลย” (ปีกความฝัน 2537 183) การกระทำที่ชายชราโรคเรื้อนกระตือรือร้นที่จะช่วยทวนและแม่ของทวน และคำพูดของชายชราโรคเรื้อนจะกลาวสั่งสอนให้ทวนเป็นเด็กดีเป็นการกระทำและคำพูดของตัวแบบเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเอื้อเฟื้อ

“การทำความดีนั้นะ ถ้าหากเราไม่รับสิ่งตอบแทน ความดีและความภาคภูมิใจก็จะอยู่กับตัวเราไปตลอด แต่ถ้าเรายอมรับสิ่งตอบแทน หรือทำความดีเพื่อหวังผลตอบแทนเมื่อไร ความภูมิใจก็จะหมดไปทันที แล้วอีกอย่างหนึ่ง ลุงบอกว่า ถ้าเราเปิดเผยตัว ก็จะมีคนรู้ จะมีหนังสือพิมพ์ลงรูป โทรทัศน์ก็ออกข่าว ถ่ายรูป ตอไปจะเดินไปทางไหนก็มีคนรู้หมด”

(ปีกความฝัน 2537 183)

ในชีวิตประจำวันบางครั้งอาจจะพบว่าผู้ใหญ่สอนเด็กให้ทำอย่างหนึ่งขณะที่ตัวผู้ใหญ่เองกระทำอีกอย่างหนึ่ง เช่น ผู้ใหญ่สอนเด็กว่าอย่าพูดโกหก แต่ผู้ใหญ่คนเดียวกันนั้น ก็ พูดโกหกให้เด็กเห็นด้าบ่อยครั้ง พฤติกรรมของผู้ใหญ่นั่นเอง “มือถือสาก ปากถือศีล” นี้ มีอิทธิพลต่อเด็กอย่างน่าสนใจ ได้มีการทดลอง (ธีระพร อูวรรณโณ 2529 350) โดยให้ตัวแบบซึ่งเป็นผู้ใหญ่พูดสั่งสอนให้เด็กสนับสนุนการกุศลหรือมีความละโมภ จากนั้นตัวแบบก็แสดงการสนับสนุนการกุศลหรือแสดงความละโมภให้เด็กเห็น การทดลองเช่นนี้ทำให้มีสภาพการณ์เป็น 4 สภาพการณ์ใหญ่คือ 1) พูดสนับสนุนการกุศล และแสดงการสนับสนุนการกุศล 2) พูดสนับสนุนความละโมภ และแสดงความละโมภ 3) พูดสนับสนุนการกุศล และแสดงความละโมภ 4) พูดสนับสนุนความละโมภ และแสดงการสนับสนุนการกุศล ผลการวิจัยพบว่าเด็กทำตามการกระทำของผู้ใหญ่มากกว่าการพูด ไม่ว่าการกระทำนั้นเป็นการสนับสนุนการกุศลหรือแสดงความละโมภ

พฤติกรรมของทวนที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ เพราะมีตัวแบบ การกระทำและคำพูดของตัวแบบ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเอื้อเฟื้อของทวน

การฝันเฟื่อง (Fantasy) หรือฝันกลางวัน (Day dreaming)

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วย่อมเผชิญทั้งความทุกข์และความสุข เผชิญปัญหาและความคับข้องใจซึ่งก่อให้เกิดภาวะเครียดกดดันทางจิตใจมากน้อยต่างกันไปอย่างที่ไม่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นในการดำเนินชีวิตของคนปกติธรรมดาจึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีการบางอย่างในการปรับตัวเพื่อทดแทนการแก้ปัญหาโดยตรง ในลักษณะที่จะช่วยหลบหลีกวิกฤติการณ์ได้โดยผ่อนคลายความเครียดที่สะสมไว้ในใจ หรือวิธีที่จะช่วยประนีประนอมความรู้สึกขัดแย้งในใจที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสบายใจขึ้นได้ วิธีการที่ใช้เป็นทางออกเพื่อทดแทนการแก้ปัญหาโดยตรงนี้เรียกว่า กลไกป้องกันตัว (Defense Mechanic) ซึ่งก็มีอยู่หลายประเภท

การฝันเฟื่องหรือฝันกลางวัน เป็นกลไกป้องกันตัวแบบหนึ่ง คือการหาทางทดแทนโดยใช้การจินตนาการในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ในชีวิตจริงเพื่อปลดปล่อยอารมณ์เครียด

ออกไป และเป็นวิธีที่ทำได้ง่ายเมื่อเด็กโตขึ้นได้เรียนรู้ระเบียบของสังคมก็จะเปลี่ยนการเล่นที่มีจินตนาการประกอบมาเป็นการคิดฝันเจียบๆ การคิดวิธีนี้มากเกินไปจนเป็นนิสัยมักมีสาเหตุมาจากอารมณ์กลัว ว่าวุ่นหรือกลัวมอกกลัวใจ และหาทางออกที่เหมาะสมไม่ได้ พฤติกรรมการฝันเพื่องอาจกระทำได้ในลักษณะต่างๆ กันดังนี้ (ศรีเพ็ญ ประเสริฐกุล 2521 : 36)

1 แบบธรรมดา คือการวาดภาพว่าตนเป็นผู้ชนะ หรือวีรบุรุษ วีรสตรี ซึ่งทำสิ่งที่ปรารถนาได้สำเร็จ หรือได้สิ่งที่ใฝ่ฝันมาครอบครอง สิ่งที่คุณทั่วไปใฝ่ฝันมาตลอดชีวิต เช่นความรัก ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย การได้รับการยกย่อง และยอมรับ สำหรับเด็กเล็กๆ ใฝ่ฝันอยากได้ของเล่นสวยๆ และอยากได้ความสุขสนุกสนานที่ตนไม่เคยได้รับ

2 การฝันเพื่องถึงเรื่องเกี่ยวกับความตาย และการทำลายล้างผู้ที่ขัดขวางทางชีวิตของตนซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเคียดแค้นอยู่ในใจ

3 การฝันแบบที่ผู้ฝันวาดภาพเกี่ยวกับตนเองในทางร้าย เช่นถูกทำร้าย ถูกรถชน หรือตายไปเป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างภาพตนเองให้เป็นบุคคลสำคัญในลักษณะที่สงสารตัวเอง และต้องการดึงความสนใจจากผู้อื่นให้สนใจและเห็นใจตน เช่นเด็กบางคนที่ซึมเศร้าจากชีวิตที่ต้องอยู่อย่างคับแคบ และถูกทารุณจากผู้ใหญ่ที่ตนอาศัยอยู่ด้วย อาจเกิดความฝันเลื่อนลอยไปว่าตนวิ่งหนีออกจากบ้านและถูกรถชนตาย

4 การฝันเพื่องแบบที่มีเหตุมาจากความต้องการจริงๆ ในชีวิตที่ไม่สมหวัง หรือปรารถนาจะได้อย่างแรงกล้า และมักคิดฝันอยู่บ่อยๆ เป็นระยะๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งที่ตนปรารถนา

5 การฝันเพื่องลักษณะสำเร็จรูป เป็นความฝันที่ไม่ต้องคิดสร้างวิมานในฝันเอง เช่นการอ่านนวนิยาย ชมภาพยนตร์และวิทยุโทรทัศน์ ขณะที่เราอ่านหนังสือนวนิยายหรือชมภาพยนตร์อาจจะรู้สึกสัมผัสภาพจริงๆ ของตนได้ขณะหนึ่ง

จากการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับตัวทวน ในเรื่องปีกความฝัน พบว่าทวนใช้กลวิธีแบบฝันเพื่อง ในการลดความเครียด ความเมื่อยล้า เป็นฝันที่มีเหตุมาจากความต้องการจริงๆ ในชีวิตที่ไม่สมหวัง ความฝันของทวนเกิดจากการเก็บกด (Repression) ตามแนวความคิดของฟรอยด์ (แสงสุรีย์ สำอางกุล 2535 : 218-221) การเก็บกดเป็นกลไกที่ช่วยจัดปัญหาคือทำให้บุคคลไม่มีสำนึกต่อปัญหานั้นๆ จนกลายเป็นความคิดความรู้สึกในจิตไร้สำนึก เช่นบุคคลนั้นไม่รู้สึกวาทันมีปัญหา ในขณะที่หลับหลังอีโก้ส่วนไร้สำนึกมักจะอ่อนกำลังลง และยอมให้สาระของปัญหาที่ถูกเก็บกดแสดงออกมา และจะปรากฏอยู่ในความฝัน ในภาวะตื่นเหตุการณ์เหล่านี้อาจแสดงออกมาได้ เมื่อดื่มสุราหรือเมื่อเกิดความขาดแคลนบางสิ่งอย่างรุนแรง หรือขณะที่ถูกล้อเลียนอย่างมาก การเก็บกดสิ่งที่สำคัญทั้งหมดเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กเล็ก ในขณะที่อีโก้ไม่ค่อยเข้มแข็ง

ตัวอย่างเช่น เมื่อทวนพยายามจุดรั้งความนึกคิดที่ไม่อยู่กับร่องกับรอยของแม่ให้กลับคืนมา บางครั้งก็ไม่สำเร็จถึงกับนั่งร้องไห้ สวมไห้มาจากการพยายามเตือนสติให้แม่ระมัดระวังเรื่องเสื้อผ้าที่บางครั้งแม่ก็ไม่ระวัง ทำให้ทวนรู้สึกอายที่คนอื่นมองแม่ที่แม่แต่งตัวไม่เรียบร้อยในที่สาธารณะ "แม่ตั้งขายกระโปรงด้านหลังตกลงมาข้างหน้าเพื่อพิจารณาเผยให้เห็นช่องและขาข้างหนึ่งจนเกือบถึงตะโพก คนที่กำลังเดินผ่านบางคนหันมาดู บางคนยิ้มและสะกิดให้

คนอื่นดูบ้าง “นั่งลงเถอะแม่ อย่าทำยังงั้น อายุคนเขา ไม่ไชรอยเปื้อนหรอก” ทวนพูดเคืองๆ” (ปีกความฝัน 2537 29) ทวนก็จะฝันเฟื่องถึงเทวดานางฟ้า และขอเสื้อตัวใหม่ให้แม่

ในเมื่อได้ขึ้นมาอยู่บนท้องฟ้าเช่นเดียวกับเทวดานางฟ้า ทวนก็น่าจะมีสิทธิ์ขอสิ่งของจากหัวหน้า เทวดาเหมือนกัน แล้วทวนก็นึกถึงสิ่งของที่อยากขอ คือขอเสื้อตัวใหม่ให้แม่ เพื่อจะไม่ต้องสวมชุดที่ กระโปรงมีรูปรางเหมือนดอกบานบุรีซึ่งเผยให้เห็นเนื้อด้านหลังบริเวณติดกระดูก ขอเสื้อผืนใหม่ที่นอนสบาย กว่า ผืนเก่า ขอรองเท้าผ้าใบสักคู่

(ปีกความฝัน 2537 31)

ความฝันแบบฝันกลางวันมักปรากฏเมื่อทวนอยากจะมีชีวิตเช่นเดียวกับคนทั่วไป ที่มีบ้าน หรือเป็นเด็กทั่วไปที่ได้ไปโรงเรียน “ทวนถอนใจด้วยความรู้สึกเหนื่อยหน่าย เกือบจะหลุดตัว ลงนั่งกับพื้น ความหวังแสนสวยที่จะได้อยู่ในตู้รถไฟแท่นบ้าน ซึ่งคงมีเพียงมีคนในโลกนี้ที่ได้อยู่ อย่างนั้น” (ปีกความฝัน 2537 97)

เด็กนักเรียนหัวกระเปาะและสะพายเป้สี่หนังสือข้ามทางม้าลาย พอแมบบางคนจูงมือลูกให้ ก้าวยาวๆ เด็กทุกคนแต่งเครื่องแบบนักเรียนสะอาดตา เป็นภาพที่ทวนเคยฝันและอยากเป็นเช่นนั้นกับเขา บ้าง แต่ตลอดชีวิตที่ผ่านมาได้แต่คอยติดตามแม่ คอยคิดวิตกกังวลไปกับความฟุ้งซ่านไม่รู้จักของแม่

(ปีกความฝัน 2537 320)

ทวนจึงใช้การฝันเฟื่องเพื่อลดความเครียดและความเมื่อยล้าทางความคิด ทำให้ สามารถระบายความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตได้บ้าง

#### ความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นสภาพที่บุคคลเกิดแรงกระตุ้น หรือความปรารถนา ที่ตรงกันข้ามขึ้นพร้อม ๆ กัน หรือเกิดความต้องการสิ่งทีชอบพร้อมกันหลายอย่าง หรืออยาก หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ชอบพร้อม ๆ กัน แต่ต้องเลือกอย่างเดียว

โรคประสาททุกโรคต้องมีความขัดแย้งในใจเกิดขึ้น ความขัดแย้งในใจเกิดจากความคับข้องใจ (Frustration) สาเหตุของโรคประสาทในขั้นพื้นฐานมี 3 ประการคือ การขาดแคลน หรือสูญเสียสิ่งจำเป็นในชีวิต การติดขัดในพัฒนาการ และการที่สื่อให้เกิดการขัดแย้งแต่แก้ปัญหา ไม่ตก (แสงสุรีย์ สำอางกุล 2535 208)

ทวนรู้สึกขัดแย้งเกี่ยวกับตัวผู้เป็นแม่ที่เสียสติ ทวนรู้สึกโกรธมากกับการกระทำ ของแม่ในขณะเดียวกันก็รักแม่มาก ความขัดแย้งบีบคั้นทำให้ทวนคิดฆ่าตัวตาย

“ผมจะฆ่าตัวตาย”

ทุกคนจ้องมองมาที่ทวน ต่างก็นิ่งเงียบไปครู่หนึ่งขณะเหลียวมองไปยังสถานีรถไฟ เสียงระฆังบอก สัญญาณดังกังวาน

“ทำไมถึงคิดงั้นละทวน” ชายชราร้องถามมาจากขอบทางรถไฟ พยายามปีนขึ้นไปทีละนิด ก่อนหिनก่อนกรวดกลิ้งกราวไปตามไหล่ทางทุกครั้งที่เท้าของคนโรคเรื้อนเหยียบย่าง  
 ผมไม่อยากจะอยู่แล้ว ผมเกลียดแม่ ” ทวนตอบด้วยเสียงส่ออื่น  
 “ไม่จริงหรอก ทวนไม่ได้เกลียดแม่ ทวนเป็นเด็กดี จะไปเกลียดแม่ได้อย่างไร” หญิงสูงอายุร้องบอก  
 “ผมไม่ได้เกลียดแม่ แต่ผมไม่อยากให้แม่เป็นแบบนี้ ไม่อยากให้แม่เที่ยวหลอกคนอื่นว่าตัวเองมีชื่อเสียงโด่งดัง แม่ร้องเพลงไม่เก่งสักหน่อย แต่โกหกว่าร้องเพลงชนะได้รางวัล แล้วยังแต่งตัวไปประกวดนางงาม คนเขาหัวเราะเยาะแม่กันทั้งนั้น แต่แม่คิดว่าเขาชอบแม่ แม่ไม่รู้หรือว่าคนอื่นเขาเกลียดแม่ พวกของลุงก็เกลียดแม่” ทวนพูดกลั้วเสียงส่ออื่น

(ปีกความฝัน 2537 345)

ชีวิตนี้ไม่มีความหมายอะไรอีกแล้ว มันช่างเลวร้ายไม่ต่างไปจากลูกหมาขี้เรื้อนที่ถูกแม่ปล่อยให้ทิ้งไว้ในกองขยะ ท้องไส้ปั่นป่วนจนอยากอาเจียน ไม่ใช่เพราะความหิว แต่รู้สึกสะอิดสะเอียนคาพูดของแม่ที่เห็นผิดเป็นชอบ ดีใจได้ปลื้มกับการตกเป็นเมียของหัวหน้าคณะ ซึ่งยังไม่รู้เลยว่าจริงจังแค่ไหน เพียงไม่ทันข้ามคืน แม่ก็ทอดกายทอดใจยอมเป็นเมียของเขาแล้ว

(ปีกความฝัน 2537 235)

ทวนซึ่งเป็นเด็กอายุเพียง 7 ปี จึงเกิดความรู้สึกสับสน คับข้องใจ เสียใจในตัวบุคคลที่รุกรวมทั้งเกิดความหวงใยในขณะเดียวกัน

ความเศร้า ความทุกข์ และความเจ็บปวดรวดร้าวพากันกรูประดังเข้ามาในหัวใจและสมองเล็กๆ ของทวนราวกับถูกฝูงผีร้ายกลุ่มรุมแย่งชิงกันฉีกและตูดกินเลือด คงไม่มีเด็กคนไหนอีกแล้วในโลกนี้ที่โชคร้ายเหมือนอย่างทวน โชคร้ายที่ไม่มีพ่อนั้นพอหาใจได้ เพราะยังมีใครต่อใครอีกมากมาย กายกองที่ไม่มีพ่อหรือพ่อดตายไป แต่ที่ต้องผจญกับเคราะห์กรรมซึ่งแม่ก็เป็นคนก่อกวนนี้สิ ไม่มีทางจาเลียงหลักได้พ้นเลย

(ปีกความฝัน 2537 216)

ความขัดแย้งนี้รุนแรงมากทำให้ทวนเกิดความสะเทือนใจมาก แม่ผู้เสียสติในช่วงที่อยู่ในชุมชนแออัดจะแสดงภาพที่น่าน่าเบื่อ ศรัทธา และเป็นที่พึ่งพิงของทวนได้ แม่สอนสิ่งที่ดีหลายอย่าง พูดจาไพเราะ มีศักดิ์ศรี “แม่ไม่เคยเข้าแถวรับของแจก ไม่ใช่เพราะแม่มีเงินมากมายหรือ ร่ำรวยแต่ด้วยเหตุผลว่า เราไม่ใช่คนไม่มีปัญญา เรามีฝีมือดี ทำงานหาสรวงตัวเองได้ อย่าไปรับของแจกให้คนที่เขาหาเงินไม่ได้ไปรับเถอะ” (ปีกความฝัน 2537 150) แต่เมื่อแม่ออกมาพบกับสังคมภายนอก ทำให้แม่ผู้เสียสติเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม แม่เปลี่ยนแปลงมากจนขาดสติ ไม่อาจควบคุมได้เหมือนแต่ก่อน และแสดงพฤติกรรมตรงกันข้าม

‘ก็ตอนนี้เรายังไม่มีสตางค์ เลี้ยงอย่างดินน้อยๆไปก่อนก็ได้แม่ บะหมี่สำเร็จรูปก็ดีถมไปแล้วละ ขอเวลาแม่อคิดก่อนก็แล้วกัน’

แม่มองดูคนที่เดินผ่านไปมาบนสะพานลอยข้ามถนน แล้วรอยยิ้มอย่างมีเลศนัยก็ฉายพรายบนใบหน้า

“ขอทานสิ ” แม่มก้มลงพูดกับทวนเบา ๆ กลิ่นเหมือนมะพร้าวคองโชยฟุ้ง

(ปีกความฝัน 2537 158)

ความขัดแย้งของทวนจึงเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากพฤติกรรมของแม่ผู้เสียสติที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทวนมีความรู้สึกขัดแย้งกันระหว่างความรักกับความเกลียด เป็นผลให้ทวนรู้สึกสับสน ผิดหวังและเสียใจในตัวเองมาก ความเสียใจมากยิ่งขึ้นส่งผลต่อสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของทวน

ทวนเริ่มรู้สึกปวดจิตใจขึ้นมาตรงขมับทั้งสองข้าง เหมือนมีสัตว์ร้ายตัวเล็กจู่โจมอยู่ในกะโหลกศีรษะ มันคงกำลังตะกายหรือพุ่งชนก้อนเนื้อในสมอง หรือไม่ก็ใช้เขี้ยวเล็กๆ กัดแทะผนังบาง ๆ ให้ขาดออกจากกัน ความรู้สึกเช่นนี้เริ่มมาตั้งแต่ตอนที่แม่พราเพื่อถึงการเป็นคนมีชื่อเสียงโด่งดัง แล้วค่อย ๆ ทวีรุนแรงมากขึ้น จนกระทั่งตอนนี้ เจ้าตัวร้ายในหัวกะโหลกคงจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น และเกือบจะทำให้สมองของทวนระเบิดไปแล้ว

(ปีกความฝัน 2537 306)

#### ความวิตกกังวล

ความวิตกกังวล (Anxiety) ไม่เหมือนความกลัว (Fear) คือเป็นสภาพอารมณ์แบบที่ไม่ทราบแนว บุคคลนั้นกลัวสิ่งใดหรือใคร แต่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกว่า ช่วยตนเองไม่ได้ ตึงเครียด รู้สึกไม่ปลอดภัย ถ้าบุคคลมีความวิตกกังวลในปริมาณที่ไม่มากเกินไป บุคคลนั้นก็จะแสดงพฤติกรรมปกติและเป็นที่น่าพึงปรารถนาของสังคม แต่ถ้าเกิดความวิตกกังวลมากเกินไป บุคคลนั้นอาจจะเสียสุขภาพจิต และพัฒนาอาการโรคประสาทหรือโรคจิต (แสงสุรีย์ สำอางค์กุล, 2535 : 209)

ทฤษฎีของ فروยด์ ได้แบ่งความวิตกกังวลเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1 ความวิตกกังวลแบบปรนัย หรือความวิตกกังวลจริง (Objective or realistic anxiety) เป็นความกลัวอันตรายเป็นที่แท้จริงหรือเห็นได้ชัดเจนจากโลกภายนอก เช่นการนึกถึงวิชาที่ตนไม่ถนัด แต่ถูกบังคับให้เรียน และเคยสอบตก

2 ความวิตกกังวลแบบประสาท (Neurotic anxiety) คือการที่รู้สึกกลัวว่าตนจะไม่สามารถควบคุมสัญญาณต่าง ๆ ของตน เช่นความก้าวร้าวที่รุนแรงมาก ซึ่งอาจจะทำให้ถูกลงโทษ หรือบางคนถูกลงโทษอย่างหนักในวัยเด็กมาแล้ว ตอนโตขึ้นเมื่อนึกถึงอดีตเหล่านี้ ก็เกิดความวิตกกังวลมากกว่าปกติจนมีอาการประสาทต่าง ๆ หรือคุมสติไม่อยู่

3 ความวิตกกังวลเชิงจริยธรรม (Moral anxiety) เป็นความกลัวว่าตนจะกระทำในทางที่ขัดกับมาตรฐานทางจริยธรรม จึงเกิดความรู้สึกผิดและละอายใจ สรุปแล้วความวิตกกังวลประเภทนี้เกิดขึ้น เพราะบุคคลนั้นมีซูเปอร์อีโกสูง เช่นถ้าบุคคลเรียนรู้ว่า ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดี เมื่อเขาคิดจะไม่ซื่อสัตย์ เขายอมจะเกิดความวิตกกังวลเชิงจริยธรรม

เมื่อศึกษาตัวละครเด็ก “ทวน” พบว่าทวนเป็นบุคคลที่เรียกได้ว่ามีซุ๊ปเปอร์ฮีโร่ที่สูง ความวิตกกังวลในการกระทำผิดต่อผู้อื่นมีค่อนข้างมาก เพราะทวนเป็นเด็กที่ดี มีความรับผิดชอบสูง มีความเอื้อเฟื้อ และมีน้ำใจ เมื่อต้องมารับผิดชอบการกระทำของแม่ผู้เสียชีวิตด้วยแล้ว ทำให้เกิดความวิตกกังวลในเชิงจริยธรรม ซึ่งความวิตกกังวลประเภทนี้แก้ไขได้ยาก

ทวนเป็นเด็กที่มีอายุเพียง 7 ปี อยู่ในวัยที่เริ่มเรียนรู้ กลับต้องตกอยู่ในสภาพที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้แล้ว ยังจะต้องดูแลแม่ที่เสียชีวิต และวิตกกังวลว่าแม่ผู้เสียชีวิตจะก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นโดยเฉพาะกับบุคคลที่ช่วยเหลือทวนและแม่เช่นพวกในชุมชนโรคเรื้อน

ดังนั้นเมื่ออีโก้ของทวนลดความวิตกกังวลไม่ได้ จึงปฏิเสธวาทะของความวิตกกังวลนั้นไม่ได้มาจากภายในตนเองแต่เป็นสาเหตุภายนอกจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ทำให้วิตกกังวลไปที่บุคคลหรือวัตถุอื่นขึ้นมาแทนที่ การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เรียกว่า “โทษผู้อื่น” (Projection)

กลวิธีโทษผู้อื่น เป็นการโทษผู้อื่นคือการส่งพลังแรงขับเคลื่อนความมั่งร้ายของตนออกมาแล้วไม่ยอมรับ กลับบอกว่าเป็นแรงขับเคลื่อนความมั่งร้ายของผู้อื่น (นวลละอ อสุภาผล 2527 : 47) ทวนจึงเกิดความรู้สึกหวาดระแวงทุกคนที่อยู่รอบข้างทวนและแม่ และกล่าวโทษผู้อื่น

ทวนคิดว่า เขาคงกลัวว่าเมียของเขาจะพลอยถูกรถไฟทับไปด้วย จึงให้เมียของเขาหนีไปก่อน คนพวกนี้คิดแต่จะเอาตัวรอดกันทั้งนั้นไม่ได้จริงใจจะช่วยเหลือใครเลย พวกเขาแกล้งทำดีไปยั้งนั่นเอง เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ที่ทวนเคยรู้จัก ทุกคนล้วนแต่ทำดีเพื่อหวังสิ่งตอบแทน ถ้าไม่มีอะไรเป็นผลประโยชน์สำหรับตัวเองก็จะไม่ยอมช่วยเหลือ นี่แหละเป็นเหตุให้แม่ของทวนผิดหวัง ต้องหนีออกจากบ้านในชุมชน

(ปีกความฝัน 2537 : 348)

ทวนคิดกลับไปกลับมา แล้วในที่สุดก็ถูกคิดว่า แม่อาจจะถูกพวกคนโรคเรื้อนหลอกให้ยูลำพังคนเดียวในบ้านตุ้รตไฟเพื่อทำมิดีมิร้าย

“ไซแนงๆเลย” ทวนพึมพำ

ภาพของแม่กำลังถูกชายหนุ่มโรคเรื้อนลวนลามปรากฏขึ้นในความคิด

(ปีกความฝัน 2537 : 348)

จะเห็นได้ว่าความวิตกกังวลเป็นตัวควบคุมความประพฤติของคนเรา โดยเป็นสิงกระตุ้นให้เราหลีกเลี่ยงประสบการณ์คุกคามจากสิ่งแวดล้อม ยับยั้งพลังอัดให้ได้และกระทำให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ซึมซาบเข้าไปในตนแล้ว ความวิตกกังวลมากเกินไปของทวนทำให้พฤติกรรมของทวนพัฒนามาเป็นโรคประสาทตามแม่ผู้เสียชีวิตไปในที่สุด

ทวนนั่งลงเหนื่อยหอบ เริ่มร้องไห้โฮ รู้สึกเสียใจที่ความคิดคาดหมายอะไรต่อมิอะไรผิดพลาดไปหมด ในจิตสำนึกมีแต่ภาพหลอนและสิ่งลวงตา คล้ายกับคนที่เพ้อถึงอะไรแปลกๆในยามที่ไขขึ้นสูง หรือไม่ก็เหมือนหมาบ้าที่งุนงง

รูปหนึ่ง คล้ายกับผีร้ายมากมายหลายตัวคอยกระซิบบอกให้คิดอย่างนั้นอย่างนี้ ในที่สุดทวนไม้อาจทนนิ่งอยู่กับที่ได้ จึงวิ่งออกจากบ้านตุ้รตไฟของตัวเอง ตะโกนร้องเรียกแม่เสียงดัง “แม่! แม่อยู่ไหน”

(ปีกความฝัน 2537 351)

พฤติกรรมของทวนที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป จากเด็กดี มีความเอื้อเฟื้อ และต้องการความรักความอบอุ่นตามวัยของเด็กโดยทั่วไป กลายเป็นเด็กที่มีความผิดปกติทางประสาทเสียสติตามแม่ที่เสียสติไปนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครได้ตรงตามหลักจิตวิทยา

## 2 “ชาญ”

### ภูมิหลังของตัวละคร

ชาญ เป็นตัวละครเอกในเรื่องพราวแสงรุ่ง ชาญเป็นเด็กผู้ชายอายุ 7 ปี มีพ่อและแม่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย เติบโตในครอบครัวที่อบอุ่น และได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดี

ภายในครอบครัวของชาญประกอบด้วยพ่อ แม่ และพี่ชายอยู่ในช่วงวัยรุ่นเข้าชั้นมัธยม ดังนั้นชาญจึงไม่ค่อยได้เล่นกับพี่น้องที่มีวัยใกล้เคียงกันมากนัก ชาญจึงอยู่ในครอบครัวที่แวดล้อมด้วยคนที่สูงวัยกว่า ความคิดและคำพูดรวมทั้งการกระทำของชาญจึงจดจำและเลียนแบบพ่อ ซึ่งถือเป็นแบบอย่างสำคัญของชาญในด้านคำพูดและการกระทำ

“แกแดด” ชาญตอบพลางทาดาทหี “แม่ว่าผมแกแดด และห้ามทำผิดกติกาของบ้าน ผมทำผิดกติกาไม่ได้หรอกครับ พ่อบอกไว้แต่ยาวประเทศชาติจะไม่เจริญ---ผมไปนะครับ กลัวถูกลงโทษให้ล้างจานด้วย” ชาญเดินลงบันไดอย่างไม่รีรอ

(พราวแสงรุ่ง 2529 51)

ชาญนึกคล้ายตาม--- การทำเช่นนั้นก็เป็นเรื่องของผู้ใหญ่เหมือนกัน พ่อของเขาเคยโทรศัพท์มาตอนเย็นและบอกว่า บอกแม่ด้วยนะ ไม่ต้องรอทานข้าวพร้อมพ่อ พ่อจะกลับคาน้อย” ชาญอยากจะลอง ทำอย่างนั้นดูบ้างเหมือนกัน ถึงแม้จะไม่แน่ใจว่าคำตอบที่ได้รับนั้นจะทำให้ดีใจหรือผิดหวัง

(พราวแสงรุ่ง 2529 50)

ชาญนึกถึงพ่อ—ตอนที่พอกลับมาถึงบ้าน และแม่ไปเปิดประตูให้ พอก็คงมีความรู้สึกเช่นเดียวกับเขาในขณะนี้

(พราวแสงรุ่ง 2529 55)

ส่วนแม่ของชาญมักจะแสดงความรักความอบอุ่นต่อชาญเสมอ แม่ของชาญจึงเป็นส่วนเติมเต็มด้านอารมณ์และความรู้สึกที่อ่อนโยน

แม้วางลงมาจากรถ เอื้อมมือลูบหัวซาญเหมือนที่เคยทำ แล้วก้มลงจูบที่แก้มข้างหนึ่ง พร้อมกับเลือนมือที่ลูบหัวลงมาจับแก้มดังไปมา ถ้าหากโดนพอลูบแก้มแบบนี้ เขาจะทำตัวสั่นเพราะจุกจี้ แต่เมื่อแมเป็นคนจูบ ซาญก็จะยืนแก้มให้อย่างเต็มใจทุกครั้ง เพราะแก้มของแมหอมและไม่มีหนวด

(พราวแสงรุ่ง 2529 68)

แมก้มลงจูบลูกชายตัวน้อยๆ แล้วลุกจากเตียง ยังไม่ทันจะเดินพ้นจากประตู ซาญก็ร้องบอกแมว่า “แมครับ แมอย่าลืมสวดมนต์ช่วยด้วยนะครับ”

“จ๊ะ แมไม่ลืมหรอก จะสวดนานๆด้วย ขอให้เพื่อนของลูกมองเห็นเร็วๆ”

(พราวแสงรุ่ง 2529 72)

พ่อแมของซาญได้สร้างระเบียบวินัยพื้นฐานอย่างง่ายที่เด็กทุกคนควรพึงปฏิบัติ ทำให้ซาญเห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัย และการทำผิดกฎระเบียบนั้นถือเป็นเรื่องที่ผิดและไม่ควรกระทำ เห็นได้จากความคิดของซาญเมื่อมีโอกาสอยู่บ้านเพียงลำพัง

ถึงแม้ว่าวันนี้เป็นวันเสาร์ และเป็นวันหยุดเรียนของซาญ แต่ก็ไม่ใช่วันหยุดงานของพ่อและแม พี่ชายซึ่งเรียนชั้นมัธยมแล้วก็ต้องไปโรงเรียน บ้านทั้งบ้านจึงเป็นของเขาคนเดียวในตอนนี้ จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ต้องกลัวว่ามีใครห้าม ยกเว้นแต่ระเบียบประจำบ้านที่ทุกคนต้องปฏิบัติ หรือดเว้นเหมือนกันหมด ไม่ว่าจะเป็นพ่อกแม หรือพี่ชายของเขา และรวมทั้งตัวเขาเองด้วย อย่างเช่น ไม่เปิดประตูให้คนแปลกหน้าเข้ามาในบ้าน ไม่ส่งเสียงดังให้เพื่อนบ้านรำคาญ ให้โทรศัพท์เรียกตำรวจเมื่อเกิดเรื่องฉุกเฉินและอะไรอื่นๆอีก

(พราวแสงรุ่ง 2529 31)

นอกจากนี้พ่อกแมของซาญได้ปลูกฝังซาญเรื่องศาสนา ให้เชื่อมั่นในการทำดี ยอมได้ดี และการทำชั่วยอมได้ชั่ว เห็นได้ว่าพ่อกแมของซาญสอนให้ซาญสวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน ศาสนาจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ขัดเกลาและอบรมบ่มนิสัยของซาญ

คืนนี้แมเป็นคนสงซาญที่เตียง และอยู่คุยด้วย

“เดี๋ยวผมจะสวดมนต์เพิ่มให้มากกว่าเมื่อคืนก่อนนะครับ ต้องนอนดึกหน่อย” ซาญบอกแม

“ได้จ๊ะ วาแต่จะสวดมนต์ขออะไร ยังไม่ได้บอกแมเลย”

“ขอ—อยากขอให้พระช่วย ให้เพื่อนของผมมองเห็น”

(พราวแสงรุ่ง 2529 71)

พ่อกแมของซาญใช้เวลาอยู่ลูกๆและครอบครัวหลังจากเลิกงาน หรือถ้ามีช่วงวันหยุดพักผ่อน ก็จะทำกิจกรรมร่วมกับลูกๆเสมอ หรือออกไปเที่ยวต่างจังหวัด ทำให้ซาญได้ใกล้ชิดพ่อกแมและพี่ชาย ถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์

เมื่อตอนที่เขาไปต่างจังหวัดกับพ่อและแม่ครั้งสุดท้าย พี่ชายของชาญก็ไปด้วย พ่อมีเพื่อนที่ทำงานอยู่ในป่าจึงไปกางเต็นท์พักแรมกัน เพื่อนของพอบอกว่า “ให้ช่วยตัวเองนะ” แล้วเขาก็หายตัวไปปล่อยให้ครอบครัวของชาญอยู่ตามลำพัง ชาญและพี่ชายรับหน้าที่ไปตกปลาสำหรับนำมาทำอาหารเย็น ส่วนพอกับแม่ถือหนังสือเรื่องพิษเข้าไปในป่าใกล้ๆ เพื่อหาผัก เพื่อนของพอกลับมาอีกครั้ง เขาหัวเราะไขว่คว้าด้วย เมื่อเขาเห็นผักที่พอกเก็บมาจากในป่า เขาหัวเราะใหญ่และบอกว่า “กินไม่ได้สักอย่าง” พอกับแม่หัวเราะ ชาญก็หัวเราะด้วย อาหารเย็นมื้อนั้นจึงมีเพียงไข่เจียวกับแกงจืด การไปเที่ยวต่างจังหวัดกับพอมีเรื่องสนุกทุกครั้ง บางเรื่องชาญก็ลืมไปแล้ว

(พราวแสงรุ่ง 2529 117)

ต่อมาชาญได้พบกับเพื่อนเล่นวัยเดียวกัน แต่มีความพิเศษจากเพื่อนคนอื่น ๆ ในโรงเรียนคือ แสงรุ่ง เป็นเด็กตาบอดแต่กำเนิด ชาญรู้สึกกระตือรือร้นที่ได้เล่นกับเด็กหญิงแสงรุ่งเป็นพิเศษ เพราะความแตกต่างของแสงรุ่งที่มองไม่เห็น แต่ชาญพยายามคิดที่จะช่วยเหลือแสงรุ่งเพื่อนใหม่ของเขาอย่างเต็มความสามารถเท่าที่เด็กอายุ 7 ขวบจะกระทำ และคิดได้

“พระครับ—ผมสวดมนต์ตอนเช้าครับ คือ ผม—จะไม่ลืมนบหรือครับ ผมขอให้แสงรุ่งมองเห็นเร็วๆ แสงรุ่งเป็นเพื่อนของผมครับ บ้านอยู่ใกล้ปากซอย มีลูกหมาห้าตัวด้วย แล้วก็หมาอีกตัวหนึ่ง พระรู้จักไหมครับ แสงรุ่งเป็นเด็กดีด้วย ถ้าพระช่วยให้แสงรุ่งมองเห็น ผมจะเป็นเด็กดีกว่านี้อีก พระจะเอาอะไรผมให้ทั้งนั้นเลย ผมสวดมนต์แค่นี้ครับ ผมชักจะง่วงแล้ว สวัสดีครับ

(พราวแสงรุ่ง 2529 74)

ชาญเป็นเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ครอบครัวมีฐานะปานกลาง พ่อแม่เป็นคนที่มีการศึกษา และใช้จิตวิทยาในการเลี้ยงดูลูก ชาญจึงเป็นเด็กที่ได้รับความอบอุ่น และเอาใจใส่จากครอบครัวที่ดี

### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของชาญจากพฤติกรรม

ชาญในเรื่องพราวแสงรุ่ง เป็นตัวละครเด็กที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการของเด็กที่เป็นไปตามวัยของเด็กอายุ 7 ปี เป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการเริ่มชีวิตใหม่ของเด็ก เพราะเป็นระยะที่เด็กจะต้องเข้าโรงเรียน ในวัยนี้เด็กพร้อมที่จะปรับตัวออกสู่สังคมภายนอกบ้าน และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น เรียนรู้กฎระเบียบของความประพฤติที่ต้องปฏิบัติในสังคม เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น จึงได้สรุปลักษณะนิสัยของชาญได้ดังนี้

#### การมองโลกในแง่ดี

การมองโลกในแง่ดี หมายถึง มองสิ่งต่างๆ หรือมองปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาในทางที่ดี ในทางบวก ไม่ใช่ในทางลบ มีผลต่อสุขภาพจิต การมองโลกในแง่ดีจะช่วยให้เกิดความหวัง และช่วยให้ทนทานต่อความเครียดได้ (ลักขณา สรวิวัฒน์ 2545 40) โดยปกติแล้วความคิดเชิงลบจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายกว่า เพราะธรรมชาติของคนเรานั้นพร้อมจะมองเห็นความบกพร่องมากกว่า

มองเห็นข้อดี ในขณะที่ความคิดเชิงบวกต้องอาศัยมุมมองและการคิดที่ลึกกว่านั้นไม่ใช่การคิดขึ้นเดียวจากการเห็นแล้วสรุปความเลยว่ สิ่งนั้นไม่ดีแต่ต้องมาจากมุมมองที่เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะเรื่องไม่ดี ย่อมมีประโยชน์หรือความดีแฝงอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้นการมองโลกเชิงบวก จึงหมายถึงการมองสิ่งต่าง ๆ อย่างเข้าใจ ยอมรับในด้านลบได้ มองปัญหาและความทุกข์หรือความไม่ราบรื่นเป็นเรื่องธรรมดา

ในเรื่องพราวแสงรุ่ง ชาญเป็นเด็กที่แสดงออกถึงการมองโลกในแง่ดี ด้วยสาเหตุมาจากการเลี้ยงดูที่ดี และมีพัฒนาการตามวัยที่สมบูรณ์ ครอบครัวของชาญเป็นครอบครัวตัวอย่างในการเลี้ยงลูกที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยของเจลิมพล ดันสกูล พบว่าเด็กที่มีความแตกต่างกันทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับอาชีพของบิดามารดา และวิธีการอบรมเลี้ยงดู จะมีสติปัญญาแตกต่างกัน การที่เด็กซึ่งมาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสติปัญญาสูง จะมีสติปัญญาดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (เจลิมพล ดันสกูล 2521 78-80) เพราะ

1) ผู้ปกครองที่มีสถานภาพสูงคอยสนับสนุนให้กำลังใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ตัวละครเด็ก “ชาญ” มีพ่อแม่คอยสนับสนุนให้กำลังใจชาญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เรื่องที่ชาญจะเป็นครูสอนเพื่อน “แสงรุ่ง” เด็กตาบอดของเขา แม่ของชาญรู้สึกดีใจและพลอยตื่นเต้นไปกับชาญด้วย

“ผมจะได้สอนหนังสือให้เพื่อน เพื่อนใหม่ของผมนะครับ”

“ชาญบอกแม่แล้วนี่ เรื่องเพื่อนใหม่ที่อยู่ในซอยนะ”

“แต่ผมยังบอกไม่หมดนะครับ เพื่อนใหม่ของผมเป็นคนตาบอด วันนี้ผมอ่านหนังสือมาให้ฟัง แล้วพรุ่งนี้ผมจะสอนหนังสือ” ชาญยืดอกพูดอย่างภาคภูมิใจ

“เธอจ๊ะ” แม่พลอยตื่นเต้นไปด้วย

“ครับ พรุ่งนี้ผมจะกลับบ้านเย็นหน่อยนะแม่” ชาญเข้ามาเคล้าเคลียแม่ ทำตัวเหมือนกับลูกแมวเวลาประจบประแจงเจ้าของ

(พราวแสงรุ่ง 2529 52)

2) บิดามารดาได้รับการศึกษาดีจึงมักให้คำแนะนำที่ถูกต้องและทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ

ในเรื่องพราวแสงรุ่ง พ่อแม่ของชาญเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาที่ดี และแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องเสมอ เช่น ตอนที่พ่อของชาญเดินทางไปช่วยเหลือคนยากจนในต่างจังหวัด โดยการนำเสื้อผ้าไปบริจาคให้แก่คนยากจน ชาญก็ได้มีโอกาสรวมกิจกรรมนี้ด้วย “ชาญจึงเลือกเสื้อและกางเกงบางตัวออกมาส่งให้แม้อย่างนឹกละเอียดชนิด ๆ แต่พอบอกว่าคนเหล่านั้นยากจนไม่มีเสื้อผ้าใส่ เมื่ออากาศหนาวก็ต้องทรมานมาก ชาญจึงตั้งใจไม่นึกเสียใจ เพราะพ่อพูดว่า การช่วยเหลือคนยากจนเป็นสิ่งที่ดี” (พราวแสงรุ่ง 2529 118)

3) เด็กมีโอกาสได้ฝึกทักษะการทำกิจกรรมต่างๆ ได้โดยตรง จะเห็นว่าชาญเป็นเด็กที่มีความคิดอิสระได้ทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามใจนึกตามวัยของชาญ เช่น

ชาญอยากรู้ว่าการเป็นคนตาบอดจะมีความรู้สึกอย่างไร จึงได้ลองหลับตาแกล้งเป็นคนตาบอด “เมื่อลืมตาข้างหนึ่งแล้ว ชาญต้องสะดุ้งสุดตัว เพราะแทนที่เขาจะมองเห็นภาพสิ่งต่างๆ ภายในห้อง แต่กลับมีสีดำมืดมาขวางกั้นเอาไว้” (พราวแสงรุ่ง 2529 : 80)

ชาญอยากจะช่วยเหลือแสงรุ่งให้มองเห็น และพยายามคิดหาทางที่จะทำให้แสงรุ่งมองเห็นและคิดว่าการสวดมนต์มากๆ ชาญเชื่อว่าอาจทำให้แสงรุ่งมองเห็น จะเห็นได้ว่าพ่อแม่ของชาญใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจชาญให้เป็นเด็กที่มีความเมตตา โดยหัดให้ชาญสวดมนต์ก่อนนอนทุกวัน ทำให้ชาญมีโอกาสฝึกคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

เมื่อแม่ออกจากห้องไปแล้ว ชาญลุกขึ้นนั่งคุกเข่าบนเตียง พนมมือและก้มหน้าอย่างนอบน้อมแล้วเริ่มสวดมนต์ “พระครับ ผมชื่อชาญครับ เป็นเด็กดี ผมมีเพื่อนชื่อแสงรุ่ง เป็นเด็กหญิงตาบอด มองไม่เห็นอะไรเลย ผมอยากให้แสงรุ่งมองเห็น พระช่วยผมด้วยนะครับ คนตาบอดนาสงสาร ถ้าเราไม่ช่วยเขา เขาก็เดือดร้อน ผมไม่ เอ๊ะ ไรนะ

(พราวแสงรุ่ง 2529 : 73)

4) ครอบครัวที่มีสถานภาพสูงจะสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว สมาชิกจะเกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน

สมาชิกในครอบครัวของชาญรักใคร่กลมเกลียวกัน เห็นได้จากกิจวัตรประจำวันของครอบครัวชาญเป็นภาพตัวอย่างครอบครัวที่มีสถานภาพสูง ทุกคนในครอบครัวช่วยเหลือเกื้อกูลกันดีจนกลายเป็นกิจวัตรประจำวัน

อาหารค่ำมื้อนี้พี่ชายของชาญเป็นคนจัดเตรียมแทนแม่ และชาญทำหน้าที่จัดโต๊ะ เมื่อกินอาหารเสร็จแล้วพ่อและแม่รับหน้าที่ล้างจานและเก็บโต๊ะ

ทุกคนนั่งพร้อมหน้ากัน ขณะที่มีการข่าวทางโทรทัศน์ แม่จะเป็นคนคอยบอกว่า ตอนไหนที่ผู้ประกาศข่าวออกเสียงผิด และไม่ให้ชาญเอาอย่าง พร้อมกับบอกคำที่ถูกต้องให้ด้วย

เมื่อจบรายการข่าวโทรทัศน์แล้ว ทุกคนจะแยกย้ายกันไปยังห้องของตน ชาญนอนในห้องที่อยู่ติดกับห้องของพ่อและแม่ ส่วนพี่ชายนอนห้องชั้นล่าง เพราะเขามักจะมีเพื่อนมาทำการบ้านด้วยเสมอ

(พราวแสงรุ่ง 2529 : 71)

สมาชิกในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมภายในครอบครัวร่วมกันเสมอเช่น การไปเที่ยวต่างจังหวัด “เมื่อได้ยินคำว่า ต่างจังหวัด ชาญก็จะหุ้มึงทันที คิดว่าแมคงไปด้วย และถ้าแม่ได้ไป เขาก็จะได้ไปอย่างไม่มีปัญหา เพราะทุกครั้งที่พ่อพูดว่า เราจะไปต่างจังหวัดกัน ชาญก็จะได้นั่งรถไกลๆ ได้เห็นอะไรที่สวยๆ ซึ่งไม่เคยเห็น ได้เล่นน้ำทะเล ได้ปีนภูเขาได้อาบน้ำตก และอะไรอื่นๆ อีกมากมาย ล้วนแต่น่าตื่นเต้นทั้งนั้น” (พราวแสงรุ่ง 2529 : 116) ทำให้สมาชิกใน

ครอบครัวสนิทสนมกัน ชาญและพี่ชายของชาญจึงเป็นเด็กที่ร่าเริง มีเหตุการณ์ใดมักจะปรึกษาพ่อแม่เสมอ

5) ครอบครัวที่มีสถานภาพสูงมีสิ่งเร้าที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางสติปัญญาได้มากกว่าครอบครัวที่มีสถานภาพต่ำ

ครอบครัวของชาญเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชาญเป็นเด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาตามวัย เพราะพฤติกรรมของชาญที่แสดงออกถึงเด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ซึ่งล้วนแต่มาจากการที่ ชาญสังเกตบุคคลใกล้ชิดของชาญคือพ่อแม่ของชาญเอง

ชาญเป็นตัวละครที่แสดงพฤติกรรมของเด็กที่มีชีวิตชีวา เป็นตัวอย่างของ “เด็กดี” ที่มีน้ำใจ มีความรักสัตว์ มีความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบ ตลอดจนแสดงออกถึงความรับผิดชอบได้แก่ตอนที่ชาญแอบขโมยลูกหมาของบ้านแสงรุ่งมาเลี้ยงในบ้าน เขาทราบดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องและแสดงอาการหรือพฤติกรรมรู้สึกทำผิดเมื่อเดินผ่านพระสงฆ์ ในขณะที่ชาญกำลังขโมยลูกหมา เด็กวัยอายุ 7 ปีมีพัฒนาการรู้สึกทางด้านจริยธรรม และเริ่มมีความรับผิดชอบ เช่นสนใจสิ่งที่ถูกและผิด แต่ยังไม่เข้าใจลึกซึ้ง บางครั้งอาจทำความผิดได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจทำ (สุชา จันทน์เอม 2538 49)

เมื่อเดินสวนทางกับพระสงฆ์ ชาญเหลือบมองนิดหนึ่งแล้วหลบตา ขณะที่โค้งเล็กน้อยเป็นการแสดงความเคารพ เขาควรจะยกมือขึ้นไหว้ แต่ตอนนั้นไม่อาจหาเช่นนั้นได้ แม้จะยกมือขึ้นเพียงข้างเดียวก็จะทำให้ลูกหมาหลุดออกจากเสื้อทันที

พระสงฆ์เดินช้า ๆ อย่างสม่ำเสมอ คงจะไม่รู้ว่า ได้เกิดสิ่ง “ชั่วร้าย” ขึ้นบนทางเดินนี้แล้ว และสิ่งนั้นเพิ่งจะสวนทางไป

(พราวแสงรุ่ง 2529 30)

ชาญเริ่มมีความรับผิดชอบ และทำผิดได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจทำเช่นขโมยลูกหมามาเลี้ยง เมื่อนำลูกหมามาเลี้ยงแล้ว แต่ตนเองไม่อาจรับผิดชอบจึงเข้าใจว่าเป็นผลจากการทำผิดที่ขโมยลูกหมามาเลี้ยง “ เขารู้แล้วว่า การกระทำ “สิ่งชั่วร้าย” ย่อมได้รับผลตอบแทนในที่สุด แต่ก็ยังนึกสงสัยอยู่ว่า ทำไมถึงได้รวดเร็วขนาดนี้ น่าจะรอให้ถึงชาติหน้าเสียก่อน เขาจะได้มีเวลาเล่นกับลูกหมานาน ๆ หน่อยเพราะกวางจะถึงชาติหน้าก็อีกหลายปี ” (พราวแสงรุ่ง 2529 35) ชาญจึงแสดงความรับผิดชอบด้วยการหาทางที่จะนำลูกหมาคืนเจ้าของ

การมองโลกในแง่ดีของชาญทำให้ชาญเป็นเด็กที่มีพัฒนาการที่ดีในทุก ๆ ด้าน ได้แก่พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญา

ความเอื้อเฟื้อ

ชาญเป็นเด็กที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเพื่อนที่มีความพิการอย่างแสงรุ่ง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเอื้อเฟื้อของชาญคือ การฝึกความรับผิดชอบต่อ

นักวิจัยชื่อว่าสตอป (Staub) ได้ฝึกโดยให้เด็กได้รับผิดชอบ คอยควบคุมดูแลความประพฤติของเด็กอื่น ภายหลังเด็กเหล่านี้เองกลับมีความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือเด็กอื่นมากกว่าเด็กที่ไม่เคยได้รับผิดชอบ เช่นนั้น นอกจากนี้สตอปก็ให้เด็กประถม 5 และ 6 สอนเด็กประถม 2 และ 3 ให้แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลายอย่าง สตอปพบว่า เด็กที่เคยสอนเด็กเล็กให้มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเองในเวลาต่อมามากกว่าเด็กที่ไม่ได้สอนเด็กอื่นๆ (ธีระพร อูวรรณโณ 2529 350)

ชาญได้ฝึกความรับผิดชอบ โดยการคอยเป็นเพื่อนเล่นและสอนหนังสือให้กับ แสงรุ่งเด็กตาบอด ถือว่าเป็นเด็กที่แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้ออย่างชัดเจนจากการฝึกความรับผิดชอบ จะเห็นได้ว่าเมื่อชาญจะต้องรับผิดชอบในการสอนหนังสือให้กับแสงรุ่ง ชาญจะมีความกระตือรือร้น ที่ช่วยเหลืออย่างแท้จริง

ชาญเกือบจะไม่รอให้ศีรษะของเขาเงยขึ้นจากการโค้งคำนับ ลักษณะการวิ่งออกจากห้องจึงดูเป็น หัวทิ่ม" ไปข้างหน้า ไม่อ้อยอิ่งรื้อเพื่อหยอกล้อกับเพื่อนๆ หรือชวนกันเล่นเตะลูกบอลพลาสติกเหมือนวันก่อนๆ วันนี้เขาไม่รอใครทั้งนั้น ไม่ยอมเสียเวลาแม้แต่หนึ่งวินาทีเพราะแต่ละนาทีที่ผ่านไปมีความหมายมากสำหรับเขา

(พราวแสงรุ่ง 2529 53)

ในชีวิตประจำวันของเด็ก บ่อยครั้งเด็กจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางอย่างที่ผู้ใหญ่กำหนดขึ้น กฎเกณฑ์เหล่านี้โดยมากผู้ใหญ่กำหนดขึ้นด้วยเจตนาดีต่อเด็ก(ธีระพร อูวรรณโณ 2529 351) การที่ชาญได้ฝึกความรับผิดชอบเป็นผลต่อเนื่องมาจากการฝึกความมีระเบียบวินัยของครอบครัวทำให้ พบว่าชาญเป็นเด็กที่เคร่งครัดในระเบียบวินัยที่พ่อแม่และครูได้กำหนดขึ้น เช่น

มาแล้วคะ ! ขนมาแล้วคะ มีน้ำหวานด้วย สำหรับครูและนักเรียน " คุณยายพูดเสียงดังอย่างอารมณ์ดี ไม่ได้รีบ ไม่ได้" ชาญรีบโบกมือห้าม คุณยายหยุดยั้ง ทำท่าแปลกใจ

"อะไรไม่ได้คะ" แสงรุ่งถาม

"เวลาเรียนหนังสือห้ามกินขนมครับ ที่ไหนๆ ก็เหมือนกัน ครูที่โรงเรียนก็บอกอย่างนี้ พ่อและแม่ผมก็บอกอย่างนี้"

"ทำไมล่ะคะ" แสงรุ่งถามอีก เธอขมวดคิ้ว อย่างแปลกใจ

"จะทำให้เสียสมาธิ และผิดระเบียบ"

"แต่ที่นี่ไม่ใช่โรงเรียนนี่จ๊ะ" คุณยายแย้ง

"ที่บ้านก็เหมือนกันครับ ที่ไหนก็เหมือนกัน ระเบียบอยู่ที่ไหนก็ต้องทำตาม" ชาญพูดตามที่จดจำมา

(พราวแสงรุ่ง 2529 63)

"เราไปเก็บขยะกันดีไหมคะ สมมุติว่ารู้ไม่ได้ทำการบ้าน"

ชาญหยุดคิดครู่หนึ่ง แล้วจึงตอบว่า

"ไม่ดีหรอก เราต้องไม่ทำผิดระเบียบ"

(พราวแสงรุ่ง 2529 89)

### การเลียนแบบ

พฤติกรรมของชาวยุโรปปรากฏในเรื่องพราวแสงรุ่งที่เห็นได้ชัดที่ทำให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของชาวยุโรปที่เป็นเด็กที่มีน้ำใจและมีพัฒนาการด้านสังคม คือการเลียนแบบ (Identification Formation) (นวลละอ สุภาพล 2527 86)

ครอบครัวของเด็กจะเป็นแหล่งชี้แนะถึงสิ่งต่างๆในสังคมให้แก่เด็ก เด็กจะเริ่มสร้างบุคลิกภาพและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการได้ปะทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเขา ชูปเปอร์อีโก่ถูกสร้างขึ้นโดยการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว และค่อยๆสะสมซึมซาบเข้าไปเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในตัวเด็กเอง ความรู้สึกนี้ถูกสะสมมาจากตัวแบบในครอบครัว (stereo-type) โดยตัวแบบบอกให้เด็กรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงถูกสร้างขึ้นจากชูปเปอร์อีโก่ ในครอบครัวนั้นๆ ซึ่งรวมถึงแนวคิด ค่านิยมของสังคมอีกด้วย เด็กจะพิจารณาสถานการณ์ใดๆ โดยมีชูปเปอร์อีโก่ของครอบครัวเด็กเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ

ความคิด คำพูด และพฤติกรรมของชาวยุโรปส่วนใหญ่เกิดจากการคิดและปฏิบัติเลียนแบบบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวคือพ่อและแม่ของชาวยุโรป เช่น

“คนที่จะเป็นหมอ ก็ต้องเรียนหมอ” ชาวยุโรปคนที่พลิกตัวนอนตะแคง แล้วพยายามลำดับต่อไป

“คนที่จะเป็นอาจารย์เหมือนพ่อกับแม่ ก็ต้องเรียนเป็นอาจารย์ ถ้ายังงั้น พระเจ้าก็ต้องเรียนเป็นพระเจ้าก่อนสิ

ไซโย! ผมจะเรียนเป็นพระเจ้า ผมจะเป็นพระเจ้าช่วยให้แสงรุ่งมองเห็นได้เร็วที่สุด” ชาวยุโรปเพิ่มพละเสียง  
อ้อแอ้เพราะรู้สึกง่วงเต็มที่

(พราวแสงรุ่ง 2529 74)

ชาวยุโรปให้แสงรุ่งจับ เขารู้สึกเป็นผู้ใหญ่เมื่อได้ทำเช่นนั้น เพราะเวลาเดินไปไหนกับแม่แม่มักจะเป็นฝ่ายยื่นมือให้เขาจับเสมอ และในเมื่อเขาทำสิ่งที่เหมือนกับผู้ใหญ่ทำ ก็แสดงว่าเขาเป็นผู้ใหญ่ด้วย

(พราวแสงรุ่ง 2529 81)

“ความคิดที่ดี” เป็นคำของพ่อ ซึ่งมักจะได้ยินบ่อยๆ เมื่อใครเสนออะไรขึ้นมาภายในบ้าน อย่างเช่นเมื่อพี่ชายของเขามองว่า ควรจะรองรับน้ำจากอ่างล้างหน้าใส่กระป๋องเอาไว้ วันหนึ่งเขาก็จะได้มากพอสำหรับรดน้ำต้นไม้ พ่อก็บอกว่า “เป็นความคิดที่ดี” แล้วก็จัดการทำตามข้อเสนอ หรือเมื่อแม่บอกว่า เย็นนี้ไม่มีอาหารกินโตมาสง ออกไปกินข้าวนอกบ้านทำให้สิ้นเปลือง ให้ทุกคนช่วยกันทำกับข้าว คนละอย่างจะดีกว่า พ่อก็บอกว่า เป็นความคิดที่ดี” แต่กับข้าวพ่อทำเหลือเยอะ ทั้งๆที่แม่บอกว่าอร่อยดี

(พราวแสงรุ่ง 2529 102)

“ผมจะอัดเสียงตัวเองเข้าไปในแท่นพระครับ แล้วจะเปิดฟัง”

“พอจะสอนให้ไหม”

การอัดเสียงตัวเองลงไปในวันห้าไปไมโซเรื่องยากเพียงแต่กดปุ่มสองปุ่มพร้อม ๆ กัน พอมีไฟสีแดงตรงจุดเล็กๆสว่างขึ้น ก็แสดงว่าพร้อมที่จะอัดเสียงได้ พออธิบายเพียงครั้งเดียว แล้วลองทำให้ดู ชาญก็เข้าใจหมดแล้ว

ชาญรับเครื่องบันทึกเสียงมาจากพอ แล้วพูดว่า

“วันหลังผมจะตอบแทนบุญคุณนะครับ”

ประโยคนี้ชาญจำมาจากแม่ หลายครั้งที่เดียวที่พอซื้อของขวัญให้แม่ แม่จะพูดว่า “วันหลังจะตอบแทนบุญคุณนะคะ”

(พราวแสงรุ่ง 2529 104-105)

การเลียนแบบเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการรับรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ผ่านเข้าไปทางประสาทสัมผัสของชาญ ซึ่งในขั้นต้นชาญอาจจะยังไม่เข้าใจ หรือรู้ความหมายได้ในทันทีที่รับรู้ แต่ต่อมาชาญจะรู้จักปรับสิ่งที่ได้รับรู้ใหม่นี้ให้สอดคล้องกับความรู้เดิมที่คุ้นเคยได้เอง

การเข้ากลุ่มและการเล่น

ชาญเป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เพราะมีการพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมตามลักษณะของวัยเด็กตอนต้น ชาญจึงเป็นเด็กที่สามารถเข้ากลุ่มกับผู้อื่นได้ดีทั้งกับเด็กวัยเดียวกันและผู้ใหญ่ เช่นเมื่อชาญเริ่มรู้จักกับแสงรุ่งและยายของแสงรุ่ง ชาญกล้าที่จะเผชิญหน้าและพูดจาจะฉานกับผู้ใหญ่ เช่นคำพูดที่ชาญแนะนำตนเองกับยายของแสงรุ่ง และการเล่าเรื่องเพื่อนใหม่ให้กับพอแม่ฟัง

“บ้านหนูอยู่ที่ไหนละ หนิงซราหันมาถามชาญ

“อยู่ในซอยครับ เลี้ยวขวาเข้าไปเกือบสุดซอย” ชาญตอบ เขารู้สึกโล่งใจขึ้นมา เมื่อเดินมาถึงตัวบ้านและไม่เห็นตำรวจรออยู่อย่างที่คิด

ลูกเจ้าเลเหลาใครกันละ”

“ลูก แม่กับพ่อกับ” ชาญตอบอย่างไวเชิง เขาจำคำสั่งสอนของพอและแม่ได้ดี ที่สอนว่า “อย่าบอกชื่อพ่อชื่อแม่ และนามสกุลให้คนแปลกหน้ารู้” เพราะอาจจะมีคนร้ายจับตัวไปเรียกค่าไถ่ก็ได้

“เอ้อ นั่นแหละ พ่อกับแม่ทำงานที่ไหนละ”

“สอนหนังสือ เป็นอาจารย์ครับ พ่อกับแม่ของผมเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยนะครับ พอผมโตขึ้นก็จะเรียนมหาวิทยาลัยเหมือนกัน” ชาญเริ่มคุยเชื่อง

(พราวแสงรุ่ง 2529 40-41)

เรื่องใหญ่ครับแม่ เรื่องสำคัญที่สุด” ชาญเริ่มต้นทันทีที่เจอหน้าแม่ “ชาญบอกแม่แล้วนี่ เรื่องเพื่อนใหม่ที่อยู่ในซอยนะ”

“แต่ผมยังไม่บอกหมดนะครับ เพื่อนใหม่ของผมเป็นคนตาบอด วันนี้ผมอ่านหนังสือนิทานให้ฟัง แล้วพรุ่งนี้ผมจะสอนหนังสือ” ชาญยึดอกพูดอย่างภาคภูมิใจ

(พราวแสงรุ่ง 2529 51-52)

พฤติกรรมกรรมการเข้ากลุ่มของชาญ แสดงให้เห็นถึงนิสัยของเด็กที่กล้าคิดกล้าทำ เป็นลักษณะของตัวแทนของเด็กสมัยใหม่ ดังนั้นเด็กลักษณะเช่นชาญจะเป็นเด็กที่มีเพื่อนเล่นมากมาย

เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า เด็กกับการเล่นเป็นสิ่งคู่กัน โลกของเด็กแวดล้อมอยู่กับการละเล่น เด็กแต่ละคนจะรู้จักเลือกการละเล่นของตนเองตามพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยทั่วไปแล้วนักจิตวิทยาพัฒนาการพบว่า เด็กจะมีความสามารถและความสนใจในการเล่นต่างกันตามวัย พฤติกรรมการเล่นของเด็กแบ่งออกเป็น 4 แบบคือ (มูลนิธิเด็ก 2547 ออนไลน์)

1 การเลียนแบบ (Imitation) เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการรับรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ผ่านเข้าไปทางประสาทสัมผัสของเด็ก

2 การสำรวจ (Exploration) เด็กๆ จะเกิดมีความสนใจ ความสงสัยและความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งรอบตัวต่างๆ อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี บางครั้งเราจะเห็นเด็กจับ เคาะ แกะ กลิ้ง ลองดม ลองดู หรือฟังเสียงจากของเล่นของเขาเหล่านั้น เป็นพฤติกรรม ในการสำรวจ ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ และได้พัฒนาประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งจะนำเด็กไปสู่การค้นพบและการแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดีต่อไป

3 การทดสอบ (Testing) เด็กจะอาศัยความรู้ใหม่ที่ได้จากการสำรวจกับความรู้เดิม ประสบการณ์ที่เคยคุ้นมาเป็นพื้นฐานในการสำรวจศึกษา และทดสอบการเล่นของตัวเองว่าจะสามารถเป็นไปตามที่ต้องการได้หรือไม่อย่างไร เช่นความพยายามในการต่อแท่งไม้สีกาเลี่ยมให้เป็นรูปร่างต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะคิดค้นหาวิธีได้ การทดสอบนี้จะช่วยให้ส่งเสริมพัฒนาการการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และเด็กจะได้เรียนรู้ที่จะช่วยตัวเองไปพร้อมๆ กัน

4 การสร้าง (Construction) หมายถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นกับสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดทำของเล่น ม้าก้านกล้วยการสร้างสถานการณ์ในการเล่น การสร้างเรื่อง การวางกฎเกณฑ์ในการเล่นโดยการกำหนดบทบาทของผู้เล่น ซึ่งอาจจะเป็นการตรวจ โจร เสือ หู และอื่นๆ การสร้างนี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเด็กสามารถแยกแยะความแตกต่างและความเหมือนกัน (Differentiation process) ของสิ่งแวดล้อมได้ และพร้อมๆ กันเด็กก็จะรู้จักใช้อารมณ์และความคิดเห็นออกมาเป็นการกระทำ ซึ่งตัวเองควบคุมได้ ทำให้เกิดความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ ในทางสร้างสรรค์ (Creative imagination) และการใช้ความคิดความสามารถอื่นๆ ตามมา เช่น การแปลความหมายความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาเป็นรูปสัญลักษณ์ (Symbolic representation) เช่นในการสร้างม้าก้านกล้วยและยังสามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ด้วยภาษาพูด และกิริยาท่าทาง เช่นการในเล่น พ่อแม่ลูก ครูนักเรียน เล่นขายของ ซึ่งเด็กๆ สร้างเรื่องขึ้นเอง

การพัฒนาการเล่นของชาญเกิดในรูปแบบพฤติกรรมทั้ง 4 แบบคือชาญเล่นเลียนแบบจากประสบการณ์ที่พบเห็นจากสิ่งแวดล้อม เช่นชาญนำลูกสุนัขมาเลี้ยงเพราะเห็นวิธีการเลี้ยงสุนัขในภาพยนตร์โทรทัศน์ จึงอยากที่จะนำลูกสุนัขมาเลี้ยงบ้างเพราะคิดว่าลูกหมาจะเป็น

เช่นเดียวกับสุนัขในภาพยนตร์โทรทัศน์ “เขาจะเริ่มสอนให้มันทำอะไรตามแบบฉบับของหมาที่ดี เช่น ฝึกให้คาบหนังสือพิมพ์มาส่งในตอนเช้า สอนให้เฝ้าบ้านตอนที่ไม่มีใครอยู่ พอโตขึ้นอีกหน่อยก็จะหัดให้ว่ายน้ำเพื่อจะได้ช่วยคนตกน้ำ เหมือนที่เขาเคยเห็นในภาพยนตร์โทรทัศน์” (พราวแสงรุ่ง 2529 31)

ชาญเป็นเด็กที่ชอบการสำรวจ อยากรู้ อยากเห็น ชอบที่จะเรียนรู้ในสิ่งแปลกใหม่ นอกจากนั้นเมื่อเรียนรู้แล้วชาญมักจะชอบทดลองทำโดยทันที เช่นการที่ชาญสมมุติว่าตนเองตาบอดเช่นเดียวกับแสงรุ่ง “สมมุติว่าตื่นขึ้นมามองตอนเช้า แล้วกลายเป็นคนตาบอด ชาญลุกขึ้นนั่งตัวตึงผ้าห่มออกไปข้างตัว และยังคงหลับตา ถึงตอนที่เท้าจั่วลงจากเตียงแล้ว เขาจำได้ว่าประตูอยู่ตรงกับด้านข้างของเตียงพอดี จึงยัดเท้าทั้งสองข้างออกไปเพื่อจะลงจากเตียงแต่ก็นำแปลกที่ดูเหมือนว่าเตียงนั้นกว้างออกไปกว่าเดิม” (พราวแสงรุ่ง 2529 79)

แต่รูปแบบการเล่นของชาญที่เด่นชัดที่สุดคือ การสร้าง (Construction) เพราะชาญได้สร้างบทบาทการเล่นเป็นครูนักเรียน กับเด็กหญิงแสงรุ่ง เพื่อนตาบอดของชาญ ชาญได้เสนอตัวเป็นครูสอนหนังสือให้กับแสงรุ่ง พยายามแสดงบทบาทของตนเอง โดยการเลียนแบบครู

“จะสอนอะไรก่อนดี” ชาญพูดคล้ายกับถามตนเอง  
แสงรุ่งเอียงคอเงี่ยหูฟังเสียงหนังสือขณะที่ถูกดึงจากกระเป๋า จนกระทั่งกระทบพื้น เสียงนั้นบอกได้ว่าหนังสือแต่ละเล่มหนาและมีน้ำหนักมากกว่าหนังสือพิมพ์  
“สอนอะไรก่อนก็ได้ละ”  
“แบบฝึกหัดคณิตศาสตร์ ไม่เอา ไม่สนุก เอ๊ะ!”  
ชาญชะงัก หยิบหนังสือเล่มนั้นขึ้นมาใหม่  
“ทำไมเธอคะ” แสงรุ่งถาม เพราะแปลกใจในเสียงอุทานของเขา  
“น่าจะเรียนคณิตศาสตร์ก่อน ตารางสอนของผม ชั่วโมงแรกต้องเป็นคณิตศาสตร์ทุกที เอาละ สอนเหมือนกับที่โรงเรียนก็แล้วกัน” ชาญวางหนังสือแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์ลงบนพื้นกระดาน  
(พราวแสงรุ่ง 2529 57)

การเล่นเป็นครูกับนักเรียนนี้ทำให้ชาญแสดงความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพราะแสงรุ่งเป็นเด็กตาบอด การอธิบายของชาญจึงต้องใช้ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ที่อธิบายให้แสงรุ่งเห็นภาพเช่นเดียวกับที่ชาญเห็น นอกจากชาญได้แสดงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ทางด้านสติปัญญาแล้ว ชาญยังรู้สึกสงสารเห็นใจเพื่อนตาบอดของชาญอีกด้วย

“แต่รู้ระบายสีไม่ได้หรอกนะคะ รุ่งมองไม่เห็น”  
“ผมระบายสีไว้ให้แล้วละ”  
“ระบายสีอะไรบ้างละ”

“ผ้าม้อมีสีฟ้า ข้างๆหม้อเป็นสีดำ” ชาญรู้สึกสงสารเพื่อนหญิงของเขา และค่อยๆเข้าใจว่า การมีดวงตาที่มองไม่เห็นนั้นทำให้ลำบากใจมากแต่เขาก็คิดว่า จะพยายามช่วยอธิบายให้เธอรู้จักสิ่งที่เขามองเห็น “เอ้! เคยมีคนถามผมแบบนี้เหมือนกันนะ อ้อ! นึกออกแล้ว คุณครูเคยถามผมว่า ทำไมถึงระบายสีดำที่หม้อ” “เหอะคะ” แสงรุ่งถามอย่างดีใจ “แล้วชาญตอบว่าไงคะ” ผมก็ตอบว่า หม้อใบนี้เพียยกจากเตา มันก็เลยมีสีดำ อยายบอกไครนะ ที่จริงผมระบายสีอื่นก่อนแล้วแต่มันไม่สวย ดินสอสีนั้นะไม่เหมือนดินสอธรรมหรือก ลบด้วยยางลบก็ไม่ออก ผมก็เลยระบายสีดำทับลงไป” ชาญเล่าเรื่องของเข แล้วหัวเราะด้วยความขบขัน

(พราวแสงรุ่ง 2529 59-60)

ชาญเป็นตัวละครเด็กที่มีพัฒนาการตามวัยเพราะมีสถานภาพครอบครัวที่สูงส่งผลให้ชาญแสดงพฤติกรรมของเด็กโดยทั่วไปที่มีพัฒนาการที่ดีทุก ๆ ด้านตรงตามหลักจิตวิทยา

### 3 “แสงรุ่ง”

#### ภูมิหลังของตัวละคร

แสงรุ่งเป็นตัวละครเด็กในเรื่อง พราวแสงรุ่ง เป็นเด็กอายุ 6 ปี รุนราวคราวเดียวกับชาญ แสงรุ่งเป็นเด็กที่มีความผิดปกติ คือเป็นเด็กตาบอดมาแต่กำเนิด อาศัยอยู่กับยายเพียงลำพัง พ่อและแม่ของแสงรุ่งรับราชการอยู่ต่างประเทศ ถึงแม้จะอยู่กับยาย แต่ยายของแสงรุ่งยังเข้าใจธรรมชาติของเด็กที่พิการทางตาด้วย ยังเลี้ยงหลานด้วยความรัก และความห่วงใย

ยายอยากจะบอกเสียก่อนนะ หนูรุ่งเป็นเด็กตาบอดมองไม่เห็นมาตั้งแต่เกิด พ่อกับแม่ไปรับราชการอยู่เมืองนอก สี่ห้าเดือนถึงจะกลับมาเยี่ยมสักทีหนึ่ง ก็อยู่กับยายสองคนนี่แหละ ไม่มีเพื่อนเลย ถ้าหากว่าชาญจะมาเป็นเพื่อนเธอคงดีใจ จะได้ช่วยเลาะอะไรให้ฟังบ้าง เด็กๆด้วยกัน คงจะรู้ใจกันดี ยายแก่แล้วไม่ทันสมัยกับเขาหรอก ไม่รู้ว่าโลกข้างนอกเป็นยังไงบ้าง แต่ว่าลำบากหนอยนะ เพราะหนูรุ่งมองอะไรไม่เห็น อาจจะชอบถามซอกแซก ทาให้รำคาญได้ ”

(พราวแสงรุ่ง 2529 45)

แสงรุ่งเริ่มรู้จักกับชาญ เด็กชายที่แอบนำเอาลูกหมาของบ้านแสงรุ่งไปเลี้ยง หลังจากที่ได้รู้จักชาญแสงรุ่งได้มีเพื่อนเล่นเป็นเด็กที่มีวัยใกล้เคียงกัน แสงรุ่งยังได้เรียนรู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้จากเด็กในวัยเดียวกันเช่นการไปโรงเรียนเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป แสงรุ่งจึงได้ชาญเป็นเพื่อนเล่นที่เข้าใจและแสดงความเอื้ออาทรต่อเด็กด้วยกัน

“ผมต้องไปโรงเรียนตอนเช้า พอเลิกเรียนตอนเย็นแล้วผมจะรีบกลับมา”

“อ้อ! ไปโรงเรียน นาเสียดายนะ รุ่งไปโรงเรียนกับชาญไม่ได้”

“ผมจะพาไปเที่ยว ให้ผมไปตูลูทางก่อนนะครับ”

“จริง ๆ นะคะ” สีหน้าของแสงรุ่งสดชื่นขึ้น

(พราวแสงรุ่ง 2529 49)

แสงรุ่งเป็นเด็กพิการที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ไม่ได้สัมผัสกับความใกล้ชิดเช่นเดียวกับซาญ แต่ครอบครัวของแสงรุ่งไม่ได้ละเลยลูกที่พิการแต่อย่างใด เมื่อมีเวลาอยู่ด้วยกันพ่อแม่ของแสงรุ่งก็พยายามอยู่กับลูกให้ได้มากที่สุด และแสงรุ่งก็จำเป็นต้องเข้าโรงเรียนสำหรับคนตาบอดซึ่งมีข้อจำกัด จะเห็นได้จากคำพูดของแสงรุ่งในขณะที่เรียนหนังสืออยู่กับซาญ

“แม่เคยสอนเลขให้คะ ตอนที่พ่อและแม่อังทำงานอยู่ในเมืองไทย แม่มีเวลาอยู่กับรุ่งทั้งวันก็เลยสอนให้ แต่พ่อกับยายไปอยู่เมืองนอก เห็นบอกว่าที่นั่นหนาวมาก แล้วก็ลำบาก รอให้หาโรงเรียนสอนคนตาบอดให้ได้เสียก่อน”

(พรารแสงรุ่ง 2529 63)

### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของแสงรุ่งจากพฤติกรรม

แสงรุ่งในเรื่องพรารแสงรุ่ง เป็นเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกายคือเป็นเด็กตาบอดแต่กำเนิด สราญ บุญญาสนธิ์ ได้กล่าวว่าคนที่ตาบอดสนิท ไม่สามารถมองเห็นคนในระยะ 3 ฟุต ไม่สามารถนับนิ้วมือได้ในระยะทาง 1 ฟุต การสอนต้องใช้วิธี ให้ฟังเสียงและการสัมผัส การคลำ เด็กตาบอดส่วนใหญ่สมองดี สติปัญญาดี สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว เพราะฟังรู้เรื่อง พุดได้ และมีความเข้าใจภาษาได้ดีกว่าคนพิการประเภทอื่น จึงสามารถเรียนต่อในชั้นสูงๆ ขึ้นไปได้ (สราญ บุญญาสนธิ์ 2534 80)

พฤติกรรมของแสงรุ่งในเรื่องพรารแสงรุ่ง เป็นลักษณะพฤติกรรมของเด็กตาบอดโดยทั่วไป คือชอบพุด ชอบคุย เพราะหูได้ยิน พุดได้ ‘ยายอยากจะบอกเสียก่อนนะ หนูรุ่งเป็นเด็กตาบอดมองไม่เห็นมาตั้งแต่เกิด ถ้าหากว่าซาญจะมาเป็นเพื่อน เธอคงดีใจ จะได้ช่วยเหลืออะไรให้ฟังบ้าง เด็กๆ ด้วยกันคงจะรู้จักกันดี แต่วาล่าปากหนอยนะ เพราะหนูรุ่งมองอะไรไม่เห็น อาจจะชอบถามซอกแซก ทำให้รำคาญได้’ (พรารแสงรุ่ง 2529 45) การเคลื่อนไหวของแสงรุ่งใช้ลักษณะของการฟังเสียง การสัมผัสให้รู้ลักษณะ และการดมกลิ่นให้รู้ความแตกต่างของสิ่งต่างๆ เช่น “ซาญเดินไปบานบุรีใบหนึ่งส่งให้เธอ แสงรุ่งรับมาถือไว้และลูบไปมา แล้วยกขึ้นแตะจมูก ‘สีเขียวนะ หนอยนะคะ บางทีมันคงระเหยไปหมดแล้ว’” (พรารแสงรุ่ง 2529 124)

จากพฤติกรรมของแสงรุ่งจึงแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของตัวละครเด็ก “แสงรุ่ง” ได้ดังนี้

#### มองโลกในแง่ดี

พฤติกรรมของแสงรุ่งแสดงออกให้เห็นว่าเป็นเด็กที่แสดงการยอมรับความพิการของตนเองได้ ทำให้เป็นเด็กที่มีจิตใจที่มั่นคง นักจิตวิทยามาสโลว์ (สราญ บุญญาสนธิ์ 2534 62) ได้กล่าวว่ามนุษย์จะพัฒนาไปสู่ความเป็นคนโดยสมบูรณ์ ถ้าความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนอง โดยที่ความต้องการขั้นต่ำจะต้องได้รับการตอบสนองเสียก่อน คนจึงจะมีความต้องการในขั้นสูงต่อไป ความต้องการขั้นพื้นฐานคือ ต้องการความรัก ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการความปลอดภัย ต้องการการยอมรับนับถือในการที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนสังคม และ

ต้องการเพื่อน ความต้องการเหล่านี้ทั้งเด็กปกติและเด็กพิการ ต่างก็ต้องการเหมือนกัน ไม่แตกต่างกันเลย สิ่งที่เด็กพิการต้องการเพิ่มมากขึ้นก็คือ ความเข้าใจ เอาใจใส่ เห็นใจและให้การช่วยเหลือ บ้างเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

แสงรุ่งเป็นเด็กที่มีความต้องการเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป และความต้องการของแสงรุ่งได้รับการตอบสนองคือ แสงรุ่งมีพื้นฐานครอบครัวที่ดี พ่อแม่และยายให้การเอาใจใส่ ไม่ได้ทอดทิ้งแสงรุ่งเห็นได้จากคำพูดของแสงรุ่งที่เล่าให้ซาญ่าฟังเกี่ยวกับครอบครัวของแสงรุ่งเอง “แม่เคยสอนเลขให้คะ ตอนที่พ่อและแม่ยังทำงานอยู่ในเมืองไทย แม่มีเวลาอยู่กับรุ่งทั้งวันก็เลยสอนให้ แต่พอพ่อย้ายไปอยู่เมืองนอก เห็นบอกว่าที่นั่นหนาวมาก แล้วก็ลำบาก รอให้หาโรงเรียนสอนคนตาบอดให้ได้เสียก่อน” ทำให้แสงรุ่งเป็นเด็กตาบอดที่มองโลกในแง่ดี ที่สำคัญที่สุดคือแสงรุ่งได้รับการตอบสนอง ในด้านความต้องการเพื่อน เพราะได้ซาญ่าเป็นเพื่อนที่ดี ทำให้แสงรุ่งรู้สึกมีความสุขมากกว่าความทุกข์ของตนเองคือการมองไม่เห็น ทุกอย่างมืดไปหมด “สีด้า รุ่งรู้จักสีด้าคะ แม่เคยบอกว่า ตอนกลางวันมี แสงสว่าง พอตอนกลางคืนก็มืด มองอะไรไม่เห็น มีแต่สีด้า รุ่งมองอะไรไม่เห็นก็เลยรู้จักแต่สีด้า ทำไมซาญ่าถึงระบายสีด้าละด้า” (พราวแสงรุ่ง 2529 59)

“ทำไมต้องมาตรงนี้จะ ได้ดั้นมะยม ไซ้ไหมคะ”

แสงรุ่งถามอย่างแปลกใจแต่เธอไม่รู้สึกละอายตกใจกลัวอะไร เพราะซาญ่าไม่ใช่คนแปลกหน้า เขาเป็นเพื่อนสนิทของเธอ และยังเป็นครูสอนหนังสือแก่เธอด้วย

(พราวแสงรุ่ง 2529 110)

แสงรุ่งเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดีได้เพราะได้รับการตอบสนองจากความต้องการขั้นพื้นฐาน ทำให้ไม่รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย และเป็นเด็กที่มีจิตใจมั่นคง มกฏ อร์ดี ได้อธิบายถึงลักษณะของแสงรุ่งที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของแสงรุ่งที่เป็นเด็กมองโลกในแง่ดีว่า ตามปกติแล้วคนที่ตาบอดมาตั้งแต่เกิด ย่อมไม่รู้สึกว่าตัวเองขาดหายไป เพราะเมื่อออกจากท้องแม่ก็เห็นความมืดอยู่แล้ว และคิดว่าคนอื่นๆก็คงเห็นเหมือนกัน นอกจากคนที่เคยมองเห็นมาก่อน แล้วมาตาบอดทีหลัง นี่จะรู้สึกลำบากใจมาก อึดอัดใจ แต่ไม่ถึงกับไว้วางใจ หรือคิดฆ่าตัวตาย เขาจะมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็งกว่าคนปกติ (วาวแพร 2531 62)

#### จินตนาการ

ปัญหาของคนตาบอดสิทธิประการหนึ่งคือ การเสียจินตนาการ การเดินหรือการเคลื่อนไหวต้องระมัดระวังตลอดเวลา แต่การได้ยินกับการพูดดีมาก สราญ บุญญาสนธิ์ ได้สรุปถึงพฤติกรรมของเด็กตาบอดเกี่ยวกับจินตนาการดังนี้ (สราญ บุญญาสนธิ์ 2534 81)

เด็กตาบอดมีความจำดี เมื่อได้ยินได้ฟัง หรือได้ดมกลิ่น การสนทนามักจะยืນหันหน้าไปทางทิศทางของเสียงที่มา ชอบแสดงสีหน้าและน้ำเสียงให้รู้ถึงความดีใจ เสียใจ เบื่อหน่าย ลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้จากพฤติกรรมของแสงรุ่งในเรื่อง

“ระบายสีด้วยเทรอะคะ” แสงรุ่งถาม เธอไม่ได้มองที่หนังสือ แต่เอียงคอเงี่ยหูฟังชาญพูดและฟังเสียงเคลื่อนไหวของแผนกระดาษ ใบหน้าของเธอหันไปยังอีกทิศทางหนึ่ง

(พราวแสงรุ่ง 2529 58)

เสียงคนเดินมาจากในบ้าน แสงรุ่งเอียงคอเงี่ยหูฟัง

“ยายมาคะ” เธอบอกชาญ

ชาญหันกลับไปมอง

(พราวแสงรุ่ง 2529 62)

“จริงๆเทรอะคะ ตาข้างเดียวมองเห็นจริงๆเทรอะคะ” แสงรุ่งถามด้วยความดีใจ เธอหันหน้ามาทางชาญ ใบหน้านั้นเต็มไปด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส สดใสกว่าวันอื่นใดทั้งหมด

จริง! ผมลองดูแล้ว ปิดตาข้างเดียวก็ยังมองเห็น”

‘ดีจัง แดว ’ เสียงของรุ่งแว่วเบาละ “ลูกหมาไม่เจ็บแยะเทรอะคะ มันคงเจ็บนะคะ”

(พราวแสงรุ่ง 2529 113)

จินตนาการของแสงรุ่งได้จากคำบอกเล่าของคนใกล้ชิดที่ช่วยกันอธิบายให้เข้าใจ ซึ่งแสงรุ่งได้เพียงแต่รับรู้เท่านั้นแต่ไมอาจเข้าใจหรือจินตนาการให้เห็นภาพหรือสีได้ เพราะไม่มีประสบการณ์ในการเห็นมาก่อน มกุฏ อร์ดี ได้กล่าวว่าเด็กตาบอดแต่กำเนิด ยังไม่เรียกร้องอะไร เพราะไม่เคยมีประสบการณ์ของการมองเห็น ประกอบกับแม่และยายของเธอ ได้พยายามสั่งสอนให้มีความคิดที่ดี มีความหวัง เธอจึงไม่แสดงความขมขื่นใดๆ ออกมาให้เห็น (วาวแพร 2531 63)

“สวย---เหมือนกับที่ผมเห็นในแถวเลยนะ ทุกคนใส่เสื้อหนาว มีสีอะไรเยอะแยะไปหมด พอเข้าแถวทำให้ดูเหมือนสีรุ่ง”

มีสีม่วง คราม น้ำเงิน เขียว” แสงรุ่งพูดถึงสีของสายรุ้งตามลำดับ

เหลือง แดง”

สีแสดก่อนคะ เหลือง แสด แล้วก็สีแสด” แสงรุ่งพูดต่อจนจบ

แสงรุ่งรู้จักสีด้วยเทรอะ ชาญถามอย่างแปลกใจ

“รู้จัก แม่เคยเล่าให้ฟังว่าสายรุ้งมีสีอะไรบ้าง รู้จักว่ามีเจ็ดสี แต่มองไม่เห็น”

(พราวแสงรุ่ง 2529 121)

“ผมจะสอนเรื่องสีนะ สอนเหมือนกับตอนที่ครูสอนเลย นี่นะ” ชาญพูดพลางนั่งลง

มือของเขายังเกาะกุมมือแสงรุ่งไว้ เมื่อเขานั่ง เธอจึงต้องนั่งตามไปด้วย

นี่นะ กุหลาบนี่นะ ดอกกุหลาบมีสีแสด”

ชาญพยายามก้มลงดมดอกกุหลาบ เหมือนตอนที่ครูส่งกุหลาบให้เด็กๆในห้องเรียนดม แล้วส่งต่อกันไปเรื่อยๆ แต่เนื่องจากกุหลาบในต้นเดียวอยู่น้อยเกินไป ชาญจึงจะมากวาดหน้าลงไปอยู่ในท่าตะครุบ

“ทำไมเวลานั่งก็หกล้มได้คะ” แสงรุ่งถามเมื่อได้ยินเสียง

(พราวแสงรุ่ง 2529 122)

## การเรียนรู้

แสงรุ่งเป็นเด็กที่มีการเรียนรู้เป็นไปตามวัยของเด็กทั่วไป ถึงแม้ว่าจะมีความพิการ แต่ความสามารถของแสงรุ่งไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของแสงรุ่ง แสงรุ่งมีการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านภาษา และพัฒนาการด้านอารมณ์เป็นเช่นเดียวกับเด็กปกติช่วงอายุ 6-10 ปีโดยทั่วไป อาจจะมีพัฒนาการที่สูงกว่าเด็กทั่วไปด้วย

แสงรุ่งเป็นเด็กที่เรียนรู้ได้เร็ว เพราะมีความจำที่ดี เห็นได้ว่าแสงรุ่งจดจำสิ่งที่ยายและแม่สอนทั้งการเรียนการสอนหนังสือ และคำสั่งสอนที่ดีให้กับแสงรุ่ง

“ไอ แสงรุ่งไปเรียนมาจากไหนนี่ เก่งกว่าผมเสียอีก”

“แม่เคยสอนเลขให้กะ ตอนที่พ่อและแม่วางงานอยู่ในเมืองไทย แม่มีเวลาอยู่กับรุ่งทั้งวันก็เลยสอนให้ แต่พ่อย้ายไปอยู่เมืองนอก เห็นบอกว่าที่นั่นหนาวมาก แล้วก็ลำบาก รอให้หาโรงเรียนสอนคนตาบอดให้ได้เสียก่อน”

(พราวแสงรุ่ง 2529 62)

“ไอ ยายบอกว่า สวดมนต์ทุกคืนจะได้สบายใจ”

“ไม่ได้สวดมนต์ขอพระพรออกเธอ ขอให้มองเห็นนะ”

“แมบอกว่า อีกหนอยก็จะมองเห็น แม่จะไปหาหมอเก่งๆให้ผ่าตัด ให้เปลี่ยนตาให้”

(พราวแสงรุ่ง 2529 112)

“คงบาปนะ ยายบอกว่า ถ้าเราทำร้ายสัตว์อื่นก็เป็นบาป ทำให้สัตว์อื่นเจ็บและทรมานกับบาป แต่ถ้าเราทำแต่เรื่องดีๆ พอเกิดชาติหน้าก็มีเรื่องดีๆ จะสุขสบาย” แสงรุ่งอธิบายซ้ำๆ

ชาติหน้านี้อยู่ที่ไหนนะ”

อยู่ที่สวรรค์ไง ยายบอกว่า บนสวรรค์มีสายรุ้งอยู่เลยท้องฟ้าไปอีก”

(พราวแสงรุ่ง 2529 134)

“ผมฝันว่าผมขึ้นไปเรียนหนังสือบนท้องฟ้า จะเรียนเป็นพระเจ้า แล้วลงมารักษาสายรุ้ง ให้มองเห็น”

“แมบอกว่าถ้ายารบวงพระเจ้ายะ ถ้าเราเป็นคนดีคิดสิ่งที่ดี และทำความดีมากๆ พระเจ้าก็จะช่วยเรา”

(พราวแสงรุ่ง 2529 135)

ลักษณะนิสัยจากพฤติกรรมของเด็กหญิงแสงรุ่งทำให้เห็นว่าแสงรุ่งเป็นเด็กพิการที่มีความสามารถในการปรับตัว รู้สึกพึงพอใจในสภาพชีวิตปัจจุบัน ที่สำคัญคือรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ตัวละครเด็กแสงรุ่งแสดงออกถึงพฤติกรรมได้ตรงตามหลักจิตวิทยา

## 4 “อ้อมเดือน”

### ภูมิหลังของตัวละคร

อ้อมเดือนเป็นตัวละครเด็กในเรื่อง เพลงดวงดาว อ้อมเดือนเป็นเด็กอายุ 6 ปี เริ่มเข้าเรียนในระดับชั้นเตรียมประถมศึกษา

สภาพทางครอบครัว อ้อมเดือนเป็นเด็กกำพร้าแม่ อาศัยอยู่กับพ่อ ซึ่งมีอาชีพเป็นนักเขียนมีฐานะปานกลาง พ่อของอ้อมเดือนพยายามเลี้ยงดูอ้อมเดือนโดยทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน พ่อของอ้อมเดือนมักจะอธิบายข้อสงสัยของอ้อมเดือนได้ดีเสมอ โดยอาศัยความเป็นนักคิดนักเขียนจึงเข้าใจและสร้างจินตนาการให้เด็กอย่างอ้อมเดือนจินตนาการตามได้เสมอ เช่น ในการเล่าเรื่องของแม่ของอ้อมเดือนและที่มาของอ้อมเดือน

‘พ่อยายมทำงานให้มากๆ iva---วันหนึ่งคงจะมีเงินเยอะๆ แล้วเราก็จะได้ไปเที่ยวไกลๆ’

‘ไกลถึงดาวไหมคะ’ อ้อมเดือนนึกถึงเรื่องดวงดาว

‘อาจจะถึงก็ได้เนะ’

“ดาวดวงไหนเป็นดาวของแม่คะ”

พ่อบ่งหน้าขึ้นมองท้องฟ้าอีก

นั่นไง—ดวงที่มีแสงสว่างเป็นสีน้ำเงินเนะ นั่นแหละ”

“นั่นดาวเหนือนี่คะ”

“นั่นแหละ ดาวของแม่ละ”

“เมื่อไหร่แม่จะกลับมาคะ” อ้อมเดือนนึกถึงแม่อีกแล้ว เป็นครั้งที่เท่าไรแล้วก็ไม่รู้ที่เธอถามพ่อด้วยคำถามนี้

วันหนึ่งแม่ก็จะกลับมา”

(เพลงดวงดาว 2530 56-57)

“อ้อ วันนี่มีการบ้านเรื่องหนึ่งคะ คุณครูถามทุกคนว่า ชื่อของแต่ละคนมีความหมายอะไร ทำไมถึงชื่ออ้อมเดือนคะ”

“อ้อมเดือน แปลว่าเดือนดวงจันทร์ยังไกลละ หนูเกิดในคืนเดือนเพ็ญก็เลยได้ชื่อว่าอ้อมเดือน แต่ที่จริง นี่เป็นความลับนะ ห้ามบอกใคร” ตอนท้ายพ่อบอกด้วยเสียงกระซิบ

(เพลงดวงดาว 2530 57)

อ้อมเดือนเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเริ่มเข้าโรงเรียน เมื่ออยู่ในชั้นเรียน อ้อมเดือนมักจะสังเกตและเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวได้เร็ว เป็นเด็กที่รักการอ่านหนังสือ เนื่องจากมีพ่อเป็นนักเขียนจึงได้รับการปลูกฝังการอ่าน ในเรื่องได้บรรยายไว้ว่า

อ้อมเดือนเริ่มอ่านหนังสือออกตั้งแต่อายุ 4 ขวบเศษ เมื่อครบ 5 ขวบ ก็อ่านหนังสือนิทานประกอบภาพได้เป็นเล่มๆ แกมยังเล่าให้พ่อฟังได้ด้วย แต่ถ้าพ่อมัวงานยุ่ง เธอจะเล่าให้เด็กๆ ข้างบ้านฟัง เมื่อโตขึ้นอีกหน่อย เธอก็เริ่มอ่านหนังสือที่ไม่มีรูปภาพ แล้วเขียนรูปขึ้นเองตามที่เธอคิดวานาจะเป็น

อย่างนั้นอย่างนี้ การที่เธอไม่ยอมเรียนชั้นอนุบาลก็เนื่องมาจากเด็กวัยเดียวกันกับเธอเพิ่งจะเริ่มหัดอ่าน และเขียน ก ไก่ ข ไข่

(เพลงดวงดาว 2530 57)

คุณครูและเพื่อนๆ สำหรับเด็กเริ่มเข้าเรียนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ครูเป็นบุคคลที่เด็กไม่ได้คุ้นเคยเช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในครอบครัว การเริ่มรู้จักคุณครู เพื่อนและจึงเป็นเรื่องใหม่สำหรับเด็กวัยเริ่มเรียน ดังนั้นสังคมในโรงเรียนจึงเป็นสังคมใหม่สำหรับเด็กที่เริ่มเรียนรู้สิ่งแวดล้อมใหม่ ดังนั้นเด็กวัยนี้จะชอบฟังคุณครูมาก

ในชั้นเรียนอ้อมเดือนรักและชื่นชมคุณครูมาก และมักจะดูคุณครูเป็นแบบอย่าง เมื่อไม่มีแม่อ้อมเดือนก็อยากให้คุณครูมาเป็นแม่ของตนแทนคนที่รัก อ้อมเดือนบอกพ่อตามประสาเด็กว่า “คุณครูเป็นคนดีนะคะ ใจดี แล้วก็—สวยด้วย ถ้าเผลอว่าหนูไม่มีแม่ หรือว่าหาแม่ไม่เจอ จะให้คุณครูมาเป็นแม่แทนได้ไหมคะ” (เพลงดวงดาว 2530 58)

เพื่อนเล่นของอ้อมเดือนเป็นเพื่อนในโรงเรียนระดับชั้นเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้หญิงเด็กในวัยนี้จะมีการเล่นแบ่งเพศกันอย่างชัดเจน อ้อมเดือนเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน เป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่นสูง ดูได้จากความคิดของอ้อมเดือนที่แสดงออกว่าเชื่อมั่นในตนเอง

จนอ้อมเดือนรู้สึกเขินและคิดในใจว่า เด็กในห้องนี้คงไม่มีใครเหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้า นั่นมากเท่าเธอ หนึ่งเธออ่านหนังสือคล่องกว่าเด็กอื่นๆ สอง เธอมีกระเป๋าซึ่งมีของสำคัญมากมาย สามเธอสนิทสนมกับคุณครูประจำชั้นมากกว่าใครอื่น เพราะได้นั่งซ้อนท้ายจักรยานของคุณครูเมื่อเย็นวาน สี่เธอเป็นเด็กชั้นป.เตรียม เพียงคนเดียวที่ได้ถือธงสีแดงทั้งเมื่อเย็นวานนี้และเมื่อเช้า ห้าเธอมีความฝัน

(เพลงดวงดาว 2530 46-47)

นอกจากเพื่อนในชีวิตของอ้อมเดือนแล้ว อ้อมเดือนยังมีเพื่อนในความฝัน ซึ่งเป็นสัตว์ เช่น ม้าสีขาว จิ้งหรีด ซึ่งเป็นจินตนาการที่ละเอียดอ่อนของอ้อมเดือน

ความฝันเป็นสิ่งที่สวยงามเสมอ อ้อมเดือนคิดอย่างนั้นก็เพราะเธอรู้สึกสนุกกับความฝันตอนใหม่ จนลืมเรื่องเก่าๆเสียสนิท การป็นต้นไม้ไม้ไซสิ่งแปลกที่นားทึบใจต่อไปอีก แม้จะเคยชอบ แต่ฝันที่เธอรู้สึกเหมือนกับว่าเกิดขึ้นจริงๆนี้ดูสำคัญกว่ามาก เพราะมีม้าสีขาวเข้ามารวมด้วย เธอแน่ใจว่า เพื่อนๆชั้นป.เตรียม หรือแม้แต่เด็กประถมปีที่หนึ่งก็เถอะ คงจะไม่มีใครเคยฝันเช่นนี้มาก่อน และที่สำคัญที่สุดคือ ม้าสีขาวพูดได้

(เพลงดวงดาว 2530 65)

อ้อมเดือนเพ่งมองไปที่หยดน้ำค้าง เพราะคิดว่าเสียงนั้นคงเป็นเสียงของหยดน้ำค้าง  
“สวัสดี สวัสดี” อ้อมเดือนกล่าวตอบ “สวัสดีจ๊ะ หยดน้ำค้าง”  
แต่หยดน้ำค้างไม่เคลื่อนไหว และไม่มีเสียงพูด  
ทางนี้จ๊ะ จิ้งหรีดตัวเล็กอยู่ในกอหญ้านี้ หยดน้ำค้างยังนอนหลับ

จังหวัดเธอ ที่แท้ก็เป็นเสียงจังหวัด” อ้อมเดือนพูด

(เพลงดวงดาว 2530 68)

เนื้อเรื่องนำเสนอพฤติกรรมของอ้อมเดือนในชีวิตจริงทั้งอยู่ที่บ้านกับพ่อ และอยู่ในสังคมโรงเรียน ภาพของคุณครูและเพื่อนนักเรียนรวมชั้นคงปรากฏอยู่ แต่เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นที่จินตนาการและความฝันของเด็กหญิงอ้อมเดือน สลับกันตลอดทั้งเรื่อง ในการวิเคราะห์ตัวละครเด็กหญิงอ้อมเดือน สามารถดูได้จากความฝันของเด็ก และพฤติกรรมที่แสดงออกจริงในชีวิตจริงได้

### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของอ้อมเดือนจากพฤติกรรม

อ้อมเดือนเป็นตัวละครเด็กในเรื่องเพลงดวงดาว เป็นเด็กที่อายุ 6 ปี ซึ่งเป็นวัยเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กจึงต้องมีการปรับตัว เริ่มรู้จักยับยั้งใจ ไม่แสดงความรู้สึกออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีทันที ชอบคุยโอ้อวด เปรียบเทียบสิ่งของ และที่สำคัญคือต้องการเป็นอิสระจากผู้ใหญ่ ต้องการพึ่งพาตนเอง ต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนในหมู่คณะ

จนอ้อมเดือนรู้สึกเขม่น และคิดในใจว่า เด็กในห้องนี้คงไม่มีใครเหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้าฉันมากเท่าเธอ หนึ่งเธออ่านหนังสือคล่องกว่าเด็กอื่นๆ สอง เธอมีกระเป๋าซึ่งมีของสำคัญมากมาย สามเธอสนิทสนมกับคุณครูประจำชั้นมากกว่าใครอื่น เพราะได้นั่งซ้อนท้ายจักรยานของคุณครูเมื่อเย็นวาน สีเธอเป็นเด็กชั้น ป เดียวคนเดียวที่ได้ถือธงสีแดงทั้งเมื่อเย็นวานนี้และเมื่อเช้า ห้า เธอมีความฝัน---

(เพลงดวงดาว 2530 46-47)

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กสังเกตได้จากการเล่น การวาดรูป เด็กฉลาดจะวาดรูปไปตามความรู้สึก ขณะที่วาดก็จะพูดไปด้วย (สุชา จันทน์เอม 2538 49) เด็กวัยนี้จะมีความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าวัยที่ผ่านมา และชอบซักถามมากที่สุด ความสนใจกว้างขวาง เด็กจะสนใจสิ่งแปลกๆใหม่ๆ สีสันสะดุดตา สนใจนิยายที่เกี่ยวกับเรื่องนางฟ้า นิทานเป็นต้น

อ้อมเดือนนึกถึงเทพนิยายเรื่อง เด็กหญิงนิ้วก้อย ที่มีเด็กหญิงตัวเล็กกว่านางเงือก นกทุกตัวในเรื่องนั้นพูดได้ หนูนกก็พูดได้ คางคกและตัวตุ่นก็พูดได้เช่นเดียวกับนางฟ้า เธอคิดว่า เสียงร้องจิบจิบของนกในป่านี้ก็คงเป็นเสียงพูดเหมือนกัน เพียงแต่เธอและคนอื่นๆไม่เข้าใจเท่านั้น เช่นเดียวกับที่อ้อมเดือนไม่เข้าใจภาษาต่างชาติ

(เพลงดวงดาว 2530 35-36)

พฤติกรรมของอ้อมเดือนเป็นเช่นเดียวกับลักษณะของเด็กในวัย 6 ปีดังกล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของอ้อมเดือนที่ปรากฏในเรื่องเพลงดวงดาวดังนี้

ช่างฝัน

อ้อมเดือนเป็นเด็กช่างฝัน เมื่ออยู่ในความฝันก็จะฝันเกี่ยวกับเทพนิยาย เช่น ฝันเห็นม้าสีขาว ซึ่งม้าสีขาวเป็นเพื่อนที่คอยช่วยเหลืออ้อมเดือนในความฝัน

“คุยกับดาวอะไรดี ดาวม้ามักแล้วกันนะ ดาวม้ามืดๆจะ มาทางนี้สิจะ มาให้เด็กหญิงตัวเล็กๆ ขึ้นนั่งบนหลังหน่อยได้ไหม”

“ได้สิครับ อ้อ กับ กับ ”

คราวนี้อ้อมเดือนได้ยินเสียงตอบ และเสียงฝีเท้าเธอแลเห็นม้าสีขาวตัวเล็กกระโดดเด่น มาท่ามกลางหมู่ดาวดวงอื่น เมื่อมาย่างเหยียบลงไปบนดาวดวงใด ก็ได้ยินเสียงโน้ตดนตรีหนึ่งตัว และเกิดประกายวาบสีเงินเหมือนกับว่าดวงดาวแต่ละดวงเหล่านั้นสะตุงตุงใจตื่น และเบิกตากว้าง และเสียงโน้ตดนตรีก็คงเป็นเสียงอุทานของดวงดาวนั่นเอง

อ้อมเดือนรู้สึกตื่นเต้นดีใจจนบอกไม่ถูก

(เพลงดวงดาว 2530 61)

อีเวน (Ewen) ได้กล่าวถึงเรื่องการฝันโดยประยุกต์ทฤษฎีของฟรอยด์ว่า การฝันเป็นการตอบสนองความปรารถนาต่างๆ การฝันถูกกระตุ้นโดยความจำเกี่ยวกับความคับข้องใจที่ตกค้างในชีวิตประจำวัน และทำหน้าที่ทำให้ผู้ฝันสมปรารถนา เช่นเด็กชายที่เรียกร้องให้บิดามารดาซื้อของเล่นราคาแพงแล้วไม่ได้ อาจเก็บไปฝันว่าตนสามารถซื้อ ของเล่นชิ้นนั้นได้แล้ว เป็นต้น (แสงสุรีย์ สำอางกุล 2535 247)

อ้อมเดือนมีความคับข้องใจที่ตกค้างในชีวิตประจำวันมากมายตามลักษณะของเด็กวัยนี้ที่เริ่มเรียนรู้สังคมใหม่ สิ่งแวดล้อมใหม่รอบข้างตนเอง ได้แก่การเป็นเด็กที่ไม่มีแม่เหมือนกับเพื่อนที่โรงเรียน และกิจกรรมที่อ้อมเดือนปฏิบัติที่โรงเรียนที่เกี่ยวกับตนเองกับเพื่อนๆ และคุณครู

อ้อมเดือนเป็นเด็กกำพร้าแม่ อยากที่จะรู้เรื่องราวของแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว แต่พ่อของอ้อมเดือนไม่อาจอธิบายถึงเรื่องความตายให้เด็กเข้าใจได้จึงได้แต่บอกว่าแม่หลงทางอยู่หรือแม้อยู่บนดวงดาวดวงใดดวงหนึ่ง เพื่อให้อ้อมเดือนได้จินตนาการตามเพราะเด็กวัยนี้ยังเข้าใจนามธรรมที่ลึกซึ้งไม่ได้ “พ่อหยุดพูด แล้วทำท่าเอนหลัง นั้นแสดงว่าพ่อจะพูดต่อไปอีก อ้อมเดือนมักจะเป็นเช่นนี้เสมอ เมื่อพ่อพูดเรื่องยาวๆซึ่งเธอไม่เข้าใจ หรือเป็นเรื่องไม่สนุก เธอจะหาเหตุผลว่าจะออกไปเล่นกับเพื่อน” (เพลงดวงดาว 2530 82) ดังนั้นเมื่ออยู่ในความฝันอ้อมเดือนมักจะฝันเกี่ยวกับ การตามหาแม่ โดยมีม้าสีขาว และจิ้งหรีดในความฝันให้ความช่วยเหลือ

เมื่อเข้ามาใกล้ ม้าสีขาวก็ยกขอมอบลงข้างๆอ้อมเดือนและแหงนหน้ามองดูเธอ พลังถามว่า จะไปไหนครับ”

อ้อมเดือนนึกถึงการเดินทางซึ่งอยู่ในใจเธอมากมาย เรื่องสำคัญที่สุด คือการเดินทางไปยังดวงดาวของแม่ แต่ยังไม่ตัดสินใจว่าจะเลือกไปไหนก่อน เธอก็แลเห็นแววตาเหนียวซ่าของม้าสีขาว

(เพลงดวงดาว 2530 62)

“จิ้งหรีดมีแม่ด้วยเธอ” เสียงของอ้อมเดือนเรียวไหลเหมือนสายน้ำในลำธารเล็กๆ  
 “มีสิครับ ผมมีแม่ มีพ่อด้วย”  
 “แต่อ้อมเดือนไม่มีแม่ แม่ของอ้อมเดือนหลงทางไปไหนก็ไม่รู้”  
 “หลงทางเธอ” จิ้งหรีดถามอย่างร่อนรน “หลงทางไปทางไหน---เราไปตามหากันเถอะ ผมรู้จักทางดินนะ”  
 “อ้อมเดือนก็ไม่รู้ว่าหายไปทางไหน แม่หายไปตั้งนานแล้วละ” อ้อมเดือนทำทาทาจะร้องไห้  
 “อย่าร้องไห้ ไม่ต้องร้องไห้ ไม่ต้องกลัว ผมจะช่วยตามหา”

(เพลงดวงดาว 2530 117)

นางฟ้าเดินมาหยุดอยู่เบื้องหน้าของเธอ แล้วค่อยๆคุกเขาลง โอบร่างของอ้อมเดือนเข้าไปหา “นางฟ้า  
 เป็นแม่ของอ้อมเดือนใช่ไหมคะ” อ้อมเดือนถามนางฟ้าเบาๆ  
 นางฟ้าพยักหน้า และจ้องมองดวงตาของอ้อมเดือน เธอแลเห็นเงาของตัวเอง ปรากฏชัดอยู่ในดวงตาของ  
 นางฟ้า “แมกลับไปด้วยกับอ้อมเดือนได้ไหมคะ ไปอยู่กับพ่อด้วย พอคิดถึงแม่มาก” เธอพูดกับนางฟ้าอีก

(เพลงดวงดาว 2530 177)

เมื่ออยู่ในชั้นเรียนอ้อมเดือนได้ขโมยจิ้งหรีดของเพื่อนผู้ชายที่ชื่อวิซุ เพราะรู้สึก  
 สงสารจิ้งหรีด ที่วิซุนำมากัดกัน แต่พ่อของอ้อมเดือนสอนไว้ว่าการขโมยของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดี  
 อ้อมเดือนเกิดความคับข้องใจที่จะต้องทำผิดคำสั่งสอนของพ่อ ในความฝันอ้อมเดือนจะรู้สึกว่  
 การขโมยจิ้งหรีดนั้นไม่ผิด แต่เป็นการทำที่ถูกต้องแล้วเพราะอ้อมเดือนได้ช่วยเหลือชีวิตสัตว์ไว้  
 “แต่พ่อบอกว่าการขโมยเป็นบาป” อ้อมเดือนบอกตัวเอง แล้วก็ริบหาเหตุผลมาหักล้าง เธอจำได้ว่า  
 พ่อเคยพูดเรื่องการช่วยเหลือสัตว์” (เพลงดวงดาว 95) อ้อมเดือนจึงฝันว่าจิ้งหรีดสำนักในบุญคุณ  
 ของเธอ และจะอยู่เป็นเพื่อนของเธอในความฝัน

“ผมมารอพบอ้อมเดือน”

“เธอ มารออ้อมเดือนเธอ” อ้อมเดือนรู้สึกดีใจที่จิ้งหรีดรู้จักชื่อของเธอ “ทำไมถึงรู้จักชื่ออ้อม  
 เดือนด้วย” เธอถามพลางลงนั่งคุกเข่าใกล้ๆ จิ้งหรีด

“ผมรู้จักชื่ออ้อมเดือนเพราะได้ยินเด็กผู้หญิงที่เป็นเพื่อนเรียกชื่อนี้ ผมจำชื่อนี้ได้ดี เพราะอ้อมเดือน  
 ช่วยชีวิตผมไว้ แม่สอนผมว่า จะต้องจดจำชื่อผู้มีบุญคุณ ผู้เคยช่วยเหลือ”

(เพลงดวงดาว 2530 117)

จะเห็นได้ว่าความฝันของอ้อมเดือนมีส่วนช่วยผ่อนคลายความกังวลใจ และ  
 ความวิตกกังวล รวมถึงความเครียดจากชีวิตประจำวันของอ้อมเดือน วัยเด็กกระแะนี้จึงจัดเป็น  
 หัวเลี้ยวหัวต่อของความฝันและเป็นจริงด้วย

### การจินตนาการ

อ้อมเดือนเป็นเด็กที่จินตนาการสูงโดยเฉพาะเมื่ออยู่ในความฝัน การจินตนาการที่สวยงามจึงปรากฏอยู่ในเป็นภาพในความฝันมากกว่าในความเป็นจริง จินตนาการของอ้อมเดือนแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยเมตตากรุณา ความรักสัตว์ เพราะภาพของอ้อมเดือนที่พยายามช่วยเหลือสัตว์ที่ปรากฏในความฝันแสดงให้เห็นความคิดที่ดี และการกระทำความดี เช่น การให้

เด็กตั้งแต่อายุ 4-6 ปี จะเข้าสู่ระยะการเป็นเจ้าของ (Possessions) ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับความรู้สึกต้องการแข่งขัน แบบแผนในระยะนี้คือยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric) ประโยคที่เด็กวัยนี้จะพูดติดปากคือ “ฟุตบอลนี้เป็นของฉัน” “คุณพ่อของฉัน” “คุณแม่ของฉัน” เป็นต้น ความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความอบอุ่นใจเป็นส่วนสำคัญของตนเอง (proprium) เด็กในระยะนี้ยังไม่สามารถแสดงความเป็นเจ้าของให้กว้างขวางออกไปถึงสิ่งที่เป็นส่วนรวมที่สำคัญๆ เช่น ประเทศชาติ หรือสิ่งสำคัญทางศาสนา ฯลฯ แต่ก็ปรากฏฐานของความรู้สึกที่สำคัญที่วางไว้เพื่อการแผยขยายในวัยต่อมา (นวลละอ อสุภผล 2527 : 192)

อ้อมเดือนมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่เด่นชัดถึงการให้ ไม่หวงของที่รัก และให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ต่างๆ ในความฝัน เท่ากับเป็นการฝึกความคิดให้รู้จักการให้ จึงทำให้อ้อมเดือนมีลักษณะนิสัยเมตตากรุณา

ยังงั้นกะ อ้อมเดือนเคยอ่านเจอในหนังสือ ในหนังสือเขาเขียนไว้ว่า ถ้าใครมีเขี้ยวหมูตัน หรือเขี้ยวเสือกกลง จะเป็นเครื่องรางป้องกันตัวได้ อ้อมเดือนเกิดปีเสือนะกะ เพราะฉะนั้นก็เหมือนกับเสี้ยวของอ้อมเดือนก็เหมือนกับเขี้ยวเสือ แล้วยังกลวงด้วยนะ” “นี่นะกะ เอาเขี้ยวนี้ผูกไว้ที่ขอกของนกเหยี่ยวให้พอนกเหยี่ยวด้วย คราวนี้แหละจะไม่มีอันตรายอะไรเลย เข้าไปในเมืองก็ได้ ไม่มีใครทำอันตรายนกเหยี่ยวได้หรอก

(เพลงดวงดาว 2530 147-148)

อ้อมเดือนจ้องมองแทบไม่กะพริบตา นี่เป็นครั้งแรกที่เธอได้เห็นนกเหยี่ยวชัดๆ และยิ่งชัดเจนมากขึ้นเมื่อบินใกล้เข้ามา “นกเหยี่ยวจิบอะไรมาด้วยนะ” อ้อมเดือนร้องบอกจิ้งหรีด

“สงสัยวาจะเป็นอาหารมั้ง นกเหยี่ยวคงแวะหาอาหารกลางทาง เพราะเราต้องเดินทางไกลไปถึงดวงดาวโน่นจะต้องมีอาหารไปเผื่อเวลาหิว” จิ้งหรีดออกความเห็น

“อาหารเธอ แยะสิ อ้อมเดือนไม่มีอะไรเลย แต่ไม่เป็นไร เอาไว้คอยไปซื้อขนมของแม่ค้าก็ได้ อ้อมเดือนมีสตางค์ จะซื้อเผื่อจิ้งหรีดด้วย ซื้อให้นกเหยี่ยวด้วย ซื้อให้เยอะๆเลย”

(เพลงดวงดาว 2530 143-144)

### การเข้ากลุ่มเพื่อน

เด็กในวัยนี้ต้องการตำแหน่งในสังคมคือเด็กต้องการให้เพื่อนรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของเด็ก อยากเล่นรวมกลุ่ม (สุชา จันทน์อม 2538 : 71) ซึ่งอ้อมเดือนแสดงให้เห็นถึงความต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนอย่างชัดเจน “อ้อมเดือนรู้สึกสบายใจที่มีเพื่อน

ใหม่ถึง 4 คน อาหารมือนี่จึงเป็นมือสำคัญที่เอิร์ดอ้อย และมีรสชาติมากทีเดียวเพราะได้คุยกันไป ด้วยขณะรับประทาน (เพลงดวงดาว 2530 48) เมื่ออ้อมเดือนถูกแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าห้อง เป็นเหมือนการตอบสนองเรื่องความต้องการความเด่นของอ้อมเดือน สุชา จันทรเฒ่า กลาวว่าเด็ก ในวัยเด็กช่วงอายุ 6 -10 ปี เด็กทุกคนต้องการที่จะมีความเด่นในด้านการทำกิจกรรมใดก็ตาม เด็ก มีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะเอาชนะเพื่อน (สุชา จันทรเฒ่า 2538 71)

“ครูขอแต่งตั้งให้ เด็กหญิงอ้อมเดือน เป็นหัวหน้าชั้นชั่วคราวไปก่อน จนกว่าจะมีการเลือกตั้งในเดือนหน้า” “เอาละ เราได้หัวหน้าชั้นแล้วทุกคนต้องเชื่อฟังหัวหน้าชั้น เหมือนกับเชื่อฟังครู หัวหน้าชั้น คือตัวแทนของพวกเรา” อ้อมเดือนรู้สึกเหมือนตกอยู่ท่ามกลางความฝัน คล้าย ๆ กับตอนที่เธอหลับฝัน เมื่อคืนนี้

(เพลงดวงดาว 2530 48)

เรื่องสำคัญที่เธอคิดหนักมาตั้งแต่วันพุธก่อนคือ ทายอย่างไรจะทำให้บรรดาเด็กผู้ชายชั้น ป.เตรียม ยอมรับการเป็นหัวหน้าชั้นของเธอ โดยไม่พูดจากระทบกระทั่งแบบ หรือล้อเลียนตลก ๆ นานา เมื่อเธอไม่ได้ อยู่ใกล้เด็กหญิงพิไล ซึ่งจะคอยปกป้องและเป็นเตี๊ยมเป็นร้อนแทนเสมอ

(เพลงดวงดาว 2530 80)

เด็กผู้ชายคนหนึ่งแย้งว่า “เป็นผู้หญิง ป็นต้นไม้ไม่ได้ละ” ฉันจะกลายเป็นผู้ชาย ไม่ให้ไปหรอก นี่ละ ทำแบบนั้นละ” เธอก็มองรวบชายกระโปรงด้านหน้าและด้านหลัง ผู้ชายกระโปรงเข้าด้วยกัน ทำให้ ดูคล้ายกับกางเกง ถึงแม้จะไม่เหมือนกางเกงจริง ๆ ก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่

เด็กผู้ชายหัวเราะชอบใจ เพราะยังไม่เคยมีเด็กผู้หญิงคนไหนเคยเล่นเป็นต้นไม้ และไม่เคยมีใคร คิดแก้ไขปัญหารื่อง ‘เดี่ยวไป’ ได้

(เพลงดวงดาว 2530 126)

#### การเล่น

อ้อมเดือนเริ่มรู้จักเล่นกับตนเองก่อน คืออ้อมเดือนจะชอบรวบรวมสิ่งของที่เธอคิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นถือว่าเป็นสมบัติที่ต้องติดตัวไปโรงเรียน เป็นลักษณะการเล่นของเด็กที่เริ่ม พัฒนาการด้านการรวบรวมสิ่งของตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก

ตอนที่อ้อมเดือนจัดกระเป๋าขึ้น เธอนึกถึงเด็กนักเรียนชั้นโต เด็กเหล่านั้นมักจะมีกระเป๋าใบใหญ่และ หนา เธออยากเป็นเหมือนเด็กชั้นโตเหล่านั้นบ้าง ดังนั้นทุกสิ่งที่มีอยู่จึงเป็น “ของจำเป็น” ที่จะต้อง นำไปโรงเรียนทั้งหมดทำให้กระเป๋าของเธอโป่งพอง และหนักอึ้ง ต้องเปลี่ยนมือหิ้วกระเป๋าจาก ซ้ายเป็นขวา ขวาเป็นซ้ายอยู่หลายครั้ง ทาเดินตัวเอียงของเธอจึงสลับสับเปลี่ยนไปมาตลอดทาง

(เพลงดวงดาว 2530 20-21)

เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 3 ขวบ เด็กต้องการเก็บรวบรวมสิ่งของที่เด็กชอบในระยะวัยเด็กเล็ก เด็กจะเก็บรวบรวมสิ่งของที่ไม่มีคุณค่านัก และเมื่อรวบรวมของอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ได้แล้ว บางคราวเด็กจะลืมหรือไม่ค่อยสนใจในสิ่งนั้นมากเช่นเดิมอีก ตามปกติของที่เด็กเก็บรวบรวมได้นั้นมักจะเก็บไว้ในกระเป๋าสีหรือกระเป๋ากางเกง หรือเด็กอาจจะหาที่ซ่อนของตนเอง แหวงใดแหวงหนึ่งก็ได้ จากอายุ 6 ขวบถึงวัยรุ่น เด็กจะรู้จักการเก็บรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ มากขึ้น ระยะแรกเด็กจะเก็บรวบรวมสิ่งที่เด็กสนใจก่อน แต่ภายหลังเด็กจะเลือกเก็บเฉพาะสิ่งที่เด็กสนใจมากที่สุดเท่านั้น (สุชา, 2538 : 88)

เมื่อเข้าโรงเรียนอ้อมเดือนเริ่มรู้จักเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนในวัยเดียวกัน การเล่นของเด็กวัยนี้จะมีการแยกเพศกันอย่างชัดเจน คือเด็กผู้หญิงจะรวมกลุ่มเล่นกันไม่เล่นกับเด็กผู้ชาย ส่วนเด็กผู้ชายก็มักจะเล่นกับเด็กผู้ชายด้วยกัน

ขณะที่อ้อมเดือนกำลังเดินไปตามถนนแคบ ๆ ใกล้บ้าน เธอได้ยินเสียงโห่ร้องดังมาจากบริเวณลานกว้างริมสาธารณะเล็กๆ และเมื่อวิ่งไปตามเสียงนั้นก็พบกับเด็กหญิงชั้น ป.1 เตรียม กำลังเล่นไล่จับกันอยู่หลายคน

“มาเล่นไล่จับวัวกันไหม เพื่อนคนหนึ่งร้องชวนเมื่อเห็นอ้อมเดือน

(เพลงดวงดาว 2530 : 82)

บริเวณข้างสนามหญ้าติดกับชายป่า มีเด็ก ๆ ชุมนุมกันอยู่มากมาย หลังจากกินอาหารกลางวันอย่างเรียบร้อยแล้ว ทุกคนก็เริ่มล่องวง

เด็กชายชั้นประถมปีที่หนึ่งคนหนึ่งล่องวงกระดาดเล็ก ๆ ออกมาจากหน้าอกเสื้อ เด็กชายชั้น ป.1 เตรียม คนหนึ่งก็ทอยยางนั้นบ้าง

อ้อมเดือนเพ่งมองด้วยความสนใจใคร่รู้

(เพลงดวงดาว 2530 : 86-87)

การเล่นของเด็กมีความสำคัญมาก สุชา จันทน์เอม (สุชา, 2538 : 81) ได้กล่าวว่า การเล่นของเด็กหมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำใดๆ ที่ให้ความสนุกสนานแก่เด็กโดยที่เด็กไม่คำนึงผลของมัน การเล่นเกิดจากความสมัครใจของเด็ก ไม่มีการบังคับใดๆ ทั้งสิ้น การเล่นของเด็กส่วนใหญ่ชอบเล่นเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่ การเล่นของเด็กจัดว่าเป็น การแสดงออกอย่างหนึ่งของเด็ก เพราะเด็กจะได้รับบารายอารมณ์และความต้องการต่างๆ อันเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดเมื่อเด็กมีความต้องการ

#### การเลียนแบบ

สวนา พรพัฒน์กุล กล่าวไว้ว่าการเลียนแบบของเด็กจะมาจากตัวแบบดังประเภทกันในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันได้ นับตั้งแต่การเลียนแบบพ่อแม่ผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เกิด บุคคลที่อยู่แวดล้อม ครู อาจารย์ ตลอดจนหมู่เพื่อนที่เด็กได้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับ (สวนา พรพัฒน์กุล 2525 : 2) เปียเจท์ เน้นให้เห็นว่าพัฒนาการด้านสติปัญญาของแต่ละบุคคล

ขึ้นอยู่กับกิจกรรมกลไกของกล้ามเนื้อและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มเกิด ช่วงที่สำคัญของพัฒนาการต่าง ๆ ในเด็กนั้นช่วงที่สำคัญที่สุดได้แก่ ตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 5-6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กกำลังพัฒนาการเรียนรู้กับโลกภายนอก เพื่อสร้างพื้นฐานของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับชีวิตในอนาคต เด็กจะแสวงหาความเข้าใจและความคิดอ่านจากสิ่งที่ตนเห็น เด็กจะจดจำและเลียนแบบในทุกอย่างที่เขาสนใจ (สวนา พรพัฒน์กุล 2525 : 9) เช่นตอนที่อ้อมเดือนมีอายุ 5 ขวบ เห็นเด็กผู้ชายเล่นต่อยกัน เมื่อเห็นเด็กที่ตัวเล็กกว่า อ้อมเดือนก็ตอยเด็กที่ตัวเล็กกว่าเลียนแบบเด็กผู้ชายที่เล่นต่อยกัน “นั่นเป็นเหตุการณ์เมื่ออ้อมเดือนอายุได้ 5 ขวบ วันนั้นเธอบังเอิญเห็นเด็กผู้ชายรุ่นโตเล่นต่อยกัน เธอจึงอยากลองทำแบบนั้นบ้าง เมื่อเดินไปพบเด็กชายตัวเล็กกว่าเธอก็เดินเข้าไปใกล้ และตะปาบเข้าที่ขา เด็กคนนั้นล้มลง พอลุกขึ้นได้เขาก็วิ่งร้องไห้กลับไปฟ้องแม่” (เพลงดวงดาว 2530 : 44)

อ้อมเดือนจึงเป็นเด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด กล้าหาญ เชื้อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออก เพราะอ้อมเดือนใกล้ชิดตัวแบบที่ดี บุคคลที่แวดล้อมอ้อมเดือนไม่ว่าจะเป็นพ่อของอ้อมเดือน และคุณครูชั้น ป.1 เตรียมของอ้อมเดือน ล้วนแต่เป็นบุคคลสำคัญต่อความสนใจของอ้อมเดือน ทำให้อ้อมเดือนเชื่อฟังและคิดเลียนแบบ

“พอหนูโต จะเขียนหนังสือขายเหมือนพอมั่ง”  
 “จะเป็นนักเขียนเหรอ ยากนะ” พออุบหัวอ้อมเดือนด้วยความรักใคร่  
 “ถ้ายาก แล้วทำไมพอมถึงเป็นละคะ”  
 พอมมองดูอ้อมเดือนอย่างงงใจครู่หนึ่ง แล้วพูดว่า  
 “ถ้าเราเลือกที่จะเป็นอะไรก็ได้ ก็ควรเลือกสิ่งที่เราชอบมากที่สุด เลือกรงานที่ทำให้มีความสุข แต่ตอนที่เด็กขอให้คิดฝันไปเถอะ อยากเป็นอะไรก็ได้”  
 “เป็นคุณครูได้ไหมคะ พอดีขึ้น”  
 พอพยักหน้า

(เพลงดวงดาว 2530 : 114)

การเลียนแบบของอ้อมเดือนเป็นการเลียนแบบตัวแบบที่แวดล้อมใกล้ชิดตัวละครถือเป็นลักษณะนิสัยเกี่ยวกับการเลียนแบบของเด็กโดยทั่วไป

ความอยากรู้อยากเห็น

ลักษณะเด่นของเด็กวัยที่มีอายุ 5-6 ปี คือเด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น ช่างซักถามอยู่ตลอดเวลา อ้อมเดือนเป็นเด็กที่มีความอยากรู้อยากเห็นมาก ชอบซักถามในข้อข้องใจ หรือสงสัยสิ่งรอบตัวอยู่ตลอดเวลา เช่น

อ้อมเดือนพลิกดูปกหนังสือ แล้วความสงสัยก็เกิดขึ้นทันที เรียนหนังสือของชั้น ป.1 หนึ่ง แล้วทำไมถึงเรียกว่าชั้น ป.1 เตรียม

อ้อมเดือนรู้สึกตื่นเต้นในข้อสงสัยนี้ และคิดว่าจะต้องถามคุณครู บางทีอาจจะเหมือนกับการเล่นซ่อนหาโดยที่คนซ่อนแอบอยู่ข้างหลังของคนนั่นเอง หรือไม่ก็คล้ายๆกับการเรียกชื่อ “ไซเจียว” ว่า “ไซทอด” อะไรทำนองนั้น อ้อมเดือนรู้สึกงงอยู่เหมือนกัน

(เพลงดวงดาว 2530 23)

ถ้าผู้ใหญ่ที่ตอบคำถามของเด็กโดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องรำคาญหรือลงโทษเด็ก จะช่วยการใช้เหตุผลของเด็กพัฒนาได้เร็ว และช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวได้ดียิ่งขึ้น เป็นการสนับสนุนให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้น ทำให้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีในวัยต่อไป (สุชา จันทน์อม 2538 62)

ด้วยเหตุนี้ทำให้อ้อมเดือนเป็นเด็กที่เรียนรู้ได้เร็ว และมีพัฒนาการด้านสติปัญญาที่ดี รู้จักใช้เหตุผลแก้ไขข้อข้องใจในชีวิต เช่นเมื่ออ้อมเดือนโดนเพื่อนล้อว่าเป็นเด็กไม่มีแม่ สร้างความเสียใจให้กับอ้อมเดือน ปัญหาในชีวิตของอ้อมเดือนที่ขาดแม่เป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะอ้อมเดือนไม่อาจเข้าใจเกี่ยวกับความตายได้ ดังนั้นพ่อของอ้อมเดือนจำเป็นต้องตอบปัญหาข้อข้องใจของอ้อมเดือนได้โดยทำให้เด็กไม่รู้สึกเสียใจมากและยอมรับได้

เมื่อคุณครูประจำชั้นมาถึงสนามหญ้า การพูดเกี่ยวกับเรื่อง “เด็กไม่มีแม่” ก็หยุดลง แตรหว่างที่คุณครูสอนกายบริหาร อ้อมเดือนยังได้ยินเสียงกระซิบบอกตอๆกันไปว่า

“เด็กไม่มีแม่”

“เด็กไม่มีแม่ มีแต่พ่อ ไม่มีแม่”

แม้คำพูดเหล่านั้นจะเป็นเพียงเสียงกระซิบ แต่อ้อมเดือนก็รู้สึกวากังวาลอยู่ในหูของเธอ และคล้ายกับเป็นของแหลมคมที่คอยทิ่มแทงหัวใจเล็กๆให้ต้องเจ็บปวด

นี่คือความเศร้าโศกเสียใจ และความทุกข์มากมายที่เพิ่งเกิดขึ้นในชีวิตของอ้อมเดือน

(เพลงดวงดาว 2530 132)

พ่อของอ้อมเดือนพยายามที่ตอบปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับแม่ของอ้อมเดือนให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด และต้องอาศัยจินตนาการเข้ามาช่วยในการอธิบายด้วย เพราะจะทำให้เด็กอย่างอ้อมเดือนเข้าใจได้มากที่สุด

“แล้วแม่ไปไหนคะ”

ชีวิตคนเราต้องมีวิญญาณ ร่างกายที่ไม่มีวิญญาณ เรียกว่า ร่างกายที่ตายไปแล้ว เมื่อวิญญาณของแม่มายู่ในร่างกายของอ้อมเดือนไม่นาน ก็มีวิญญาณตัวจริงมาอยู่แทน กลายเป็นอ้อมเดือนนี่ไงละ”

“แล้วทำไมแม่ไม่กลับมาคะ”

“เมื่อแม่ตายไปแล้ว พ่อก็นำร่างกายของแม่ไปฝังที่ทุ่งหญ้า คนที่ตายไปแล้วจะต้องนำไปฝัง จะเก็บไว้ไม่ได้ เมื่อนำไปฝังแล้ว วิญญาณก็หาร่างไม่เจอ จึงกลับไปอยู่ที่ดวงดาวอย่างเดิม ”

เรื่องที่พอล่านั้น อ้อมเดือนเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง แต่ส่วนใหญ่เธอรูสึกวากังวาลคล้ายๆกับเทพนิยายที่เคยอ่านในหนังสือ ” อ้อมเดือนโตแล้วนี่ อีกไม่นานก็จะได้ขึ้นชั้น ป หนึ่งได้แล้ว อ้อมเดือนจะได้ไม่ต้อง

ถามหาแม่อีก เราอาจจะพบแม่ได้ในความฝัน บางทีอ้อมเดือนอาจจะฝันถึงแม่สักคืนก็ได้” “จริงหรือคะ ถ้าฝันถึงแม่ หนูจะ อานตอฉบับหน้าทุกเช้าเลย” เธอพูดอย่างดีใจ

“เห็นไหม อ้อมเดือนมีแม่ คราวนี้กับบอกเพื่อนๆ ได้แล้วว่า อ้อมเดือนมีแม่เหมือนกับเด็กคนอื่นๆ เพียงแต่แม่ของอ้อมเดือนตายไปแล้ว ทุกคนต้องตายไปเมื่อถึงเวลา การเกิดมาเป็นชีวิตนั้นเป็นเรื่องยาก ดังนั้น ระหว่างที่เรายังมีชีวิตอยู่ ก็ควรทำแต่สิ่งที่ดี คิดสิ่งที่ดี”

(เพลงดวงดาว 2530 136-138)

อ้อมเดือนเป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัย และแสดงพฤติกรรมเป็นไปตามหลักจิตวิทยาเด็กที่อยู่ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาการคือช่วงอายุ 6 ปี ที่ถึงแม้จะมีปัญหาเกิดขึ้นกับอ้อมเดือนที่ขาดแม่ แต่เด็กก็มีพัฒนาการเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป เพราะได้รับการเอาใจใส่จากคนใกล้ชิดที่บ้านคือพ่อ ที่โรงเรียนคือคุณครูและเพื่อนๆ ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะนิสัยที่ดีดังที่แสดงให้เห็นแล้วข้างต้น

## 5 “ปาน”

### ภูมิหลังของตัวละคร

ปานเป็นตัวละครเด็กในเรื่อง เด็กชายจากดาวอื่น เป็นเด็กอายุ 5 ปี อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าของคุณหมอเพ็ญ ปานเข้าใจมาโดยตลอดว่าคุณหมอเพ็ญเป็นแม่แท้ๆของปาน โดยมีปานเป็นลูกคนที่ 25 ของแม่

สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งนี้มีลักษณะเป็นมูลนิธิโดยทั่วไป มีหัวหน้าดูแลคือคุณหมอเพ็ญ ซึ่งดูแลลูกๆทั้งหมด มีผู้ช่วยคือพี่เลี้ยงเด็กและลูกสาวคนโตคือพี่แก้วตา ซึ่งเป็นเด็กกำพร้าที่เติบโตขึ้น เรียนจบเป็นพยาบาล ที่ช่วยดูแลน้องๆกำพร้า ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าจะจัดให้ลูกที่โตแล้วรู้จักดูแลน้องๆที่อยู่ด้วยกัน ปานจึงเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ใหญ่ มีพี่น้องและเพื่อนเล่นมาก

คุณหมอเพ็ญ แม่ของปานเป็นแม่ที่ให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูกๆกำพร้าเท่าๆกัน ให้ความเมตตาและอบรมสั่งสอนลูกๆทุกคนให้เติบโตเป็นคนดี โดยไม่ให้ลูกๆคิดว่าเกิดมาเป็นเด็กที่ไม่พร้อมมีพ่อแม่เหมือนเด็กอื่นๆ มีความเข้าใจในการใช้ชีวิตวัยเลี้ยงดูเด็กทุกคน รวมทั้งเข้าใจธรรมชาติของลูกๆทุกคนว่าเป็นอย่างไร เช่นการเสริมแรงทางบวกและทางลบ เมื่อเด็กทำความดี และความผิด ‘ แม่มอบสมุดประจำตัวให้ลูกๆทุกคนเก็บไว้ ถ้าใครทำความดีแม่ก็จะเอาสมุดนั้นมาเขียนรูปดาวลงหนึ่งดวง แต่ถ้าใครทำความผิด แม่ก็จะขีดเครื่องหมายกากบาทด้วยหมึกสีแดง” (เด็กชายจากดาวอื่น 2531 59)

เด็กกำพร้าในที่นี้เป็นเด็กกำพร้าที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง บางกรณีจะคลอดทิ้งและฝากให้เลี้ยงดู เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะรับกลับไปเลี้ยงดู แต่ส่วนใหญ่จะคลอดแล้วทิ้งไว้ให้สถานที่เลี้ยงเด็กแห่งนี้ดูแล เช่นกรณีของเด็กสาวคนหนึ่งที่มาคลอดลูกไว้ให้คุณหมอเพ็ญเลี้ยง

“มาอีกแล้วเหรอ เอ้อ! ฉันละกลุ่ม นี่กว่าจะหมดรุ่นเสียทีแล้วนะนี่ มาอีกจนได้” เสียงของป้าแยม เหมือนกับจะไม่พอใจอะไรสักอย่าง

ป่านั่งฟังฝ่าหลังห้องครัว เวียหูฟังคำสนทนาที่ดังลอดออกมาข้างนอก เสียงภาชนะในห้องครัวกระทบ กันสลับกับเสียงพูดคุยของแม่ครัว บางครั้งก็ได้ยินทั้งสองพร้อม ๆ กัน

“สาว ๆ สมัยนี้เป็นยังงี้กันก็ไม่วุ่น เล่นสนุกกันเพลินจนปล่อยให้ป่องออกมา เขามีวิธีคุมกำเนิด กันออกเยอะแยะ ไม่รู้จักใช้” น้าสมบนเพิ่มพ้ำ

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 57)

ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งนี้มักมีผู้คนมาเยี่ยมแหวะเวียน และทำการกุศลโดยบริจาค สิ่งของ เครื่องใช้ และอาหารขนมให้แก่เด็ก ๆ ที่นี้เสมอ บางคนมาเยี่ยมเยียนบ่อยจนทำให้ป่านรู้สึก ผูกพันและคิดถึงเมื่อผู้คนเหล่านั้นหายไป เช่นคุณพริ้มเพรา เป็นคนหนึ่งที่น่าชอบ เมื่อ คุณพริ้มเพราหายไปทำให้ป่านอยากเขียนจดหมายไปถึง

ถ้าป่านเขียนหนังสือได้เหมือนพี่ที่เป็นนักเรียน ป่านจะเขียนเป็นจดหมายฝากเทวดานางฟ้าไปให้ ข้อความที่ป่านจะเขียนมีดังนี้

“คุณพริ้มเพราครับ จำป่านได้ไหมครับ ป่านที่มีป่านสีแดงอยู่บนแก้มซ้าย มีนิ้วมือสิบเอ็ดนิ้ว และพูด ติดอ่าง ป่านเสียใจมากที่คุณพริ้มเพราหายไป”

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 64)

เด็กบางคนในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าจะมีผู้อุปการะนำไปเลี้ยงดู สวมมากมักจะรับ เด็กที่มีความผิดปกติมากกว่าเด็กที่ไม่ปกติ ป่านก็เป็นหนึ่งในจำนวนเด็กที่ไม่มีใครจะรับไปอุปการะ เพราะเป็นเด็กที่มีนิ้วมือเกินมาหนึ่งนิ้ว ยังมีป่านสีแดงบนแก้มซ้าย และยังพูดติดอ่าง ยังมีพี่น้องของ ป่านที่มีความผิดปกติทางร่างกาย ได้แก่ “แทน” เด็กทารกที่พิการ ที่มีนิ้วมือ 9 นิ้วและขาสองข้าง ไม่เท่ากัน “รุ่ง” เด็กหญิงที่มีแขนข้างเดียว “พลอย” เด็กชายขาถูกทั้งสองข้าง “สายสนม” เด็กหญิง อายุ 5 ปีที่เป็นใบ้

ภายในบ้านเริ่มเจียบเหงาลงเรื่อย ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ เหลือน้อยลงจนป่านนับได้ครบโดยไม่ต้องยืม นิ้วมือของแม่ ทั้งยังรู้ด้วยว่ามีผู้หญิงกี่คนและผู้ชายกี่คน ---และวันหนึ่ง ป่านนับพี่ ๆ น้อง ๆ ได้ครบโดยไม่ต้องใช้นิ้วเท้า

พี่ ๆ น้อง ๆ ของป่านจากไปเกือบหมดแล้ว เหลืออยู่แต่พี่แก้วตาซึ่งต้องไปทำงานทุกวัน และ ยังคงนำขนมมาจากโรงพยาบาลมาฝากน้อง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องจดชื่อลงในสมุดบันทึกเล็ก ๆ อีกต่อไป พี่แก้วตากงจะไม่ไปอยู่กับคนอื่น เพราะป่านรู้ว่าแม่จริง ๆ ของพี่แก้วตาจะไม่กลับมารับอีกแล้ว รุ่ง เด็กหญิงที่มีแขนข้างเดียว ก็ไม่มีใครรับไปอยู่ด้วย พลอย เด็กชายขาถูกทั้งสองข้าง เคยมีคนมาขอไปเลี้ยง แต่ไม่ไหวพอแม่จริง ๆ ของเขา ลุงชมพูดถึงคนที่มาขอพลอยจากแม่ว่า

“ไอ้บ้า จะมาเอาไปเล่นละครเร”

แม่อีกคงรู้เรื่องนี้ จึงไม่ยอมให้ไป

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 187)

### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของปานจากพฤติกรรม

ปานในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่นเป็นเด็กอายุ 5 ปี ซึ่งเป็นวัยเด็กตอนต้น ซึ่งลักษณะของเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการอิสระ อยากเป็นตัวของตัวเอง จะเริ่มแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองด้วยการพูดกับพ่อแม่ เริ่มแสดงให้เห็นถึงแวเจลิยวลลาด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคนต่อไป ปานเป็นเด็กที่เจลิยวลลาด มีความซุกซนตามวัย และมีลักษณะนิสัยจากพฤติกรรมดังนี้

#### พฤติกรรมที่เป็นปัญหา

ปานเป็นเด็กที่อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า และยังไม่เข้าใจถึงความเป็นมาของตนเอง เพราะยังเด็กเกินไปที่จะเข้าใจ สุชา จันท์เอมกล่าววว่าเด็กในวัยอนุบาลนี้ความคิดจะพัฒนาขึ้น แต่เด็กยังไม่สามารถเข้าใจแจ่มแจ้งและยังแยกความเป็นจริงกับความคิด มโนภาพยังไม่ออก (สุชา จันท์เอม 2538 : 109) ดังนั้นปานจึงเข้าใจว่าเด็กทุกคนที่อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งนี้เป็นผู้ที่แท้จริงของคุณหมอเพ็ญ ผู้เป็นแม่ของเด็กทุกคน

ปานเคยนึกสงสัยว่า ทำไมแม่ของปานจึงไม่เหมือนแม่ของคนอื่นๆ ในข้อที่มีลูกมากมายเหลือเกิน แต่แล้วความสงสัยก็หมดไป หลังจากที่ไต่ถามคนพูดกันว่า

“ถ้าคุณหมอเพ็ญออกลูกครั้งแรกตอนอายุยี่สิบ ก็ต้องมีลูกติดต่อกันทุกปีโดยวางเว้น”

“นั่นสินะ ถ้าปีไหนหยุดไป ปีถัดมาก็ต้องออกลูกแฝด

“ไม่ใช่แฝดธรรมชาติเสียด้วยสิ อาจจะเป็นแฝดสาม”

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 17)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของปานคือความอิจฉาริษยา และปัญหาพูดติดอ่าง ซึ่งเป็นพฤติกรรมของเด็กเล็กที่เกิดขึ้นได้เป็นลักษณะโดยทั่วไป

ความอิจฉาริษยาเป็นอารมณ์ประเภทหนึ่ง จะเป็นตัวการสำคัญในการที่เด็กจะมองโลกในแง่ต่างๆ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเนื่องจากมีความรู้สึกขาดความปลอดภัย การสูญเสียความรักจากพ่อแม่ โดยปกติแล้วจะมีอยู่ในเด็กทุกคนโดยเฉพาะในวัยอายุ 2-5 ขวบ เมื่อเด็กมีน้องเกิดขึ้นมาใหม่ ทำให้ได้รับความสนใจน้อยลงกว่าเดิมจึงมีความรู้สึกอิจฉาริษยาน้องใหม่ ต่อมาเมื่อเข้าโรงเรียนความสนใจในเรื่องนี้ก็น้อยลง (สุชา จันท์เอม 2538 : 61) ปานเป็นเด็กที่รู้สึกอิจฉาริษยาพวกพี่ๆน้องๆที่อยู่ในสถานกำพร้า เพราะกลัวว่าแม่หรือคุณหมอเพ็ญจะรักพี่ๆ น้องๆมากกว่าตนเอง

ไม่เคยมีครั้งใดเลยในชีวิตที่ปานรู้สึกมีความสุขเหมือนตอนนี้ เพราะปานกำลังอยู่ใกล้ชิดแม่มากที่สุด และตามลำพังคนเดียวโดยไม่มีใครมาเกี่ยวข้องด้วย สวนของความรักและความอบอุ่นจากแม่

เป็นของปานทั้งหมด ไม่มีพี่ๆน้องๆคนไหนมาคอยยื้อแย่งแบ่งปันไป ถ้าหากเป็นขนม ปานก็ได้รับคนเดียวทั้งชิ้น

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 70)

แม่ออนหายใจยาว แล้วถามปานว่า

“ปานอยากมีน้องเล็ก ๆ อีกสักคนไหมจะ”

ปานสั่นหน้าทันทีโดยไม่ต้องคิด การมีน้องเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง ก็เท่ากับว่าจะต้องแบ่งมือที่โอบกอดของแม่ไปส่วนหนึ่ง แบ่งจุมูกและปากที่แม่ออนจะจูบปานมากๆไปให้น้องคนใหม่และแบ่งอะไรต่ออะไรไปอีกมากมาย

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 71)

ปัญหาเด็กพูดติดอ่างอาจเกิดขึ้นได้ 2 ระยะคือ ระยะที่เด็กอายุ 2 ขวบครึ่งถึง 3 ขวบ เด็กกำลังมีการพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว เด็กจะพยายามพูดคุยกุญแจเรื่องราวต่างๆ จนบางครั้งไม่สามารถที่จะหาคำตอบและคำบางคำที่ต้องการจะพูดได้ดังใจนึก จึงทำให้พูดซ้ำคำเดิมที่นึกได้จนกลายเป็นการพูดติดอ่าง อีกระยะหนึ่งคือ ระยะที่เด็กเริ่มเข้าเรียนมีการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมเปลี่ยนสังคมไทย และเด็กต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ทำให้เกิดความเครียดทางอารมณ์ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดการพูดติดอ่าง (ลักขณา สรวิวัฒน์ 2545 111)

ปานเป็นเด็กที่ซางสังเกตุ เกิดความสงสัยอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดอาการทางประสาทซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ปานพูดติดอ่าง สุชา จันทน์เอม กล่าวว่า สาเหตุของ เด็กพูดติดอ่างประการหนึ่งคือเด็กมีอาการทางประสาท มีอารมณ์ไม่สงบ เช่นเป็นคนหัวน้าว ตกใจง่าย มีความกระวนกระวายใจมากเกินไป และเป็นเด็กที่มีความสงสัยอยู่ตลอดเวลา (สุชา จันทน์เอม 2538 132) เช่นตอนที่ปานเกิดความสงสัยในตัวพี่ผู้หญิงที่เข้ามาอยู่ใหม่ในบ้าน ซึ่งปานสงสัยว่าจะเป็นลูกสาวของคุณพริ้มเพราไชหรือไม่ จึงพยายามนำรูปในนิตยสารซึ่งเป็นรูปคุณพริ้มเพราไปเทียบกับหน้าของพี่ผู้หญิงที่เข้ามาอยู่ใหม่ เมื่อพบคุณหมอมเพ็ญปานจึงตกใจกลัว ทำให้พูดจาติดอ่าง

ปานยืนตัวสั่น พยายามจะชุกซอนนิตยสารฉบับนั้นไว้ที่ไหนสักแห่ง แต่ก็ไม่มีโอกาสเลย เพราะแม่ออนมาถึงตัวของปานอย่างรวดเร็ว

ทำไมไม่ไปหาสมบัติของเทวดานางฟ้าละจ๊ะ ปาน มาทำอะไรอยู่ที่นี่” แม่ออน พลองโอบโหลของปานไว้

“ผม---ผมจะ---” ปานพูดตะกุกตะกัก พลองคิดในใจว่า ควรจะตอบแม่ออนอย่างไรดี

ดังนั้นปานจึงตอบแม่ออนตามที่ใจคิด

ผม---จะ---เอา---หนังสือ---ขึ้นไป---ข้างบน

เอาขึ้นไปให้ใครจ๊ะ แม่ออน

ให้ผู้---หญิง---ที่มา---อยู่ใหม่---ครับ”

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 68-69)

ปัญหาการพูดติดอ่างของปานสามารถแก้ไขได้จากการช่วยเหลือของทางบ้าน บุคคลที่ใกล้ชิดเช่นแม่ของปานเข้าใจปัญหาและพยายามยกย่องชมเชยในความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของปาน เช่นในตอนที่เด็กพูด แม่พยักหน้ายอมรับ หรือแสดงความเห็นด้วย ช่วยให้ปานเกิดความมั่นใจในการพูดเป็นอันมาก ทำให้ปานพูดให้ติดขัดน้อยลง

มีชาวเลลือกันทั่วบ้านในวันรุ่งขึ้น แม่และพี่ๆน้องๆทุกคน รวมทั้งป้าๆน้าๆในครัว ตลอดจนลุงชมน และคนที่มาเยี่ยมเยียน ต่างพูดถึงเรื่องที่ปานหายติดอ่าง

คนที่เป็นหม่อพูดว่า

“ระบบประสาทเกี่ยวกับการพูดของเขากลับคืนสู่สภาพเดิม”

อีกคนหนึ่งมีความเห็นว่า

“สภาพจิตใจของเขาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีบางสิ่งที่ทำให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในตนเองขึ้นมา อย่างฉับพลันทันที”

ดูเหมือนจะมีหลายคนที่มีความรู้เกี่ยวกับคนพูดติดอ่าง แต่คนที่รู้ดีที่สุดคือแม่ กลับไม่พูดอะไรเลย ได้แต่ยิ้ม

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 170)

ดังนั้นจะเห็นวาทกรรมที่เป็นปัญหาของปานแก้ไขได้ เพราะสภาพจิตใจและความคิดของปานเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ซึ่งส่งผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีด้วยการสังเกต

เด็กในช่วงอายุ 5-6 ปี จะรู้จักสังเกตสิ่งรอบข้าง โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมใหม่ จะมีความสงสัยในสิ่งต่างๆที่ไม่เคยเห็น เด็กจะเริ่มรู้จักการใช้เหตุผล มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบการสำรวจและซักถาม ปานเป็นเด็กช่างสังเกตเมื่อเกิดความสงสัยมากจะซักถาม หากสวนใหญ่แล้วมักจะสังเกตแล้วเข้าใจตามเหตุผลของตนเอง ประกอบกับประสบการณ์เดิมของตนเองที่มีอยู่

ปานสงสัยขึ้นมาอีกแล้วสิ ถ้าหากแม่พบวาลูกคนไหนสกปรกมอมแมม แม่จะบอกให้ไปอาบน้ำดูตัว ฟอกสบู่ทั้งไว้นานแล้วจึงล้างฟอกสบู่ออก หลังจากนั้นเช็ดตัวให้แห้ง แล้วล้างหน้าใหม่ บางคนก็เล็บยาว แม่ก็จะตัดเล็บให้ บางคนก็แม่เห็นว่าฟันผุก็ต้องไปหาหมอฟัน ซึ่งไม่ใช่เรื่องสนุกเลย เพราะเด็กที่โดนถอนฟันจะกินอะไรไม่ได้ไปหลายวัน ลุงชมนจะทำอย่างไรกับต้นไม้ ถ้าหากพบว่าใบของมันป่วย ปานสงสัยเหลือเกิน

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 48)

แล้วปานก็เห็นเด็กเล็กๆ รูปร่างไม่โตไปกวาแมวสีดำที่ลุงชมนเอาไปปล่อย เด็กคนนี้มีผมสีดำ เนื้อตัวสีเขียวปนแดง เปรอะเปื้อนเลือดเต็มไปหมด เหมือนกับเหิงตกลงไปในโคลน แล้วยังมีสายห้อยยาวติดอยู่ที่ท้องตกลงไปถึงขาของผู้หญิงคนสวยด้วย มนุษย์อวกาศที่ออกไปอยู่นอกโลกก็มีสายผูกเอวแบบนี้ ปานเคยเห็นมนุษย์อวกาศทางโทรทัศน์ และเคยนึกอยากเป็นอย่างนั้นบ้างคงสนุกดี ถ้าหากได้ออกไป

ลอยอยู่ในท้องฟ้ากว้างใหญ่ซึ่งเรียกกันว่าอวกาศ แล้วได้ไปกระโดดโลดเต้นบนดวงจันทร์หรือดาวดวงอื่นๆ

“หรือว่าเด็กคนนี้เคยเป็นลูกมนุษย์อวกาศ ก่อนจะมาเป็นลูกของแม่ เด็กๆต้องเคยเป็นลูกมนุษย์อวกาศมาก่อนมัง” ปานนี่สงสัย แต่ก็ไม่หาคำตอบ เรื่องยากๆแบบนี้ต้องรอถามผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่รู้เรื่องต่างๆมากกว่าเด็ก

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 112)

พฤติกรรมการสังเกตของปาน แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยที่ช่างสงสัย แสดงออกว่าอยากรู้อยากเห็น ซึ่งลักษณะนิสัยแบบนี้เป็นขั้นพัฒนาการความรู้สึกของความคิดริเริ่ม ซึ่งทำให้ผ่านพ้นความรู้สึกผิด – การตั้งความมุ่งหมาย (Acquiring a Sense of Initiative and Overcoming a Sense of Guilt – a realization of purpose) เป็นระยะอายุ 3-5 ปี เด็กวัยนี้ชอบพูดและตั้งคำถาม เด็กช่างซักถาม ช่างสงสัยและจินตนาการความคิดต่างๆขึ้นมา ในขณะที่กำลังทำกิจกรรมนั้นๆอยู่ (นวลละอ อสุภาผล 2527 85)

ติดตามตัวของคุณพริ้มเพราะมีที่เล็บอีกแห่งหนึ่ง เล็บนั้นมีสีแดงบ้าง สีชมพูบ้าง ตอนแรกที่ปานเห็นสีที่เล็บของคุณพริ้มเพราะ ปานเพิ่งอายุได้ 3 ขวบ รู้สึกตกใจมาก มือที่ยื่นเข้ามาจะจับแก้มของนั้นมีสีเหมือนกับสีเลือด ปานกลัวจนต้องหลับตาปี กำลังจะวิ่งหนี แต่คุณพริ้มเพราะว่าตัวไว้ได้ก่อน แล้วนิ้วมือที่มีสีเลือดก็จับแก้มของปานอย่างแรง เมื่อนึกขึ้นได้ถึงตอนนี้ ไม่ใช่เพียงครั้งเดียวหรอกที่ปานไม่คอยชอบคุณพริ้มเพราะ แต่จะต้องรวมกันเป็นสองครั้ง คือตอนที่ปานกลัวเล็บแหลมๆที่มีสีเลือดด้วย ปานกลัวไปว่าคุณพริ้มเพราะอาจจะไปหยิบใครมาจนมีเลือดติดปลายเล็บทุกนิ้ว แล้วแกว่งที่เป็นหัวแหลมซึ่งสองประกายวูบววนนั้นก็อาจจะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการทำร้ายให้เลือดไหล

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 43)

การรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลของปาน ส่งผลทำให้ปานเป็นเด็กที่มีความเฉลียวฉลาด ขาดจดจำและมีพัฒนาการทางอารมณ์ และสังคมไปในแนวทางที่ดี เช่น เมื่อแม่ให้ปานรู้จักน้องที่ยังเป็นเด็กทารก เริ่มแรกปานรู้สึกว่าน้องเหล่านี้จะมาแย่งความรักของแม่ไป แต่เมื่อแม่อธิบายให้ปานเข้าใจทำให้ปานคิดได้ และรู้จักที่จะให้ความรัก มากกว่าที่จะเป็นแต่เพียงผู้รับความรักอย่างเดียว

แมคงจะรู้ว่าปานไม่คอยเต็มใจที่จะได้แทนเป็นน้องสาวตัวจึงเข้ามาพูดกับปานว่า

“น้องคนนี้นี่นะ มีอะไรที่ไม่เหมือนคนอื่น คนที่ไม่เหมือนคนอื่นนี่ดิฉันจะ”

แม่เอื้อมมือเข้าไปในเตียงคอก แล้วอุ้มแทนขึ้นมาให้ปานดู

เห็นไหม แทนมีนิ้วมือไม่ครบสิบนิ้ว แล้วยังมีขาไม่เท่ากันทั้งสองข้าง นี่แหละเป็นเด็กพิเศษเหมือนปานยังโละ ปานก็เป็นเด็กพิเศษ เพราะมีนิ้วมือเกินมาหนึ่งนิ้ว” “สิ่งของที่เหลือจากคนอื่นเลือก อาจจะเป็นสิ่งดีที่สุกก็ได้ ถ้าหากปานอยากได้ขึ้นเป็นคนดี จะต้องรู้ว่าทุกคนต้องการความรัก และคนที่

ไม่มีใครรักเลยนั่นแหละ คือคนที่เราต้องรักให้มาก ๆ” คำพูดของแม่ในตอนนั้นคล้ายกับที่ป่านเคยที่ได้ยินบ่อย ๆ แม่พูดเสมอว่า “ถ้าเราอยากได้รับความรัก เราต้องเป็นฝ่ายรักคนอื่นด้วย”

และตอนนี้ แม่อยู่ใกล้ชิดป่านมาก ถึงแม้จะมีแท่นกันกลางแต่แท่นก็เป็นเพียงนั่งทาร์กที่ยังพูดไม่ได้ คงจะไม่มาแย่งความรักของแม่ไปจากป่านเป็นแน่ สิ่งที่ป่านพยายามจะลำดับการต่อเนื่องก็คือ ถ้าหากป่านรักแทน แท่นก็จะรักป่าน และแม่ก็จะรักป่านมากยิ่งขึ้นด้วย

แม่---แม่รัก---แทน---ไหมครับ” ป่านถาม

‘รักซีจ๊ะ แม่รักป่านและรักน้องแทนด้วย’

‘ผม---ผมรัก---แทนครับ’ ป่านบอกแม่ พลังลูกขาของน้องสวนตัวข้างที่สิ้นกว่าปกติ

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 94-95)

ป่านเป็นตัวละครที่มีลักษณะแสดงพฤติกรรมของเด็กในวัยเด็กตอนต้นโดยทั่วไป และพฤติกรรมที่มีปัญหาของเด็กตอนต้นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามหลักจิตวิทยา

## 6 “ฮุยัน”

### ภูมิหลังของตัวละคร

ฮุยันเป็นตัวละครเอกในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลหนังสือแห่งชาติปี พ.ศ. 2521 เนื้อหานำเสนอเกี่ยวกับชีวิตของเด็กชายคนหนึ่งที่มีอาชีพลักลอบขนข้าวสารข้ามเขตชายแดนไทย-มาเลย์ โดยผ่านทางรถไฟ

ฮุยันเป็นเด็กชายอายุ 13 ปี ถือว่าเป็นช่วงที่วัยเด็กตอนปลายที่เริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ฮุยันมีฐานะครอบครัวที่ยากจน อาศัยอยู่กับพ่อคือ ปุ่นจา น้องชายอายุ 12 ปีชื่อคุณญา และน้องสาวอายุ 10 ปีชื่อ อาครญา ฮุยันกำพร้าแม่ เพราะแม่เสียชีวิตเนื่องจากคลอดอาครญา พ่อของฮุยันประกอบอาชีพเป็นกรรมกรรับจ้างขนของที่สถานีรถไฟ ปุ่นจาเป็นพ่อที่ดีและยึดมั่นในเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเองถึงแม้ว่าจะยากจน

ครอบครัวของเขามาเหมือนกับพวกขอทานที่เที่ยวเดินไปหยุดอยู่หน้าบ้านโน้น บ้านนี้ แบมือ และมองเจ้าของบ้านด้วยดวงตาลห้อย แต่ปุ่นจาไม่ได้ทำเช่นนั้น มิใช่เพราะเขาอยู่ในคำสอนที่บัญญัติไว้ว่าการขอทานเป็นบาป แต่ด้วยความสำนึกในหัวใจของเขาเอง มันเกี่ยวกับเกียรติยศ แม้ว่าคำนั้นจะเป็นนามธรรมที่เขาไม่รู้จักและเท่าที่จำได้ ไม่เคยมีสักคนที่ได้มอบสิ่งนั้นแก่เขา

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 20)

ไม่ใช่ความผิดอะไรเลยที่เขาไม่ได้มีเมียใหม่ ซึ่งอาจจะช่วยเขาได้บ้างเมื่อถึงเวลานี้ เหมือนกับกรรมกรคนอื่น พวกที่มีเมียเป็นแม่ค้าขายข้าวแกงให้กับคนโดยสารที่นั่งรถไฟผ่านสถานีไปมา เขาเห็นแก่ลูก ๆ และไม่ยอมให้เป็นเหมือนเด็กที่มีแม่เลี้ยงเช่นบางคนที่เขารู้จัก ความผิดของเขาที่พอจะนึกออกก็คือ เขาไม่มีเงินเหลือมากพอสำหรับเก็บไว้ให้แก่ลูกทั้ง 3 คนนี้เท่านั้น

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 23)

ความคิดของปุ่นจางจึงมีลูกทั้งสามคนเป็นที่ตั้ง ไม่ว่าจะทำอะไรปุ่นจางจะคิดถึงชีวิตของลูกทั้งสามเสมอ เขาต้องการให้ลูกมีการศึกษา และการศึกษาสำคัญกว่าเงินทองหรือทรัพย์สินใดๆ เมื่ออาชีพกรรมกรรับจ้างชนของที่สถานีรถไฟเริ่มฝืดเคือง ไม่มีคนจ้างให้ชนของเช่นเดิม ทำให้ปุ่นจางอยากที่จะเปลี่ยนทำอาชีพอื่นที่สามารถทำให้รายได้มากขึ้น แต่เขายังห่วงลูกๆ ทั้งสามคนที่จะไม่มีคนดูแล

ปัญหามันอยู่ที่ว่า การทำงานกับรถบรรทุกนั้นจะต้องติดรถไปด้วย และอาจจะหลายคืนที่เขาไม่ได้กลับมาอยู่กับลูก มานั่งฟังฮุ่ยอันอ่านหนังสือ และสอนน้องๆ ให้เริ่มรู้จัก ก ไก่ ข ไข่ และถ้าหากมีอันเป็นไปเกิดขึ้นกับเขาระหว่างทางที่ตามรถไป ซึ่งก็เคยมีเหตุทำนองนั้นบ่อยๆ รถคว่ำ หรือเกิดอุบัติเหตุที่ทำให้คนที่อยู่ในรถถึงแก่ความตาย ลูกๆ ของเขาจะรู้ได้อย่างไร

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 22)

ฮุ่ยอันมีพ่อที่ให้คำสั่งสอน และแสดงออกถึงตัวอย่างของการประพฤติดีเสมอมา เมื่อแม่เสียชีวิต เขาต้องรับผิดชอบหน้าที่แทนแม่ที่จะดูแลน้องๆ

ตลอดเวลาตอนที่จะได้ไปโรงเรียนนั้น เขาต้องทำทุกสิ่งทีแม่ของเขาเคยทำ ความจำเป็นและพอของเขา สอนทุกสิ่งทุกอย่างให้ การเรียนของเขาจึงไม่ได้เริ่มต้นจาก ก ไก่ ก กา หากแต่บทแรกคือความอดทนเช่นเดียวกับที่พ่อของเขามี มันช่วยให้ชีวิตอยู่รอด อย่างมีเกียรติยศ โรงเรียนเป็นสถานที่ซึ่งเขาได้พบกับครู กับหนังสือ ได้อ่านออกเขียนได้ และพบกับเพื่อนๆ ที่ส่วนใหญ่อ่อนวัยกว่า มันทำให้เขาต้องมีความอดทนมากขึ้น มิใช่เพื่อตัวเอง เพื่อน้องหรือพ่อของเขา แต่เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ท่ามกลางคนที่เขารู้จัก โดยมีคนเหล่านั้นไม่หัวเราะเยาะ

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 21)

ฮุ่ยอันเริ่มความคิดที่จะช่วยเหลือครอบครัวด้วยการออกจากโรงเรียน แล้วมาเป็นพ่อค้าขายไอศกรีม

ทำไมเขาจะต้องมาเสียเวลาเดินไปโรงเรียนพร้อมกับถุงหนังสือหรือดินสอ ยางลบและไม่บรรทัดเหมือนวันนี้ ในเมื่อพ่อของเขาและน้องอีกสองคนกำลังจะต้องตกอยู่ในภาวะอดอยาก แม้มันจะมาถึงในวันสองวันนี้ แตกสักวันหนึ่ง ทำไมเขาไม่รีบทำเสียเดี๋ยวนี้เลย?

ฮุ่ยอันหันกลับมาที่พ่อของเขา ซึ่งกำลังล้วงมือลงในกระเป๋ากางเกงเพื่อหยิบเหรียญอันหนึ่ง ยิ้มให้อย่างมีชัยชนะที่เขานึกเห็นอยู่

“ป๊ะ วันพรุ่งนี้ช่วยส่งคนขายไอติมให้เขาเอามาสักสองกระตักนะ”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 26-27)

เมื่อสุยันพบกับมิมปี เพื่อนหญิงของเขา ที่แนะนำให้ทำอาชีพลักลอบขนข้าวสารข้ามชายแดนไทย มาเลเซียที่จะทำให้มีรายได้มากกว่าการขายไอศกรีม ซึ่งทำให้ชีวิตของสุยันเปลี่ยนไป เริ่มรู้จักคบเพื่อนที่ทำอาชีพเดียวกัน อยู่ในวัยเดียวกัน

“ฉันอยากบอกเธอเรื่องนั้นนะ เธอยังจำได้ไหม ที่ฉันเคยบอกเธอ”

“แต่ว่าเธอยังขายไอติมอยู่หรือเปล่า?”

สุยันพยักหน้ารับ แต่มันไม่เหมือนแต่ก่อนหรอก โรงเรียนปิด ไม่ค่อยมีคนซื้อ

“ฉันก็ว่ากัน ถ้าไม่มีเด็กมากเหมือนที่โรงเรียน เธอก็คงขายไม่ดี”

“ผมอยากจะเลิกขาย ถ้ามีอย่างอื่นทา”

“เธอจะไปค้าทางโน้นไหมล่ะ? ฉันว่าดีกว่าขายไอติมแน่”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 119)

เมื่อเริ่มแรกสุยันแอบเดินทางไปกับมิมปีเพื่อสังเกตและดูงานลักลอบขนข้าวสารเป็นครั้งแรกที่สุยันได้เดินทางจากบ้านเป็นระยะที่ไกล และต้องค้างคืน ทำให้พ่อของเขาเป็นห่วงทำให้เกิดอุบัติเหตุรถไฟเฉี่ยว เป็นเหตุให้ขาข้างหนึ่งของปู่ญาต้องพิการ ทำให้ไม่สามารถทำงานแบบของได้ดังเดิม สุยันจึงได้บอกว่าตนเองได้งานที่ทำรายได้มากกว่าขายไอศกรีมและสามารถเลี้ยงน้องๆได้

การลักลอบขนข้าวสารและน้ำตาลทรายเป็นงานที่ผิดกฎหมาย และเสี่ยงต่อการหลบหนีการจับกุมโดยการขึ้นไปอยู่บนหลังคารถไฟ ดังนั้นสุยันต้องฝึกเอาตัวรอดจากเพื่อนที่รวมอาชีพเดียวกัน สังคมแปลกใหม่สำหรับสุยันเช่นนี้ ทำให้สุยันต้องปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนรวมอาชีพ เช่น “อาเดล” เพื่อนใหม่ของสุยันเป็นเด็กหนุ่มวัยรุ่นที่ทำอาชีพลักลอบขนข้าวสารและน้ำตาลมาก่อนมีอายุมากกว่าสุยันหนึ่งปี แต่ลักษณะแตกต่างจากสุยันมากด้วยต้องสู้ชีวิต การทำงานแบบนี้เด็กแทบทุกคนจะสูบบุหรี่ ซึ่งต่อมาสุยันก็สูบบุหรี่ด้วยเช่นกัน

อาเดลสูบบุหรี่ด้วย ไม่ใช่เรื่องแปลกสำหรับเด็กชายที่ทำงานแบบนี้ แม้แต่คนที่ตัวเล็กและอายุน้อยกว่าเขาก็ยังสูบ ถ้าจะพูดว่าถึงขนาดติดบุหรี่ก็ได้ เพราะทุกคนสูบบุหรี่กันจริงๆจนบริเวณนี้จะมีคราบบุหรี่ยึดติดอยู่

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 161)

“แล้วอาเดลชอบเธอไหม?”

“ฉันไม่รู้หรอก คงไม่มั้ง หรือถึงจะชอบ ฉันก็ชอบไม่ลง หน้าตายังกะยักษ์ สูบบุหรี่ก็เกา เข้าใกล้รีเหม็นแต่กลิ่นบุหรี่ยิ่ง”

“ผมก็สูบเหมือนกันนะ” สุยันร้อนตัว แม้แต่ตอนที่กำลังเดินอยู่เขายังสับนุหรือยุในมือ

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 222)

หลังจากที่ได้เข้ามาทำงานในอาชีพนี้ทำให้ฮุยันพบว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่ไม่สุจริต และเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต และคิดถึงคำพูดของนาฆาเพื่อนเขาวา “นาฆาเขาพูดถึงก่อนที่จะดกรถนัดเดียว เขว่ามันเป็นการไม่ดีที่เราทำอะไรผิดๆยังงี้ เขาว่าประเทศชาติไม่เจริญก็เพราะเราทำผิดกฎหมาย” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 255) ทำให้ฮุยันคิดเลิกอาชีพลักลอบขนข้าวสารหลังจากที่เพื่อน “นาฆา” เสียชีวิตจากการที่ตกจากรถไฟ และตัดสินใจที่จะปลูกดอกไม้ขายตามความคิดของมิมปี เมื่อเวลาผ่านไป วัยของฮุยันเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ทำให้ฮุยันเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนสาว “มิมปี”

ฮุยันเริ่มมีความรู้สึกอย่างหนึ่งที่เขาไม่เคยมีมาก่อน เขาจะมองมิมปีเหมือนสิ่งที่มีค่า นอกเหนือไปจากที่เคยคิดว่าเป็นเพื่อนที่ดี เมื่อตอนที่ยังไม่ได้ใกล้ชิดกันมากนัก เธอเป็นรูปแบบแห่งความดีงามสำหรับเขา เป็นผู้หญิงที่สวย น่ารักยิ่งกว่าเมื่อตอนเรียนหนังสือเสียอีก เพียงไม่กี่ปีอะไรก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ตัวเขาเองเป็นผู้ใหญ่ขึ้น และมิมปีก็เป็นผู้ใหญ่เหมือนกัน

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 219)

สังคมที่ฮุยันใช้ชีวิตอยู่เป็นสังคมแถบชายแดนไทยมาเลย์ ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ฮุยันได้รับรู้หลักคำสอนและการประพฤติปฏิบัติของศาสนาอิสลามจากผู้ที่อยู่รอบข้างหรือผู้คนบนรถไฟ “การได้พบผู้คนที่แปลกๆและพูดคุยด้วย เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิตมันทำให้เขาไม่คิดเหมือนแต่ก่อนว่า ตัวเองถูกทอดทิ้งให้อยู่ในโลกนี้ด้วยความยากลำบากแต่เพียงคนเดียว” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 233)

ตลอดเวลาหนึ่งเดือนแห่งการถือบวชอดอาหารนั้น มีหลายคนถือเครงในบทบัญญัติ แต่สำหรับเด็กๆที่ต้องทำงานหนักอย่างฮุยันและอาเตล จะปฏิบัติเหมือนกับคนอื่นไม่ได้ ครั้งหนึ่งฮุยันเคยถามคนโดยสารคนหนึ่งในขบวนรถไฟ ระหว่างที่มีการถือบวชอยู่นั้น

“นี่เป็นการสอนที่ดี เพื่อให้คนร่ำรวยได้รู้ว่า ความหิวนั้นมันเป็นอย่างไง จะได้มีความเห็นใจเพื่อนมนุษย์ที่ยากจนบ้าง”

“ผมก็ว่าดีนะ แต่วาหลังจากหิวเพื่อนมนุษย์ที่ยากจนบ้าง”

“ผมก็ว่าดีนะ แต่วาหลังจากถือศีลตลอดแล้ว คนรวยก็ยังกินข้าวอิมเหมือนเคย”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 232)

#### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของฮุยันจากพฤติกรรม

ฮุยันเป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมของเด็กผู้ชายที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กตอนต้นเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น ลักษณะของเด็กก่อนวัยรุ่นเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นเด็กเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ พฤติกรรมที่แสดงออกจะผันแปรตามการพัฒนาจากวัยเด็กจนเข้าสู่วัยรุ่น สุชา จันทน์เอม กลาวไว้ว่าเด็กเปลี่ยนความคิดไปสู่ความรู้สึกที่เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ความต้องการเลียนแบบ (Identify) พ่อแม่ ตลอดจนความเชื่อ ค่านิยมต่างๆของพ่อแม่ก็ซึมซาบ

เข้าสู่จิตใจเด็กมากขึ้นทุกที จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวเด็กไปช่วยใน การปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ ไม่ให้กระวนกระวายใจมากเกินไป ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง เปลี่ยนแปลงพลังงานใน การหาความสุข และความพอใจให้แปรสภาพไปในทางสร้างสรรค์และเป็นที่ยอมรับของสังคม (สุชา จันทน์เอม 2538 113)

ฮุยันเป็นตัวละครที่แสดงพฤติกรรมที่เข้าใจยอมรับสภาพของตนเอง เพราะเข้าใจ ในความรู้สึกของพ่อที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของลูก ฮุยันเริ่มเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ที่มีความรู้สึกเป็นใหญ่ เป็นผู้นำครอบครัว มีความรับผิดชอบมากขึ้น แต่พฤติกรรมบางอย่างของ ฮุยันยังแสดงออกเช่นเดียวกับเด็กวัยรุ่นทั่วไปที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถสรุปลักษณะนิสัยจากพฤติกรรมที่แสดงออกของฮุยันดังนี้

#### ลักษณะความเป็นผู้นำ

ฮุยันเป็นเด็กที่มีลักษณะความเป็นผู้นำสูง นवलละออ สุภาผลได้กล่าววาทตาม ลักษณะของลูกผู้ชายคนโตที่ได้รับการฝึกเตรียมตัวให้มีความพร้อมกับการเกิดของน้องซึ่ง เปรียบเสมือนคู่แข่ง ลูกคนโตก็จะพัฒนาความรับผิดชอบและเป็นผู้ให้ความปกป้องคุ้มครองผู้อื่น เกิดขึ้นในบุคลิกภาพของเขา (นवलละออ สุภาผล 2527 121) ฮุยันถูกฝึกให้มีหน้าที่รับผิดชอบดูแล น้องๆสองคนตั้งแต่วัยเด็ก “ฮุยัน ยังไม่ได้เรียนหนังสือจนกระทั่งอายุ 10 ขวบ ตลอดเวลาก่อนที่จะ ได้ไปโรงเรียนนั้นเขาต้องทำทุกสิ่งทีแม่ของเขาเคยทำ ความจำเป็นและพ่อของเขา สอนทุกสิ่ง ทุกอย่างให้” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 21) ลักษณะของฮุยันในความเป็นผู้นำจะเด่นชัดเมื่อฮุยัน ดูแลน้องๆของเขา เพราะเป็นพี่ที่รักน้องและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับน้องๆ ด้วย

แต่เด็กน้อยไม่มีโอกาสได้รู้หรือทรา การเจ็บป่วยของเขาที่ผานมานั้นเป็นโรคที่เกิดขึ้นจำเพาะ แดคนจนๆเท่านั้น คนที่อาหารการกินไม่สมบูรณ์ และสำหรับคุณย่า ตั้งแต่แรกมาเลยทีเดียวเมื่อที่เขา อายุได้ขวบหนึ่ง อาเณราก็คลอด ฮุยันจึงเป็นคนดูแลน้องชายของเขาแทนแม่ และเมื่อแม่ของเขา ตายไปหลังการคลอดได้ไม่กี่เดือน ฮุยันก็ต้องรับภาระทั้งหมด

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 21)

ฮุยันตั้งใจที่จะส่งน้องทั้งสองคนเรียนหนังสือให้ได้มากที่สุดเท่าที่เขาจะทำได้ ฮุยัน เห็นความสำคัญของการศึกษา เพราะการศึกษาทำให้เขาเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้มากขึ้น

“แกไม่รู้หรอกเรื่องชาติหน้านะ แต่ถ้าได้ไปโรงเรียนครูจะสอน”

“โรงเรียนอีกแล้ว” คุณย่าทำหน้าที่เหมือนเปื่อยา

“ก็โรงเรียนนะซี ครูบอกว่า ถ้าใครไม่เรียนหนังสือมากๆ ต้องทำงานหนัก เหมือนป๊ะนี่แหละ เห็นไหม?” ฮุยันพยายามบอกตัวอย่าง แต่ดูเหมือนว่าน้องสาวของเขาจะนึกไม่พอใจขึ้นมาทันที

“แต่ป๊ะก็เป็นป๊ะของเรานะ”

“ยกตัวอย่างให้ฟังหรือก ถ้าหากว่าไม่อยากทำงานแบบป๊ะ ก็ต้องไปโรงเรียน เรียนหนังสือให้  
 รู้มาก ๆ แล้วก็ไม่มีใครเข้ามาโกงเราได้ อย่างถ้าเราไปขายไอติม ใครให้ตั้งอะไรมาร เราก็ทอนถูก เราจะ  
 ไม่ต้องขาดทุน”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 73)

ความเป็นผู้นำของฮุยันทำให้เห็นถึงลักษณะนิสัยความรับผิดชอบที่สูง เพราะฮุยัน  
 จะต้องเป็นผู้นำครอบครัวที่ต้องดูแลพ่อ และน้องอีกสองคน เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของ  
 ปุนจา พ่อของฮุยันที่มีความใกล้ชิดกับลูก และเป็นผู้นำครอบครัวที่ฮุยันเคารพ นับถือ และเชื่อฟัง  
 ในคำสั่งสอนมาโดยตลอด ปุนจา พ่อของฮุยันแสดงออกถึงลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีของครอบครัว  
 ด้วยความใกล้ชิดของพ่อทำให้ฮุยันรู้สึกได้ยามที่พ่อรู้สึกวิตกกังวลหรือไม่สบายใจ “ฮุยันก็ตรึมฝิปาก  
 ตัวเอง เขาพอจะเข้าใจสิ่งที่อยู่ในสมองของพ่อ ที่มันวิ่งวนอยู่เหมือนสัตว์ร้าย” (ผีเสื้อและดอกไม้  
 2543 22)

ถึงแม้ว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำต้อยของฮุยัน  
 มีแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ดี ให้คำสั่งสอนที่ดี มีเวลาให้กับลูกๆเสมอ เมื่อฮุยันตัดสินใจ  
 ออกจากโรงเรียนมาขายไอศกรีม ปุนจาก็เป็นพ่อที่สนับสนุนความคิดที่ดีของลูกและช่วยเหลือเป็น  
 กำลังใจให้กับลูก ทำให้ฮุยันรู้สึกภาคภูมิใจในการตัดสินใจออกจากโรงเรียนและทำมาหากินเลี้ยง  
 ครอบครัว

“ป๊ะจะไปสง” ปุนจาบอกลูกชาย เขารับกระดิกไอศกรีมแท่งมาหัวไว้ด้วยสองมือ มันออกจะหนัก  
 อยู่เหมือนกันเมื่อเทียบกับรูปร่างแบบบางของฮุยัน แม้ว่าเขาจะดูใหญ่โตขึ้นมากว่าปีก่อนๆมาก  
 แตก้ก็แก้งก้างเหลือเกิน แล้วปุนจาก็รู้ดีว่า ฮุยันนั้นไม่เคยทำงานหนักจำพวกต้องแบกต้องหาม  
 เหมือนอย่างเขา

“ไม่ต้องก็ได้ ป๊ะ” ฮุยันเอื้อมมือรับกระดิกน้ำแข็งสีแดงทั้งสองใบนั้น

“ไม่ได้หรอก ไหลของมึงยังไม่แข็งแรงพอ และไม่ควรรให้มันต้องลุลงมาเสียตั้งแต่เวลานี้ ยึดมันให้  
 กว้างออก ทำตัวให้เป็นสง่า มันจะไม่ต้องเป็นเส้นขนานกับพื้นดินเร็วจนเกินไป”

แม้ว่าฮุยันจะไม่เข้าใจทั้งหมดที่พ่อของเขาพูด แต่ดูเหมือนว่ามันเป็นเหตุผลที่ดี

“ไปกันได้แล้ว พ่อค้าไหม” ปุนจาเตือนลูกชายด้วยน้ำเสียงเข้มขึ้น

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 42)

“ดีแล้ว มึงยึดไว้ ฮุยัน พ่อค้าที่ดีจะต้องยึดแน่นกับลูกค้าทุกคน”

“ป๊ะรู้ได้ยังไงพวกนี้จะเป็นลูกค้าของเรา”

“มันต้องเป็น ถ้าเขาเห็นว่าเรายึดให้เขา เรามีใจดีกับเขาไม่วันใดก็วันหนึ่ง เขาจะต้องซื้อของเรา  
 บ้าง แล้วบางทีเขาจะเที่ยวบอกคนอื่นให้มาซื้อด้วย จริงแหละ ของขายเหมือนกัน มาจากที่เดียวกัน  
 แต่ที่สำคัญมากก็คือคนขาย ถ้าคนขายหน้าบึ้ง หน้าบอญญไม่รับ ใครเขาจะซื้อ”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 45)

ความเป็นผู้นำครอบครัวยุ้ยให้ยู้ยเป็นเด็กที่มีนิสัยอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่อความลำบาก และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับน้องๆ

การเป็นผู้นำแสดงให้เห็นถึงการใช้ความคิดของยู้ยเป็นไปตามขั้นตอนของความคิดตามทฤษฎีของเปียเจท์ (Cognitive stage theory of Piaget) ในขั้นที่ 4 เป็นขั้นการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม สำหรับเด็กอายุ 11 ขวบขึ้นไป เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น ระบบการทำงานของร่างกายจะทำงานเต็มที่ทุกระบบ บางส่วนซึ่งเจริญมาตั้งแต่วัยเด็กแล้ว แต่ยังไม่ทำงาน ก็จะเริ่มทำงานตั้งแต่วัยนี้เป็นต้นไป ความคิดของเด็กในวัยนี้จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ และเมื่อสิ้นสุดวัยรุ่นจะคิดได้ทุกแบบทุกวิธีของการคิด แต่วายจะด้อยกว่าผู้ใหญ่ในเชิงประสบการณ์และความชำนาญในการคิดเท่านั้น (สุชา จันทน์เอม 2538 123)

ความคิดของยู้ยเป็นลักษณะความคิดของเด็กวัยนี้ ได้แก่วายักคิดเป็นเหตุเป็นผล รู้จักคิดด้วยภาพความคิด (Mental images) ทำให้สามารถคิดเรื่องนามธรรมที่ยากๆ ได้ สร้างความคิดรวบยอด เชิงนามธรรมต่างๆ ได้กว้างขวางขึ้นและลึกซึ้ง เช่นการที่คิดเลิกเรียนแล้ว มาช่วยพ่อหารายได้เพื่อเลี้ยงน้องๆ ต่อไป

จะออกจากโรงเรียนดีไหม เขาถามตัวเองอยู่เรื่อยๆ แต่จะออกมาทำอะไร ในเมืองงานกรรมกร อยางพอก็ไม่ค่อยมีให้ทำแล้วหรือแม่แต่เลี้ยงวัว มันก็กลายเป็นสิ่งที่สูงส่งเกินกว่าที่เขาจะมีได้ แต่ถ้าจะอยู่ในโรงเรียนต่อไปเลา อีกหลายปีกวาจะได้เรียนชั้นสูงที่ต้องสวมกางเกงสีน้ำเงิน แล้วอีกหลายปี เหมือนกันกวาจะจบ เวลาเหล่านั้นน้องของเขาทั้งสองก็ต้องโตขึ้นมา ต้องเรียนหนังสือ ต้องกินข้าว

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 25)

เมื่อได้ฟังเหตุผลของยู้ย คนที่ไม่เคยผ่านการอบรมในโรงเรียนมาก่อนอย่างเขา ยอมรับที่จะทำทุกอย่างให้ลูกอีกสองคนได้เข้าโรงเรียน แม้ว่าจะไม่ได้เรียนสูงเหมือนเด็กอื่นๆ ก็ตาม แด 4 ปียายยู้ยก็ตีแล้ว เพราะเขาได้เห็นแล้วว่า ความคิดของคนที่เคยผานโรงเรียนมานั้นแล่นได้เร็วกว่าเขา ทุกคำพูดฟังดูมีเหตุผล มีน้ำหนักพอจะเชื่อถือได้มากกว่า ก็ดูแต่เรื่องขายไอศกรีม เขายังนึกอะไรไม่ออกเลยในตอนนั้น แต่ยู้ยก็คิดได้ ในทันทีที่รู้ว่าอะไรๆ ในครอบครัวยุ้ยเริ่มเปลี่ยนไปและต่อไปข้างหน้า

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 109)

พฤติกรรมของยู้ยมีความเป็นผู้นำสูง เพราะได้รับการยอมรับจากบุคคลใกล้ชิด คือ พ่อและคุณครู ซึ่งเป็นลักษณะของเด็กวัยรุ่นที่พยายามสร้างมโนภาพในตนเอง (Self concept) ให้เข้มข้น และมีความต้องการคำแนะนำจากพ่อแม่และครู ในการที่จะสร้างเงาสะท้อน (Image) ของตนเองให้เหมือนผู้ใหญ่ ซึ่งต้องมีแรงขับภายในทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองและเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลอื่น (วณิช บรรจง 2516 61)

ยู้ยเป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมในการเป็นผู้นำที่มีพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างสมเหตุผลตามหลักทางจิตวิทยา

### ความต้องการ

เด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นมีความต้องการทางร่างกายเหมือนกับเด็กเล็กและผู้ใหญ่ แต่ความต้องการทางอารมณ์และสังคมนั้นแตกต่างจากเด็กและผู้ใหญ่ (สุชา จันทน์เอม 2513 93-95) นั่นคือ ความต้องการตำแหน่งทางสังคม ซึ่งเป็นความต้องการอันสูงสุดของเด็กวัยรุ่นที่ต้องการเป็นคนสำคัญ เป็นที่นับถือของเพื่อนฝูง ต้องการให้เพื่อนฝูงและคนอื่นรับรู้ว่าตนมีคุณค่า เด็กถือว่าการที่ครูและผู้ปกครองทราบถึงคุณค่าของตนนั้นเป็นของดี เด็กจะพยายามทุกวิถีทางที่จะเป็นคนดีในสายตาของผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม ความยอมรับจากผู้ใหญ่ก็ยังไม่มีความสำคัญน้อยกว่าความยอมรับจากเพื่อนในวัยเดียวกัน

ฮูยันเป็นเด็กที่มีลักษณะเข้าสู่วัยรุ่นดังที่กล่าวข้างต้น คือฮูยันต้องการการยอมรับจากเพื่อน ทั้งเพื่อนที่โรงเรียน และเพื่อนที่ทำงานชนชาวนาชาวสวนชาวนาเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย ดังนั้น พฤติกรรมที่ฮูยันแสดงออกในทางที่ผิดจึงทำให้เพื่อน ๆ ยอมรับฮูยัน และฮูยันยังเป็นคนสำคัญเสมอในกลุ่มเพื่อน เช่นเมื่ออยู่ในโรงเรียนฮูยันจะตั้งใจเรียนจนได้คะแนนดีเป็นอันดับที่หนึ่งของห้องเสมอ ทั้งๆที่เข้าเรียนในโรงเรียนได้เพียงแค่ 4 ปีเท่านั้น “แต่คนที่เรียนต่อไปอีกคงไม่ครบทั้งชั้นหรอกนะ แล้วเธอก็คงได้ทีหนึ่งเหมือนเคย” “ฮือ” ฮูยันรับคำ ไม่สู้จะยินดียินร้ายกับสิ่งนั้นมากนักเพราะถึงอย่างไรมันก็ไม่มีความหมายสำหรับเขาแล้วในตอนนั้น” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 132)

เมื่อฮูยันเข้ามาทำงานชนชาวนาชาวสวนชาวนาเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย เขาได้พบกับเพื่อนใหม่ สังคมใหม่ ฮูยันจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนใหม่ เพราะฮูยันต้องการให้เพื่อนใหม่ยอมรับเขา ดังนั้นการเข้ากลุ่มเพื่อนทำให้พฤติกรรมบางอย่างเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่นการสูบบุหรี่ การพูดจา

“เฮาสักมวนซี” อาเคลสงซองบุหรีให้เพื่อนร่วมงานของเขา

“ไม่รอก ไม่เคยสูบ”

“ลองดูซิ ทำงานแบบนี้ ถ้าไม่สูบบุหรี่ มีหวังหัวใจวายตาย มันช่วยไม่ให้ตื่นเต้นมากเกินไป”

ฮูยันรับมามวนหนึ่ง อย่างเสียไม่ได้ และรับไฟแช็คมาจุด สูบเอาควันสีขาวนวลเข้าไปเป็นครั้งแรก ในชีวิต เขานึกอู่ว่า จะต้องจดจำวันนี้ให้ได้ทีเดียว จะลืมไม่ได้ในชีวิตนี้ มันเป็นการเริ่มต้นที่นาตื่นเต้น แต่เมื่อถอนบุหรี่ยอกจากริมฝีปาก ยังไม่ทันได้พ่นควันออกเลย เขาต้องสาละกอย่างแรงจนตัวงอ

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 201)

“นายคงได้มาหลายเงินแล้ว?” ฮูยันเริ่มคุ้นเคยกับถ้อยคำที่ใช้กัน เขารู้สึกกระดากปากอยู่บ้างเหมือนกัน แต่เมื่อคนอื่นพูดกันอย่างนั้น จะให้เขาหาเป็นผู้ถืออยู่ได้อย่างไร มันก็เหมือนกับที่เคยได้ยินมาว่า เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตามนั่นแหละ แล้วในตอนนั้นเขาจำเป็นต้องร่วมงานกับคนเหล่านี้ด้วย เพื่อพ่อและน้องสองคนของเขา ซึ่งกำลังรออยู่ที่บ้าน

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 200)

ความต้องการให้เพื่อนยอมรับ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมและลักษณะนิสัยบางอย่างของฮุยันเปลี่ยนแปลงไป

#### ความสนใจในเพศตรงข้าม

ฮุยันเป็นเด็กผู้ชายที่มีพัฒนาการทางร่างกายจากวัยเด็กตอนปลาย เข้าสู่ช่วงวัยรุ่นอย่างเป็นลำดับ การเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นในเด็กชายประมาณ 12-14 ปี ในช่วงระยะแรกเด็กจะยังคงให้ความสนใจและเข้าร่วมหมู่เพศเดียวกัน เมื่อเด็กเจริญวัยขึ้นความสนใจในเพศตรงข้ามจะมีมากขึ้นเป็นลำดับ

ความรู้สึกของฮุยันที่มีต่อมิมปี เพื่อนหญิงของเขาเป็นลักษณะความสนใจในเพศตรงข้ามที่เริ่มจากความ เป็นเพื่อนที่เรียนรวมชั้นในโรงเรียน โดยไม่ได้ให้ความสนใจต่อเพศตรงข้ามเป็นพิเศษ เพียงแต่สังเกตเห็นลักษณะความแตกต่างระหว่างเด็กผู้ชายกับเด็กผู้หญิงเท่านั้น เช่น “ฮุยันเปิดฝากระติกดู คิดอยู่คนเดียวเงียบๆว่า ทำไมนะ มิมปีถึงได้ชอบแทงสีฟ้า? ทั้งๆที่มันก็ไม่ได้รสชาติต่างไปจากสีอื่น พวกสีแดง ชมพูและสีเหลือง แต่เขาก็ไม่รู้คำตอบ นอกจากจะเดาเอาว่า พวกเด็กผู้หญิงคงชอบไม่เหมือนกับเด็กผู้ชาย” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 64) ซึ่งเป็นลักษณะของวัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเด็กหญิงเจริญเร็วกว่าเด็กชายทั้งในทางร่างกายและความคิด ในช่วงอายุ 12-14 ปี เด็กชายเริ่มมีความสนใจเด็กหญิงเมื่ออายุ 14 ปี (สุชา จันทน์อม 2513 79) ฮุยันเริ่มสนใจมิมปี เพื่อนหญิงเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 14 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ฮุยันเข้ามาทำงานลักลอบขนข้าวสารข้ามเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย ตามคำแนะนำของมิมปี การทำงานและเดินทางกับขบวนรถไฟทำให้ฮุยันเกิดความใกล้ชิดกับมิมปีขึ้น “มิมปีได้พบกับฮุยันบนขบวนรถบ่อยๆ และทั้งสองคนพูดคุยถึงเรื่องต่างๆมากยิ่งขึ้น ไม่มีมิมปีอะไรที่เด็กชายต้องคิดถึงอีก ฮุยันเริ่มมีความรู้สึกอย่างหนึ่ง ที่เขาไม่เคยมีมาก่อน เขาจะมองดูมิมปีเหมือนสิ่งที่มีค่านอกเหนือไปจากที่เคยคิดว่าเป็นเพื่อนที่ดี” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 218-219)

พัฒนาการทางร่างกายของฮุยันเริ่มเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งความรู้สึกสนใจในเพศตรงข้ามก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ดังปรากฏในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ดังต่อไปนี้

เมื่อตอนที่ยังไม่ได้ใกล้ชิดกันมากเช่นนี้ เธอเป็นรูปแบบแห่งความดึงดูดสำหรับเขา เป็นผู้หญิงที่สวย น่ารัก ยิ่งกว่าเมื่อตอนเรียนหนังสือเสียอีก เพียงไม่ถึงปีอะไรก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ตัวเขาเองเป็นผู้ใหญ่ขึ้น และมิมปีก็เป็นผู้ใหญ่เหมือนกัน

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 219)

เขาเพียงแต่เคยอ่านในหนังสือ คล้ายๆกับที่มิมปีเคยอ่านนวนิยายกล่าวถึงความรัก เขายังไม่รู้จักมันในตอนแรก แต่เมื่อถึงตอนนี้ เริ่มเข้าใจอะไรมาบ้างแล้ว มันเป็นเรื่องอธิบายได้ยากกว่าเป็นอย่างไรก็ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของเขานั้นแหละ ที่เขาคิดว่ามิมปี เป็นเด็กผู้หญิงที่มีค่า ไม่ใช่เด็กผู้หญิงหรอก แต่เริ่มเป็นผู้ใหญ่แล้ว เพื่อนหญิงของเขาที่เคยเรียนหนังสือมาด้วยกันได้แต่งงานไปแล้ว

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 221)

เมื่อออกมาพ้นจากคนเหล่านั้น ชูยันก็ตั้งคำถาม

“นายว่าจะไรเรากับมิมปีหรือเปล่า?”

ทั้งสองยืนประจันหน้ากันอยู่ในความสลับมิต

“ก็ ไม่ได้ว่าอะไรนี่”

“แนะ ถ้าโกหกเป็นหมา?” นั่นเป็นคำที่ไม่มีใครชอบนัก แต่ก็เป็นคำที่คัดค้านได้เป็นอย่างดี

“เราว่า --- นายชอบกับมิมปี ก็เท่านั้น ไม่แปลกไม่ใช่เหรอ?”

นาพาเปลี่ยนไปอย่างประหลาด เป็นเพราะเขาคาดคะเนใจของชูยันผิดไปนั่นเอง ตอนแรกคิด  
อยู่ว่า เมื่อชูยันรู้ข่าว ก็คงหลบหน้าเขา แล้วที่นี้ จะได้วางหากันให้สนุก หรือพูดถากถางกันได้เรื่อยไป

“ก็ ไม่แปลกอะไร ถ้าพูดแค่นั้น ” ชูยันนี่อะไรขึ้นมาได้ อย่างหนึ่ง เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของ  
“รู้อย่างนี้แล้ว เราขอรองนะอย่าไปเที่ยวแกล้งมิมปี พูดกันดีๆ เพราะเราเป็นเพื่อนกัน”

ชูยันส่งมือให้

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 228)

ชูยันแสดงออกถึงความสนใจในเพศตรงข้ามที่มีต่อมิมปี เพื่อนหญิงอย่าง  
เหมาะสม เป็นระยะสำคัญของการแสดงวุฒิภาวะทางสังคมของเด็กที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยา

ความสนใจในงานอาชีพ

พฤติกรรมอีกประการหนึ่งที่สำคัญของเด็กวัยรุ่นคือ ความสนใจในเรื่องงานอาชีพ  
เป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่นำไปสู่ความสนใจในการดำรงชีวิต หรือการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่าย  
ซึ่งเป็นหนทางที่ทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความต้องการที่จะมีรายได้ของตนเอง และการที่จะมีรายได้นั้น  
ก็ต้องมีงานอาชีพ

ในปัจจุบันเด็กมีอิสระในการเลือกอาชีพของตนเอง การเลือกอาชีพของเด็ก  
เป็นไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้ (สุชา จันทน์เอม 2513 114-115)

1 บรรพบุรุษ นั่นคือบิดามารดาประกอบอาชีพอะไร ลูกก็นำไปประกอบต่อ  
เจริญรอยตามบิดามารดา

2 เพื่อน เช่นเห็นเพื่อนฝูงไปทำงานที่ไหน ตนก็ไปทำตามบ้าง หรือเห็นเพื่อน  
สมัครเรียนอะไร ตนก็สมัครตาม โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุอื่นๆ

3 สภาพสังคม ถ้าหากสังคมนิยมอาชีพชนิดใด เด็กก็มักนิยมตามด้วย เช่น  
ในเมืองไทยปัจจุบันเป็นทหารก้าวหน้าเร็วเด็กเห็นว่าการเรียนทหารมากนั้น อาจช่วยให้ตนได้เป็น  
นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆก็ได้ เด็กจึงสนใจอาชีพทหารมาก

4 ความสามารถของตนเอง นั่นคือ เด็กมีความถนัดทางใดก็มักประกอบ  
อาชีพทางนั้น เช่น เด็กที่เก่งทางวาดเขียน ก็เลือกอาชีพเป็นจิตรกร เป็นต้น ถ้าเด็กสามารถเลือก  
อาชีพได้ถูกต้องกับความถนัดเพียงใด การงานในอนาคตของเด็กก็เจริญก้าวหน้าเพียงนั้น ซึ่ง  
การเลือกอาชีพของเด็กตามความถนัดนี้ ต้องอาศัยการแนะแนวของครูด้วย

ชูยันไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร เพราะฐานะทางบ้านยากจน ทำให้ต้องออกจาก  
โรงเรียน เพื่อเลี้ยงดูรับผิดชอบน้องๆ ดังนั้นการเลือกอาชีพของชูยันจึงเป็นการเลือกตามสภาพ

สังคมและเพื่อน ชูยันเป็นเด็กที่เรียนดี ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพราะเห็นว่าการศึกษทำให้ได้รับอาชีพที่ดีส่งผลให้ฐานะทางบ้านดีขึ้น หากแต่สภาพแวดล้อมชูยันในขณะนั้นไม่ได้สนับสนุนความคิดในการเรียนมากนัก แต่เป็นการประกอบอาชีพที่ได้เงินมากกว่า ดังนั้นชูยันจึงตัดสินใจออกจากโรงเรียนแล้วมาเป็นพ่อค้าขายไอศกรีม เพราะคิดว่าถึงเรียนต่อไปก็ไม่อาจแก้ปัญหาความยากจนในครอบครัวได้ และคิดว่าเป็นความรับผิดชอบของตนเองที่จะต้องส่งเสียน้องให้เรียนสูงๆ

ชูยันสวมถุงเท้าที่ละข้าง คุณย่าและอาครุณายังนั่งกินข้าวอยู่บนแคร่หลังบ้าน ความคิดต่างๆแล่นเข้าสู่สมองของชูยันอย่างสับสน มันไม่ใช่เรื่องเล็กๆน้อยๆเลย และไม่เป็นการยุติธรรมที่จะปล่อยให้พ่อของเขาแก้ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นนั้นคนเดียว ตัวเขาเองนั้นอายุ 13 แล้วในปีนี้ เด็กรุ่นเดียวกันบางคนช่วยแม่ขายข้าวแกงอยู่ที่สถานีและบางคนเลี้ยงวัว อาชีพนั้นครูเคยพูดอย่างเยาะหยันเหลือเกิน เมื่อใครคนหนึ่งไม่ทำการบ้าน แต่ชูยันก็ไม่เคยเก็บมาคิดเหมือนวันนี้ ครูเคยวาเสมอ “เธอไม่ทำการบ้านจะโตขึ้นมาทำอะไร จะออกไปเลี้ยงวัวหรือ?” แต่เวลานี้เขาเริ่มคิด

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 24)

แต่ถ้าจะอยู่ในโรงเรียนต่อไปเล่า อีกหลายปีกว่าจะได้เรียนชั้นสูงที่ต้องสวมกางเกงสีน้ำเงิน แล้วอีกหลายปีเหมือนกันกว่าจะจบ เวลาเหล่านั้นน้องของเขาทั้งสองคนก็ต้องโตขึ้นมา ต้องเรียนหนังสือ ต้องกินข้าว พ่อของเขาเคยพูดว่า ให้ชยันเรียน เมื่อจบออกมาแล้วได้ทำงาน ได้เลี้ยงน้อง เพราะไม่วันใดก็วันหนึ่งพ่อของเขาก็ต้องตายไป ตอนนั้นชูยันคิดว่าเป็นเรื่องไม่จริง เหมือนเรื่องเล่าทั้งหลายในหนังสือ แต่เมื่อมาถึงตอนนี้ เขาเชื่อทุกสิ่งที่พ่อของเขาเคยพูด

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 25)

เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เพื่อนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของชูยัน มิมปีเป็นคนแนะนำอาชีพลักลอบขนข้าวสารและน้ำตาลข้ามเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย เป็นงานที่ผิดกฎหมายและเสี่ยงต่ออันตรายในการถูกจับและการประสูติเหตุ ถ้าผิดพลาดหลบซ่อนไม่ชำนาญอาจตกลงจากรถไฟเสียชีวิตได้ แต่ในที่สุดชูยันก็เลือกทำอาชีพนี้เพราะสภาพสังคม และฐานะที่บ้านยากจน ตลอดจนเด็ก ๆ ในละแวกหรือบริเวณนั้นที่มีฐานะยากจนก็ประกอบอาชีพนี้ ดังที่จะเห็นว่าชูยันให้เหตุผลที่ต้องเลือกทำอาชีพกับพ่อว่า

ชูยันมองหน้าพ่อของเขาอย่างสอ้านึกผิด พยายามนึกคำตอบที่คิดว่าจะดีที่สุด

“ไปกับเพื่อน ---จะไปหาที่ทำงานใหม่”

เพื่อนของปุนจายินดูพ่อลูกอยู่ทาง ๆ ในใจของเขากำลังครุ่นคิดถึงบางสิ่งบางอย่างแล้วได้หรือเปล่า”

ได้ครับ—ชนข้าวสารไปขายทางโน้น

“ชนข้าวสาร?”

ชูยันพยักหน้า ทุกคนก็พลอยได้รับรู้ขานี้ไปด้วย

“มันไม่ใช่เรื่องง่ายนะ ไหนจะต้องไปค้างคืนที่โน้น ไหนจะต้องเที่ยวหนีดารวจเขา”

“แต่คนอื่นเขายังหาได้นี่ปะ ตัวเล็ก ๆ ความเสียอีก”

(เสื้อและดอกไม้ 2543 188)

ต่อมาชูยันก็ตัดสินใจเลิกอาชีพปลักلوبชนข้าวสารข้ามเขตชายแดน เพราะเพื่อนของชูยันพูดให้ชูยันได้คิดถึงอันตรายของงานที่ผิดกฎหมาย ทำให้ชูยันเกิดความคิดคล้อยตามและคิดเลิกทำอาชีพนี้ตามเพื่อน “ความคิดของนามาควรจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเตือนสติของเขาในยามนี้ แต่ชูยันก็ยังสองจิตสองใจอยู่ อาจเป็นไปได้ที่เขาจะเลิกงานนี้ แต่ยังไม่ควรจะเป็นเวลานี้ ขณะที่ทุกคนในบ้านของเขาจำเป็นต้องใช้เงิน” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2537 244) ในที่สุดชูยันก็ตัดสินใจเลิกอาชีพที่ผิดกฎหมาย หันมาสนใจเริ่มอาชีพใหม่คือการปลูกดอกไม้ขายกับมิมปีเพื่อนหญิงของเขา

การตัดสินใจของเขาในครั้งนี้ ไม่เหมือนกับตอนที่ออกจากโรงเรียน ตอนนั้นเต็มไปด้วยความรู้สึกรังเกียจ และก็ผิดไปจากที่เลิกขายไอศกรีมแท่งเพื่อมาชนข้าวสารข้ามเขตบนขบวนรถไฟ หนี้ดินแดนมากกว่า ไม่มีการผจญภัยอันโหดร้าย ไม่ต้องเสี่ยงชีวิต แต่มีสิ่งสดสวยและความหวังอันบรรเจิดที่เกิดจากความคิดของมิมปี เพื่อนหญิงที่เขารู้สึกชื่นชมในตัวเธอ ทุกสิ่งจะแจ่มใสที่สุดในชีวิตของเขา จะได้อยู่ใกล้พ่อของเขาและน้องอีกสองคน

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 260)

ชูยันเป็นตัวละครเด็กที่มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมตามขั้นของวัยจากวัยเด็กตอนปลายเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น พฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกเป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลจากสภาพสังคมแวดล้อม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ทำให้ชูยันเป็นเด็กที่มีความคิดที่ดี และมีแนวโน้มที่จะเติบโตเป็นวัยรุ่นที่ดีในภายหน้า

## 7 “มิมปี”

### ภูมิหลังของตัวละคร

มิมปีเป็นตัวละครเด็กในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ เป็นเด็กผู้หญิงอายุ 12-13 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น มิมปีมีฐานะครอบครัวปานกลาง เป็นลูกแม่ค้าที่ค้าขายระหว่างชายแดนมาเลเซียกับเมืองใหญ่ มิมปีสามารถพูดภาษามาเลย์ได้ และนับถือศาสนาอิสลาม

มิมปีเป็นเพื่อนนักเรียนของชูยัน ที่ไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญของการศึกษามากนัก เพราะหลังจากสอบเสร็จแล้ว มิมปีก็ไม่ได้ใส่ใจที่จะกลับไปดูผลสอบของตนเองอีก “เมื่อตอนที่มีการประกาศผลสอบ มิมปีก็ไม่ได้ไปที่โรงเรียน เธอไม่ได้เห็นความสำคัญของการได้หรือสอบตก เพราะเชื่อแน่ว่าถึงอย่างไรก็ไม่มีประโยชน์อีก แต่ที่สำคัญสำหรับเธอมากกว่าก็คือ การได้รับเงินส่วนแบ่งจากแม่ของเธอเป็นประจำวัน และตอนนี้ได้เก็บฝากไว้ในธนาคารบ้างแล้ว” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 117)

มิมปีมักจะช่วยแม่เลี้ยงของมาขายระหว่างชายแดนและเมืองใหญ่เสมอ ทำให้มิมปีเดินทางบ่อย ได้พบผู้คนมากหน้าหลายตาในโลกทัศน์ที่กว้าง “ดูมิมปีไม่มีที่ทำวาจะกลัวอะไรเลย ไม่วาจะเป็นคนแปลกหน้าที่นั่งกันอยู่เต็ม หรือคนดัดตัวหรือแม้แต่คนขายโอเลี้ยง เธอร้องบอกเสียงดัง เมื่อพนักงานขายเครื่องดื่มบนรถไฟคนนั้นกำลังจะเดินเลยไป” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 135) แม่ของมิมปีไม่ค่อยได้เอาใจใส่มากนักเพราะการค้าขายทำให้ต้องเดินทางอยู่บ่อย จึงมักปล่อยให้ลูกสาวอยู่คนเดียวเสมอ เห็นได้ว่ามิมปีชวนฮุยอันมาพักที่บ้านของแม่เธอ

“เธออยากกลับเลย” มิมปีแนะนำ เธอยังนึกไม่ออกวาจะมีวิธีไหนที่ดีไปกว่านี้ “คืนนี้เธอจะนอนที่บ้านของแม่ฉันก็ได้”

“แม่ของเธอไปไหนเสียละ? ผมยังไม่เห็นเลย” ฮุยอันนึกขึ้นได้ คนที่นั่งถัดไปก็ไม่มีทาวาจะเป็นแม่ของมิมปี

“วันนี้แม่ของฉันไม่มาหรอก แม่นอนที่โนน”

“แล้วทำไมเธอไม่มาพร้อมแม่ของเธอละ”

แม่ของฉันให้ไปส่งของนะซี มีคนเขามาส่ง แล้วของของเรหมดพอดี ต้องกลับไปเอาที่โนนพอพรุ่งนี้ ฉันก็จะกลับมาอีก ถ้าเธอไปที่โนนนะ จะกลับมาพร้อมฉันก็ได้”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 124)

มิมปีรู้จักเพื่อนชายมากเพราะต้องเดินทางด้วยรถไฟไปมาทำให้รู้จักเพื่อนชายที่มีอาชีพหลักกอบขนข้าวสารและน้ำตาลข้ามเขต คืออาเดล และนาพา มิมปีให้ความสนิทสนมกับฮุยอันมากกว่าเพื่อนชายคนอื่นจนก่อให้เกิดเป็นความรัก และคิดว่าฮุยอันคงจะช่วยเหลือปกป้องเธอได้ “มิมปีรู้สึกอบอุ่นใจขึ้นมากอีกมาก อย่างน้อยฮุยอันก็ได้รับรู้เรื่องที่เธอไม่สบายใจแล้ว และเขาก็รับปากวาจะจัดการให้ทุกสิ่งเรียบร้อย อาจจะต้องออกแรงกันสักหน่อย แต่บางทีคงไม่ถึงขั้นรุนแรงเกินไปหรืออาจจะเลียงไม่ได้” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 225) เมื่อฮุยอันมีความคิดที่จะเลิกอาชีพหลักกอบขนข้าวสารข้ามเขต มิมปีก็มีความสนับสนุนให้ฮุยอันเลิกเช่นกัน และเสนอความคิดที่จะปลูกดอกไม้ขายกับฮุยอัน

“ฉันอยากให้เธอเลิก ” เธอมองไปข้างหน้า ก้าวเท้าเดินสม่ำเสมอ ทั้งสองกำลังเดินอยู่บนไม้หมอนรองรับรางรถไฟ อาเดลเดินนำหน้าไป เขาใช้ความคิดตลอดเวลาเหมือนกัน และอย่างเรียบง่าย

“ทำไมหรือ?”

“ฉันกลัวเธอจะเป็นเหมือนนาพานะซี”

“แค่นั้นหรือ?”

“อีกอย่าง มันคงจะดีกว่า ถ้าเธอไปปลูกดอกไม้ละ ฉันก็จะเลิกค้าแบบนี้ แล้วรับดอกไม้ของเธอไปส่งดีไหมละ”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 258)

### วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของมิมปีจากพฤติกรรม

มิมปีเป็นตัวละครเด็กผู้หญิงที่แสดงพฤติกรรมของการพัฒนาการจากวัยเด็กตอนปลายเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างจากฮูยันที่เป็นตัวละครเด็กผู้ชายที่แสดงพฤติกรรมและความคิดที่อยู่ในช่วงอายุเดียวกัน ลักษณะของเด็กตอนปลายและวัยรุ่นตอนต้นของเด็กหญิงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กหญิงสนใจการเย็บปักถักร้อย การครัว สนใจรูปร่างของตน เพราะเด็กหญิงมีความเจริญทางวุฒิภาวะเร็วกว่าเด็กชาย เด็กหญิงสนใจการอ่านหนังสือนวนิยายของความรัก (สุชา จันทน์เอม 2538 78) พฤติกรรมของมิมปีมีลักษณะดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น สามารถสรุปลักษณะนิสัยได้จากพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

#### พัฒนาการด้านอารมณ์

เด็กในวัยแรกเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางกายอย่างรวดเร็ว จึงมีผลต่ออารมณ์ของเด็กด้วย อารมณ์ของเด็กวัยรุ่นสืบเนื่องมาจากระยะก่อนวัยรุ่นด้วย วัยนี้เป็นวัยที่ได้ชื่อว่าวัย “พายุบุแคม” หมายถึงมีความรู้สึกรุนแรง ความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงเกินไป เด็กอาจรู้สึกว่ามันมีความสุข และเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง (สุชา จันทน์เอม 2513 65)

มิมปีเป็นเด็กหญิงที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีอิสระมากในการใช้ชีวิต จะเห็นได้จากการที่มิมปีเดินทางช่วยแม่ของเธอค้าขายระหว่างชายแดนไทย-มาเลย์ “คู่มิมปีไม่มีที่ทาวาจะกลัวอะไรเลย ไหมวาจะเป็นคนแปลกหน้าที่นั่นกันอยู่เต็ม หรือคนตัดตัว หรือแม้แต่คนขายไอเลียงเธอร้องบอกเสียงดังเมื่อพนักงานขายเครื่องตีมนรถไฟคนนั้นกำลังจะเดินเลยไปและหยิบเหรียญจากกระเป๋าเสื้อส่งให้ก่อนที่ฮูยันจะทันได้นึกเสียอีก” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 135)

อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับฮูยันซึ่งเป็นเด็กผู้ชายคือ มีความรู้สึกด้านเพศได้เร็วกว่าเด็กผู้ชาย เช่นเมื่อฮูยันเห็นภาพผู้หญิงเปลือยรู้สึกว่าเป็นเรื่องน่าตื่นเต้น แต่ไม่รู้สึกด้านเพศเท่าใดนัก

มิมปีพลิกหนังสือกลับไปข้างหน้าอีก เธออยากอ่านนวนิยายเรื่องหนึ่ง แต่ในหน้าหนึ่งมีรูปผู้หญิงเปลือยพิมพ์อยู่ด้วย ผู้หญิงคนนั้นไม่สวมเสื้อผ้าอะไรเลย

“ทำไมมีรูปแบบนี้ด้วยละ?”

“ฉันก็เคยตกใจเหมือนเธอเหมือนกัน แต่หนังสือนี้มีรูปแบบนี้ทุกเล่มแหละ - - ฉันเคยถามแม่ของฉัน แม่บอกวายุไปดูมันไม่ตีหรือสำหรับเด็กๆ”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 147)

เมื่อมิมปีเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงทำให้เห็นถึงนิสัยเปิดเผยของมิมปีต้องการให้ผู้อื่นยอมรับในความเป็นหญิงของตนเอง เด็กหญิงเป็นเพศที่สนใจในเพศตรงกันข้ามก่อน เพราะมีความคิดที่เจริญกว่าเด็กชายในช่วงอายุเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นว่ามิมปีพยายามที่จะเปิดเผยความรู้สึกสนใจในเพศตรงข้ามต่อฮูยัน โดยเฉพาะเวลาที่อยู่กับฮูยัน มิมปีจะแสดงออกถึง

ความสนิทสนมต่อผู้อื่นมากกว่าเพื่อนคนอื่นเช่น “ ทุกครั้งเธอจะยิ้มและชวนเขาไปที่บ้าน บางทีก็เดินไปดูของในตลาดด้วยกัน ผ่านตู้เพลงที่ส่งเสียงดังลั่น” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 220)

มิมปีกล้าที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกชอบพอสู่ผู้อื่นที่เป็นผู้ชาย เมื่อนามารักมิมปีและจะจูดมิมปี เธอจึงบอกผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่รู้สึกเคอะเขิน เพราะเธอคิดว่าผู้อื่นเป็นเพื่อนชายที่สามารถปกป้องเธอได้

มิมปีรู้สึกอบอุ่นขึ้นมากอีกมาก อย่างน้อยผู้อื่นก็ได้รับรู้เรื่องที่ไม่สบายใจแล้ว และเขาก็รับปากว่าจะจัดการให้ทุกสิ่งเรียบร้อย อาจจะต้องออกแรงกันสักหน่อย แต่บางทีคงไม่ถึงขั้นรุนแรงเกินไปหรืออาจจะเลียงไม่ได้ เธอนึกอยากเห็นรูปร่างผอมบางของผู้อื่นจัดการกับคนปากไม่ดีอย่างนามาเสียให้ล้มเคঁเก้ไปเลย

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 225)

พัฒนาการด้านอารมณ์ของมิมปีเป็นไปในลักษณะของเด็กหญิงที่เข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น อารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กหญิงที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่นด้วย

พัฒนาการทางด้านสังคม

เด็กในวัยเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จะปลีกตัวออกจากบุคคลในครอบครัว จะชอบอยู่ในหมู่เพื่อนและมีความเห็นว่าหมู่คณะเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับเขา เด็กวัยนี้จะเริ่มหัดเป็นตัวของตัวเอง ระยะนี้เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะเล่นด้วยกันน้อยลง เด็กจะเริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ เด็กผู้หญิงจะมีเพื่อนถูกใจ 3-5 คน เด็กผู้หญิงเมื่ออายุ 13 ปี จะเริ่มมีเพื่อนเป็นกลุ่มเล็กลงกว่าเมื่ออายุ 12 ปี และมีเพื่อนสนิทหนึ่งคนที่สามารถจะบอกความลับได้ สังคมของเด็กวัยนี้จะกว้างขวางขึ้นคือไม่เพียงคบเพื่อนที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงกันเท่านั้น แต่ยังคบเพื่อนที่ถูกต้องใจตน (สุชา จันทน์เอม 2513 79)

มิมปีจะมีแต่เพียงเพื่อนต่างเพศที่สนิทเพียง 2-3 คนคือผู้อื่น อาเดล และนามา มิมปีเป็นเด็กผู้หญิงเพียงคนเดียวในกลุ่ม ดังนั้นบางเวลามิมปีไม่อาจที่จะรวมกลุ่มกับเพื่อนผู้ชายได้ และบางครั้งเพื่อนผู้ชายจะมักพูดจาหยอกล้อมิมปีเสมอ เช่น “แต่อย่าเพิ่งให้เขาขึ้นบนหลังคานะ” มิมปีเสริมขึ้น “ทำไมหรือ? ผู้หญิงก็เป็นแบบนี้ กลัวไม่เข้าเรื่อง เรื่องขึ้นบนหลังคานะ มันเป็นเรื่องของผู้ชาย ผู้หญิงไม่เกี่ยว อ่านหนังสือไปเถอะ ไม่เห็นจะได้เรื่องอะไร นิยายทำให้คนใจแตกเปล่าๆ ระวังนะ เตี่ยจะใจแตกไปอีกคนหรอก” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 167) โดยเฉพาะอาเดลมักจะพูดจาหยอกล้อมิมปีอยู่เสมอเช่น

‘แหม รู้จักชี้เหนียว พอที่ซื้อบุหรืไม่เห็นพูดอะไรสักคำ’

‘นั่นมันของจำเป็น เหมือนผู้หญิงทาปากทาแก้มนะ’

แต่ฉันไม่ได้ทาปากทาแก้มนะ” มิมปีโต้

“จะบอกวาดัวไมทาแก้ทาปากก็สวยไซ้ไหมละ เขารู้กันหรอก ไม่ต้องบอกก็ได้”  
 “นายนี้ ปากเสีย”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 236)

### ความต้องการ

ความต้องการที่สำคัญของมิมปีที่เป็นลักษณะของเด็กวัยนี้ คือต้องการให้ผู้อื่นยอมรับในความเป็นชายหญิงของตน ทั้งจากเพศเดียวกัน และเพศตรงกันข้ามด้วย เด็กผู้หญิงก็ต้องการมีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนเพื่อนๆ ต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และต้องการให้เพื่อนๆ รุ่นเดียวกันรู้สึกประทับใจในพฤติกรรมของตน และต้องการมีบทบาทอย่างผู้ใหญ่ด้วย (สุชา จันทน์เอม 2513 66)

สังเกตได้ว่ามิมปีเอาใจใส่ตัวเอง เพื่อให้ดูดีในสายตาของเพื่อนๆ เช่นการแต่งตัว “ฮุ่ยอันได้หันมามองดูเพื่อนหญิงของเขา เพิ่งได้พิศดูใกล้ชิดเป็นครั้งแรก จริงอย่างที่อาเดลพูด มิมปีดูสวยกว่าก่อนนี้มาก สวยพอกๆ กับพวกที่เดินอยู่ในขบวนแห่หรืออาจจะมากกว่าด้วยซ้ำ แก้มของเธอมีสีแดง ในขณะนี้ ดวงตาสีน้ำตาล มีประกายแห่งความฝัน เสื้อสีเหลือง มีเครื่องประดับรูปผีเสื้อติดอยู่ที่หน้าอกด้านหนึ่ง” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 239)

### จินตนาการ

มิมปีเป็นเด็กที่รักการอ่าน ชอบอ่านหนังสือหนังสือนวนิยาย ซึ่งเป็นพฤติกรรมของเด็กผู้หญิงในเรื่องความสนใจในการอ่าน เด็กผู้หญิงในวัยรุ่นจะชอบอ่านนวนิยายเรื่องเกี่ยวกับความรัก แล้วเกิดจินตนาการคล้อยตามนวนิยายที่ได้อ่าน มิมปีจึงเป็นเด็กที่มีจินตนาการสูง ช่างคิดช่างฝันจากการที่ได้อ่านหนังสือ จะเห็นจากการที่มิมปีตอบคำถามฮุ่ยอันว่าเหตุใดเธอจึงชอบผีเสื้อมาก

“ถามอะไรหนอยได้ไหม?” ฮุ่ยอันนึกขึ้นได้ถึงสิ่งที่เขาคิดไว้ก่อนที่จะเข้ามาในสนาม

“อะไรเธอ?”

“ทำไมเธอถึงชอบผีเสื้อนัก? ที่เสื้อของเธอก็มี”

มิมปีมองดูผีเสื้อที่อกของเธอ ยิ้มเอียงอาย

“ฉันเคยบอกเธอ เรื่องที่จะเที่ยวไปให้ไกล เธอจำได้ไหม - - - เหมือนกับผีเสื้อ ที่มันบินไปไหนก็ได้ ผีเสื้อจะได้พบดอกไม้มากที่สุด แล้วดอกไม้ก็สวย การได้พบของสวยๆ นี่นับว่าเป็นโชคดิเนะ”

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 240)

จะเห็นได้จากบทสนทนาว่ามิมปีใช้สัญลักษณ์เปรียบได้ว่าถ้าเป็นผีเสื้อก็จะได้ท่องเที่ยวและพบกับสิ่งสวยงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาของเธอที่อยากจะท่องเที่ยวไปในดินแดนที่ไม่เคยไป

มีมิมิเป็นตัวละครที่แสดงพฤติกรรมของเด็กผู้หญิงที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เป็นเด็กผู้หญิงชาวมุสลิมที่มีการแสดงออกที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความต้องการและความสนใจเช่นเดียวกับเด็กหญิงวัยรุ่นโดยทั่วไป

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครเด็กทั้งเจ็ดตัวละคร พบว่าตัวละครเด็กทั้งหมดมีลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกร่วมกัน และลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

ลักษณะของพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกร่วมกันปรากฏพบว่า ตัวละครทั้งหมดยกเว้นซาญาในเรื่อง พร้าวแสงรุ่ง มีชีวิตในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ตัวละครเด็กล้วนแต่มีปัญหาทางสถานภาพในครอบครัว

พฤติกรรมแสดงออกร่วมกันอีกประการคือ ตัวละครเด็กทุกตัวยกเว้นทวน ในเรื่อง ปีกความฝัน ได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่และคนใกล้ชิดอย่างแท้จริง เป็นผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี ถึงแม้จะเติบโตในสภาพสังคมที่ไม่สมบูรณ์

ลักษณะที่แตกต่างกันของตัวละครที่สามารถมองเห็นได้ชัดคือ ฐานะความเป็นอยู่ การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ความคิด ความประพฤติ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมทั้งหมดของตัวละครเด็ก จะเห็นได้ว่าตัวละครเด็กทุกตัวแสดงพฤติกรรมซึ่งสามารถอธิบายถึงสาเหตุได้ด้วยหลักจิตวิทยา เช่นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การฝันเฟื่อง ลักษณะความเป็นผู้นำ ความต้องการ เป็นต้น และลักษณะนิสัยของตัวละครทุกตัวที่วิเคราะห์ได้ตรงกับลักษณะทั่วไปของเด็กวัย 5-13 ปี ตามแนวคิดทางจิตวิทยา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า มกุฏ อรดี เขียนวรรณกรรมเด็กและเยาวชน โดยอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยาเป็นหลัก จึงเป็นสาเหตุทำให้การสร้างตัวละครของมกุฏ อรดี มีความสมจริง

## บทที่ 4

### แนวคิดของมกุฏ อร์ดีในการสร้างตัวละครเด็ก ในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น”

แนวคิดคือทัศนะหรือความคิดเห็น (Concept) ของผู้เขียนที่มีต่อสังคมและมนุษย์ และต้องการนำเสนอต่อผู้อ่าน สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงแนวคิดว่าเป็นสารัตถะของบันเทิงคดี ทัศนะหรือสาระที่ผู้เขียนต้องการส่งให้ผู้อ่านทราบ โดยใช้โครงเรื่องและตัวละครเป็นสื่อ ใช้บทสนทนา จาก และบรรยายภาคเป็นเครื่องปรุงแต่ง (พิเชษฐ คงโต 2546 7)

ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” เป็นสื่อที่ มกุฏ อร์ดี ใช้ในการแสดง ทัศนะที่ต้องการส่งให้ผู้อ่านทราบ โดยการสร้างตัวละครเด็กให้แสดงพฤติกรรมที่สมจริง มีชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาสังคม อีกทั้งยังได้แสดงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครเด็กด้วยพฤติกรรมของตัวละครที่แวดล้อมตัวละครเด็กในเรื่อง ซึ่งมีผลทำให้ตัวละครเด็ก มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี หรือมีพฤติกรรมที่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลตามหลักทางจิตวิทยาได้ ทำให้เห็นแนวคิดของผู้เขียนจากตัวละครเด็กดังต่อไปนี้

#### 1 “ทวน”

ทวนเป็นตัวละครเด็กในเรื่องปีกความฝัน ได้รับการปลูกฝังให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นเด็กที่มีน้ำใจ พุดจาพเพระเพราะแม่ที่เสียสละคอยพราสอนอยู่เสมอ และยังมีชายชราโรคเรื้อน คอยให้คำแนะนำและอบรมสั่งสอนทวนด้วยเช่นกัน เช่น คำสั่งสอนของแม่ที่เป็นหญิงเสียสละ

ทวนสะดุ้งนิดหนึ่ง

“อะไรเธอแม่”

ต้องขานรับว่าครบลี ไม่รู้จักมรรยาทผู้ดีหรือไง ฉันสอนก็ครั้งก็หนแล้วจะต้องพุดจาสุภาพกับผู้ใหญ่ ถ้าจะนับเป็นแม่เป็นลูกกันก็ต้องเชื่อฟังที่ฉันสั่งสอน ไม่ยังงั้นอย่ามาเรียกฉันว่าแม่”

(ปีกความฝัน 2537 128)

คำสั่งสอนของชายชราโรคเรื้อนที่ว่า “ บางคนที่อยากเป็นคนสำคัญเหมือนกัน จำไว้ นะทวน เราอาจจะจับจองอะไรก็ได้ อยากเป็นอะไรหลายๆอย่าง แต่ต้องเผื่อใจไว้ ถ้าเราไม่ได้ อยางที่ต้องการก็อย่าเสียใจจนเกินไป” (ปีกความฝัน 2537 128)

“ทวน” แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของเด็กที่ดีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกจากเด็กที่ดี มีจิตใจที่ตึงาม เช่น แสดงความรักที่มีต่อแม่ที่เป็นหญิงเสียสละ “ เรื่องสำคัญที่คิดไว้ในใจนานแล้วแต่ไม่มีโอกาสพุดเรื่องนั้นก็คือ ทวน จะขอร้องให้แม่อยู่บ้านเฉยๆ ไม่ต้องออกไปทำงาน ซึ่งทวนก็รับรู้เหมือนกันว่าแม่ทำงานอะไร

แต่คิดว่าคงได้เงินไม่มากนัก เพราะจะได้เงินมากกว่า ถ้าหากทวนทำงานหาเงินได้มากพอ” (ปีกความฝัน 2537 100) เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้เด็กกลายเป็นเด็กเสียสติ หวาดระแวงตามแม่ที่เป็นหญิงเสียสติไป “ ทวนคิดในใจว่า คนพวกนี้ช่างโง่เสียจริง ทำไมพวกเขาต้องเสียเวลานับธนบัตรและเศษสตางค์ ในเมื่อไม่ใช่สตางค์ของเขาสักหน่อย “พวกนี้จะขโมยเงินของแม่” เสียงหนึ่งกระซิบอยู่ในความคิด” (ปีกความฝัน 2537 357) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของทวนทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และมีบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลที่รักไม่ได้สั่งสอนหรือเป็นแบบอย่างที่ดี เด็กจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางลบ พฤติกรรมของทวนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้เป็นแม่ เพราะสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยให้เด็กมีการแก้ไขปัญหาในชีวิตเหตุการณ์เลวร้ายเข้ามากระตุ้นชีวิตของทวนมากจนเกินไป อีกทั้งยังเจริญเติบโตอยู่ในสังคมเสื่อมโทรม ได้แก่ ชุมชนแออัด ชุมชนคนโรคเรื้อน แก๊งขอลาน ทำให้ในที่สุดพฤติกรรมของทวนก็เปลี่ยนแปลงไป จากเด็กที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นใจผู้อื่น กลายเป็นหวาดระแวง วิตกกังวลจนกลายเป็นเด็กเสียสติตามแม่ผู้เสียสติ

ทวนยืนบนม้านั่ง เขย่งคว่ำด้วยรางวัลใบใหญ่มาถือไว้หมายจะใช้เป็นอาวุธถ้าเผื่อเจอชายหนุ่มโรคเรื้อนกำลังทำมิดีมิร้ายกับแม่ ด้วยโลหะหนักอึ้งใบนี้คงทำให้หัวของเขาแตกจนเลือดอาบได้ “สงสัยว่ามันจะหลอกแม่ไปที่ตู้อื่น” ทวนบอกตัวเองแล้วรีบวิ่งลงจากตู้รถไฟคฤหาสน์ของแม่อย่างรวดเร็ว

(ปีกความฝัน 2537 350)

“ทวน” เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี สะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมในเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยชุมชนแออัด แก๊งขอลาน และชุมชนคนโรคเรื้อนที่ถูกกลະเลี่ยรอนเร สวนใหญ่จะเป็นขอลานเร่ร่อนตามท้องถนน กลายเป็นปัญหาของสังคม เช่นชายชราโรคเรื้อนเลาให้ทวนฟังเรื่องความเป็นมาของเขาและ สภาพของคนโรคเรื้อนว่า

“วันหนึ่ง เมื่อลุงออกมาจากโรงพยาบาล ไม่รู้ว่าจะไปอยู่ที่ไหน จะกลับไปหาญาติพี่น้องก็ไม่กล้า ไม่ใช่กลัวกลัวหรอกนะ ลุงเกรงใจพวกเขามากกว่า ญาติพี่น้องของลุงอาจจะอับอาย หรือไม่ก็รังเกียจ ลุงจึงเดินไปตามถนนอย่างไม่มียุทธหมายปลายทางพบเพื่อนโรคเรื้อนบางคนที่ยืนหวั่ง ก็พูดคุยกับเขา ปรับทุกข์กัน บางคนก็กินเหล้าเมาเพื่อให้ลืมความทุกข์ บางคนเริ่มติดยา เขบอกวา ขอใช้ชีวิตที่เหลือให้มีความสุข แต่ลุงว่าไม่ใช่หรอก คนที่หาทางออกยังงั้นเป็นพวกซี้ซลาดมากกว่า ไม่ยอมต่อสู้แล้วยังหลอกตัวเอง การขอลานไม่ใช่เรื่องเลวร้ายที่เดียวหรอก ลุงคิดเข้าข้างตัวเองว่าเป็นสะพานให้คนอื่น ๆ เขาจะเดินข้ามหรือไม่ได้ ลุงเพียงแต่นั่งเฉย ๆ ไม่ขอ ใครให้ก็ขอบคุณ ใครไม่ให้ก็ไม่วาอะไร”

(ปีกความฝัน 2537 129)

มกุฏ อร์ดี พยายามสื่อให้เห็นถึงกลุ่มคนบางกลุ่มยังไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร เช่นคนเร่ร่อน คนเสียสติ ทำให้เป็นปัญหาสังคม ถ้าแม่ของทวนและทวนได้รับการเอาใจใส่ ดูแลและ

ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง ก็จะสามารถทำให้ทวนเติบโตและใช้ชีวิตในสังคมได้ มกุฏ อร์ดี ได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจในการเขียนเรื่องปึกความฝันไว้ในบันทึกผู้เขียนว่า “ที่สะพานลอยคนข้าม ถนนแห่งเดียวกัน ผมได้รู้จักกับหญิงเสียสติลูกติดคนหนึ่ง เธอพูดคุยกับผมบ่อยๆ ชีวิตของเธอและลูกชายเล็กๆ ข้างนาสงสาร แต่ผมก็ช่วยได้เพียงเล็กน้อยๆ”

มกุฏ อร์ดี สร้างตัวละครเด็ก “ทวน” ในเรื่องปึกความฝัน ทำให้เห็นถึงแนวคิดหรือทัศนคติที่ต้องการจะสื่อแก่ผู้อ่านว่า การปลูกฝังเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี จำเป็นที่อาศัยบุคคลรอบข้างหรือบุคคลใกล้ชิดคอยอบรมสั่งสอน ดักเตือนให้เด็กดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง และการปลูกฝังจะมีบรรลุมลได้ผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิดจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีที่เด็กสามารถเลียนแบบได้ ทวนเป็นเด็กที่ได้รับการปลูกฝังที่ดี หากแต่บุคคลใกล้ชิดคือแม่ไม่สามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีหรืออบรมสั่งสอนได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะแม่เป็นคนเสียสติ หรือแม้แตบุคคลใกล้ชิดทวนคือชายชราโรคเรื้อน ก็ไม่อาจช่วยเหลือทวนได้ เพราะชายชราโรคเรื้อนยังไม่อาจช่วยตนเองได้ ทวนเป็นตัวละครเด็กที่ผู้แต่งสร้างขึ้นเพื่อนำเสนอภาพของเด็กที่ดีอาจจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางลบได้ ถ้าไม่ได้รับการปลูกฝังที่ดี และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ทำให้ไม่อาจช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา เช่นทวนได้

## 2 “ชาญ”

ในเรื่องพราวแสงรุ่ง ชาญเป็นตัวละครเด็กที่อยู่ในสภาพครอบครัวที่สมบูรณ์ที่สุดในบรรดาตัวละครเด็กในวรรณกรรมทั้งห้าเรื่องของมกุฏ อร์ดี เพราะมีครอบครัวที่อบอุ่น พ่อแม่มีเวลาอยู่กับลูก และอบรมสั่งสอนลูก ทำให้ชาญเป็นเด็กที่ดี มีพัฒนาการในทุกๆ ด้านที่เป็นไปตามวัย พฤติกรรมของชาญจึงแสดงออกมาตามการปลูกฝังของพ่อแม่ของชาญที่มุ่งเน้นเรื่องของระเบียบวินัย โดยมีการตั้งกฎระเบียบพื้นฐานขึ้นภายในบ้านทำให้ชาญแสดงพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด เช่น

“ บ้านทั้งบ้านจึงเป็นของเขาคคนเดียวในตอนนี้ จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ต้องกลัวว่ามีใครห้าม ยกเว้นแต่ระเบียบประจำบ้านที่ทุกคนต้องปฏิบัติ หรือตเว้นเหมือนกันหมด ไมว่าจะเป็นพ่อแม่ หรือพี่ชายของเขา และรวมทั้งตัวเขาเองด้วย อย่างเช่น ไม่เปิดประตูให้คนแปลกหน้าเข้ามาในบ้าน ไม่ส่งเสียงดังให้เพื่อนบ้านรำคาญ ให้โทรศัพท์เรียกตำรวจเมื่อเกิดเรื่องฉุกเฉิน และอะไรอื่นอีก”

(พราวแสงรุ่ง 2530 31)

“ชาญ” อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น ทำให้ชาญเป็นเด็กดี มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้ชาญปรับตัวได้ดีเมื่ออยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และมีความสุข

วันปิดเทอมเป็นวันที่ดีเสมอ ไมว่าจะเป็นวันเสาร์วันอาทิตย์ หรือวันอื่นๆแล้วยังปิดเทอมหน้า เขาก็ได้อยู่ที่บ้านของแสงรุ่งตลอดทั้งวัน ชาญไม่กล้านึกถึงเรื่องขม เพราะการเห็นแก่กันเป็นสิ่งไม่ดี แต่เขาชอบรับอยู่ใน

ใจเสมอว่า คุณยายของแสงรุ่งทาขนมอร่อยมาก เมื่อมีขนมอร่อย มีเพื่อนที่ดี มีลูกหมาให้เล่นด้วย ได้สอนหนังสือ ได้ทำในสิ่งที่ดีพร้อมๆกัน จะไม่ให้อริกลายเป็นวันที่ดีอย่างไรได้

(พราวแสงรุ่ง 2530 126)

ชาญเป็นตัวละครเด็กที่นำผู้แต่งสร้างให้มีความสมบูรณ์แบบหรือเป็นแบบอย่างของเด็กที่ดี และจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตได้ การได้รับความรักความอบอุ่น ทำให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่ดี

### 3 “แสงรุ่ง”

แสงรุ่งเป็นตัวละครเด็กในเรื่องพราวแสงรุ่ง เป็นตัวละครเด็กที่ตาบอดแต่กำเนิด แต่อยู่ในสภาพครอบครัวที่ดี มีพ่อแม่และยายให้การดูแลเอาใจใส่ อีกทั้งยังมี “ชาญ” เพื่อนเล่นที่เป็นเด็กในวัยเดียวกันที่ยอมรับและช่วยเหลือแสงรุ่ง สภาพแวดล้อมแสงรุ่งจึงไม่กดดันให้แสงรุ่ง แสดงพฤติกรรมอย่างเช่นเด็กพิการควรจะรู้สึกในบางครั้ง เช่นหงุดหงิด โมโหและก้าวร้าว เพราะความพิการของตนเองจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

เป็นอันว่า การเรียนนอกสถานที่ ของแสงรุ่งในวันนี้สิ้นสุดลง

ขณะที่เดินจงมือกันออกมาจากโรงเรียน ชาญกระซิบบอกเพื่อนหญิงของเขาว่า

“ยายบอกคุณยายนะ ว่าผมทำให้แสงรุ่งตกบันได”

“เหมือนกันเลย” แสงรุ่งพูดอย่างตื้นตัน ชาญอยากบอกพอกับแม่และ ยายว่าแสงรุ่งทำให้ชาญตกบันได

(พราวแสงรุ่ง 2530 100)

ตัวละครเด็กแสงรุ่งในเรื่องพราวแสงรุ่ง ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าถ้าผู้ใหญ่ปลูกฝังเด็กที่มีความพิการให้ไม่รู้สึกวาทนเองมีปมด้อย และเป็นทุกข์ในความพิการของตนเอง คำพูดของแม่และยายมีผลทำให้แสงรุ่งเป็นเด็กที่มีจิตใจมั่นคงและมีความหวัง ซึ่งเป็นความตั้งใจของ มกุฏ อร์ดี จากวาวแพร ได้ไพลิน รุ่งรัตน์ (วาวแพร 2531 40) ว่า

ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ใช้คำสนทนาเพียงสั้นๆเพื่ออธิบายพื้นฐานของเด็กตาบอด แต่ที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษก็คือ คำอ้างถ้อยคำของยายและแม่ของเด็กหญิงแสงรุ่งที่ว่า “สวดมนต์ทุกคืนจะได้สบายใจ” และ “อีกหน่อยก็คงมองเห็น แม่จะไปหาหมอเก่งๆมาตัดเปลี่ยนตาให้” หากพิจารณาเพียง 2 ประโยคนี้ ก็อาจเข้าใจได้ว่า ข้าพเจ้าปูพื้นให้เด็กมีความหวัง มีจิตใจมั่นคง

มกุฏ อร์ดีต้องการสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการปลูกฝังเด็กที่ไม่มีความสมบูรณ์ เช่น เด็กพิการ ต้องใช้ชีวิตวิทยาเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดี และทำให้มีจิตใจที่ดี เช่นเดียวกันแม้จะเป็นเด็กพิการก็สามารถเลี้ยงดูอบรมให้เป็นคนดีได้

#### 4 “อ้อมเดือน”

อ้อมเดือนเป็นตัวละครเด็กใน เรื่องเพลงดวงดาว ซึ่งดำเนินเรื่องราวของความฝันที่เด็กหญิงอ้อมเดือนสร้างขึ้นเพื่อบำบัดความทุกข์ ความคับข้องใจในชีวิตจริงที่เผชิญคือการที่อ้อมเดือนเกิดมาไม่มีแม่ ไม่เคยได้รับความรักความอบอุ่นของแม่ ตัวละครอ้อมเดือนเติบโตมากับพ่อซึ่งเป็นนักเขียนหนังสือ และจินตนาการของพ่อที่ถ่ายทอดให้อ้อมเดือนจึงเป็นสิ่งที่ปลูกฝังให้อ้อมเดือนเป็นเด็กที่มีน้ำใจ รักสัตว์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และเป็นเด็กที่มีความเรียนรู้ได้เร็ว

มกุฏ อร์ดี ต้องการเน้นเรื่องอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อเด็ก เพราะไม่ว่าจะส่งสอนอะไร เด็กในวัยนี้จะรับได้เร็ว ซึ่งมกุฏ อร์ดี ได้กล่าวไว้ว่า “การที่เด็กหญิงอ้อมเดือนนอนนับแกะในคืนที่นอนไม่หลับนั้น เพราะพ่อของเธอสอน พ่อของเธอเป็นนักเขียน” (วาวแพร 2531 :92)

เด็กหญิงอ้อมเดือนที่ถึงแม้จะกำพร้าแม่ แต่เด็กหญิงอ้อมเดือนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้แก่สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน จะมีครูและเพื่อนที่เป็นบุคคลแวดล้อมของอ้อมเดือนที่ทำให้อ้อมเดือนรู้จักการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม และสภาพแวดล้อมที่บ้าน โดยมีพ่อเป็นบุคคลใกล้ชิดที่คอยอบรมสั่งสอน และเป็นที่ปรึกษาเมื่ออ้อมเดือนไม่สบายใจ อ้อมเดือนเป็นเด็กที่สามารถปรับตัวได้เมื่ออยู่ในสังคมภายนอกบ้าน พฤติกรรมของอ้อมเดือนที่แสดงออกจึงแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเด็กเล็กในช่วงอายุเริ่มเข้าโรงเรียน เพราะถือว่าเป็นวัยที่สำคัญของช่วงชีวิตเด็ก

#### 5 “ปาน”

ปานเป็นตัวละครเด็กในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่มีพ่อแม่ อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า และมีคุณหมอเพ็ญเป็นแม่ของเด็กๆทุกคนในสถานเลี้ยงเด็กนี้ คุณหมอเพ็ญเป็นแม่ที่นำเอาจิตวิทยามาใช้ในการปลูกฝังให้ลูกๆทุกคนมีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และแสดงความรักต่อกันเพราะทุกคนล้วนแต่เป็นพี่น้องกัน

คุณหมอเพ็ญจะใช้วิธีการอบรมสั่งสอนลูกๆทุกคนแตกต่างกันตามวัยของเด็ก เช่น จะใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนกับลูกๆที่ยังมีอายุน้อยเช่นปาน เมื่อโตขึ้นจะให้เด็กที่โตกว่ารับผิดชอบน้องที่เล็กกว่า ฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ และสั่งสอนให้เด็กรู้จักกระทำความดี และเน้นเรื่องการทำดีย่อมได้รับผลตอบแทนที่ดี เช่นเมื่อคุณหมอเพ็ญจะสอนลูกๆให้ตื่นนอนแต่เช้า จะเล่านิทานว่าเด็กที่ตื่นนอนแต่เช้า เทวดานางฟ้าจะประทานสิ่งของให้แก่เด็กที่ตื่นนอนแต่เช้า ทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจไม่นอนดึก และตื่นเช้าเพื่อที่จะได้มาเก็บสมบัติของเทวดานางฟ้าที่ทำตกไว้

พี่ หนูเองๆ ของปานเข้ามาห้อมล้อมแม่ หลายคนพยายามคิดตามที่ปานถาม

“เทวดานางฟ้าอาจจะแก้งเอาทังไว้ให้เด็กๆกระมังจ๊ะ ถ้าหากเด็กคนไหนตื่นเช้านี้จะได้พบ แล้วเอาไปใช้ ไม่ต้องเสียสตางค์ซื้อยังงี้ละ”

สมบัติอย่างอื่นไม่มีหรอกครับ” กิ่งถาม

เทวดานางฟ้านิสัยไม่ดี ชอบทิ้งของ" ก้านพุดบ้าง ตามที่เคยจดจำมาจากคำสอนของแม่  
 "ไม่ใช่ยังงั้นหรอกจะ เทวดานางฟ้าอยากแจกของให้เด็ก ๆ ต่างหาก แต่มีของไม่พอสำหรับเด็กทุกคน  
 จึงต้องเลือกเด็กที่ดีขึ้นเข้า" แม่พุดแก้แทนเทวดานางฟ้า

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 28)

"ปาน" เป็นเด็กที่อยู่ในสังคมเป็นครอบครัวใหญ่ มีพี่น้องมากมาย มีแม่และผู้ดูแลอย่าง  
 ไกลชิดและเป็นกันเอง ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้มีปมด้อยที่เกิดมาเป็นเด็กกำพร้า ทุกคนรวมทั้ง  
 ผู้ที่มาเยี่ยมสถานที่แห่งนี้ต่างก็แสดงความรักความอบอุ่นให้แก่เด็กในสถานที่แห่งนี้มากมาย เช่น  
 คุณพริ้มเพรา "ปานคิดว่าสวนที่สวยงามที่สุดของคุณพริ้มเพราก็คือพุ่มซึ่งยื่นออกมา เวลาคุณพริ้มเพรา  
 กอดปาน ถ้าหากโดนพุ่มที่ยื่นเยอะๆจะทำให้รู้สึกอบอุ่นและจึกจี้ดี" (เด็กชายจากดาวอื่น 2531 44)

จากเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น มกุฏ อร์ดี สร้างตัวละครเด็กปาน ที่แสดงให้เห็นถึง  
 ปัญหาของเด็กที่ถูกทอดทิ้งจากพ่อแม่และผู้ปกครองได้อย่างชัดเจน ซึ่งได้เปรียบเด็กชายปานและ  
 เด็กอื่นๆที่มีความผิดปกติทางร่างกาย เป็นเหมือนเด็กชายที่มาจากดาวอื่น เนื่องจากมีความพิเศษ  
 กว่าเด็กโดยทั่วไป ในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่นนั้นคุณหมอเพ็ญพยายามอธิบายและปลอบประโลม  
 เด็กที่รู้สึกวาดตนเองเป็นสวนเกินของสังคม

"แม่จะเลอะไรให้ฟังนะ เรื่องของเด็กผู้ชายคนหนึ่ง แม่ของเขาмаลลอดที่บ้านเมื่อหลายปีมาแล้ว  
 ตอนที่เด็กผู้ชายคนนั้นยังเล็กๆอยู่ แม่ให้คุณพี่เลี้ยงช่วยดูแลที่ห้องชั้นบน ใครๆต่างก็ชอบเขา เพราะเขา  
 มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ไมเหมือนกับเด็กคนอื่น ๆ คือมีปานที่แก้มซ้าย มีนิ้วเกินมานิ้วหนึ่งที่มีมือขวา  
 ทุกคนพูดว่า 'เขาเป็นเด็กแปลก โตขึ้นจะต้องเป็นเด็กฉลาด' แม่ก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน เพราะเด็กที่  
 ไม่เหมือนคนอื่นจะต้องมีอะไรพิเศษ ไม่ใช่เด็กธรรมดาที่เกิดในโลกนี้ แต่ต้องมาจากดาวอื่นๆ"

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 124)

ปัญหาของเด็กที่ถูกพ่อแม่หรือผู้ปกครองทอดทิ้งมักจะเกิดจะความไม่พร้อม  
 ที่จะมีบุตรหรือไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ เช่นหญิงสาวในเรื่องที่มาคลอดบุตรที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า  
 แห่งนี้

"อ้อ เกือบจะลืมไปละ คุณหมอสั่งไว้ว่าให้จัดสำหรับเพิ่มอีกที่หนึ่งที่ห้องรับแขก" นำสมพูดเรื่องใหม่  
 "มาอีกแล้วเหรอ เอ้อ! ฉันละกลุ่ม นี่กว่าจะหมดรุ่นเสียทีแล้วนะนี่ มาอีกจนได้" เสียงของป้าแย้ม  
 เหมือนกับจะไม่พอใจอะไรสักอย่าง

'สาว ๆ สมัยนี้เป็นยังงี้ก็ไม่วุ่น เล่นสนุกกันเพลินจนปล่อยให้ป่องออกมา เขามีวิธีคุมกำเนิดกัน  
 ออกเยอะแยะ ไม่รู้จักใช้'

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 57)

วาทะจริงก็น่าเห็นใจนะ ลูกเต้าเหล่าใครก็ไม่วุ่น มาออกไขเสียทีนี้ ก็ยังดีกว่าไปเอาออกละ"  
 ป้าแสงพุด

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 58)

นอกจากเรื่องจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคม เรื่องเด็กชายจากดาวอื่นยังสะท้อนให้เห็นถึงการทำบุญกุศลเพื่อหวังเพียงชื่อเสียง เกียรติยศ เช่นบุคคลหลายคนในเรื่องที่นำเงินสิ่งของมาบริจาคให้เด็ก ๆ ที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งนี้

“เอ้อ! ฉันมาถึงเรื่องคุณพริ้มเพราะนะ สงสัยว่าจะหัวใจเสียแล้วสิ ที่ไม่กลับมาอีกละ” ป้าแยมพูดวกกลับมาเรื่องคุณพริ้มเพราะอีก

ป่านแนบหูกับฝาห้องครัวอย่างตั้งใจ

“ทำไมเธอป้า” น้าสมถาม

“อ้าว! แกไม่รู้หรือกหรือ คนที่มาช่วยคุณหมอนะ เขาเรียกว่าทำการกุศล แต่ก่อนนี้มากันเยอะเชียว หลายคน พอตอนหลังได้เหรียญแล้วก็ทยอยหายไปทีละคน”

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 59)

เมื่อลุงชมเห็นป่าน ก็รีบกระดิกนิ้วเรียกเข้าไปหา และบอกว่า

“อย่าไปพูดกับใครเชียวนะ อายเขา เดี่ยวเขาจะนิทรวาแกล้งยังขอของจากเทวดานางฟ้า ลุงขอเผื่อๆไปยั้งจันแหละ ถ้าไม่ได้ก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าได้ก็ดี จะช่วยหาเงินมาใช้จ่ายในบ้านได้มั่ง ตอนนี้นะคุณหมอหายคนเดียว คนบริจาคก็ไม่ค่อยมี คนที่ทำกุศลเพื่อหวังผล พอเขารู้ว่าบริจาคที่นี่แล้วไม่ได้เหรียญ เขาก็หนีกันไปหมด คารักรักษาคนไข้ที่คลินิกก็ไม่ได้สักเท่าไร ทำแบบช่วยเหลือเสียมากกว่าเอ้อ ! คิดๆแล้วก็ลุ่ม”

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 177)

ปัญหาของเด็กที่ถูกทอดทิ้งยังเป็นปัญหาของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งเด็กที่มีสภาพร่างกายปกติ จะมีผู้อุปการะนำไปเลี้ยงดู ส่วนเด็กที่มีสภาพร่างกายพิการ หรือไม่ปกติ จะปล่อยให้เป็นภาระของสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า หรือมูลนิธิต่อไป บางคนยังแอบอ้างใช้ประโยชน์จากเด็กกำพร้าที่พิการเหล่านี้ด้วย

รุ่ง เด็กหญิงที่มีแขนข้างเดียว ก็ไม่มีใครรับไปอยู่ด้วย

พลอย เด็กชายขาทุตทั้งสองข้าง เคยมีคนมาขอไปเลี้ยง แต่ไม่ใช่ว่าพ่อแม่จริงๆของเขา ลุงชมพูดถึงคนที่มาขอพลอยจากแม่วา

“โอ้ป้า! จะมาเอาไปเล่นละครเร ”

แม่อีกคงรู้เรื่องนี้ จึงไม่ยอมให้ไป

(เด็กชายจากดาวอื่น 2531 187)

## 6 “ฮุยัน”

ฮุยันตัวละครเด็กในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ที่แสดงออกถึงพฤติกรรมของตัวละครเด็กในเรื่องที่ได้รับการปลูกฝังจากผู้เป็นพ่อคือปุนจา ทั้งคำสอนและการกระทำ ฮุยันเป็นเด็กที่เกิดมาในสภาพครอบครัวที่ยากจนแต่พ่อของฮุยัน เป็นพ่อที่ดีให้การอบรมสั่งสอนลูกๆ โดยเฉพาะกับฮุยัน ซึ่งเป็นลูกคนโตที่จะต้องรับผิดชอบครอบครัวต่อจากพ่อ ปุนจามีวิธีการอบรมสั่งสอนและแนวคิดที่น่าสนใจมาก มกุฎ อร์ติ นำเสนอถึงความรู้สึกของคนเป็นพ่อที่อยากเห็นลูกเจริญเติบโตเป็นคนดีได้อย่างชัดเจนมากในเรื่องนี้ จะเห็นได้จากคำพูดของปุนจาผู้เป็นพ่อ ที่ให้สติในการดำเนินชีวิตแก่ฮุยันเช่น “อย่าเที่ยวไปให้ครูเขาต้องลำบากนะ ที่วาจะช่วยให้ซื้อทั้งหมดนะ คนเรากำหากว่าพอจะช่วยตัวเองก่อนได้ก็ควรจะทำมันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับลูกผู้ชาย” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 43)

ปุนจาสอนลูกของเขาเหมือนกันทุกคนเกี่ยวกับเรื่องนี้ “อย่าไปดูคนอื่นเขากินขนมนะ เขาจะวาเราเป็นเด็กตะกละ แล้วถ้ามีอะไรมาขาย อยาร้องกวนอยากได้ ป๊ะจะซื้อมาให้กินเอง” (ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 84)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า บิดามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี โดยเฉพาะบุตรชาย ถ้าบิดาใกล้ชิดบุตรและกระทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของบุตร ให้คำแนะนำมากกว่าออกคำสั่ง จะให้ผลดีที่สุด ถ้าบิดาไม่อยู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ หรือบุตรชายแยกออกจากครอบครัวไปตั้งแต่ยังเล็กเด็กเหล่านี้เป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยดีสูงกว่าเด็กที่อยู่กับบิดาที่เผด็จการมากจนตลอดชีวิต ดังนั้นตัวละครเด็ก “ฮุยัน” เป็นเด็กที่มีลักษณะที่ดีเพราะบิดามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2533 25-28)

“ฮุยัน” เด็กผู้ชายที่อยู่ในวัยเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น มีฐานะยากจนอยู่ในสภาพแวดล้อมของชนชั้นกรรมาชีพ มีพ่อเป็นกรรมกรรับจ้างขนของที่สถานีรถไฟ ถึงแม้จะมีสภาพทางฐานะที่ยากจนแต่ฮุยันอยู่ในสังคมที่ดีสังคมหนึ่ง ที่แวดล้อมไปด้วยบุคคลที่มีเมตตากรุณาและ ช่วยเหลือฮุยัน ได้แก่ พ่อ “ปุนจา” เป็นพ่อที่ดี มีเวลาใกล้ชิดกับลูกเสมอ คุณครูที่โรงเรียนที่ให้คำแนะนำ และความเมตตาแก่ฮุยันเมื่อฮุยันต้องออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว “มิมปี” เป็นเพื่อนหญิงที่ให้คำแนะนำอาชีพแก่ฮุยัน อาเตลเพื่อนร่วมอาชีพหลักลอยบนข้าวสารข้ามเขตชายแดนไทย-มาเลย์ ที่แนะนำและช่วยเหลือฮุยันในการทำงาน

‘จำไว้อย่างหนึ่งนะ’ อาเตลตอบโหลฮุยันเบาๆ ‘อย่าตกใจให้มากเกินไป พวกการ์ด ต้องหนีตอนตรวจตัว ตำรวจให้หนึ่เวลาที่เราไม่มีของอยู่ในมือ หรือกำลังซ่อนของ ต้องเลือกให้ถูกเวลา’

ฮุยันพยักหน้ารับ ยิ้มออกมาได้ และเดินตามหลังอาเตลไปทางด้านหน้าของขบวนรถ สวนทางกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกลางตู้โดยสารนั่นเอง อาเตลไม่เพียงแต่เดินไปอย่างไร้รู้สึกหว้นเกรง

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 207)

ฮุยันจึงเป็นเด็กที่มีวุฒิภาวะสูง มีความรับผิดชอบ รู้สำนึกในการกระทำผิด สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ดีได้ เพราะบุคคลแวดล้อมฮุยันให้การสนับสนุนในการกระทำดี คิดดี เช่น

นามา เพื่อนรวมอาชีพที่พูดเตือนสติให้ชู้ยั้งคิดเปลี่ยนใจและเลิกทำอาชีพลักลอบขนข้าวสารข้ามเขต

ความจริงอย่างหนึ่งที่ทุกคนในขบวนการรู้ดีคือ การที่คนโดยสารจำนวนมากไม่ได้ซื้อตัวโดยสารที่สถานีต้นทาง แต่ไปจ่ายเงินประมาณครึ่งหนึ่งของค่าโดยสารทั้งหมดให้แก่พนักงานตรวจตัว นั้นเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน และหากันอย่างเปิดเผย

“พวกการจราจรก็รวย หลวงขาดทุน”

“แต่เรื่องของนายคงไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องอย่างนี้ มันเป็นเรื่องของเขาไม่ใช่หรือ?”

“นั่นแหละ ประเทศชาติมันไม่เจริญก็เพราะมีคนอย่างนี้ คนที่คดโกงเงินหลวง”

ชู้ยั้งรู้สึกเหมือนกำลังถูกตบหน้า เขาเข้าใจดีที่นามาพูดถึงทุกคนหรือเกือบทุกคนในขบวนการไฟสายนี้ ทำผิดเหมือนกันหมดแม้แต่ตัวเขาเอง

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 245)

เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ สะท้อนให้เห็นปัญหาของความยากจนในสังคมชุมชนภาคใต้ ที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากทางการ ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนแถบภาคใต้ชายแดนไทย-มาเลเซีย ขาดการศึกษา เพราะไม่สามารถเรียนต่อในระดับสูงได้ และต้องออกมาประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสม มกุฏ อร์ดีได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาสังคมอย่างชัดเจน โดยเขียนไว้ในความนำในการพิมพ์ครั้งแรกของเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ว่า

หมู่บ้านเล็กๆ ในอำเภอเล็กๆ ซึ่งอยู่ห่างไกลไปจากความเจริญ ย่อมเป็นที่อยู่ของชีวิตเล็กๆ ที่อาจจะไม่มีความหมายอะไรสำหรับคุณ หรือใครก็ตามที่ต้องต่อสู้กับเรื่องราวใหญ่โต

แต่ความหมายของชีวิต วัดกันด้วยถิ่นที่พวกเขาถือกำเนิดการได้รับการศึกษา การยกย่องจากสังคมอย่างนั้นหรือ?

เมื่อคุณอยู่ในอีกสังคมหนึ่ง จะพลอยเฉยโดยมิได้สนใจชีวิตชีวิตอื่นในสังคมอื่นละหรือ?

เมื่อเด็กในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ต้องเผชิญกับปัญหาสังคม ตัวเด็กต้องเรียนรู้ชีวิตจากการศึกษานอกห้องเรียน โดยมีศาสนาอิสลามเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้เด็ก ๆ เติบโตและเรียนรู้ศาสนา เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม อาจจะเรียนรู้จากคนใกล้ตัวและสังคมแวดล้อมได้

ปูนจาเคยคิดหวังอย่างไม่มี ความหมายอะไรนักหนา เขาจะต้องมีที่ดินไว้สร้างกระต๊อบหลังเล็กๆ ให้ได้สักผืนหนึ่ง จะไม่ต้องคอยเตือนตัวเองอยู่ว่า ทุกวันนี้เขาอาศัยอยู่ในแผ่นดินของคนอื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากจะพูดถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า เขาก็อยู่ในฐานะกาฝากของอีกศาสนาหนึ่ง เกี่ยวกับศาสนาอื่น ปูนจาไม่มีความเข้าใจอะไรมากนัก เช่นเดียวกับศาสนาอื่น ๆ ที่ต้องทำงานโดยไม่มีเวลาได้หยุดพักแม้แต่ในวันศุกร์ อันเป็นวันสำคัญทางศาสนาในรอบสัปดาห์ แต่แม้จะไม่เข้าใจอะไรสักซึ้ง ปูนจาก็ยังนึกถึงเกียรติยศ สิ่งหนึ่งซึ่งดูเหมือนว่าเขาได้ยึดมันตลอดมา มากกว่าอื่นใดทั้งหมด

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 43)

เขากำลังคิดถึงความต้องการอยู่เดียว คิดว่าจะเลิกทำอะไรผิดๆแล้วบางที่อาจจะมีโอกาสไปเรียนรู้  
การสอนของศาสนา จากคนใดคนหนึ่งที่มีความรู้ เกือบไปแล้วไหมละ

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 263)

มกุฏ อร์ดี สร้างตัวละครเด็ก “ซูยัน” เพื่อนำเสนอแนวคิดที่วาทะถาบันครอบครัว  
ที่เข้มแข็ง โดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กที่เห็นความสำคัญของเวลาที่ให้กับ ลูกเช่น “ปุ่นจา”  
พ่อของซูยัน จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมการแสดงออกที่ดี หรือรู้จักคิดและตระหนักได้ว่าสิ่งใดควรทำ  
สิ่งใดไม่ควรทำ เช่นเดียวกับ “ซูยัน” ซึ่งในที่สุดเปลี่ยนใจไม่ประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย

## 7 “มิมปี”

มิมปีเป็นตัวละครเด็กในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ที่แสดงออกถึงการได้รับการปลูกฝังที่ดี  
จากครอบครัวเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าแม่ของมิมปีจะไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูกมากนัก เพราะต้องค้าขาย  
ไปมาระหว่างไทยและมาเลเซีย แต่ยังพอที่จะมีเวลาอบรมตักเตือนลูกบ้าง เช่นเมื่อมิมปีถามเกี่ยวกับ  
รูปผู้หญิงเปลือยในหนังสือนิตยสาร “ฉันก็เคยตกใจเหมือนกันเหมือนกัน แต่หนังสือนี้มีรูปแบบนี้  
ทุกเล่มแหละ - - ฉันเคยถามแม่ของฉัน แม่บอกว่าอย่าไปดูมันไม่ดีหรอกสำหรับเด็กๆ”  
(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 147)

มิมปีเป็นเด็กผู้หญิงที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เพราะมีโอกาสในการเดินทาง  
ประสบการณ์สอนให้มิมปีรู้จักเข้าสังคมได้ดี ทำให้เห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก  
ได้อย่างชัดเจน จากพฤติกรรมของมิมปีเช่นการไม่กลัวคนแปลกหน้า การเข้ากลุ่มเพื่อนต่างเพศ  
เป็นต้น

ดูมิมปีไม่มีที่ท้าวจะกลัวอะไรเลย ไม่ว่าจะเป็นคนแปลกหน้าที่นั่งกันอยู่เต็ม หรือคนตัดตัว หรือแม้แต่  
คนขายไอเลียง เธอร้องบอกเสียงดังเมื่อพนักงานขายเครื่องดื่มบนรถไฟคนนั้นกำลังจะเดินเลยไปและ  
หยิบเหรียญจากกระเป๋าเสื้อส่งให้ก่อนที่ซูยันจะทันได้นึกเสียอีก

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 135)

ในสภาพสังคมปัจจุบันเด็กเติบโตอยู่ในท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา  
สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้แนวทางหรือความคิดในการเลี้ยงดูของเด็กแต่ละคนเปลี่ยนแปลง  
ไปด้วยเช่นเดียวกัน ทศนะหรือแนวคิดของมกุฏ อร์ดีในการสร้างตัวละครเด็กในวรรณกรรม  
“รางวัลหนังสือดีเด่น” โดยใช้แนวทางตามหลักจิตวิทยา ทำให้ตัวละครเด็กมีความสมจริง และ  
แนวคิดในการสร้างตัวละครให้มีพฤติกรรมแสดงออกต่างๆนี้ ยังสามารถสะท้อนสภาพสังคม  
รอบข้างตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ให้ผู้อ่านได้เข้าถึงจิตใจและพฤติกรรม  
การแสดงออกของเด็กเมื่ออยู่ในสภาพสังคมต่างๆ และแนวทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาลูกให้เด็กในทางที่

ถูกต้อง รวมทั้งนำเสนอให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างวรรณกรรมเด็กและเยาวชนที่ดี ควรคำนึงถึงหลักทางจิตวิทยาในการสร้างตัวละครเด็กเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่ามกุฏ อรดี ได้เสนอแนวคิดโดยอาศัยตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ทั้ง 5 เรื่องเป็นตัวละครที่ถ่ายทอดทัศนคติของผู้เขียนต้องการเสนอต่อผู้อ่านผ่านตัวละครเด็กในวรรณกรรมดังนี้

#### 1 การปลูกฝังเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

มกุฏ อรดี เป็นผู้แต่งวรรณกรรมเด็กและเยาวชนที่มีความตั้งใจนำเสนอเรื่องราวของเด็กเพื่อให้ผู้อ่าน ได้เห็นถึงวิถีทางในการปลูกฝังเด็กที่ถูกต้อง ที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก เพราะเด็ก ๆ จะต้องเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ต่อไป การปลูกฝังเด็กให้ไปในแนวทางที่ถูกต้องและคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเด็กเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้ใหญ่ไม่ควรมองข้าม

จะเห็นได้ว่าตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ทั้ง 5 เรื่อง แสดงพฤติกรรมโดยรวมที่ดี เพราะมีผู้ใหญ่ใกล้ชิดให้คำแนะนำที่ดี มีเวลาให้เด็กมาก ถึงแม้ว่าสภาพทางครอบครัวไม่สมบูรณ์ แต่การปลูกฝังของผู้ใหญ่ในวรรณกรรมของมกุฏ อรดี ใช้จิตวิทยาในการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงคือการให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนทั้งทางวาจาและการกระทำ ทางอ้อมคือผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ทำให้เด็กอยากเลียนแบบ ส่งผลให้พฤติกรรมของตัวละครเด็กที่แสดงออกไปในแนวทางที่ดีและสมจริง เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้จะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมหลายประการ นอกเหนือจากพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมของเด็ก ปัจจัยแวดล้อมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้คือ การปลูกฝังจริยธรรมและศีลธรรมที่ดีให้กับเด็ก การปลูกฝังควรกระทำอย่างต่อเนื่อง และผู้ใหญ่ที่ให้การอบรมสั่งสอนมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปลูกฝังจริยธรรมและศีลธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตัวละครเด็กแต่ละเรื่องในวรรณกรรมของมกุฏ อรดีทุกตัว ได้รับการปลูกฝังที่ดีจากบุคคลใกล้ชิด ถึงแม้ว่าตัวละครเด็กทุกตัวยกเว้นชาญ ล้วนแต่มาสภาพสังคมที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป แต่มีลักษณะที่เหมือนกันคือ ผู้ใหญ่ในเรื่องทั้งห้าเรื่องต่างก็มุ่งเน้นที่จะปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

#### 2 สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก

สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางพฤติกรรมของมนุษย์คือ บุคคลอื่นรอบ ๆ ตัว ครอบครัว กลุ่มคน และวัฒนธรรมประเพณี ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการปรับตัวเข้ากับสังคม

มกุฏ อรดี แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของตัวละครเด็กอย่างชัดเจนว่ามีผลต่อพฤติกรรมของตัวละครเด็กในทุกๆตัวละคร จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเด็กของมกุฏ อรดี ในวรรณกรรม พบว่าสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของตัวละครในเรื่องนั้น ๆ สภาพแวดล้อมในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ทั้ง 5 เรื่องสามารถนำเสนอสภาพแวดล้อมของตัวละครเด็กที่ดีและไม่ดี

สภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเป็นการนำเสนอสภาพของปัญหาสังคม ซึ่งเป็นสถานการณ์ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อบุคคลจำนวนมากพอควรในลักษณะที่สังคมนั้นไม่เพียงประสงค์และบุคคลจำนวนมากในสังคมนั้นมีความคิดเห็นตรงกันว่า จะต้องกระทำการแก้ไข โดยการกระทำร่วมกันทางสังคม

มกุฏ อรดีเป็นนักเขียนแนวสัจนิยม ที่แต่งวรรณกรรมขึ้นจากชีวิตจริงของคนในสังคม นำเสนอเรื่องราวความเป็นจริงในชีวิตของกลุ่มชนผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น ในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ มกุฏ อรดีกล่าวความในใจว่า “ชีวิตที่ปรากฏใน ผีเสื้อและดอกไม้ บางคนมีตัวตนจริงและยังมีชีวิตอยู่ บางคนได้ตายไปแล้ว และในปัจจุบันนี้ขบวนการชนชั้นวรรณะและน้ำตาทราย ข้ามเขตก็ได้เลิกไปแล้ว แต่ยังมีนักชนชั้นค้ำหน้ามาจากชายแดนมาเลเซียข้ามมายังประเทศไทย พฤติกรรมคล้ายคลึงกันแต่มีเนื้อที่ต่างกันมาก”

ดังนั้นตัวละครเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” มกุฏ อรดีจึงสะท้อนปัญหาของสังคมต่าง ๆ กันออกไป ทำให้เห็นแง่มุมหนึ่งของชีวิตเด็กในสังคมชีวิตจริงที่มีความหลากหลาย ผ่านตัวละครเด็กในวรรณกรรม

มกุฏ อรดี นำเสนอปัญหาสังคมไทย ที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นว่าปัญหาในสังคมไทยควรได้รับการแก้ไข เพราะเด็กและเยาวชน จะเจริญเติบโตเพื่อเป็นกำลังสำคัญของประเทศ ถ้าเด็กอยู่ในสังคมที่ไม่ดี และไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจก็อาจส่งผลกระทบต่อป็นกายภาคหน้า เช่นเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ตัวละครเด็ก “ฮุยัน” และ “มิมปี” เป็นตัวแทนของเด็กและเยาวชนในสังคมชาวไทยมุสลิม ที่มีตกอยู่ในสภาพที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ในการหาเลี้ยงชีพตั้งแต่เด็ก ขาดการศึกษาในระบบ ถ้าฮุยันไม่มีพ่อเช่นปุนจา ซึ่งเป็นคนที่เคร่งครัดอยู่ในกรอบศาสนาอิสลามที่ดั่งาม อาจส่งผลให้ฮุยันเติบโตเป็นเยาวชนที่ประพฤติดิบ และเป็นปัญหาของสังคมต่อไป อย่างเช่นปรากฏเป็นปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีกลุ่มเด็กและเยาวชนตกเป็นเครื่องมือของผู้กระทำผิด โดยเป็นข่าวที่มีต่อเนื่องกันมาตลอดในปี พ.ศ. 2547

ปัญหาสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อรดี เป็นเหมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นจริงในสังคมไทย เกิดขึ้นในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาได้อย่างชัดเจน ทำให้วรรณกรรมของมกุฏ อรดี มีความโดดเด่นในด้านเนื้อหาซึ่งสอดคล้องกับแนวการสร้างตัวละครเด็ก มกุฏ อรดี สร้างตัวละครเด็กเพื่อที่จะสะท้อนให้ทราบถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมของเด็ก และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการเจริญเติบโตและพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออก ซึ่งมกุฏ อรดีพยายามที่จะเน้นว่าถึงแม้เด็กจะเกิดมาในสถานภาพครอบครัวที่ไม่ดี มีฐานะยากจน หากแต่ถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เด็กจะมีพฤติกรรมที่ดีได้และเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้

### 3 ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคม

ตัวละครของมกุฏ อรดีในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ทั้งตัวละครที่เป็นเด็กและตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตัวละครเด็ก แสดงออกถึงความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการให้ความหวังแก่ผู้คนในสังคมในการที่จะมีชีวิตอยู่เพื่อต่อสู้

การสัมผัสปัญหาด้วยการมองโลกในแง่ดีของ มกุฏ อร์ดี จึงเหมือนการนำเสนอทางออกแก่ผู้คนในสังคมที่กำลังได้รับแรงบีบคั้นในปัจจุบัน

การมองโลกในแง่ดีของผู้แต่งทำให้ มกุฏ อร์ดีเป็นนักอุดมคติมาก เช่นในเรื่อง ปีกความฝัน ภาพของบ้านรถไฟ และการช่วยเหลือกันของขบวนการคนโรคเรื้อนดูเหมือนภาพฝันที่เลื่อนรางที่ไม่อาจเกิดขึ้นจริง และการใช้ชีวิตอยู่กับความฝันของหญิงเสียดและลูกชาย ที่ในที่สุดได้กลายเป็นคนเสียดไปด้วย อาจเป็นภาพที่ไม่เห็นมากนักในยุคปัจจุบันทำให้ผู้อ่าน ไม่อาจเห็นภาพชัดเจน แต่ความดีงามในชีวิตเป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านคล้อยตาม และเห็นเป็นภาพฝันในทัศนะของผู้อ่านบางคน

เรื่องปีกความฝัน สุรียา เบญโญ๊ะ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นอุดมคติของ มกุฏ อร์ดีว่า จะเห็นได้ว่าเรื่องราวใน “ปีกความฝัน” เป็นเพียงเสียงเล็กๆ ในชีวิตของคนโรคเรื้อนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม “ปีกความฝัน” ก็นับว่ามีเนื้อหาที่แปลกใหม่และเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่านให้กว้างขึ้น ยิ่งเมื่อได้รับรู้เรื่องราวการช่วยเหลือกันในหมู่คนโรคเรื้อน ความรู้สึกฝ่ายดีของเราจะยังได้รับการกระตุ้นให้ลุกขึ้นมาโลดแล่นอีกครั้ง เราจะเริ่มตั้งคำถามมากมายกับตัวเองถึงเรื่องราวความรักความมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ ที่เราอาจจะลืมเลือนไปบางขณะ และจุดนี้คือลักษณะการสร้างสรรค์ในงานเขียนชิ้นนี้ นอกเหนือไปจากการนำเสนอเรื่องราวความเป็นจริงในชีวิตกลุ่มชนผู้ด้อยโอกาสในสังคม (สุรียา เบญโญ๊ะ 2537 156-157)

ลักษณะความเป็นอุดมคติที่เด่นชัดมากคือ ตัวละครเด็กที่แสดงพฤติกรรมเป็น “เด็กในอุดมคติ” ของผู้เขียนและผู้อ่าน ที่ต้องการให้เด็กรู้จักคิดและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้แก่ “ฮูยัน” ตัวละครเด็กในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ ที่เข้าใจชีวิตที่ลำบากของตนเองและมีสำนึกที่ดีทั้งต่อครอบครัวและประเทศชาติ โดยเลิกอาชีพลักลอบขนข้าวสารและน้ำตาลข้ามเขตชายแดน ซึ่งถือว่าเป็นงานที่ผิดกฎหมาย “ปาน” ตัวละครเด็กที่มีร่างกายไม่ปกติจากโรคเด็กชายจากดาวอื่น แต่ก็มีความคิดที่ดี และมีแนวโน้มจะเติบโตเป็นเด็กที่ดีในอนาคตได้ พบได้จากความคิดของตัวละครว่า “ปาน” เด็กชายที่มีนิ้วมือ 11 นิ้ว มีปานสีแดงนาเกลียดที่แก้มซ้าย และเคยเป็นเด็กพูดติดอ่าง ถ้าแม้ปานจะนี้อยู่เสมอ ปานไม่สนใจหรอกที่ไม่มีใครมาขอปานไปเลี้ยง เพราะปานมีสมองและความคิดมากมาย” (เด็กชายจากดาวอื่น 2531 188) “แสงรุ่ง” เด็กพิการตาบอดแต่กำเนิดที่มีจิตใจที่เข้มแข็ง ยอมรับความพิการของตนเอง มองโลกในแง่ดี “แมบอควาอย่ารบกวนพระเจ้าค่ะ ถ้าเราเป็นคนดี คิดสิ่งที่ดี และทำความดีมากๆ พระเจ้าก็จะช่วยเรา” (พรานแสงรุ่ง 2530 135)

ตัวละครเด็กที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของ มกุฏ อร์ดี ทุกตัวละครจะแสดงออกถึงความคิดและพฤติกรรมที่ดีงาม ได้แก่ ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจต่อผู้อื่น ความรักสัตว์ การเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ อาทิเช่น

แวบหนึ่งของความคิด ทวนอยากจะบอกชายชราว่า ขอออกไปตามหาแม่มกอน แต่ในชั่วขณะที่จะตัดสินใจนั้นก็กลับเตือนตัวเองว่า การปลื้มตัวไปโดยไม่มีส่วนช่วยแก้ปัญหาเรื่องยุ่ง ๆ ซึ่งแม่มกอนกอดขึ้น

นับเป็นความเห็นแก่ตัวอย่างยิ่ง ทวนอาจจะเคยถูกสบประมาทว่าเป็นเด็กโง่ ชี้อลาด แม้แต่เป็นเด็กชื้อบื้อ จีเงา แต่จะไม่ยอมให้ใครประณามว่าเห็นแก่ตัวเป็นอันขาด

(ปีกความฝัน 2537 114)

ฮุ่ยอันรู้สึกแปลกใจ เขาหันกลับมาจับเงินต้นทุนอีก “บางทีนับไอ้ที่ผิดก็ได้” แต่ก็ยังแปลกใจมากขึ้น เมื่อที่เป็นต้นทุนถูกต้องดี สวนของเขาเองก็ได้นับไปเรียบร้อยแล้ว ไม่ปะปนกัน

ทำไมมันเกินมา?”

“ไม่รู้ซี”

“ทอนผิดหรือเปล่า?” ฮุ่ยอันซัก เขาคิดว่าไม่เป็นการดีเลย ถ้าพ่อค้าทอนเงินให้กับลูกค้าผิดไป ‘เอากลับไปคืนเขาเสียไป ตามหาให้เจอ’ ฮุ่ยอันว่า

(ผีเสื้อและดอกไม้ 2543 91)

ชาญรู้ลึกอีกอดใจ เขาจะทำอย่างไรดี และแล้วเด็กชายก็ถอนหายใจอย่างโล่งอก เหมือนความทุกข์ถูกพัดพาไปพร้อมกับสายลม เขานึกเรื่องสำคัญไปแล้ว และเพิ่งปะติดปะต่อจนได้ความครบถ้วน ในตอนนี้เอง รวากับวาส่งแห่งสี่รุ้งนั้นจุดประกายความคิดของเขา “ตาข้างเดียวก็มองเห็น แต่ผมมีตั้งสองตา ผมจะแบ่งให้แสงรุ้งตาหนึ่ง ผมก็ยังมองเห็น แล้วแสงรุ้งก็จะได้มองเห็นด้วย”

(พรารแสงรุ้ง 2530 137)

“เธอจำได้ว่า พ่อเคยพูดถึงเรื่องการช่วยเหลือสัตว์ เช่นเมื่อลูกนกพลัดตกลงจากรัง พ่อจะปีนขึ้นไปบนต้นไม้ แล้วคอยจู่จวงลูกนกไว้ในรังอย่างเดิม พ่อไม่ยอมเลี้ยงนกไว้ในกรง เพราะนั่นคือ การ “กักขัง” พ่อบอกว่า ชีวิตควรจะอยู่อย่างอิสระ ไม่ควรถูกกักขัง ไม่ควรจะอยู่ในกรงที่ดูน่าสยดสยอง เราไม่ควรกักขังสัตว์อื่น ถ้าหากไม่ต้องการให้ใครมากักขังเรา เมื่อนึกถึงตรงนี้อ้อมเดือนพ่อจะยิ้มออก เพราะการช่วยเหลือสัตว์อื่นเท่ากับเป็นการทำบุญ”

(เพลงดวงดาว 2530 95)

ความดีงามที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี เป็นเครื่องมือที่ช่วยกล่อมเกลাজิตใจของผู้อ่านให้ตระหนักถึงคุณค่าของความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มกุฏ อร์ดี สร้างตัวละครเด็กที่แสดงออกถึงความดีงามเป็นหลัก ทั้งตัวละครเด็กและตัวละครแวดล้อมที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นไปในแนวทางที่ผู้แต่งอยากที่จะพบเห็นหรือให้เกิดขึ้นจริงในชีวิตจริง ที่ต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความตั้งใจของผู้เขียนที่ว่าถ้ามนุษย์มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เด็กจะสามารถผ่านประสบการณ์อันเลวร้ายได้ด้วยความช่วยเหลือของผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็ก และอยู่ได้อย่างมีความสุขในสังคม ทำให้มีแนวโน้มว่าเด็กจะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมได้ในอนาคตส่งผลให้สภาพสังคมดีตามไปด้วย นับได้ว่าเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาสังคมที่ต้นเหตุ โดยนำเสนอภาพความดีงามที่ยังมีอยู่ในสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบันนี้ได้ไม่มากนัก

#### 4 ความคิดและการแสดงออกร่วมกันของเด็กเป็นลักษณะสากล

การสร้างตัวละครเด็กของมกุฏ อรดี ได้คำนึงถึงหลักจิตวิทยาเป็นหลักสำคัญ ทำให้ตัวละครเด็กในวรรณกรรมมีลักษณะร่วมกัน หรือมีพฤติกรรมลักษณะเดียวกัน เช่นเดียวกับตัวละครเด็กในวรรณกรรมต่างประเทศเรื่องอื่นๆ ได้มีนักวิจารณ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรมของมกุฏ อรดีในเรื่องนี้ดังนี้

ไพลิน รุ่งรัตน์ ได้เขียนวิจารณ์ในหัวข้อเรื่องจินตนาการสากลกับภาพฝันแห่งชาติวันออกและตะวันตก วาพฤติกรรมตัวละครเด็ก ๆ ในบางเรื่องเป็นแนวความคิดสากลมากกว่าจะเป็นความคิดแบบเด็กไทย ในเพลงดวงดาว เด็กหญิงอ้อมเดือนมีวิธีคิดแบบเด็กฝรั่ง แม้กระทั่งการนำสมบัติสวนตัวไปโรงเรียน เป็นต้นว่า หนังสือเทพนิยายไม้ขีดไฟหรือแม้กระทั่งปลาเตอร์ยา ภาพการก่ดจิ้งหรีดดูราวกับภาพโรงเรียนในต่างจังหวัดเมื่อนานมาแล้ว แต่ภาพปลาเตอร์ยาและวิธีคิดวิธีแสดงออกของเด็ก ๆ จะเป็นสมัยใหม่ แม้กระทั่งในยามที่นอนไม่หลับเด็กหญิงอ้อมเดือนก็ยังใช้วิธีนับแกะตามที่พอสอน ดูคล้ายกับว่าภาพปัจจุบันบางภาพของเด็ก ๆ ได้เข้าไปปะปนกับภาพในวัยเยาว์ของผู้ใหญ่ ทำให้มีการกระโดดจากยุคสมัยไปตามความนึกคิด (วาวแพร 2531 78-79)

มกุฏ อรดี ได้กล่าวว่าเด็ก ๆ ทุกคนต้องผ่านประสบการณ์ที่มีร่วมกันและแตกต่างกัน ดังนั้นความคิดบางความคิดของตัวละครเด็ก เป็นเช่นเดียวกันกับตัวละครเด็กในเรื่องอื่นๆ ได้เช่นกัน นับว่าเป็นเรื่องปกติ ซึ่งตัวผู้เขียนแสดงทัศนะว่าเมื่อครั้งที่เป็นเด็ก ผู้เขียนก็มีความคิดเช่นเดียวกับตัวละครเด็กในเรื่องมาแล้ว

มกุฏ อรดี (วาวแพร 2531 90-91) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคำวิจารณ์ของไพลิน รุ่งรัตน์ ตอบพฤติกรรมตัวละครเด็กว่า จุดแรกคือข้อสังเกตหรือสงสัยของคุณไพลินที่ว่าเด็ก ๆ คิดอย่างสากล นี่เป็นความต้องการของข้าพเจ้า เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการให้เกิดขึ้นในความนึกคิดของผู้อ่านซึ่งอยู่ในวัยเด็ก ทำให้เด็กหญิงอ้อมเดือนจึงมีสมบัติสวนตัวต่าง ๆ ไปโรงเรียนด้วย ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะเคยมีผู้เขียนถึงหรือไม่และเป็นแนวคิดแบบไทยหรือไม่ แต่ถ้าหากเราจะปลูกฝังนิสัยของเด็กให้รู้จักเตรียมพร้อมในทุกสถานการณ์ พร้อมทั้งจะรับกับเหตุการณ์และปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ก็น่าจะเป็นประโยชน์ ถึงแม้จะเป็นแนวคิดแบบฝรั่ง หรือแนวคิดที่เป็นสากล ก็ไม่เห็นว่าจะทำลายความเป็นไทยตรงไหน ในทางตรงข้ามเป็นการเพิ่มพูนสิ่งที่ดีสำหรับเด็กไทยขึ้นมาอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเราจะเปรียบเทียบกับการเล่นก่ดจิ้งหรีดนั้นเป็นแนวคิดแบบไทยแท้ กับการมีหีบสมบัติสวนตัวติดตัวไปไหนมาไหน สองสิ่งนี้น่าจะสนับสนุนสิ่งใดมากกว่า แน่ละการนับแกะเป็นความคิดตะวันตก ข้าพเจ้านึกถึงวิธีสอนให้เด็กนอนหลับตามแบบไทยไม่ได้ ไม่ทราบว่าสอนให้ทำอย่างไร หรือนับสัตว์อะไร จึงต้องเลือกวิธีสากลที่เชื่อกันว่าได้ผล วิธีนี้ใช้กันมานานแล้วและยังใช้อยู่ในปัจจุบัน ถ้าจะให้นับช้างซึ่งเป็นสัตว์ของไทย คงแปลกดี!

คำวิจารณ์ของไพลิน รุ่งรัตน์ เกี่ยวกับเรื่องตัวละครเด็กของมกุฏ อรดี ในเรื่องพรานแสงรุ่ง (วาวแพร 2531 19-20) วาสิ่งหนึ่งที่เป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจมากก็คือกลวิธีในการเขียนที่มีท่วงทำนองของนักเขียนญี่ปุ่นอยู่ในที่ ไม่ว่าจะเป็นเหตุบังเอิญที่มาพ้องกัน หรือจะเป็น

ความชอบใจก็ตาม เด็กชายชาวนั้นมีนิสัยชอบพูดกับตัวเองแบบที่โต้ะโต้ะจึงชอบทำในการบรรยายหรือพรรณาสงใจก็ตาม จะมีบทรำพึงกับตัวเองสวดแทรกไว้เสมอ ให้ผู้อ่านเยาว์วัยรู้สึกได้ถึง ความน่าสนใจเหล่านั้น ชาวนิจึงเป็นตัวแทนของเด็กสมัยใหม่ที่กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำและ มีความเชื่อมั่นในตัวเองพอสมควร ซึ่งหาได้ไม่มากนักในสังคมไทย หากเทียบกับจำนวนเด็กที่มีอยู่ทั้งหมดในประเทศไทยและสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้ชาวนีเป็นตะวันตกมาก และในขณะเดียวกันก็แสดงถึงความสับสนของผู้เขียนอยู่ ก็คือเรื่อง “พระ” กับ “พระเจ้า”

มกุฏ อรดี (วาวแพร 2531 47-49) ได้แสดงทัศนะคำวิจารณ์ของไพลิน รุ่งรัตน์ เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยมีการอ้างถึงหลักทางจิตวิทยาเด็กในการสร้างตัวละครว่า ไม่แปลกถ้าผู้อ่านเรื่อง “พราวแสงรุ่ง” คนใดคนหนึ่ง เคยอ่านวรรณกรรมเด็กก่อนหน้ามาเพียงเล่มเดียว คือเรื่อง โต้ะโต้ะจึง เด็กหญิงช่างหน้าต่า จะมีความคิดต่งเช่นที่คุณไพลินตั้งข้อสังเกต แต่นักอ่านที่เคยอ่านวรรณกรรมเยาวชนมามากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากเป็นนักวิจารณ์ด้วยแล้วย่อมจะต้องอ่านมากกว่า นักอ่านทั่วไป จะไม่รู้พฤติกรรมธรรมชาติของเด็กเล็กๆบ้างเลยหรือว่า เด็กในวัยที่พูดได้แล้ว มักจะพูดกับตัวเองในยามที่เล่นคนเดียว หรือคิดอะไรอยู่ลำพัง การพูดกับตัวเองของเด็ก หรือรำพึงกับตัวเองนั้น เด็กทุกชาติในโลกมีเหมือนกัน ถ้าหากคุณไพลินศึกษาจิตวิทยาเด็กขั้นต้นเพียงสักนิด ก็จ้ะรู้ธรรมชาติของเด็ก ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนเรื่องเด็กเขายึดถือกันโดยทั่วไป เมื่อข้าพเจ้าอายุ 6 ขวบ ก็เคยนั่งเล่นขายของคนเดียว คิดและพูดคนเดียวอยู่บ่อยๆ

แนวคิดว่าความคิดและการแสดงออกร่วมกันของเด็กเป็นลักษณะสากลของตัวละครของมกุฏ อรดี ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดของตัวละครเด็กได้ง่ายและคล้อยตามตัวละครเด็ก ทำให้เพลิดเพลิน รู้สึกสนุกกับการอ่านที่เหมือนเป็นเรื่องราวของตนเอง เพราะได้รับประสบการณ์พฤติกรรมของตัวละครเด็กจากเรื่องอื่นๆมาก่อนหรือเคยมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับตัวละครเด็กในเรื่องมาก่อน การสร้างตัวละครเด็กของมกุฏ อรดี อาศัยหลักทางจิตวิทยาเป็นเครื่องมือกำหนดพฤติกรรมตัวละคร ซึ่งถือว่าเป็นหลักสากลที่เด็กทุกชาติทุกภาษาแสดงออกได้เช่นเดียวกัน แนวคิดนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วรรณกรรมของมกุฏ อรดี ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง และยังได้รับการเผยแพร่โดยการแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย การที่วรรณกรรมของผู้แต่งได้รับการเผยแพร่เช่นนี้ ถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายหลักของมกุฏ อรดีที่อยากให้เด็กทุกคนรักการอ่าน และมีหนังสืออ่านที่เหมาะสมสามารถอ่านได้ทุกเพศทุกวัย

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

#### สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1 การศึกษาค้นคว้าพบว่า ตัวละครเด็กในวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่องมีลักษณะร่วมกัน และลักษณะที่แตกต่างกันบางประการดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะรวม คือตัวละครเด็กทุกตัวนั้นแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปในสังคม มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ พฤติกรรมที่แสดงออกสามารถอธิบายด้วยหลักจิตวิทยาได้ และตัวละครทุกตัวยกเว้นชาญ มีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์คือ “ทวน” ตัวละครเด็กในเรื่องปิกความฝัน เด็กชายที่เติบโตในชุมชนแออัดและอยู่กับแม่ที่เสียสติ “แสงรุ่ง” ตัวละครเด็กในเรื่องพรานแสงรุ่ง ซึ่งเป็นเด็กหญิงตาบอดแต่กำเนิด “อ้อมเตือน” ตัวละครเด็กในเรื่องเพลงดวงดาว เด็กหญิงที่กำพร้าแม่ อยู่กับพ่อซึ่งเป็นนักเขียน “ปาน” ตัวละครเด็กในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น เป็นเด็กกำพร้าที่เติบโตในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งหนึ่ง “ฮุ่ยอัน” ในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ เด็กชายที่มีฐานะยากจน ต้องออกจากโรงเรียนเพื่อเลี้ยงครอบครัว โดยการลักลอบขนข้าวสารและน้ำตาลข้ามเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย และ “มิมปี” ในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ เด็กหญิงที่ต้องช่วยแม่ค้าขายสินค้าระหว่างชายแดนไทยและมาเลเซีย

1.2 ลักษณะที่แตกต่างของตัวละครเด็กทั้ง 5 เรื่องที่เห็นได้ชัดคือ ฐานะความเป็นอยู่ การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ความคิด ความประพฤติ

2 การวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครพบว่า พฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครมีความสมจริงตามหลักจิตวิทยาเด็กเนื่องจากมกุฏ อร์ดี อาศัยประสบการณ์ในชีวิตจริงนำมาสร้างตัวละครเด็ก โดยได้วิเคราะห์ตามแนวทางในการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ภูมิหลังของตัวละคร เป็นการนำเสนอโดยตรง (Direct Method) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลัง สภาพแวดล้อมของตัวละครเด็ก ได้แก่สถานภาพทางร่างกาย ครอบครัว และทางสังคม

2.2 วิเคราะห์พฤติกรรมและลักษณะนิสัย เป็นการนำเสนอโดยอ้อม (Indirect Method) เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละครเด็ก ที่สอดคล้องตามหลักจิตวิทยาได้แก่

2.2.1 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของทวน ได้แก่ ความต้องการความรัก และความต้องการมีส่วนร่วม (Belonging and love Need) ความเอื้อเฟื้อ การฝันเฟื่อง (Fantasy) หรือฝันกลางวัน (Day dreaming) ความขัดแย้ง (Conflict) และความวิตกกังวล (Anxiety)

2 2 2 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของชาญ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ความเอื้อเฟื้อ การเลียนแบบ การเข้ากลุ่มและการเล่น

2 2 3 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของแสงรุ่ง ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี การจินตนาการ การเรียนรู้

2 2 4 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของอ้อมเดือน ได้แก่ การฝัน การจินตนาการ การเข้ากลุ่มเพื่อน การเล่น การเลียนแบบ และความอยากรู้อยากเห็น

2 2 5 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของปาน ได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นปัญหา (พูดติดอ่างและการอิจจาริษา) และการสังเกต

2 2 6 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของสุยัน ได้แก่ ลักษณะความเป็นผู้นำ ความต้องการ ความสนใจในเพศตรงข้าม และความสนใจในงานอาชีพ

2 2 7 พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของมิมปี ได้แก่ พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม และจินตนาการ

3 การศึกษาแนวคิดของมกุฏ อร์ติ ในการสร้างตัวละครเด็กซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหาครอบครัว และเด็กที่อยู่ในสังคมที่ด้อยโอกาส ทำให้ทราบถึงแนวคิดที่ผู้เขียนตั้งใจสร้างตัวละครเด็กให้มีพฤติกรรมการแสดงออกต่างๆ ตามหลักจิตวิทยา ที่ทำให้ตัวละครเด็กมีความสมจริง ซึ่งตัวละครเด็กในวรรณกรรมของมกุฏ อร์ติ ได้แก่ ทวนในเรื่องปีกความฝัน ชาญในเรื่องพราวแสงรุ่ง แสงรุ่งในเรื่องพราวแสงรุ่ง ปานในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น อ้อมเดือนในเรื่องเพลงดวงดาว สุยันและมิมปี ในเรื่องผีเสื้อและดอกไม้ นำเสนอแนวคิดของผู้แต่งรวมกัน ได้แก่ การปลูกฝังเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคม และความคิดและการแสดงออกร่วมกันของเด็กเป็นลักษณะสากล

## อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษาค้นคว้าข้างต้น พบว่ามกุฏ อร์ติ เป็นนักเขียนวรรณกรรมเยาวชนที่สร้างตัวละครเด็ก โดยยึดหลักทางจิตวิทยา ทำให้ตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเดนม” มีความสมจริง สามารถอธิบายลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของเด็กแต่ละวัยในวรรณกรรมได้อย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาเด็ก ทำให้ผลงานของมกุฏ อร์ติมีความโดดเด่นในการแต่งวรรณกรรมเด็กและเยาวชน ในด้านการสร้างตัวละครทำให้เห็นว่าการศึกษจิตวิทยาเด็กของมกุฏ อร์ติ มีส่วนสำคัญที่สร้างวรรณกรรมเด็กและเยาวชนได้สมบูรณ์และเหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน

ความตั้งใจในการศึกษาค้นคว้าของ มกุฏ อร์ติจะนำเสนอไว้เสมอในหน้าคำนำของวรรณกรรมแต่ละเรื่อง เช่นคำนำในเรื่องปีกความฝันที่แสดงถึงการสร้างตัวละครว่า “ผมได้รู้จักกับ

หญิงเสียชีวิตกับลูกเล็กๆ ช่างนาสงสาร แต่ผมก็ช่วยได้เพียงเล็กน้อยๆ ชายชราโรคเรื้อน และหญิงเสียชีวิตกับ ลูกชายเล็กๆ นี่เองที่จุดประกายความคิดให้ผมเขียนเรื่อง ปีกความฝัน”

จากบันทึกผู้เขียนจากเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น มกุฏ อร์ดี ได้เขียนไว้ว่า “การเขียนสิ่งที่เรียกกันว่า “วรรณกรรมเยาวชน” ในความรู้สึกของข้าพเจ้านั้น ความยุ่งยากประการแรกเห็นจะได้แก่ การหาคำตอบให้ได้มากที่สุด ชัดเจนและถูกต้อง หรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เกี่ยวกับคำถามที่ว่า “เด็กคิดอะไร” และหลังจากนั้นก็ต้องพยายามเรียบเรียงระบบความคิดของเด็กแต่ละคน แต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ทำความเข้าใจว่า ทำไมเขาจึงคิดอย่างนั้น

ความคิดของเด็กในวัยเดียวกันอาจจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ถ้าหากชีวิตความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดู และสภาพจิตใจของพวกเขาผิดแผกกัน เด็กบางคนอาจจะคิดมาก และครุ่นคิดตลอดเวลา ในขณะที่อีกบางคนไม่ชอบคิดอะไร หรือถ้าจะคิดก็มักคล้อยตามคนอื่น”

วรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี มีอิทธิพลต่อผู้อ่านทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้วรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” เปรียบเสมือนคู่มือหรือตำราในการเลี้ยงดูเด็กให้กับผู้อ่านที่เป็นผู้ใหญ่ และเป็นเหมือนคำสั่งสอนให้กับผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชนได้ ซึมซับความคิดที่ดี และคำสอนที่ดีในเรื่องเพื่อนำไปใช้หรือปฏิบัติได้ในชีวิตจริง เพราะพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของตัวละครเด็ก จะเป็นแบบอย่างที่จะทำให้ผู้อ่านที่เป็นเด็กเรียนรู้ ได้ข้อคิดในการดำรงชีวิตและเข้าใจถึงสภาพสังคมแวดล้อมตนเอง และธรรมชาติของตนเองมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้มกุฏ อร์ดียังนำเสนอแนวคิดเรื่องปัญหาของสังคมที่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กในอนาคตไว้ด้วย โดยได้แสดงให้เห็นมุมมอง ทักษะคติของผู้แต่งในการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเด็กในแนวทางที่ถูกต้อง โดยผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองใกล้ชิดมีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของตัวละครเด็ก ได้แก่เรื่องปีกความฝัน ตัวละครเด็ก “ทวน” มีผู้ปกครองใกล้ชิดที่ให้คำสอนอบรมคือ แม่ผู้เสียชีวิตและชายชราโรคเรื้อน เรื่องพราวแสงรุ่ง “ชาญ” มีพ่อแม่อบรมสั่งสอนเรื่องระเบียบวินัย และอยู่ใกล้ชิดเสมอ “แสงรุ่ง” เด็กหญิงตาบอด มีคุณยายเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด เข้าใจปัญหาของเด็กตาบอดแต่กำเนิดเป็นอย่างดี เรื่องเพลงดวงดาว “อ้อมเดือน” เด็กหญิงกำพร้าแม่ มีพ่อซึ่งเป็นนักเขียนคอยให้คำแนะนำ ตอบปัญหาที่ไม่เข้าใจหรือสงสัยอยู่เสมอ และมีคุณครูเป็นคนที่เข้าใจเด็กในวัยนี้และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กนักเรียน ในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น “ปาน” เป็นตัวละครเด็กกำพร้าที่มีแม่คือคุณหมอเพี้ยนให้ความรักความอบอุ่น ใช้จิตวิทยาในการเลี้ยงดูเด็กที่ดีและเหมาะสมกับแต่ละวัย เรื่องผีเสื้อและดอกไม้ “ฮุ่ย” เด็กชายที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น มีพ่อคือปุนจา สักสอนลูกด้วยข้อคิดและปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่ดี

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของตัวละครเด็กในวรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี แสดงออกถึงลักษณะของเด็กที่ดี มีน้ำใจ มองโลกในแง่ดี หรือเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับว่าดี ถึงแม้จะเติบโตมาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ แต่ถ้าเด็กมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็ก ให้การอบรมสั่งสอนในทางที่ถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดี ก็สามารถที่จะทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมได้

แนวคิดในการสร้างตัวละครเด็กของมกุฏ อรดี ในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” จึงเป็นทัศนคติของมกุฏ อรดี โดยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ 2 ประเด็นคือ

1 ต้องการสะท้อนสภาพสังคมรอบตัวเด็กในสังคมจริง โดยแสดงแนวคิดเรื่องการปลูกฝังเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สังแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และความคิดและการแสดงออกร่วมกันของเด็กเป็นลักษณะสากล

แนวคิดที่สะท้อนสภาพสังคมรอบตัวเด็กที่มีทั้งสภาพที่ดีและไม่ดีที่เป็นปัญหาสังคม มุ่งเน้นว่าเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด และลักษณะนิสัยได้โดยหลักจิตวิทยา เป็นหลักทฤษฎีที่ศึกษาความคิดและการแสดงออกของเด็กที่มีลักษณะรวมกันที่ผู้ใหญ่นำมาใช้กับเด็กจะต้องคำนึงถึงวัยของเด็ก จะทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กในทางที่ดีและมีเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพที่สุด อีกประการหนึ่งคือเด็กแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นจิตวิทยาที่นำมาใช้จะต้องดูความเหมาะสมของเด็กแต่ละคนด้วย เช่นในเรื่องเด็กชายจากดาวอื่น สภาพแวดล้อมของเด็กเป็นสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เด็กแต่ละคนเกิดมามีสภาพเดียวกันคือไม่มีพ่อแม่ มีเพียงแม่คือ คุณหมอเพ็ญ ดังนั้นการเลี้ยงดูของคุณหมอเพ็ญจึงหลากหลายวิธีการ โดยคำนึงถึงวัยของเด็กเป็นสำคัญ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4

แนวคิดความคิดและการแสดงออกร่วมกันของเด็กเป็นลักษณะสากลแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของเด็กทุกคนมีลักษณะรวมกันอยู่มาก และหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการสร้างตัวละครของมกุฏ อรดี เป็นหลักสากลที่เด็กทุกชาติ ทุกภาษา มักจะแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกันเป็นพื้นฐาน ซึ่งมกุฏ อรดี สร้างตัวละครเด็กให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นสากล ดังเช่นเรื่องเพลงดวงดาวเด็กหญิง “อ้อมเดือน” ชอบเก็บสะสมสมบัติส่วนตัวและพกพาสมบัติส่วนตัวต่าง ๆ ไปโรงเรียนด้วยผู้แต่งสร้างตัวละครให้มีพฤติกรรมเช่นนี้เพราะต้องการที่จะปลูกฝังเด็กให้เป็นคนที่เตรียมพร้อมในทุกสถานการณ์ โดยนำเอาประสบการณ์ในวัยเด็กของผู้แต่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการสร้างตัวละคร

2 นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเด็กในสังคม โดยแสดงแนวคิดหาความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคม นำเสนอภาพของเด็กที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” เป็นภาพของเด็กที่แสดงพฤติกรรมในแนวทางที่ผู้ใหญ่หรือคนในสังคมอยากให้เด็กเป็นทั้งสิ้น เช่น “ทวน” ที่ถึงแม้จะเป็นเด็กที่มีแม่เป็นหญิงเสียสติ และในที่สุดก็กลายเป็นเด็กที่เสียสติเช่นเดียวกับแม่นั้น เป็นเด็กที่ดีมีน้ำใจมีความสุภาพ อ่อนโยนได้เพราะมีแม่ที่เป็นหญิงเสียสติคอยอบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติแบบผู้ดีเช่นไมพุดจาหยายคาย “ฮุ่ย” เด็กชายที่มีฐานะยากจน มีพ่อเป็นกรรมกรรับจ้างขนของที่สถานีรถไฟ เชื้อฟุ้งและเป็นลูกที่ดีของพ่อเป็นผู้นำของครอบครัวได้ มกุฏ อรดีนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเด็กในสังคมที่สำคัญคือ จะต้องเริ่มจากความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีได้

นอกจากจะพิจารณาได้ว่าในการเขียนวรรณกรรมเด็กและเยาวชนควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเป็นพื้นฐานสากลแล้ว ยังสามารถตีความได้ว่าจิตวิทยาเด็กที่ปรากฏในวรรณกรรม

รางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี นี่เป็นหลักฐานที่จะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาเด็กในสังคมได้เช่นเดียวกัน

### ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาตัวละครเด็กในวรรณกรรมรางวัล “หนังสือดีเด่น” ของมกุฏ อร์ดี สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1 การศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครเอก ตามทฤษฎีจิตวิทยาในวรรณกรรมแต่ละเรื่อง อาจทำให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมเฉพาะตัวละครสำคัญ ซึ่งตัวละครอื่นที่แวดล้อมก็มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องเช่นกัน ฉะนั้นผู้สนใจศึกษาอาจศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครตัวอื่นๆ ในวรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครเอก

2 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครเอกตามทฤษฎีจิตวิทยาในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ของมกุฏ อร์ดี

3 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี ในแนวอื่นๆ เช่นการศึกษาเชิงสังคมวิทยา การศึกษาเชิงปรัชญาและศีลธรรมจรรยา เพราะวรรณกรรมมีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับศาสตร์สาขาอื่นๆ หากมีการวิเคราะห์วรรณกรรมในแนวทางต่างๆ ดังกล่าวจะพบว่าวรรณกรรมของมกุฏ อร์ดี แผงแง่คิด คำสั่งสอนและปรัชญา เป็นกระจกสะท้อนเรื่องราวความเป็นจริงในสังคมได้

บรรณานุกรม

## บรรณานุกรม

- เกยูร รัตนสาขา (2516) ความแตกต่างทางจรรยาบรรณระหว่างเด็กหนีบ้านกับผู้ปกครอง  
วิทยานิพนธ์ ค ม (จิตวิทยา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ถ่ายเอกสาร
- กุลวัชรีย์ ชีระกุล (2540) การวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครในวรรณคดีมรดกตามทฤษฎีจิตวิทยา  
วิทยานิพนธ์ ศศ ม (การสอนภาษาไทย) เชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถ่ายเอกสาร
- กุหลาบ มัลลิกะมาส (2528) วรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย  
รามคำแหง
- \_\_\_\_\_ (2528) วรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จินตนา เกษรบัวขาว (2528) การวิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือวัยรุ่น ปริญญานิพนธ์ กศ ม  
(ภาษาไทย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- จิตรลดา สุวัตติกุล (2518) การสอนมโนทัศน์และหลักเกณฑ์จากวรรณกรรมใหม่ร่วมสมัยกับ  
เรื่อง “เขาสือกานต์” ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิทยานิพนธ์ ค ม (มัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ  
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- เฉลิมพล ดันสกุล (2521) พัฒนาการทางสติปัญญาและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กก่อนวัย  
เรียนในเขตการศึกษา 3 ปริญญานิพนธ์ กศ ม (ประถมศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิต  
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2513) การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับ วรรณคดี  
ไทย. วิทยานิพนธ์ อ ม (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542) วรรณกรรมปัจจุบัน โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ  
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ถ่ายเอกสาร
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533) การพัฒนาและส่งเสริมความเก่งของลูก กรุงเทพฯ แปลนพับลิช  
ซิง ถ่ายเอกสาร
- ทรรศนีย์ เอี่ยมสอาด (2536) การวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมลักษณะไม่สัมฤทธิ์  
ปริญญานิพนธ์ กศ ม (บรรณารักษศาสตร์) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ทิพวัลย์ ชันธมะ (2542) วิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลในงาน  
สัปดาห์แห่งชาติตั้งแต่ปี 2521-2544 วิทยานิพนธ์ ค ม (บรรณารักษศาสตร์) กรุงเทพฯ  
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- ธวัช ปุณโณทก (2527) แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

- ธีระพร อุวรรณโณ (2529) *เด็กกับสังคม ในเอกสารการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ชุด  
พฤติกรรมวัยเด็ก* หน้า 319-356 พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ ประชาชนจำกัด
- นวลละอ อสุภาพผล (2527) *ทฤษฎีบุคลิกภาพ* กรุงเทพฯ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ
- นาธิกา มงคลคำนวณเขตต์ (2527) *เรื่องสั้นไทยประเภทมุงเสนอแนวคิด ระหว่าง พ.ศ. 2475 –  
2484* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- นิพพาน (นามแฝง) (2537) *ปีกความฝัน* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ผีเสื้อ  
\_\_\_\_\_ (2543) *ผีเสื้อและดอกไม้* พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ผีเสื้อ
- เบญจมาศ เบญจพรกุลพงศ์ (2541) *ลักษณะการแสดงพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจัง ทาง  
โทรทัศน์ชุดชินจัง* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การสื่อสารมวลชน) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- เบญจมาศ พลอินทร์ (2525) *แนวคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม* กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- บุญยงค์ เกศเทศ (2536) *ตลอดวรรณกรรมไทย* กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธ์ (2527) *เกมส์พลศึกษา* กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- ประภาพันธุ์ กรโกสียกาจ (2527) *เด็กกับวรรณกรรม* กรุงเทพฯ ภาควิชาหลักสูตรและ  
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปราณี กุลละวณิชย์, และคนอื่นๆ (2537) *ภาษาทัศนาศาสตร์* กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปราณี เขียวทอง (2525) *วรรณกรรมสำหรับเด็ก* ชลบุรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ
- ปาริชาติ สุนทรพานิช (2542) *วิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมแฮร์รี่ พอตเตอร์* วิทยานิพนธ์ ค.ม.  
(การประชาสัมพันธ์) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ถ่ายเอกสาร
- พิเชษฐ คงโต (2546) *แนวความคิดและภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นของประชาคม สุนัขชัย  
การศึกษาวิเคราะห์* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- มลวิภา ทรงวุฒิศิลป์ (2532) *จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น* กรุงเทพฯ แสงจันทร์การพิมพ์
- ลักขณา สรวิวัฒน์ (2545) *สุขภาพจิตและการปรับตัว* กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- วณิช บรรจง (2516) *การเข้าถึงจิตใจของเด็ก และรวมบทความและเรื่องสั้น* กรุงเทพฯ  
กรุงสยามการพิมพ์
- วาวแปร (นามแฝง) (2529) *ดอกไม้และสายฝน* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์หนังสือเยาวชน  
\_\_\_\_\_ (2531) *เด็กชายจากดาวอื่น* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์หนังสือเยาวชน  
\_\_\_\_\_ (2529) *พราวแสงรุ่ง* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์หนังสือเยาวชน

- \_\_\_\_\_ (2530) เพลงดวงดาว กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์หนังสือเยาวชน
- \_\_\_\_\_ (2531) วาวแปรไต้ไพลิน รุ่งรัตน์ กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์หนังสือเยาวชน
- วลัยลักษณ์ ตรงจิตติปัญญา (2546) วรรณกรรมดัดสินกันที่ไหน ศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชน  
แบบ “อุดมคติเพื่อสังคมไทย” เกิดเป็นหมอ, ปอเนาะที่รัก, โรงเรียนในภู, ครูป่าจากป่าไต้  
(ออนไลน์) แหล่งที่มา [www.arts.chula.ac.th](http://www.arts.chula.ac.th)
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518) วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ กรุงเทพฯ แพร่พิทยา
- วิภา กงกะนันทน์ (2533) วรรณคดีศึกษา กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- ศรีเพ็ญ ประเสริฐสุข (2521) การวิเคราะห์ตัวละครเด็กในนวนิยายของมาร์คทเวน ปริญา  
นิพนธ์ กศ ม (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
ถ่ายเอกสาร
- ศรีเรือน แก้วกังวาล (2519) จิตวิทยาฝ่ายภาษา กรุงเทพฯ แพร่พิทยา
- \_\_\_\_\_ (2529) อ่านคน-อ่านวรรณกรรม กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- สกุรัตน์ แซ่ด่าน (2528) วิเคราะห์ลักษณะตัวละครเอกปดิดในนวนิยายแนวจิตวิทยาของ ไสภาค  
สุวรรณ ปริญญาณิพนธ์ กศ ม (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- สนั่น มีชันหมาก (2537) วิจารณ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก กรุงเทพฯ ภาควิชาหลักสูตรและ  
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สราญ บุญญานุสนธิ์ (2534) จิตวิทยาเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับคนพิการ กรุงเทพฯ กรุงเทพมหานคร  
กรุ๊ป จำกัด
- สมพร มั่นตะสูตร (2525) วรรณกรรมไทยปัจจุบัน กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- สมหมาย เทียงพูนวงศ์ (2525) การเปรียบเทียบการคิดแบบอนุรักษตามทฤษฎีเพียเจต์ของ  
เด็กไทยต่างระดับอายุ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม วิยานิพนธ์ ค ม  
(จิตวิทยา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- สวนา พรพัฒน์กุล (2525) อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อพัฒนาการทางด้านความคิดและการเรียน  
กรุงเทพฯ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- แสงสุรีย์ ลำอังก์กุล (2535) จิตวิทยาบุคลิกภาพ พิมพ์ครั้งที่ 2 เชียงใหม่ ภาควิชาจิตวิทยา  
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2517) วรรณกรรมเอกของไทยขุนช้างขุนแผน กรุงเทพฯ การศาสนา  
ถ่ายเอกสาร
- สุชา จันทน์เอม (2513) จิตวิทยาวัยรุ่น กรุงเทพฯ วัชรินทร์การพิมพ์
- \_\_\_\_\_ (2538) จิตวิทยาเด็ก กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- \_\_\_\_\_ (2540) จิตวิทยาพัฒนาการ กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

- สุนีย์ เลียวเพ็ญวงษ์, โพลิต แจ้งสกุล (2547, มิถุนายน) พัฒนาการการเล่นของเด็ก สถาบัน  
มูลนิธิเด็ก สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2547, จาก <http://www.childthai.org/cic3/E-292.html>
- สุรียา เบ็ญโสภา (2537) "ปีกความฝัน โลกทัศน์ที่สวยงามและการทวงถามจิตสำนึกส่วนดีของ  
มนุษย์," ใน ภาษาและวรรณคดีไทย หน้า 155-158 กรุงเทพฯ ศูนย์ภาษาและวรรณคดี  
ไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุดารัตน์ เสรีวัฒน์ (2522) วรรณกรรมเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475  
วิทยานิพนธ์ อ.ม (การนิเทศน์การศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- อติดา พรชัยเกตุ (2535) ผลของการบำบัดด้วยหนังสือต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก  
พิการโรงเรียนศรีสังวาลย์ วิทยานิพนธ์ วท.ม (จิตเวชศาสตร์) กรุงเทพฯ บัณฑิต  
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- เอ็ม เอช อับรามส์ (2538) อธิบายศัพท์วรรณคดี = A Glossary of literary Terms ทองสุก  
เกตุโรจน์ แปลและเรียบเรียง กรุงเทพฯ กรูสมหา
- อุตม หนูทอง (2522) ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมไทย กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- Blishen, Edward (1975) *The Thorny Paradise* London Penquin
- Brent Dean Robbins (2004) *Magic tales Child as other, Child as drama* (online)  
resource [www.mythosandlogs.com/fairytalespaper.html](http://www.mythosandlogs.com/fairytalespaper.html)
- Empson, William (1960) *Some Version of Pastoral*, New Direction Books
- Hamallian, Leo and R Karl Frederick (1969) *The Shape of Fiction* P 323-325 New York  
mc Graw 3 Hill
- Hunt, Peter (1990) *Children's Literature The Development of Criticism* New York  
Routledge
- \_\_\_\_\_ (1991) *Criticism, Theory and Children's Literature* Oxford Basil Blackwell
- Shine, Muriel Gruber (1967) *Child, Childhood and Adolescence in the Novels and Tales  
of Henry James Abstract Dissertation* p237-A

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

## ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

|                      |                                                                                                                             |
|----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ ชื่อสกุล        | นางสาวกัลยานันท์ สิงจันทร์                                                                                                  |
| วันเดือนปีเกิด       | 14 พฤษภาคม 2518                                                                                                             |
| สถานที่เกิด          | เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร                                                                                                     |
| สถานที่อยู่ปัจจุบัน  | 659/54 รุ่งเรืองคอนโด หมู่บ้านรุ่งเรือง ซอยจันทิมา 11<br>ถนนลาดพร้าว 80 แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง<br>กรุงเทพมหานคร 10310 |
| ตำแหน่งหน้าที่การงาน | อาจารย์สอนภาษาไทย                                                                                                           |
| สถานที่ทำงานปัจจุบัน | โรงเรียนนานาชาติเปรมติณสูลานนท์<br>234 หมู่ 3 ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180                               |
| ประวัติการศึกษา      |                                                                                                                             |
| พ ศ 2536             | มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง                                                                       |
| พ ศ 2541             | กศ บ (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยบูรพา                                                                                          |
| พ ศ 2548             | กศ ม (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ                                                                                |